

2	----- פרי הארץ - רבי מנחם מנדל מוויטעפסק
2	----- שער
2	----- פר' בראשית
4	----- פר' נח
5	----- פרשת לך לך
7	----- פרשת נח
10	----- פרשת לך לך
12	----- פרשת וירא
14	----- פרשת חיי שרה
16	----- פרשת תולדות
17	----- פרשת ויצא
20	----- פרשת וישלח
22	----- פרשת וישב
26	----- פרשת מקץ
28	----- פרשת ויגש
35	----- פרשת שמות
36	----- פרשת וארא
38	----- פרשת בא
42	----- פרשת בשלח
46	----- פרשת יתרו
48	----- פרשת שקלים
50	----- פרשת זכור
54	----- פרשת כי תשא
57	----- פרשת פרה
59	----- פרשת החודש
62	----- פרשת תזריע
63	----- פרשת אחרי
66	----- פרשת קדושים
68	----- פרשת אמור
70	----- פרשת בהר

72	-----	פרשת בחוקתי
73	-----	פרשת נשא
75	-----	פרשת בעלותך
76	-----	פרשת שלח לך
78	-----	פרשת קרח
82	-----	פרשת בלק
84	-----	פרשת פנחס
86	-----	פרשת מטות ומסעי
91	-----	פרשת אלה הדברים
93	-----	פרשת ואתחנן
97	-----	פרשת עקב
103	-----	פרשת שופטים
107	-----	פרשת כי תצא
112	-----	פרשת כי תבא
116	-----	פרשת נצבים

פרי הארץ – רבי מנחם מנדל מוויטעפסק

שער

ספר פרי הארץ המה דברי קודש, אשר יצאו מפה קדוש בוצינא קדישא חסידא אין ערוך לקדושתו וטהרתו הרה"ק רבי מנחם מנדל מוויטעפסק זי"ע.

פר' בראשית

לר"א המלאך מחסד לאברהם:

ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים בראשית אטז כי הנה ידוע שהשי"ת האציל העולמות וברא יש מאין ועיקר היה כדי שהצדיק יעשה מי"ש אי"ן וכניע כל המדות להשי"ת כמ"ש דוד המלך עליו השלום דהי"א כט יא לך ה' הגדולה וכו', ויעלה כל המדות לשרשם ואז יהיו נמתקים בשרשם. וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום

תהלים ח ד-ה כי אראה שמייך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו, פי' כי אראה שמייך הם שני שמות הוי"ה אדנ"י, כי הוי"ה מורה על עילת העילות עיין ת"ז ת' נז צא ע"ב קודם אצילות עולמות, ואדנ"י מורה על אחר אצילות העולמות כמש"ה תהלים צז ה אדון כל הארץ, והשי"ת צמצם ממדריגה למדריגה עד שבא לד' גוונין ד' יסודות, וזהו מעשה אצבעותיך לשון צבע גוונין, ירח וכוכבים אשר כוננתה כי השי"ת מיעט את הירח פי' צמצם ממדריגה למדריגה עד שבא לעולם העשיה עולם הגשמי, וזהו מיעוט הירח כי קודם שבא למדות אז לא היה ניכר שוע לפני דל ע"פ איוב לד יט ולא היה קטן כלל רק היה הכל בגדלות וכשבא למדות נעשה גדול וקטן וכל כך למה כדי שהצדיק יעשה מי"ש אי"ן ויעלה המדות הגשמיים לשרשם כנזכר. וזהו מה אנוש פי' יש כדי שהצדיק יבא למדריגות מ"ה ואז יעלה הכל, ובהיות כן בא על ידו חיות לכל העולמות, וזהו כי תזכרנו, פי' כי אז יהיה במדריגה זכר, ובן אדם פי' כיון שהוא במדריגה מ"ה, אזי נקרא אדם מספר מ"ה ואז כי תפקדנו ראוי לפקוד אותנו:

וזהו שאיתא בגמרא חולין ס ע"ב הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח פי' הביאו עלי כל המדות למעלה מן הדבור לשרשם ואז יהיו נמתקים בשרשם ואז יהיה כפרה על מיעוט הירח כנ"ל כי עיקר אצילות העולמות היה בשביל זה:

וזהו ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים פי' אותן המאורות שהיו גדולים קודם אצילות העולמות כי קודם צמצום [אצילות העולמות] לא היה קטנות כלל רק שני מאורות גדולים שהם חכמה ובינה וכאשר נתצמצם ובאו למדות כמ"ש בזוהר ח"א קנא. ועיין ח"ג י ע"ב דמינה דינין מתערין בא לעשיה נעשה גדול וקטן וזהו ויעש אלקים שנתצמצם ובאו לעשיה אותן השני מאורות הגדולים וזהו המאורות הגדולים הידועים כנ"ל:

את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה, פי' עיקר הבריאה היה כדי שהצדיק ימשול על הלילה. וזהו תהלים קיט סב חצות לילה, פי' שיחלוק וישבור הלילה, ואז, אקום להודות לך וכשמשבר את הלילה ומעלה המדות ובא למדריגת יום אז הוא מבין שמה שצמצם את העולמות הוא בחסדו הגדול מפני שהשי"ת ח"ס ד"ל עיי' זח"ג רנו ע"א וחס על מדריגות התחתונים כמו שאמר הכתוב שמואל ב' יד יד כי לא לבלתי ידח ממנו נדח. וזהו חגיגה יב ע"ב כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום פי' כשבא למדריגת יום, אז מבין החסד בצמצום העולמות:

וזהו בראשית ב ח ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם, פי' ויטע ה' אלקים שצמצם עולמות וזהו ה' אלקים שיתוף רחמים למדת הדין, גן בעדן שמתחילה היה עדן תענוג שלא בהשגה ואח"כ נתצמצם למדות והיינו המשכה מבינה למדות כמ"ש בזוהר דמינה דינין מתערין וזהו ג"ן, מבינה שהוא נ' עיין ת"ז ת' ע' ככז נעשה המשכה שהוא גימל לשון גומל חסדים מפני שצמצום עולמות הוא בחסדו הגדול. וזהו בראשית ב ה ואדם אין לעבוד את האדמה פי' שהיה עדיין במדריגת אי"ן ואח"כ כשבא למדות שהוא מלכות נעשה אד"ם ומתחלה היה א"ד וכשבא למדריגה התחתונה שהוא מלכות [למדת מלכות שהוא מ'] זח"ג רל"ו ע"ב נעשה אדם וזהו שם שם ו וא"ד יעלה מן הארץ ונעשה אדם ואז והשקה את כל פני האדמה, וזהו שם א

א בראשית ברא, פי' בראשית קודם צמצום [אצילות עולמות], ברא היה הכל בבריאות, כמו הבריא פלוני לשון שלימות, והארץ [פי' כשבא לארץ לא היו הכלים יכולים לסבול הבהירות לכך] היתה תהו ובהו וזהו השבירה, ואח"כ ויאמר אלהים יהי אור שם ג, יהי ביו"ד לפי שלא היה רק נקודה, ויהי אור ויהי בוא"ו שהוא לשון המשכה. ועוד שמספר וא"ו הוא י"ג לפי שעיקר הבריא היה שיתגלה י"ג מכילן דרחמי וזה היה תיקון העולמות והבן:

פר' נח

לר"א המלאך מחסד לאברהם:

ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה בראשית ח יא. כי הנה ידוע שהתפילה צריכה להיות מקירות הלב פי' שצריך להעלות הדיבור לשרשו לבינה דמינה דינין מתערין על זח"ג י ע"ב וסה וזהו קירות הלב, בינה ליבא ת"ז בהקדמה יז ע"א וזה נקרא בית הכנסת שם מתכנסים כל המדות ואז תפלתו נשמעת ואז נתעלו כל המדות. וזהו תהלים פד ג נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', פי' הדיבור נכסף לעלות לשרשו, להמשכילים שהם חכמה ובינה שנקראים חצרות ה', שהשי"ת נישג בהם כמש"ה משלי ג יט ה' בחכמה יסד ארץ, ואז נתעלו כל המדות שבמדריגת התחתונים כמ"ש בזוהר ח"ג י ע"ב הכל בחכמה אתברירו, פי' כשבאין לשרשה לחכמה נתעלו הנצוצות קדושות שבה והרע נופל, וזהו תהלים פד ג לבי ובשרי ירננו אל אל חי, פי' אף בשרי שהיא מדרגות תחתונות, ירננו אל אל חי פי' נתעלו כנ"ל וזהו בראשית ח א ויעבר אלהים רוח על הארץ שנתעורר מדת רחמים שהוא רוח מדת יעקב כמש"ה שם מה כז ותחי רוח יעקב אביהם על מדריגות תחתונים שבארצות, וזהו על הארץ כי לא ידח ממנו נדח ע"פ ש"ב יד יד :

וישוכו המים פי' דאיתא בגמרא ר"ה יב ע"א דברותחין נדונו פי' שהמים שהם החסדים זח"ג רנה ע"א שהיו דור המבול מקבלים מהם נתהפכו לגבורות, וזהו רותחין, ואז לא היה להם ממי לקבל חיות וממילא הם כלים, אבל אח"כ כשנתעורר רחמים ע"י נח צדיק יסוד עולם, שהעלה הכל לשרשו לחכמה שהוא כ"ח מ"ה זח"ג לד ע"א, פי' שהעלה כל הכ"ח עתים עיין קהלת ג ב-ח לשרשם ע"י שהיה במדריגות מ"ה דלית ליה מגרמיה כלום, כמ"ש דוד המלך ע"ה דהי"א כט יא לך ה' הגדולה וכו', וכשמכניע כל המדות להשי"ת אזי מביא השגת אלהות בעולם, ואז אש לפניו תלך וכו' תהלים צז ג וכל הניצוצות נתעלו ונמתקים בשרשם:

וזהו ויעבר אלהים פי' שנפלו כל הגבורות ע"י שהיה רוח שנתעורר רחמים על הארץ ע"י נח והביא התגלות אלהות בעולם ואז אש לפניו תלך וכו' כנ"ל. וזהו אבות ה ג עשרה דורות מאדם עד נח, פי' שדור המבול היו מהפכים כל העשרה מדות לדין ע"י מעשיהם הרעים, לכך לא היה להם ממי לקבל חיות, ונח תיקון הכל, וזהו ויד עשה לך תבת, פי' שתעלה הדבור לשרשו תחתים שניים ושלישים תעשה. פי' בדבור יש

שלשה מדרגות, דבורים שפלים של עבירה וזהו תחתים לזבל, דבורים של רשות וזהו שניים לדור, פי' כל בני אדם מדברים כך, ודבורים של מצוה בדחילו ורחימו שהם כנפים שבהם נתעלה הדבור לשרשו זהו עליונים לאדם פי' שמעלה הדבור ע"י הכנפים לחכמה שהוא כ"ח מ"ה מספר אדם, אך אף בדבורים השפלים צריך להיות שם איזה מדה מז' מדות הקדושות, אך שנפלו בקליפה והצדיק ע"י שמכניע כל המדות להשי"ת מעלה כל המדות שבמדרגות תחתונים להשי"ת [וזהו תחתים שנים ושלישים תעשה פירוש שתעלה כל המצות להשי"ת]. ונח תיקן הכל כאשר צוה ה' ונתעלה הדבור וזהו ותרם [התיבה] מעל הארץ ז יז פי' שנתעלה הדבור מארציות:

וזהו אלה תולדות נח שם ו ט לפי שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים רש"י שם ומה היו התולדות נח פי' שהיה מביא מנוחה ושלמות בעולם על ידי שהיה מעלה כל המדות לשרשם למקום מנוחה ושלימות ששם אין דינין כלל ואז נמתקים בשרשם והרע נופל והניצוצות נתעלו וזהו איש צדיק תמים שהיה מקשר כל המדות לשלמות, צדיק לשון התקשרות, תמים לשון שלמות, ואז כל המדות שהיו במדרגות שפלות בדינין נתהפכו לרחמים, והיו יכולים לקבל חיות מכל המדות וזהו א"ת הצירופים שנקראים את לפי שהוא מא' ועד תי"ו האלהים שהיו בדינים נתהפך לרחמים ונעשה המשכה וזהו התהלך לשון הליכה והמשכה והכל היה ע"י שהיה מעלה כל המדות למנוחה, וזהו התהלך נח פי' שהיה מעלה כל המדות לשרשם מקום מנוחה ושלמות לפיכך התהלך נעשה המשכה:

וזהו ותבא אליו היונה פי' שנתעלה הדבור ותבא, הצדיק היה מביא הדבור שנקרא יונה אליו להשי"ת ואיך היה מעלה הדבור ע"י שהיה מכניע כל המדות להשי"ת והיה משבר הקליפות ומעלה הניצוצות שהיו בקליפה, וזהו והנה עלה זית כי איתא בגמ' עיין הוריות יג ע"ב שמן זית יפה לזכרון פי' שמן נקרא חכמה שהוא למעלה מן הצירופים ושם אין דין כלל. וזהו יפה לזכרון ששם אין שכחה כלל שהוא מסיטרא דדינא אבל הזית עצמו קשה לשכחה שם ע"א פי' כשהחכמה עדיין בקליפות יש שם עדיין דין לפיכך קשה לשכחה לפיכך צריך לחבוט את הזית, פי' צריך לשבר הקליפה ולהוציא משם השמן שהם הניצוצות ולהעלות לשרשם [לחכמה שהוא שמן, וזהו והנה עלה זית טרף פי' שהיה משבר את הקליפה שנקרא זית כנ"ל והעלה הניצוצות לשרשם, ובמה היה משבר], ע"י שהיה מדבר דיבורים בתורה ותפלה ביראה ואהבה, וזהו בפיה, בפי בדבור ה' ע"י חמשה מוצאות הפה עיין זח"ג רכח ע"א בזה היה מעלה הכל לשרשם וזהו היה תיקון נח:

פרשת לך לך

לר"א המלאך מחסד לאברהם:

והאמין בה' ויחשבה לו צדקה טו ו כי הנה ידוע מה שאמר שלמה המלך ע"ה משלי כד טז שבע יפול צדיק וקם פי' שהצדיק מכניע כל המדות שפלות דלית ליה מגרמיה כלום רק הכל לכבוד השי"ת כמ"ש דוד המלך ע"ה דהי"א כט יא לך ה' הגדולה וכו' ועי"ז בא השגת אלהות בכל המדות ואז אש לפניו תלך תהלים

צז ג והניצוצות נתעלו וזהו שבע יפול צדיק כמו יפיל פי' שכל ז' מדות השפלות משבר ומשפילם ע"י שמביא השגות אלהות במדות ועי"ז וקם פי' נתעלו כל הניצוצות:

וכן היה עיקר הבריאה שהשי"ת ברא יש מאין כדי שהצדיק ישבר הגשמיות ויעלה הכל לשרשה כמ"ש בגמרא ברכות ו' ע"ב כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה והכל הוא על ידי התורה שלומד ביראה ואהבה כי בכל הדיבורים צריך להיות איזה מדה וכשמדבר ביראה ואהבה מעלה המדה ההיא לשרשה לפיכך היה תחלת הבריאה בשביל התורה עיין ב"ר א' ו' שנקראת ראשית דרכו כי הכל הוא ע"י התורה וזהו משלי ח' כב' ה' קנני ראשית דרכו פי' תחלת המשכה של בריאת עולמות היה בשביל התורה דרך הוא לשון המשכה קדם מפעליו מאז שם פי' העיקר הבריאה היה בכדי שיעלה כל מפעליו של השי"ת שהמציא יש מאין לשרשה וזהו קדם מפעליו שיעלה מפעליו לקדם, מאז פי' איך מעלה ע"י שמביא השגות אלהות בז' מדות [וזהו מאז א' אלופו של עולם מביא בז' מדות]:

וזהו שה"ש ו' יא אל גינת אגוז ירדתי וכו' לראות הפרחה הגפן, פי' דאיתא בגמרא שבת קד' ע"א גימ"ל דלי"ת גומל דלים, פי' הצדיק נקרא גומל דלים שמביא השגות אלקות במדריגות התחתונים בז' מדות הגשמים, ועי"ז נתעלו הניצוצות כנ"ל, וזהו אל גינת אגוז, פי' אלופו של עולם נישג בז' מדות הגשמים, ע"י הצדיק הנקרא גומל דלים, וזהו אגוז' א' אלופו של עולם ג' גומל דלים ז' ז' מדות והכל הוא כדי שהניצוצות יתעלו, וזהו הפרחה הגפן כדי שיתעלה הדבור שהוא מלכות זח"א קמה ע"א שנקרא גפן שם וח"ב קע ע"ב, כמ"ש בזוהר ח"א קצב ע"א במאמר בראשית מי ובגפן שלשה שריגים:

וזהו ויחשבה לו צדקה כי הצדיק הוא גומל פי' שנקרא וא"ו דלית ליה מגרמי' כלום, שמכניע כל המדות להשי"ת ואינו רק וא"ו המשכה, שע"י בא השגת אלקות במדות, ואין השכינה יורדת למטה מיו"ד עיי' סוכה ה' ע"א, נמצא יש התגלות החכמה שהוא יו"ד במדרגות התחתונים, לפיכך נקרא הצדיק גימל שהוא וא"ו יו"ד. וכשהוא גומל דלים מביא היו"ד חכמה למדריגות שהם בדלי"ת ונעשה מן הד' ה' שהי' שהוא חכמה בא לתוכה. וזהו והאמין בה' כי צדיק באמונתו יחיה חבקוק ב' ד פי' במה שהצדיק מאמין דלית אתר פנוי מיניה ת"ז ת' ע' קכב ע"ב ע"י זה מביא השגות אלהות בעולם וזהו באמונתו יחיה כמו יחיה שמחיה את הניצוצות:

וזהו והאמין בה' ועי"ז ויחשבה לו צדקה שמתחלה היה צדיק פי' הניצוצות שנקרא צדיק צדיקו של עולם חלק אלוה ממעל היה בדלי"ת וכשהצדיק מביא התגלות חכמה בעולם נעשה ה' שהיו"ד בא לשם ואז נתעלו כל הניצוצות לשרשם ואז נעשה מן היו"ד קו"ף כי בתחלה כשהיה בדלית היה היו"ד מספר קטן עשרה וכשנתעלו הניצוצות בא לתענוג גדול ונעשה מהיו"ד מספר גדול מאה, וזה צדק"ה מה שהיה בתחלה צד נעשה צ"ד ק"ה, ובהיות כן כשהצדיק מעלה הניצוצות בא עי"ז להשגה גדולה וגם תענוג גדול, והניצוצות הם לצדיק לסוכה שמקבל תענוג מזה:

וזהו בראשית יד יט וברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ דאיתא בגמ' ברכות ז ע"א עד שבא אברהם וקרא להקב"ה אדון שהוא היה מביא השגות אלהות בעולם בארציות וזהו מדת אדוני"י כמש"ה תהלים צז ה ע"א אדון כל הארץ שהוא מדת מלכות וזהו קונה שמים וארץ פי' שאף בארציות ניכר אדנותו וברוך אל עליון אשר מגן צריך פי' ע"י שהיה מביא השגה בארציות היה משבר הקליפות וזהו וברוך לשון המשכה אל עליון שנישג אלהות בארציות ואז נשבר הקליפות והצרים כמש"ה אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו ונתעלו [הניצוצות ונעשו לו סוכה כנ"ל וזהו מגן צריך, הניצוצות שהיה בצרים נעשו לו למגן ולסוכה, וזהו לך מארצך בראשית יב א פי' שתעלה מדריגות התחתונים שבארציות ואז אתה בא לתענוג והשגה גדולה וזהו וממולדתך ע"י זה תבוא למשכילים עליונים, ומבית אביך פי' ע"י זה תבוא לשורש הצירופים שהוא בינה וזהו בית אביך שהוא אב של הדיבור הנקרא בתים כמו ספר יצירה שני אבנים וכו' וזהו במה אדע כי אירשנה שם טו ח פי' שהיה מתמיה על ירושת הארץ איך תוכל להביא לשם התגלות [אלוקות] וזה במ"ה אדע וכו' שאני דבוק במ"ה כי אירשנה ואיך אוכל להעלות ניצוצות מארציות כיון שאני עדיין דבוק בחכמה כ"ח מ"ה עי' זח"ג לד ע"א לפיכך השיב לו השי"ת קחה לי וכו' שם ט ע"א וכת עמו ברית והראה לו שאף במדריגות התחתונים יוכל לבוא לשם התגלות חכמה ואז אש לפניו תלך וזהו תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים ואז תוכל להעלות ניצוצות]:

כונת המקוה:

כשבא אל המקוה יכוין שהמקוה הוא שם קנ"א דהיינו אהי"ה במלוי ההי"ן כזה אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה גמטריא קנ"א כמנין מקוה ועיקר יכוין שהמקוה שאנו טובלים בו הוא בעצמו שם קנ"א ע"י השתלשלות ויטבול פעם א' ואח"כ יכוין שם קנ"א כנ"ל בשעת שהוא תחת המים ואח"כ יכוין שם אגל"א עיין זח"ג שז ע"א שהוא שם הגבורות היוצא מר"ת הפסוק אתה גבור לעולם אדני ויטבול פעם ב' ויכוין שם הנ"ל ואח"כ יכוין שם אל"ד ויכוין שמשם אגל"א נעשה מא' ג' ד' ונעשה שם אל"ד ויטבול פעם ג' ויכוין שם הנ"ל ואח"כ יטבול פעם ד' בשעה שיהא ראשו תחת המים ישלוב השני שמות אהי"ה ואל"ד כזה אל"ף א' ה"ה ל' יו"ד ד' ה"ה ויכוין את הדבר שמתפללים עבורו שהוא בתוך השם הזה הוא נמתק שיעלה אותו כנ"ל ויטבול פעם ה' וישלב את השם אהי"ה פשוט עם השם אל"ד פשוט כזה אאהליד"ה ויכוין להעלות הדבר שמתפלל אל מדריגה עליונה של הבינה ואז נעשה הכל חסד ורחמים גמורים:

ע"כ מצאנו דברי קדשו של הרב מהור"א הוא רבי אברהם המלאך זי"ע הנ"ל:

פרשת נח

מספר פרי עץ להרה"ק מויטבסק זי"ע:

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו וכו' וט ופירש"י ז"ל למדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. הענין הוא דרשת חז"ל ב"ר כ"ו, א עיי"ש אשרי האיש זה נח אשר לא הלך בעצת רשעים זה דור המבול ובדרך חטאים זה דור הפלגה:

ושורש הדברים דאית יראת מצוה כשהאדם מתבונן להיות מעשה המצוה ענין אלקות כידוע עיי' זח"ג רכח ע"ב וכשהוא מתחיל לעשותה באבריו הגשמיים ותשמישי מצוה ג"כ גשמיים, הוא מתבהל ומתפעם רוחו איך הוא מגשם ענין אלקות וכי אלקים הוא גשמי חלילה, ואחר התפעמו כפעם בפעם אעפ"כ הוא מתחזק באמונתו ית' שהמצוה הוא התקשרות ודברי אלקים חיים מן הרצון העליון שאמר ונעשה רצונו עד סוף השתלשלות מדריגת השפלים, ומבין ענין התלבשות השכינה באותה מצוה כידוע שכל מצוה הוא ענין השכינה עיי' זח"א כד ע"א והתלבשות השכינה בגשמי זה הוא עבור התקשרות כל הגשמיים השפלים ע"י אבריו העסוקים במעשה המצוה ומתקשרים דרך השתלשלות המדות ודעת בינתו שורש מוצאם והגעתם עד אין סוף ב"ה:

וזהו משלי ו כג נר מצוה שהמצוה הוא נר ע"י התורה אור כי החכמה ובינה נקרא אור תורה, ופי' שע"י חכמה ובינה שהאדם מכניס במצוה להאירה שהוא פי' תורה אור ע"י כן המצוה נר ומאירה ג"כ אבל בלאו הכי המצוה היא גשמיות ונפרד, ובמה הוא התקשרות בו ית' על ידה שנקראת מצוה לשון לצוות לזה ברכות ו ע"ב שהוא לשון התקשרות אבל הוא ע"י השכל ובינה שמכניס במצוה מחמת הפחד ורתת שאחזתהו שלא לגשם ענין אלקית ובאותו פחד לא הניח אמונתו שממשיך אהבה ושמחה שהוא ענין המדות והתבוננות בגדולתו ית' וחסדיו הגדולים להיות משלח פארותיו מאין סוף ב"ה ורצון העליון התלבשות שכינה בתחתונים לקשרם וליחדם אתו ונעשה לאחדים בדביקות הגמור:

אבל כל זה לא תחול אלא אחר היראה והפחד תחלה כנזכר לעיל מפני שכל המדות והשמחה שהאדם מביא על עצמו בהסכמה שרצונו באותה מידה אינם אמתיים כי אינם מתדמים בדמינו אם לא שקדמה אותו פחד ה' והוא מתחזק באמונתו ומה שנמשך אח"כ מן האמונה איזה אהבה או שמחה או כל מדה ומדה המה אמתיים שהוא רוח הקודש, וזהו שמוזכר בזוהר כמה פעמים ח"א ז ע"ב ועוד ובש"ס שבת לא ע"ב שצריך להקדים היראה ובלתי קדימת היראה הכל הבל ורעות רוח ולא רוח הקודש. וזהו שאמרו רז"ל עה"פ ויקרא יב א אשה כי תזריע וכו' ופי' הזריעה הוא ענין היראה והאהבה כידוע שבשעת הזריעה חלים על האדם שני מדות אלו היראה והאהבה יחד ומתפעם רוחו כמבואר בזוהר ח"ג מג ומבשרי אחזה אלוה איוב יט כו ופי' אשה הוא המצוה שהיא שכינה עיי' ת"ז ת' כ"ב סח. ושם ת' לט עט ע"ב. וזהו אשה כי תזריע וילדה זכר שאם הפחד חלה על האדם מן המצוה שהוא מגשם אותה כנזכר לעיל עד שמן הפחד מגיע אל המדות והשמחה בו ית' שאמר ונעשה רצונו רצון העליון שהוא עולם הזכרים והזכרון והחיים והברכה והשפעה, כי ברצון ברא העולם ומחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית ומשם הוא ההולדה שמוליד דבר שלא היה בעולם כלל כי הרצון הוא קודם הבריאה שהרי ברצונו ברא:

וזהו עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים שמשם הוא מוליד גשמיים ג"כ שהרי מצות פריה ורביה גם כן מצוה והיא ראשונה שבמצות, ואחר היות צדיקים עוסקים במצוה זו על דרך הנזכר ועולה למעלה מסדר הבריאה משם ממשיך החיות והתולדה לולד הנוצר בגשמי, מלבד ממצוה עצמה שנעשה גם כן על דרך הולדה מלבד שהוא דבר קיום ונצח לעולם וחי בהם מעולם ועד עולם, ודבר זה אי אפשר

להיות כי אם על ידי שפלות ודכות רוח כשמסתכל ומתבונן שפלות עצמו ופחיתתו מזה מתבהל שלא לגשם המצוה, מה שאין כן המתחסד בהתגלות בקול רעם ורעש מפני היותו עוסק במצות ה' ומתגדל על ידה בגדלות יותר ממה שהיה בו תחילה, כל המדות והשמחות שיגיעו הם אינם אלא דמיונות כנזכר לעיל וכל מצותיו הם גשמיים כולם וגופים בלי שום חיות בהם. וזהו בראשית ט ב ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ הכתוב אחר מצות פרו ורבו, והענין כשתעסקו במצות פריה ורביה כתיקון סדר המצות להקדים היראה והפחד של מצוה כנזכר לעיל ומן היראה זו תגיעו אל הרצון העליון והחיות שקודם הבריאה שממנה נברא העולם ומשם יתמשך חיות לולד הנוצר ומוראו על כל הנבראים, וכן הוא בעצמו בהגיעו למעלה מן הבריאה ביראתו, מה נורא המקום הזה על כל הנבראים כמאמר שמות כג ב אחרי רבים להטות והצדיק הוא הרבים כי הוא מקורם ושרשם, ועד"ז חיות הולד כי מפני היות חיות הולד ומוראו קודם ולמעלה מן כל הנבראים שהוא מן הרצון שקודם הבריאה וזהו ומוראכם וחתכם שמפרש רש"י ז"ל וחיותכם יעו"ש ומה שאין כן כשלא הקדים המורא והמשכות חיות הולד כנזכר לעיל למה יהיה חתתו ומוראו על כל חית הארץ:

וזהו שאמרו חז"ל עירובין יג ע"ב נוח לו לאדם שלא נברא ועכשיו שנברא וכו' והקשו התוס' הא אמרו חז"ל ע"ז ה ע"א בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הם לא באנו לעולם דמשמע יותר טוב לו לאדם שנברא ומתרצו בצדיקים ורשעים, והענין עפ"י דברינו הנ"ל יובן שאפילו עכשיו שנברא אין טוב לו לאדם בעמלו שיעמול תחת השמש כי אם שיגיע למעלה מן השמש וקודם הבריאה, ובמה יגיע לשם שיפוש במעשיו שעברו להיות ממארי דחושבנא ויכיר פחיתותו ויתבהל בעשותו מצות ה', וימשמש במעשה המצות דהשתא והמישמוש הוא התחזקות באמונתו אחרי פחדותו, וממילא יחול על ראשו רוח הקודש והשמחה ויגיע אל הרצון שקודם הבריאה שהוא שלא נברא. וזה פי' נוח לו לאדם שלא נברא שיגיע לכך ועכשיו שנברא יגיע אל שלא נברא ע"י פשפוש ומשמוש כנ"ל ולא קשה מידי מבואו ונחזיק טובה לאבותינו והוא שתרצו התוס' בצדיקים וכו':

וזהו פי' ואלה תולדות נח פירוש שלא נברא ממקום רצון העליון וזהו סוד נח איש צדיק תמים היה בדורותיו שהם מעשים טובים ופירוש בדורותיו הוא מקום רצון העליון שהוא סדר הדורות. או יאמר בדורותיו פירוש במצות פריה ורביה היה איש צדיק תמים גם כן שהגיע במעשה המצוה אל קודם הבריאה. ועל דרך זה אפשר לומר בכל המצות שהרי כל המצות נקראים תולדות, וזהו שאמר אח"כ ויולד נח שלשה בנים שמן סדר עסק מצות פריה ורביה כנ"ל הוליד שלשה בנים בגשמי כנ"ל:

ועל דרך זה אפשר לומר פירוש השמות והוא חם הוא הגשמי של מצוה שהוא הקטן כפירש"י ז"ל באמצע הסדר ט. כד ומן חם שהוא שם הגשמי נתבהל והגיע לשם שהוא השכינה עיי' זח"ג ערה ע"ב כמאמר שמואל ב' ח יג ויעש דוד שם ומן השכינה הגיע ליפת שהוא הגדול שהוא האהבה כמאמר בראשית ט כז יפת אלקים ליפת שאהבה היא המדה והשמחה כנ"ל וכסדר הנ"ל. וזהו שאמר אחר כך ט כ ויחל נח איש האדמה ויטע כרם, פירוש כשנח נעשה חולין כפירוש רש"י ז"ל ונעשה איש האדמה שהוא מגושם ויטע כרם היינו מעשה המצות כמאמר שה"ש א ו כרמי שלי לא נטרתי והמצות ג"כ מגושמים, וזהו וירא חם את ערות אביו פירוש בזיון אביו שבשמים להיות אלקים גשמי כ"כ ויגד לשני אחיו בחוץ פירוש ויגד

לשון המשכה כמאמר דניאל ז י נהר וכו' נגד, כי הדיבור הוא המנהיג את כל הרוחניות שמעוררים והגשמיות ג"כ כידוע ולכן נקרא דיבור לשון הנהגה וכתרגומו של בראשית ב ז ויהי האדם לנפש חיה ת"י לרוח ממללא כי הדיבור הוא החיות. וזהו ויקחו שם ויפת את השמלה שהוא התלבשות הנ"ל ופניהם אחרנית שהוא השפלות והיראה שנסוג אחר וירא מגשת אליו ובזה ואת ערות אביהם לא ראו:

כללא דמילתא התקשרות אדם השפל ברצון העליון ע"י השפלות והיראה וממנה מגיע אל התבוננות ועיונית השכל והחכמה להכניס בכל מצוה שהוא עוסק בה כנ"ל, אבל בלתי התבוננות והשגה המצוה ג"כ גשמי, וכן להיפך בלתי המצוה עסק הגשמי אין ההתבוננות והשגה מקשר את האדם להבורא ית"ש, והראיה לזה שלמה המלך ע"ה שנאמר מלכים א' ה יא ויחכם מכל האדם כיון שרצה להתחכם בלא המצוה על אזהרת לא ירבה לו סוסים ולא ירבה לו נשים שאמר סנהדרין כא ע"ב ארבה ולא אסור ואעפ"כ נכשל:

זהו שדרשו חז"ל אשרי האיש זה נח אשר לא הלך בעצת רשעים זה דור המבול פירוש להשתמש בשכל עצמו בלא עסק מצות, כי רבוי ההשגה נקרא מבול כמאמר תהלים כט י ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם וכמוזכר בזוה"ק ח"א נו ע"א על פסוק בראשית ז, ו בשנת שש מאות שנה והמבול היה וכו' עיי"ש. ובדרך חטאים לא עמד זה דור הפלגה שהיה להם יראה חיצונית כמאמר בראשית יא ד פן נפוץ וכו' וגשמיות הוא בלא התקשרות האמונה והשכל. וה' יתן בלב כל חכם לב חכמה ודעת אלקים בציון אמן:

פרשת לך לך

ארז"ל שבת קח ע"א מילה באותו מקים מנין שנאמר יז, המול לכם כל זכר מקום שהוא זכר וכו', הענין הוא ע"ד הפסוק לעיל טו, והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. והוא ע"ד ארז"ל ע"ז ז ע"ב לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל, כי השכינה היא הנקראת תפלה זח"א כד ע"א שהוא הדבקות האמתית ברצון העליון ע"י האמונה בלי שום טעם. ודקות הענין יתבאר בהמשך הדברים כמאמר קהלת א ז כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. והוא כי השכינה לית לה מגרמה כלום כי אם הנמשך אליה דרך המדות שהם שבחו של מקום כידוע זח"ב ריח ע"ב. לכן כשהאדם חפץ לדבקה בו ית' אי אפשר כי אם על ידי תפלה שהיא השכינה שהיא היראה בזאת יבא אל הקדש, אבל מדלית לה מגרמה כלום צריך תחלה לסדר שבחו של מקום כנ"ל בכדי לעורר אליה והשכינה אומרת חזי במאי ברא אתינא לקמך זח"ג יג ע"א, וכשמגיע אל הדבקות יבין את זאת באמונתו כי עדיין לא השיג לא טעם ולא הריח בהשגה שמץ מנהו ואפס קצהו ולא נכנס בה כלל, וכבודו הוא אמונתו לבד להתדבק בו ית' ע"י האמונה אחר כל העיונית והשכלים שהשיג, שכל השגותיו אינם יכולים בו ית' שהרי הוא א"ס ב"ה. אבל כל השגותיו אינם רק פעולת התחזקות האמונה, וחוזק האמונה מגדיל מנהיר ומזהיר סידור שבחו ית' יותר שהרי לית לה מגרמה כלום, וגדולת סידור שבחו של מקום במופלא ממנו יותר מביאו אל הדבקות ותפלה יתירה והארץ לעולם עומדת קהלת א, ד שהיא אמונה בלי שום השגה

בו ית' והאמין בה' כנ"ל וכן הוא לעולם, וזהו לעולם יסדר אדם שבחו של מקום, וזהו כל הנחלים הולכים אל הים וכו' אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת, כנ"ל:

והנה איתא במדרש ב"ר ל, יא בשינוי החילוק שבין נח לאברהם הוא עפ"י משל, נח דומה לאוהבו של מלך שיושב באפילה והמלך בא ומאיר לו ואברהם דומה לאוהב שבא להאיר למלך ואמר המלך עד שאתה מאיר באפילה תלך ותאיר במקום אור עיי"ש הלשון צח וזהו שאמר לך לך, והענין הוא כי נח היה צדיק באמונתו בלי שום השגה עיונית והיה תמים במעשיו והשי"ת האיר לו. אבל אברהם בן שלש שנים הכיר את בוראו נדרים לב ע"א ע"פ עיון והתבוננות והיה הולך וגדל בדעה בינה והשכל ואחר כל זה היה תמים במעשיו שהיא האמונה לבד כמאמר בראשית יז א התהלך לפניי שהוא למעלה מן המדות והיה תמים אח"כ, כי ההשגה בו ית' הוא אין סוף וההתקשרות והדביקות האמתית בו ית' הוא ע"י אמונה זו לבד, ע"ד משל התקשרות כל העולמות זה בזה המה ג"כ ע"י אמונה, ואפי' בעולם השפל דרך משל אדם יש לו נחת רוח כשבנו הקטן מכיר שהוא אביו בטרם שידע הנער שום שכל אעפ"כ יש לו נחת. וכן עד"ז היתה בריאת העולמות כולם כמאמר פס"ז בראשית א, א בראשית ברא בשביל ישראל שנקראו ראשית שידעו לפאר ליוצרים ויקראו לפניו אבינו מלכנו. וזהו כל שעשועיו ית' כמאמר פסחים קיב ע"א יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק וזהו ההתקשרות שבין כל עולם לעולם שכל הגדול מחבירו רוצה להשפיע לשתחתיו ובהשפעתו מקבל תענוג יותר מהתחתון בקבלתו. אבל אין המשל דומה לנמשל כלל שהרי כל אלה נבראו באופן וסדר זה וטבע הבריאה היא התקשרות זה, משא"כ הוא ית' עילת כל העילות אין סוף ב"ה הבורא את הכל וגם טבע הבריאה הנ"ל אין שייך בו שום תענוג והתקשרות הנ"ל כלל, שהרי הוא ברא הטבע ומקיים אותה בכל רגע, כי בלתי חפץ קיומה בכל רגע ברצונו ית' כאילו לא היתה וממילא בטילה, א"כ מה הוא ההתקשרות מאתו ית' להשפיע זה אינו כי אם חפץ ורצון פשוט, כמאמר עץ חיים בפת יחה כשעלה ברצונו ית' המוזכר ברצונו ברא תחילה וברצונו מקיים ומשפיע תמיד ומתענג, אבל אין שום השגה יכולה ההתקשרות זה:

והנה הרמב"ם ז"ל מורה נבוכים חלק ג' פרק מט כתב טעם למצות מילה להתיש כח המתאוה, והאמת כי הוא ז"ל הוציא מפיו קדוש דברים אמתים העומדים ברומו של עולם אע"פ שלא כיון בהם. וכמו שהכוונה והטעם בחיתוך ערלת המילה כן הוא בכרם ערלה תחלה ומצות בכורים. והענין כמאמר ישעיה כח ד ע"א כבכורה בטרם ק"ן וכו' כי הראשית והתחלה הוא דבר חביב והחביבות הוא רק מפני היותו ראשית לבד שכן דרך לכל ראשית להיותו חביב ואהוב מאד, שהוא התענוג וההתקשרות שבין עולם לעולם, מן הראשית אל שלאחריו וממנו אל שלאחריו נקרא הוא ראשית וכן לעולם. אבל עיקר העבודה וההתקשרות בו ית' להשיג הדביקות האמתית שאחר כל השגות, שאין ההתקשרות השגה בו ית' שהרי הוא ית' חוץ מכל הנבראים וחוץ מכל החביבות והאהבות וחוץ מטבע ההתקשרות הנ"ל שהרי הוא הבורא את הכל. אבל הדביקות בו הוא באמונה לבד בלי שום טעם אהבה חיבה ותאוה. וזהו שכתב להתיש כח המתאוה כי מצות מילה שאנו חתומים בה באבר המוליד ומוציא נשמות שהוא הדביקות צריכה להיות להתיש כח המתאוה כי אם ע"י האמונה לבד. ובמצות מילה שהתיש כח המתאוה חותמו אמת ואמונה בו ית' לדבקה בו בלי שום השגת טעם, כדרך ההתקשרות כל העולמות מעילה לעלול מחמת טבע תענוג ההשפעה כנ"ל שהרי א"ס הוא ית' אדון הטבע ולא שייך בו טבע תענוג הנ"ל, אבל הדביקות וההתקשרות

השפעתו ית' מאתו אינו כי אם האמונה ברצונו הפשוט להשפיע בלי שום טעם. וזהו החילוק שבינו ית' לכל הנבראים המשפיעים שהרי כל המשפיעים מקבלים בהשפעתם התענוג היותם משפיעים כטבע הנבראה. משא"כ הוא ית' אדון הטבע אינו מקבל כלל רק משפיע:

וזהו שאמרו המול לכם כל זכר, ממקום שהוא זכר, רק משפיע ואינו מקבל כלל בהתיש כח המתאווה ותענוג ההשפעה כלל בלי שום טעם כלל ובזה הוא מתקשר בחכמה עליונה שהיא יו"ד ת"ז ת' יח לב ע"א וכמאמר איוב כח, יב החכמה מאין תמצא שהוא מאין ואפס בלי שום טעם. ומילת זכרים כזה הם חותמו אמת ואמונה:

וזהו שאמר והאמין בה' ויחשבה לו צדקה שכל האמונה שהשיג אחר כל העיונים והשכלים לא חשב לשום השגה כי אם למדריגה התחתונה שהוא אמונה צדקה שהרי כל ההשגות בטלים כנגדו ית'. ומה שהשיג אח"כ הוא שאמר בראשית יח כז ואנכי עפר ואפר, שהוא התקשרות בחכמה עליונה שהוא השפלות כאפס ואין כמאמר והחכמה מאין תמצא. והשגת אמונה גדולה כזו שאחר כל השכלים והעיונית והשגות הדביקות ששיג יאמין באמת ואמונה מחמת שפלות עצמו להיותו בעיניו עפר ואפר בודאי כל השגותיו אין בו לא טעם ולא ריח ולא שום דביקות כלל ובאמונתו יחיה לדבקה בו ית', אמונה זו היא הנקראת אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי שם כ יב, כי אמונה זו אינה נשפעת כי אם מאתו ית' בעצמו בלי שום עולמות אמצעים שמקבלים תענוג בהשפעתם כמאמר יותר ממה שהעגל רוצה כנ"ל והמבין יבין. ולכן באמונה זו הוא הדביקות בו ית'. ולכן מוזכרים בתורה המדריגות כסדר תחלה פסוק ויחשבה לו צדקה ואח"כ אנכי עפר ואפר ואח"כ פסוק וגם אמנה אחותי בת אבי היא עיי"ש:

פרשת וירא

במדרש תנחומא וירא א פתח ר"י נפחא כתיב שמות כ כא מזבח אדמה תעשה לי והעלית עליו וכו', אדם עושה מזבח וזובח עליו עולות ושלמים נאמר עליו שם בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך, אברהם אבינו שזבח את עצמו לא כ"ש, זהו שנ' וירא אליו ה'. אך יתפרש הענין בהקדים תרין תמיהי דמדכר דכירי המפרשים, א' למה הוזכר נסיון העקדה על שם אברהם ולא הוזכר הנסיון ע"ש יצחק שמסר את נפשו אליו ית' וכפרש"י ז"ל בראשית כב, א אחר הדברים הם דבריו של ישמעאל ע"ש והשיבו יצחק שימסור א"ע לשמו עיי"ש. ב' למה לא הוזכר במקרא נסיון אברהם באור כשדים:

אבל הענין ידוע מאמרם ז"ל סוכה נב ע"א כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. ואמרו שם ע"ב יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו שנאמר תהלים לז לב-לג צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ה' לא יעזבנו וכו'. והנה מאמר בעל עקידה על פסוק בראשית ב יח אעשה לו עזר כנגדו יש שהתנגדות הוא העזר, שאלמלא התנגדות את זה לעומת זה עשה אלקים ע"פ קהלת ז יד היה ביטול הבחירה שכר ועונש או לפי דברינו במ"א פרשת קרח עיי"ש היה ביטול התענוג כידוע. או שלא היה יכול

לסבול תענוג של השגה אם לא ברצוא ושוב שהיא ההתנגדות. כללא דמלתא לפי ערך גודל ההשגה והעבדות את זה לעומת זה עשה הביטול ומחשבת חוץ מהיפוך להיפוך הקטן לפי קטנו והגדול לפי גדלו בכדי שיבא אל העזר הנ"ל. אבל במה הוא נעזר מנפילתו בהתנגדות ח"ו העיקר הוא ע"י האמונה הגדולה ופשוטה בלי שום טעם וסברות כלל, שהרי באותה השגה והעבדות שהשיג כבר נפל לשכנגדו, לכן יראה להתחזק באמונה הגדולה ופשוטה בחזקה. וזהו העזר שהקב"ה עוזר לכל אדם בכל יום נגד היצה"ר בהשפעתו לאדם את האמונה זו להתחזק בו ית' ועל ידה יקום על משענתו:

ובזה יתורץ קושית צדיק וטוב לו צדיק ורע לו ברכות ז ע"א שהרי בוחן לבות ה' משלי יז ג יודע לפעמים התנגדות את זה לעומת זה של השגה ועבדות שלא יוכל לעמוד בה ולא יוכל קום מנפילתו באותו התנגדות ולהתחזק באמונה כנ"ל, מקדים לו רפואה למכתו להרע או להטיב וע"י אותה סיבה תתחזק האמונה. או שההתנגדות עצמה לא תחול עליו בפרך כל כך מחמת היסורים או העוני שהם בעצמם סיבת יראת ה' ובטול התאות ואמונות הכוזבות. והנה אחר ידיעתנו באמת שהעבירה והתרחקות מאתו ית' הוא רע ומר ממות ויסורין, שהרי היסורין והמיתה ממרקין העבירות והמה רפואות המכה, ממילא ידוע שהמכה גרוע מיסורי הרפואה. ומעתה צדיק ורע לו אפשר לומר שהרעה והיסורין המה טובתו ורפואת מכתו שהוא התנגדות עבודתו והשגתו את זה לעומת זה, אולי הוא באופן שלא היה יכול לעמוד נגדה ובנפלו לא יוסיף קום אם לא ע"י היסורים והדלות שמתיש כח ההתנגדות כנ"ל וצדיק וטוב לו הוא כי את זה לעומת זה שכנגד שכלו ועבודתו ודרך הלוכו אינו צריך חיזוק היסורים ובלתם יכול לעמוד כנגדם. וזהו דבר שאין שום בריה יכול לשער שהרי כל א' נכוה מחופתו של חבירו ב"ב עה ע"א, אבל לפניו ית' גלוי וידוע היוצר יחד לבם המבין וכו' תהלים לג טו, וכן ארז"ל תענית כה ע"א על גודל העניות של ר"א בן פדת, שהשיבו לו בספיקא קמי שמיא אפילו ע"י חזרת בריאת עולמות מחדש אולי יתרמי בשעתא דמזוני, והענין הוא כדברינו שכנגד השגת רבי אלעזר בן פדת שכלו ועבודתו ההתנגדות מזה אשר את זה לעומת זה, אם אפשר לעמוד כנגדה בלי יסורין או אולי שאי אפשר להיות אם לא על יסורי עוני:

והנה נסיון העקדה הובא במדרשים ב"ר נו יב ורש"י ז"ל בראשית כב יב שהי' לו לאברהם להרהר אחר מדותיו והוא שאמר ר' אבא אמר אברהם אפרש לפניך את שיחתי אתמול אמרת לי שם כא יב כי ביצחק יקרא לך זרע וחזרת ואמרת שם כב ב קח נא את בנך ועכשיו אתה אומר לי שם יב אל תשלח ידך. שהוא שנוי רצון אצל הבורא ית' ח"ו שהוא שורש הכפירה ח"ו, וכן כל הקושיות צדיק ורע לו היפך מן הראוי והבטחת התורה או שאר קושיות ואמונות הכוזבות אשר את זה לעומת זה עשה אלקים נגד כל דביקות והשגת אמיתותו בחכמתו, וכמאמר רש"י ז"ל שם ג א אצל הנחש היה ערום מכל, ארור מכל, לפי ערמתו וגדולתו היתה מפלתו. אבל אברהם אבינו ע"ה עמד בנסיון ולא הרהר אחר האמונה בהשגתו את דבריו ית' שהמה מהופכים והתחזק באמיתות האמונה הגדולה והחזקה מרצונו הפשוט ית' כי לא מחשבותיו מחשבת השי"ת ולא דרכיו דרכו ואינו מבין דבריו ית' והנהגתו כלל וכל הרעות המתדמים מאתו ית' הם טובות אמיתיים כנ"ל וכל דבריו הנראים מהופכים הכל אל מקום א' הולך והן המה בלי שום שנוי ותמורה ח"ו. ומה שאין מובן הדבר ריק הוא מכם ע"פ דברים לב מז, שאין שום השגה יכולה להשיג דבריו ית' ופירוש מלותיו ישעיהו הכ האומרים לרע טוב ולטוב רע וכ"ש שאינו מובן מחשבותיו וכ"ש רצונו הפשוט. ובאמונה זו התחזק אברהם אבינו ע"ה ולא סמך על השגתו ועמד בנסיון שלא להרהר אחריו ית':

כללא דמלתא עיקר הנסיונות הם באמונה, כמאמר דברים ח ב לנסותך לדעת את אשר בלבבך, וכל הנסיונות שהיו לאברהם אבינו ע"ה היו על דרך זה כמו הרעב שאמר בתחלה לך ואח"כ מתדמה שינוי רצון בהביאו רעב למקום זה כפרש"י ז"ל בראשית יב י וכן כולם. אבל נסיון המסירות נפש עבורו ית' אחרי הידיעה כי הוא הבורא הוא אמר ויהי הוא צוה למסור נפשו ולזבוח עצמו עבורו ית' מי לא ישמע ומי לא יאבה לו ית', אם אמנם גם הוא נסיון אבל לא לפי ערך אבותינו הקדושים, וכן קושית העולם אפילו כל דהו אם השי"ת היה אומר לו בעצמו שיזבח את עצמו עבורו והיה יודע שהם דברי השי"ת בוודאי היה שומע לו. ולכן לא הוזכרו בתורה שני הנסיונות הנז"ל. כארז"ל ילקוט שמות קפז ע"א שלא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם שמות יב ב אבל כח מעשיו הגיד לעמו תהלים קיא ו. כי התורה לעולם עומדת ונוהג בכל דור ובכל אדם ע"י הסתכלותו והתבוננותו במעשה הכתוב בתורה מדותיו ית' והנהגתו בעולם השפל בחכמה העליונה ליתן טהור מטמא ומרע טוב, וכל הגבורות הם חסדים והכל אל מקום א' הולך ושורש כולם רצונו הפשוט באמונתו הפשוטה הגדולה והחזקה, ובזה מתמתקים כל הגבורות בחסדים שהרי באמונה זו נוקב עד התהום ומשלב כל המדות ליחד לאחד ומשם מתברך ונשפע אמונתו ית' החזקה ואח"כ מבין דבריו ית' בהתגלות שאינם מהופכים, כמו שהשיב השי"ת לאברהם אבינו שם כ"ב יב כפרש"י ז"ל. וממקור הברכות ממילא מתברכים כל העולמות עד עולם השפל ושלשול קטן שבים:

וזהו פתיחת ר"י נפחא שאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי יי. כידוע שמלת שם הוא נוקבא ושכינה זהר ח"ג רעה ע"ב ומלת אזכיר הוא לשון זכר. ופ"י בכל המקום שמתייחדים השמות הנוקבא בזכר והגבורות בחסדים אבא אליך וברכתך ברכה והשפעה בהשגה והגשמיות ממילא מתברך, ומה שהזכיר לשון אברהם שזבח א"ע הוא פ"י נסיון האמונה כנ"ל הגרוע ומר ממות וזביחה, וזהו שאמר וירא אליו ה' בהתגלות והבנת קצת דרכיו ית':

פרשת חיי שרה

וה' ברך את אברהם בכל כד, א. במדרש תנחומא חיי שרה ד ע"א בשביל המעשרות שנאמר יד, כ ויתן לו מעשר מכל. והענין הוא לפי דברי הזוהר ח"א קכט ע"א על ואברהם זקן בא בימים עיי"ש. ולהסביר הענין ע"ד צחות כארז"ל על ברזילי הגלעדי שהיה בן שמנים שנה ואמר שמואל ב' יט לו האדע בין טוב לרע אם יטעם עבדך את אשר אכל. וארז"ל שבת קנב ע"א שטוף בזמה היה וקפצה עליו זקנה. והנה באמת שעל כל תאות העולם נאמר שכן דרך איש מנאף משביעו רעב סוכה נב ע"ב, וכן ארז"ל קהלת רבה א, לד על כל התאות אין אדם מת וחצי תאוותו בידו. ולכן הם מזקינין דעתו של אדם מהיות אין דעתו נחה תמיד ומתאוה והכתוב אומר משלי כא כה תאות עצל תמיתנו, וכן פסוק שם יג יב תוחלת ממושכה מחלה לב. והנה עד"ז אפשר למצוא בעבודת ה', להיות דבר ה' יקר למצוא ואי אפשר להסתפק ממנו שכל הגדול מחבירו משיג עומק רום הנעלם מאתו, וכל השגותיו מאין ואפס נחשב לו כמאמר איוב כח יב והחכמה מאין תמצא, כי הוא ית' אין סוף וכן כל השגותיו אין סוף:

אבל עיקר העבודה הוא ההתקשרות אליו ית' בכל מדה ומדה ובכל אופן המתגבר על האדם שהרי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום סוכה נב ע"ב ואם אתמול הפילו והתגבר עליו ורוח ה' נחה עליו להתקשר בו ית' באותה מדה אעפ"כ מתנקש עליו היצר למחר באופן אחר ויותר קשה, ואפי' אם ינצחהו בכל יום בצל שדי ובסתר עליון אעפ"כ מתחזק עליו היצר להפילו ברשתו לעולם, אלא א"כ שהתחזק האדם כל כך עד שיצא לחירות מלהשתמש באותה מדה לעצמו כלל, ולא יהנה בה כ"א בהשתמשו בעבודת בוראו ית' כמאמר דוד המלך ע"ה תהלים קט כב ולבי חלל בקרבי, אז ינוח היצר מאתו, כי במה ילכדנו אם אין לו שום הנאה של כלל להשתמש בו לעצמו ואדרבה מצטער כמאמר רז"ל יבמות קג ע"א טובתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים:

ואופן זה נקרא בשם גאולה ובנין ביהמ"ק בימיו כי הימים נקראים מדות כידוע עיין לקמן פר' מטו"מ ב' ועתה נגאל במדה זו מקושי עבודת היצר. וכל עוד שאין הגאולה תהיה לו היצר מתחבט עליו, ואין שום חילוק בין פעם לשתים למאה פעמים ואם ח"ו עונותיו ילכדונו אפילו בעשירי באחד ומאה ממילא הימים הראשונים יפלו, פי' כל מה שנתגבר על היצר עד אותו פעם בשכל הנעלם ורוח הקדש הכל הכניס בקליפה באותו פעם ותקומה לא היתה לו באותו השכל ותגבורת הראשון שבתחילה עמד כנגד היצר באותו התגברות ועצת ה', שהרי עכשיו אחרי ידיעתו גדול העצה ותושייה והמשיל על עצמו את היצה"ר לשמוע אליו, הכניס נצוצי קדושה אלו ג"כ בקליפה, ואיככה יוכל להעל משחת חיות הנ"ל באותה עצה עצמה כארז"ל ברכות ה' ע"ב אין חבוש מתיר עצמו, אלא א"כ בתוקף הגבורה וקדושה יתירה שמעולם לא היה לו או אז יכנע. וזהו ארז"ל ירושלמי יומא פ"א ה"א בשינוי כל דור שלא נבנה בהמ"ק בימיו כאלו נחרב בימיו ופי' לא נבנה בה"מ כמבואר לעיל, וכיון שלא נבנה והיצר מפילו ממילא נחרב שהרי מכניס נצוצי הקדושה בקליפה ר"ל, בהתגבר היצר על חיות הקדש אשר נחה עליו תמול ושלשום להנצל ממנו. וכיון שמתגבר עליו לעת כזאת ממילא צריך לחפש להתחזק באופן אחר בעצה וגבורה למלחמה שהרי לא נשקט היצר בעצת ה' כתמול שלשום:

אבל כללא דמילתא היא האמונה במה שאין עין רואה ואין האזן שומעת ואין שום שכל משיג ונשגב ה' לבדו, ואח"כ התחזקות היראה, וממילא תחול אחר האמונה כי שניהם דבר אחד ואחדות פשוט עיי' זח"א יא ע"ב וזהו המביא התקשרות בו ית' בכל מדה ומדה. כי דברים אלו המה העומדים ברומו של עולם ומשברים כל התאות וכל הקליפות ובהתגבר אלו על עצמו יתפרדו כל פועלי און כהמס דונג מפני אש ויהיה מושל ברוחו מלכד משלי טז לב :

וזהו ואברהם זקן בא בימים, פי' במדות, בא אל הזקנה, ופי' הזקנה הוא בטול הילדות והשחרות הבל כדרך העולם הגשמי מרוב השתמשו בחושיו כל ימיו בזקנתו מתבטלים וכל המשתמש יותר קופצת עליו זקנה יותר, כן דרך ה' אחרי התגברו במדותיו להשתמש לעבודתו ית' ולא לשום הנאת עצמו כלל יוצא מן המדות ומתבטלים להתקשר בו ית' תמיד בלי שום הפסק רגע. וזהו וה' ברך את אברהם בכל, כי ההתקשרות נקרא כל שהוא כולל שנים לאחד, וכמאמר דהי"א כט יא כי כל בשמים ובארץ כידוע עיין

זח"א לא ע"א . ואמר המדרש בשביל המעשרות שנאמר ויתן לו מעשר מכל כי ידוע הוא שהיראה נקרא מעשר עיין ת"ז ת' יז לא ע"א שהיא ה' אחרונה עי' זח"ג כט ע"א , והוא מעשר מכל פי' מעשר מן ההתקשרות כידוע ומן היראה והאמונה זכה אל ההתקשרות כנ"ל:

פרשת תולדות

ואלה תולדות יצחק בן אברהם כה יט . פירש"י ז"ל יעקב ועשו האמורים בפרשה. הענין הוא על דרך שבת לא ע"א , תשובת הלל להגר שבא להתגייר על מנת שילמדנו כל התורה על רגל אחת וקבלו ולמדו מה דסני לך לחברך לא תעביד פרש"י ז"ל שהוא מצות ואהבת לרעך כמוך. עיי"ש במהרש"א שמקשה למה לא אמר לו בלשון שנצטוינו בתורה ואפי' בלשון תרגום עכ"פ בלשון עשה ותרחם לחברך כוונתך ואמר בלשון שלילה ובלשון לא תעשה מה דסני לך לחברך לא תעביד:

אבל הענין הוא ארז"ל אבות ה א בעשרה מאמרות נברא העולם והם כנגד עשרת הדברות כארז"ל ב"ר א ב שהסתכל בתורה וברא את העולם. והנה ענין בריאת העולם ידוע שהיה מתחלה הוא ושמו אחד אחדות פשוט בלי שום תפיסה השגה וגבול שהוא אין סוף וכשעלה ברצונו הפשוט לברוא צמצם את עצמו כידוע עץ חיים בפתחה . והנה ענין אחדות פשוט וא"ס הוא דבור אנכי שמות כ ב וכל המצות עשה, והצמצום שהוא הגבורות הוא הלא תעשה ודבור לא יהיה לך עם כל פרטי הלא תעשה שבכל התורה כולה מעילה לעלול בפרטי פרטים. הנה כל השרשים והענפים כללים ופרטים שיש להם שורש למעלה עשו פרי למטה במעשה המצות. וזו היא תורתנו הקדושה עם כל מצותיה חקותיה ותורותיה:

והנה ארז"ל יומא כח. עה"פ בראשית כו, ה עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת וכו' מלמד שקיים אברהם אבינו ע"ה אפילו ערובי תבשילין, אשר לכאורה תמיה מנא ידע, ואם נאמר שהשיג מעשה המצות והמשפטים שהשכל מחייב אעפ"כ יקשה האיך השיג החוקים שאין להם טעם ואין שום שכל מחייב, כמו פרה אדומה ושאר חוקים. אבל לפי דברינו יובן, כאשר אמרו רז"ל במדבר רבה יט ד שאמר למשה לך אני מגלה טעמי פרה ולאחרים חוקה שכל החוקים יש להם טעם ושורש למעלה בסדר הבריאה כי הבריאה היתה ע"פ התורה רק כי לאו כל מוחא סביל דא לכן לאחרים חוקה. אבל לא דברה תורה בגדולים כמשה ואברהם אבינו ע"ה שאין לך דבר עומד בפניהם להיות חוקה, אבל כל החוקים הם אצלם מצות לידיעתם והשגתם טעמם ושרשם:

אבל דבר זה אי אפשר להיות שיתהפכו החוקים למצות לפניו אם לא בהתבטל המצות מפניו ואינם נוהגים אצלו על דרך משל כל הל"ת לא תרצח לא תנאף לא תגנוב שאין האזהרות אלו ראויים לפניו מחמת שבירת תאוותו עם כל המדות גשמיות שאינו משתמש עמם לצרכו כלל בלתי לה' לבדו, וכל עשיית צרכיו הם מאוסים אצלו, כלכלוך הטיט והצואה שאינם צריכים להזהיר לשום אדם שירחק מהם כי בלא"ה יעשה

מפני המיאוס. ועל דרך זה אמר דוד המע"ה תהלים קט כב ולבי חלל בקרבי. הנה לאדם כזה שאין המצות נוהגים אצלו מגלים לו טעמי החוקים ונעשים לו החוקים למצות. וזהו ארז"ל נדה סא ע"ב שיתבטלו המצות לימות המשיח, כי מלאה הארץ דעה את ה' ישעי' יא ט, ויהיה להם תורה אחרת מן החוקים יהיו מצות, וכשהולך מחיל אל חיל והיה רק למעלה למעלה עד שיגיע אל שורש כל התורה והמצות שהוא אנכי ה' אלהיך אחדות פשוט ואין סוף בעמדו שם תרפינה כנפי כל המצות והחוקים וכולם בטלים שהרי הוא ביטול היצה"ר להיותו עומד למעלה וקודם התחלת הבריאה והיצה"ר מנין:

והנה באמת שבתחילת וקודם הבריאה הוא העשה אנכי ה' אלהיך ואח"כ הל"ת, אבל בהשגת המצות צריך להיות להיפך בתחילה סור מרע ואח"כ ועשה טוב שהרי האדם בתחילה פרא אדם יולד איוב יא יב ומדרגתו למטה מטה וצריך להוסיף מחול על הקדש למעלה מעלה עד אנכי ה' אלקיך. וזהו שהגר שבא להתגייר רצה ללמוד כל התורה על רגל פי' קיום והעמדה אחת. והנה באמת למדו אם אמנם שורש הכל הוא אנכי ה' אלהיך כנזכר, אבל הגר לא היה יכול להבין השגת אנכי אם לא בדרך שלילה תחילה, לא יהיה לך, מפני היות מדריגתו תחילה מטה מטה וזהו שאמר ואיך פירושא זיל גמור. כי מצות ואהבת והשלילה מה דסני לך לחברך לא תעביד הוא מצות אנכי ולא יהיה לך. וכהבנת פרש"י ז"ל:

וזהו ואלה תולדות יצחק בן אברהם שהוא סדר הבריאה ופי' יצחק שהוא צמצום וגבורות בן אברהם שהוא חסדים ואחדות פשוט עיין זח"ג שב ע"א ומאלה נפצה כל הארץ. זהו שפירש"י ז"ל תולדות הם יעקב ועשו האמורים בפרשה וכפירש"י ז"ל כה, כה על עשו שנעשה ונגמר בשערותיו ביום הוולדו וכמאמר הזהר ח"ג צא ע"ב על פסוק ויקרא כב, כז שור או כשב או עז כי יולד תיכף ביום הולדו נקרא שור בן יומו מפני היותו נגמר ביום הולדו מה שאין כן אדם, אבל באמת אדם במדותיו הגשמים ביום הוולדו נגמר כמאמר בראשית ד, ז לפתח חטאת רובץ, מלך זקן וכסיל קהלת ד, יג. ולכן ביום הולדו נקרא עשו. ואח"כ יעקב ידו אוחזת בעקב עשו, ופי' ידו היא התפיסה שלו שהיא חכמה תתאה שהיא יו"ד עיין ת"ז ת' מ, פ ע"ב וזהו ידו ואחר כך ממנה יגיע לחכמה עילאה ומצות אנכי שהוא אחדות פשוט. והמבין יבין:

פרשת ויצא

במדרש ב"ר סח, יג בשינוי ויקח מאבני המקום, בתחילה היו הרבה אבנים וע"י יעקב נעשו אבן א' זהו שנאמר ויקח את האבן עיי"ש:

פתח הרב במדרש ב"ר שם, טז ע"א והנה סולם מוצב ארצה זה סיני וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלהים אלו משה ואהרן. גם אמרם ז"ל שבת לד ע"א ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת [עם חשיכה עשרתם, ערבתם, הדליקו את הנר]. גם מאמר דוד המלך ע"ה תהלים קטז, טז אני עבדך בן אמתך:

אבל כללא דמלתא ארז"ל סנהדרין לז ע"א חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם וכן כל מאורעות העולם הכל בשבילו יחידו ממש שהרי דיו לעולם בצדיק אחד כמאמר משלי י' כה צדיק יסוד עולם וכמאמר רשב"י שבת לג ע"ב דיו לעולם אני ואתה גם אמרו זח"ג טו ע"א אנא סימנא בעלמא ואם עיקר בריאת העולם הוא בשביל אחד כ"ש מאורעותיו של עולם אחר הבריאה אם טוב ואם רע. לכן צריך כל אדם לדעת בעצמו איך שהוא הגורם מאורעות העולם וחילופיהם, לא על דרך האמונה והענוה בלי שום הבנה קרוב בפיו ורחוק מכליותיו. אבל צריך שיהא לבו רואה את הערות ארציות שלו איש אדמה ואיך הוא רחוק מה' בכל דרכיו מגושם ומגשם חיות הקדש נרגן מפריד אלוף ע"פ משלי טז כח בינה אלוף חכמה מעולם המעשה, והכתוב אומר תהלים קד, כד כולם בחכמה עשית ואם חכמה אין כאן במה יתקיים. וזהו סיבת מאורעות העולם ליסר את האדם לשוב עד ה' בכל לבבו, ומלאה הארץ דעה את ה', כל חד וחד לפום שיעורא דיליה ואין חילוק בין אדם גדול לנלקה ועבד הכל לפי מעשיו מגשם הוא את הרוחניות ומלביש צואים לחיות הקדש והנה לפי ערך דקות ואמתות האחדות פשוט יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בהפרידם בני אדם ח"ו בהתגשם עצמם שהוא קצוץ נטיעות ח"ו קטן וגדול שם הוא וכולם שוים בזה בין קלות בין חמורות. כי הכל לפי מה שהוא אדם כך הם אופני רעתו ח"ו אבל עכ"פ הכל אל מקום א' הולך וגורם לשכינה שתסתלק ומאורעות העולם לבא ח"ו ליסרם במשפט וללמד תועים בינה ודעה את ה'. ומעתה בכל מאורעות העולם חייב כל אדם לומר בשבילי שכן הוא האמת וביד כל אדם לתקן המאורע ע"י יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בעצמו. וכדברי הזוהר ח"ג נט ע"ב במעשה שבאו החברים לבקש מרשב"י על הגשמים ואמר שם תוכן דבריו הלא כי אין היחוד שלם פב"פ, ולא זז משם עד שגרם יחוד שלם בדביקות תורתו, עיי"ש צחות לשון הזהר:

והנה ענין יחוד קוב"ה הבינינו הכתוב באמרו קודם החטא אדה"ר בראשית ב' כה ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבוששו ואח"כ וידעו כי ערומים הם ויעש ה' להם מלבושים כתנות עור, הענין הוא מאמר שם שם ז' ויהי האדם לנפש חיה ופרש"י ז"ל חיה שבכולן עיי"ש, פירוש כי החיות שבאדם הוא החיות שבכולן בכל סדר הבריאה מסוף המעשה עד המחשבה תחילה שהוא כל התורה כולה ויחוד קוב"ה ושכינתיה כארז"ל ב"ר א' ב' הסתכל בתורה וברא, וא"כ הגופים של אדם הן הן גופי תורה אם כל דרכיו יכוננו הכון לקראת ה'. ומעתה אין שום בוש בגוף ערום אחר שהוא גוף התורה, אם אמנם נאמר שה"ש ז' ב' חמוקי יריכין מה ירך בסתר אף ד"ת בסתר מו"ק טז ע"א הרי הגוף מסתיר את התורה להיותה בתוכו וח' בהם. משא"כ אחר החטא שהגוף היה נפרד וידעו כי ערומים הם ויעש ה' להם כתנות עור שהם לבושים, להיות כל התורה היתה צריכה להתגשם ע"ד הגוף במצות גשמיים, והיו צריכים עוד ללבושים, כמאמר משלי כז כו כבשים ללבושך להיות התורה צריכה להיות בסתר כירך. אבל גופים שהן הן גופי תורה קולע אל השערה ולא יחטא הנה זה הוא יחוד קוב"ה ושכינתיה גם בוש לא יבוש גם הכלם לא ידע ע"פ ירמ' ח' יב :

והנה מעין המאורע בעולם ידע איניש בנפשיה איך הוא נגד ה', שהרי העולם הנה הוא בעצמו בשבילו נברא ומתקיים ומתנהג לפי דרכו. כדרך העבד שכל טוב אדוניו בידו ובורח מאדונו בכל מקומות ממשלתו ובכל מקום מדרך כף רגלו הרי ממשלת אדונו שם, ובאמרו כי בורח הוא מייסרים אותו שם ושם שמים לו חוק ומשפט לנסותו לדעת את אשר בלבבו אולי יחזור לסורו. אבל מדרך עבד בן שפחת אדונו שהעבד

הוא יליד בית אדונו בודאי לא יברח ממנו ועבדו לעולם מחמת היותו עבדו מיום הולדו וגם מעשה אבותיו בידו, אמו שפחת אדוניו, הנה עבד כזה הבטוח שלא יברח אינו צריך לשום נסיונות ומשפטים, וזה מה שאמר דוד המלך ע"ה אני עבדך בן אמתך לכן פתחת למוסרי, שהרי המוסרות הם שלא יברח, ואם הוא בטוח שלא יברח המוסרות למה':

והנה גוף הבטוח שלא יברח הנה הוא גוף התורה ויחוד קוב"ה ושכינתיה, ובמה ביראה ואהבה והתקשרות שהוא הדביקות התמידי, וזהו ארז"ל ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו פי' בתוך גופו. ואמרם ערב שבת פי' הכנה לשבת שהוא שמא דקוב"ה זח"ב פח ע"ב יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ואמרם עם חשיכה פי' כשמגיע איזה חשכות השכל. ואמרם עשרתם פי' יראה הנקרא מעשר כידוע עיין ת"ז תי"ז לא. ולעיל סוף פר' חיי שרה ואמרם ערבתם פי' אהבה המערב שנים לאחד. ואמרם הדליקו את הנר פי' התקשרות ודביקות כדרך האור המתקשר בפתיחה ע"י השמן כמאמר קהלת ט ח ושמן על ראשך אל יחסר. וזהו ארז"ל שבת לד ע"א וצריך לממרינהו בניחותא. פי' שצריך לפתות הגוף בנחת להגיעו למדות אלו שיעשה גוף התורה ויחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה:

והנה האדם שאמר שבשבילו נברא העולם וכן הוא מתנהג לפי דרך הנהגתו לפני ה' ומעין המאורע בעולם מבין החסרון שבעצמו ורואה לשוב עד ה' להחזיר היחוד פב"פ, הוא הנקרא צדיק יסוד עולם שהוא המקשר כל העולמות ומתנהגים על ידו ונקרא בריח התיכון המבריש מקצה אל קצה ע"פ שמות כו כח והוא הנקרא יעקב כמאמר מיכה ז כ תתן אמת ליעקב כי אמת הוא המבריש כידוע ומאמר תהלים פה יב אמת מארץ תצמח ומאמר דניאל ח יב ותשלך אמת ארצה כי אפי' בכל הארציות האמת מבריש ומקשר אל השרש שהיא מדת יעקב, וזהו ארז"ל סולם מוצב ארצה וכו' וראשו וכו' זה סיני פי' התורה. ואמרם מלאכי אלהים אלו משה ואהרן פי' הצדיקים, כי הצדיקים גמורים ע"י התורה שהוא יחוד קוב"ה ושכינתיה הנה גופם הן גופי תורה וסולם המבריש מן הארץ עד לרקיע, והנה ה' נצב עליו ודאי ה' הוא ולא אחר כי לאדם כיוצא בו אין לו בעולמו בלתי ה' לבדו הבורא והוא הנברא בעולם לבדו, וכל העולם נברא בשבילו, ומאמר בראשית כח יג אני אלהי אברהם ואלהי יצחק ג"כ באדם כיוצא כמאמר דוד אני עבדך בן אמתך כנזכר. ומאמר שם הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה שקיפל את כל הארץ תחתיו חולין צא ע"ב, ודאי כן הוא שהרי כל העולם מתנהג בדרך הנהגתו ע"כ חסר הסיום וחבל על דאבדין:

סיום למאמר הנ"ל מספר פרי עץ:

והנה האבנים ידוע הוא בספר יצירה שהאותיות נקראים אבנים כמאמר שתי אבנים בונים שתי בתים שלשה אבנים בונים ששה בתים ועיין עוד ת"ז ת' כ"א סב גם התורה נקראת לוחות אבנים שמות לד א גם היצר הרע נקרא אבן נגף ישעי' ח יד לב האבן יחזקאל לו כו וכמובא במדרש ויק"ר לה ד יבא אבן שהוא לב האבן וישמור את התורה שהיא נקרא אבן, אבל אבני היצר הרע המה רבים ונפרדים מה שאין כן התורה הוא אחדות הפשוט ויחוד קוב"ה ושכינתיה. והנה יעקב לקח מאבני המקום וישיםם אל על לבו ומוחו שהוא פי' מראשותיו. וישכב במקום ההוא הפי' מובא ומבואר עיין ת"ז ת' ע קלב ע"ב שהיא צירוף כ"ב אותיות שהם האבנים שהם החיות של כל העולם שהרי הכל נבראו באותיות כידוע עיין לקמן פרשת

וישב ובפרשת ויגש א', כמאמר ישעיה מג ז כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו וכל המאורעות וכל הגשמים ואפילו כל התאוות, הכל בזי"ן ימי הבנין שהם מדותיו ית', לכן ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי וכו' מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית וכו' בראשית כח טז-יז. ואחר שהבין שהכל הם שמותיו של הקב"ה ויחוד קוב"ה ושכינתיה לכן ויקח את האבן כתיב לשון יחיד והנה בתפילה צריך האדם להפשיט ענין התפילה מדרך הטבע להביאו למעלה מן הטבע אל האחדות ומשם יוכל להתברך כידוע:

וזהו וידר יעקב נדר וכו' כידוע שהנדר הוא בחיי המלך כמאמר רז"ל זח"ג רנה ע"ב וענין חיי המלך הוא אימא עלאה כידוע ז"ח כי תשא נו ע"ב שהוא חיי המלך ז"א שהם זי"ן ימי הבנין שהוא סדר הטבע ואימא עלאה הוא חי הטבע שהיא אם הטבע וידוע כי הטבע גימ' אלקים שהוא מדת הדין. ויעקב כאשר ראה כל זה לא רצה להתדבק כי אם למעלה מן הטבע שהוא אם הטבע. וזה אמרו אם יהי' אלקים עמדי פי' כי האם יהי' הטבע עמדי פי' במקום הטבע ושמרני וכו' וזהו והיה ה' לי לאלקים שכל מאורעות העולם וסדר הטבע הכל שם הוי"ה ב"ה וב"ש לעולם. אמן:

פרשת וישלח

מספר פרי עין:

במדרש ב"ר עו א. בשינוי אמר ר' פנחס בר' ראובן מצינו בחור שבאבות בחור שבנביאים שהיו מתייראים שנאמר ויירא יעקב מאד וכתוב תהלים קלה, ד כי יעקב בחר לו יה וכו' ומשה רבינו ע"ה כתיב שם קו, כג לולי משה בחירו עמד וכו' ונאמר במדבר כא, לד במלחמת סיחון ועוג אל תירא אותו משמע שהי' מתיירא. הנה במדרש הזה מניח כל הקושיות ומסלק כל התמיהות שכנגד הבטחת התורה על צדיק ורע לו עיין ברכות ז ע"א, שהרי הן המה שהבטיחם הקב"ה בעצמו בראשית כח, טו והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך וכן משה רבינו ע"ה בכמה הבטחות שמות ג, יב ועוד, ונתיראו שמא יגרום החטא, כמו שמביא רש"י ז"ל בראשית לב, יא :

והנה ענין שמא יגרום החטא בכדי להבינו על ענין העבודה האמיתית היא שכל צדיק וצדיק עיקר תוכן כוונתו בכל מעשי רצונו בכדי לעשות נחת רוח לבוראו שאמר ונעשה רצונו, ואפי' אם הקב"ה מבטיח לו כל הטובות והשמירה מעולה מתיירא שמא יגרום החטא, גסות לבו בהבטחה זו בעצמו ויתרחק מאתו יתברך, ממילא יסתעפו שאר היראות התחתונות להתעורר אליו. ומעתה יש להתיירא לעולם יותר שהוא צדיק ובטוח מאתו ית' פחדתו אליו נאום ה' והבטחתו שלא ירחיקוהו. והנה על ענין וישלח יעקב מלאכים אל עשו ומבואר בזוה"ק ח"א קסו ע"א גודל החכמה והתחבולה בכוונת מעשה זו. ובמדרש ב"ר עה, ב משמעותו איפכא שהי' לו לילך לדרכו ובזה [ששלח] הי' כמחזיק באזני כלב עובר מתעבר וכו' משלי כו,

ז :

אבל תוכן הענין הוא עדות ה' נאמנה מחכימת פתי תהלים יט ח שעיקר עסק התורה והמצות צריכות כוונה להבין פחיתותו ופתייתו איך קשור בחומריות. אדם מאדמה הולך אחר ההבל ויהבל גשמי חומר מעוכר בכל השגותיו ורצונותיו ומדותיו ונח"ר שלו הכל הבל אחר הידיעה גודל הא"ס מאתנו וכל מאוין וחפצו ורצונו להתדבק בו ית' ואינו יכול בהבינו גודל ההרחק מאתנו והשגתו כי הוא פתי חסר לב באין מבין חכמתו יתברך ויתעלה העליונה, לכן כל מגמתו להתחבט בעסק התורה והמצות שהם מועצות ודעת אלקים פן יראה בעיניו ולבבו יבין ע"י עסק המצות שהם עטין כמובא בזוהר ח"ב פב ע"ב. ובאמת כי עסק מצות כזה היא הנותנת חיים לעושיה וה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה כמובא בזוהר ח"ב פב ע"ב. ובאמת כי עסק מצות כזה היא הנותנת חיים לעושיה וה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה משלי בו להבין ולהשכיל שכל טוב לכל עושיהם וזהו עדות ה' נאמנה מחכימת פתי, פתי דייקא, מי שמחזיק את עצמו לפתי בעיניו ודורש ומבקש עצות לנפשו שהם המצות שישכילו אותו משכילים כזוהר הרקיע ויודע דעת עליון. וזהו עדות ה' נאמנה שהם אותיות דעות ה' כי המצות הם הדעת שמחבר מחברת הקודש משא"כ מי שהוא חכם בעיניו אין המצות מחכימות אותו, שאינם מחכימות רק מי שהוא פתי בעיניו ומבקש חכמה אבל מי שהוא חכם וצדיק בעיניו ואינו חסר מכלום א"כ אינו מבקש בעסק התורה והמצות להאירו מסכלותו כי לאורו ילך, וא"כ מה תאיר לו ומה העצה היעוצה ע"י המצוה אם אינו שואל בעצה מה יתן ומה יוסיף לו המצוה שאין נותנין עצה אלא למי ששואל כהוגן:

והנה הענין יעקב ועשו האמורים בפרשה הם על דרך זה כי ענין עשו הוא ענין התנגדות שעומד כנגד כל קרבת אלקים יחפץ להפיר עצתו בגדלות הפסולה כמאמר בראשית כז טו עשו בנה הגדול, ואח"כ כשמפילו בגדלות נוקם הוא ובעל חימה אח"כ להנקם ממנו. וזהו שצוה יעקב לאמר לעשו שם לב, ד כה תאמר לאדוני לעשו וכו' עם לבן גרתי ואחר עד עתה ופירש"י ז"ל ותרי"ג מצות שמרתי, פי' שכל המצות ששמרתי עם לבן הי' שהוא היצה"ר שרציתי להנצל ממנו ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה שהם היות עולם ככל האדם ולא נעשיתי שר וחשוב כפירוש רש"י ז"ל. והנה להיות יעקב איש תם יושב אוהלים היה משמעות היותו מלאך אלקים וחשוב גדול, לכן השפיל עצמו והי' שפל בעיני עצמו כי לא הגיע עד עתה אל המנוחה, אבל עם לבן גרתי שכל מה ששמר ועשה ולמד הכל עם לבן עדיין להנצל ממנו ולשית עצות בנפשו, ובזה ניחא תמיהת המפרשים ששלח יעקב ועשו דברים מהופכים הכנעה וגדלות שהוא עם לבן גרתי ולפי זה הכל אחד:

והנה ידוע היות יעקב בחיר שבאבות וכן משה בחיר שבנביאים. והנה ענין בחור הוא דבר הממוצע ומכריע בין תרי הפכים הזה או זה ובא השלישי והכריע בנתים והוא הבחור, והוא הנקרא דעת המחבר ומייחד הכל אל אחדות פשוט. כי באמת מאתו ית' לא תצא הרעות כי טוב הוא ומטיב אבל כל הרעות המתדמים או מדות הנמדדות הכל אל מקום אחד הולך לתכלית הטובה, רק האדם אינו מבין וגולה מבלי דעת, כי הדעת הוא המחבר הנהגת המדות ע"י החכמה העליונה. וכן תנאים הראשונים היו יודעים ומחברים כמו תענית כא ע"א נחום איש גם זו לטובה. וכמעשה רבי עקיבא ברכות ס ע"ב שכל המאורע היה לטובתו, כי הידיעה שהיא התקשרות או האמונה באחדות הפשוט בכל סיבות המתהפך הוא המתקת הדינים. לכן יעקב ומשה שהיו נקראים בחור שהוא הדעת המחבר היו מתייראים שהרי הוצרכו ללכת בזה וגם בזה

כדרך המכריע ומחבר גבורות בחסדים ובאמת שאם היו חסדים לבד ולא ה' שום יראה בודאי היה הולך לבטח דרכו כדרך המדרש על וישלח יעקב אבל באמת יעקב ה' בחור שבאבות שהוא אוהז בשני הקצוות כנזכר לעיל. לכן חכמה גדולה עשה בו ישלח יעקב כמבואר בזוה"ק שה' מתירא והמתיק והעלה היראה למעלה למעלה שהוא היראה שמא יגרום החטא כנ"ל ובזה הכניע הגבורות והיראות חזוניות וכן משה רבינו ע"ה שה' בחור ודעת המחבר הוכרח להתירא אבל היראה היא היתה סיבת הכנעה יראת השפלות. וה' יזכנו להיות מן היראים השלמים אמן:

פרשת וישב

שבת שלפני חנוכה:

שאלת האבעיא שבת כג ע"א אם הדלקה עושה מצוה או הנחה, ופשיטנא ממאמר הש"ס חרש שוטה וקטן שהדליקו לא עשה ולא כלום שמע מינה הדלקה [עושה מצוה]:

פתח הרב בפרש"י ז"ל לז, ב על וישב ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשים לישב בשלוה אמר הקב"ה לא דיין וכו' בב"ר פד, א. עוד אמרו שם שם, ג אחר שראה יעקב כל אלופי עשו שלמעלה לכן וישב יעקב עיי"ש. הענין הוא עפ"י מאמר חז"ל אבות ד, טז התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין. ומבואר בספר מוסר על לשון כדי ולא אמר והכנס כדרך העולם והמשל שהביא שמתקנים עצמם בחוץ ונכנסים לפנים לכן אמר בלשון כדי שתכנס לומר שאין הנמשל דומה בדומה למשל בכל מילי, שאפילו אם יתקן אדם עצמו בעה"ז כולי האי ואולי שיכנס לעולם הבא, שלא יהיה צדיק בעיניו שבוודאי יכנס אלא כל הכנותיו שיתקן עצמו בעולם הזה יהיה בעיניו על צד הספק, אולי יכנס תהו התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס אולי יכניסו אותך:

והרב פי' בענין אחר לשון כדי שהענין הוא ידוע להיות אדם מישראל הוא חלק אלוה ממעל איוב לא, ב ממש ובאפשרו להתיחד אחדות גמור עמו ית' בלי שום הפסק ומסך מבדיל. אם אמנם לא מחשבותינו מחשבותיו ולא דרכינו דרכיו, אבל על פי התורה והמצוות בהכניס האדם עצמו וכל מעיינו בו, בכל לבבו ונפשו ומאודו בחפיצה חשיקה ודביקה, כמאמר ב"ר פ,ו מפרשתו של אותו רשע אתה למד עבודתו ית', שנאמר עליו חפץ בבת יעקב, חשיקה נפשו בבתכם, ותדבק נפשו בדינה. והדביקות היה בנפשו ומאודו שנאמר בראשית לד, יב הרבו עלי מאד מהר ומתן והפקיר נפשו על המילה שם שם, יט. מפני שכל הרגשותיו של אדם בצער גוף או נפש הוא מפני ההתקשרות ואחדות, דרך משל כשנוקף אצבעו למטה מרגיש כל הגוף להיותו אחד, וכן בצער הנפש מאיזה מדה מפני התקשרותו בה. משא"כ כשהאדם מקשר כל עצמו למקום אחד בדביקות ואחדות גמור הרי הוא נפסק מן ההתקשרות הראשון שהיה לו בגוף או מדות הנפש לכן אינו מרגיש בכל מה שנעשה עמו במקום התקשרותו בראשונה, מפני שכבר נפסק ממנו מפני דביקות האחרון, לכן אפשרות ההפקרות נפשו וכל מאודו שלא לקבל שום צער מפני דביקות דבר שנכנס בה להרע או להטיב:

והנה כשנכנס אדם עם כל עצמו בדבר קדושה, איזה מצוה או תורה ותפילה בדביקות גמור, עד התפשטות התקשרותו הראשון שבחומרות שלא להרגיש בהם כלל, הוא הנקרא ע"פ זכרי' ג, ד הסירו מלבושים הצואים והלבישו מחלצות, שהנה הוא מתלבש עתה ברוח קדושה. וכשמתלבש בתיבות התורה ותפלה נקרא בראשית ז, א בא אתה וכל ביתך אל התיבה, שנכנס עם כל עצמו בה, וכן כשמתלבש במצות שבת או חנוכה ומכניס כל מעיינו במ עם כל עצמו בבטול שארי הרגשותיו הראשונים נקרא אחדות גמור עמו יתברך, כי מלבושי המצות המקיפים וסובבים אותו והוא בתוכם, מתייחד עמו יתברך בלי שום הפסק, כמאמר רות ג, ט ופרשת כנפיך על אמתך שהמלבוש הוא המיחד ואחרי שהתורה והמצות הם אלהות ממש כידוע עיין זהר ח"א כד. וח"ג רכח ע"ב, מתייחד על ידם עמו יתברך בהכנסו בתוכם וטועם מעין עולם הבא:

וזהו מוסף לשבת טועמיה חיים זכו שאי אפשר להדבק בחיים ואור העליון בעולם הבא אם לא בטעימתו בעולם הזה, מה שאין כן מעשה תורה ומצות אנשים מלומדה בלי שום דביקות, וזהו התקן עצמך בפרוזדור בעולם הזה בתורה ומצות כדי שתכנס פירוש באופן שתכנס בהם שהוא העולם הבא וטרקלין, ולא לעשות מצות אנשים מלומדה. אבל בכדי להיות אחדות גמור עמו יתברך צריך לצאת מן המדות כלל הנקראים מלבושים כמאמר ויקרא ו, ג מדו בד קדש ילבש. ולבא למעלה מן המדות על ידי האותיות צרופי המדות עצמם:

ולהסביר הענין נקדים אמרם ז"ל ב"ר א, ב, בראשית ברא בתורה שנקרא ראשית ומאמר זח"ב קסא ע"א באורייתא ברא קוב"ה עלמא, הכל נאמר על האותיות ח"א דף קמח ע"א על מאמר בראשית כח יא וישכב במקום ההוא, פירוש יש כ"ב אותיות התורה ובכמה מקומות בזהר. ואינם אותיות הדבור שאפילו המחשבה שאינה שוקטת לעולם והחיות רצוא ושוב פושט צורה ולובש צורת אותיות אחרים, בכל מחשבה ומחשבה. ובלתי אותיות אי אפשר כי המה המגבילים החיות לצמצם בכדי אפשרות ההבנה, כי בלתי הצמצום אין שום השגה תופסת באין סוף בלי גבול, אבל אחרי הצמצום בראשית חכמה ומבין בבינה מתגלים המדות בצרופי אותיות כמו חסד וגבורה ורחמים שהם אהבה ויראה והתקשרות שהוא ההמשכה ממשיך רחמים והשפעה המוליך והמביא מעלה ומוריד הרחמים שהם מלמעלה למטה נקרא ו' רברבא וההתקשרות ממטה למעלה נקרא ו' זעירא ונקרא יוסף הצדיק המקשר כל העולמות עד שמגיע אל הדעת המיוחד חכמה ובינה ויוצא מן המדות למעלה מהם:

והנה בכל תפילה וברכה מדי דברו כשמתחיל להבין מבוקשו הרי הוא במדות כמו חסד ורחמים, ואפילו אם אינו מכוין לשם עצמו כי אם ליחוד העולמות אבל עדיין אינו יכול לעשות השתנות, אלא אם מגודל ההתקשרות יוצא מן ההבנה בהתקשרות האותיות היוצאים מן הלב ונכנסים במחשבה והחיות רצוא ושוב בלי הפסק מאין סוף המתקן חיות וקצבה בגבול להחיות כל נפש חיה כי חלק ה' עמו דברים לב, ט לכן יצב גבולות עמים למספר בני ישראל שם שם, ח כדי שיוכלו להעלות כל העמים, שהם המחשבות זרות ומדות החיצוניות ביחוד גמור, על ידי חלקם עמו יתברך בקשר האותיות השופע בחיות רצוא ושוב.

והנה בהגיע עם ההתקשרות אותיות לאחדות פשוט אז יכול לעשות כל ההשתנות, וזהו אמרם ז"ל סוכה יד ע"א למה נקרא תפילת הצדיקים עתר שמהפכים התבואה בגורן כך תפילת הצדיקים מהפכין מדת הדין למדת הרחמים:

אבל הנה ידוע שאין שום שייכות עלית שום דבר חיצוני אלא אם כן שמתחילה עוברת במחשבת הצדיק או מדותיו בהיותו בקטנות לכן בקטן החל שהוא היראה התחתונה מפניו יתברך מחמת מדות מפחד ה', ומקצר ועולה למעלה מן המדות לאחדות פשוט על ידי התקשרות אותם אותיות בעצמם. וכן בתפילה מתחילה מתחיל במדות, השיבנו, רפאינו, ויוצא מן המדות למעלה על ידי האותיות המצמצמים עד אין סוף בלי גבול וצמצום שהוא למעלה מן ההבנה שאין שום הסתכלות ההשגה משגת וזהו ישעי' סד. ג עין לא ראתה אלהים זולתך אז יעשה למחכה לו ההשתנות שירצה, ואין הדבר נעשה מפני צירופים שמשותנים אלא שהוא יוצא מן האותיות כלל אל שרשם אבל השתנות הצירופים יכול להיות תיכף כשיוצא מן המדות שהרי מצרף לחכמה. והנה כשאין הצדיק בקטנות אין שייכות שום עלייה שכל עלייה נקראת ממטה למעלה, מתחיל בשכינה שהוא היראה ופחד ה' ומסיים באין סוף שהוא האחדות פשוט כנזכר. ויש בזה שני עליות, האחד הוא אותו הקטנות שמתעלה, והשני הוא עליית השכינה שהיא היראה, שמגיע ממנה לאחדות אין סוף ברוך הוא, שהוא יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, כי זה כל האדם וכל העולם לא נברא אלא לזה להעלות הצמצום אל הפשוט שהם עלית הקטנות באותיות אל שרשם. ואם כן מי שרוצה דווקא להיות תמיד בגדלות חוצפא קמי שמיא היא כאלו יש צורך לעולם בו בעצמו. וזהו ענין ארז"ל שבת לא ע"א בגר שבא להתגיייר לפני שמאי על מנת שילמדנו כל התורה כולה על רגל אחת שמפרשים העמדה אחת שלא יפול מן הגדלות לקטנות כלל, ודחהו שמאי שהוא הגבורות והצמצום שאם כן אין שום עלייה וקבלו הלל שהוא החסדים עי' זח"ג רמה ע"א ולמדו מה דסני לך לחברך וכו' ופירוש חברך הוא השכינה הנקרא משלי כז, י רעך ורע אביך אל תעזוב זח"ב נה ע"ב שמן הקטנות יהיה עלית השכינה ובלתי הקטנות והצמצום אין שייכות הבריאה כידוע. וזהו מה דסני לך שהרי נבראת על ידי הצמצום וקטנות עולם חסד יבנה בוודאי מהראוי להעלותו:

וזהו וישב יעקב בארץ מגורי אביו שראה כל אלופי עשו שהם הז' עממין מחשבות זרות ומדות חיצוניות שהוא הקטנות ומפני שלא רצה במלחמה מאתם כי אם בהשקט ובטח, לכן וישב לשון שלוה, בארץ מגורי אביו כפירוש הזהר בראשית קפ ע"א לשון מגור מסביב שאחז במדות פחד יצחק שהוא היראה שלא תגיע אליו המלחמה כלל. וידוע אמרם ז"ל בבא מציעא פד ע"א שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם, ענינו כי יעקב ומשה הם היו מעין אדם הראשון עיין זח"א רכב. וח"ג רעט ע"ב יהיו צריכין לתקן חטא אדם וממילא היה מוכרח יעקב להעלות את הקטנות, זהו ב"ר פד, א קפץ עליו רוגזו של יוסף הצדיק והתקשרות דכל העולמות הבלתי אפשרי אם לא דרך התחלת הקטנות. וזהו השנוי בפסוק תהלים לג, יח עין ה' אל יראיו ועין א', ופסוק אחר שם לד, טז עיני ה' אל צדיקים, ב' עינים. זהו ענינו כמאמר שם צא, יא כי מלאכיו יצוה לך שהם הב' מלאכים שהולכים עם האדם תמיד היצר הטוב והיצר הרע, והנה הצדיק המקשר כל העולמות מן הקטנות אל הגדלות ואחדות פשוט משים עינו למטה ולבו למעלה עד למעלה מהסתכלות השגתו ואינו דוחה הקטנות והיצר הרע בשתי ידים זה עיני ה', מה שאין כן הירא לעמוד בקשרי המלחמה כלל ודוחה בשתי ידים זהו עין ה' אל יראיו. ואפשר לומר זהו פירוש האבעיא להו אם

הדלקה עושה מצוה, פירוש עלית הקטנות עד למעלה ושם מדליק מאיר ובא למטה בהשתנות, או הנחה עושה מצוה, פירוש הנחה מן המלחמה כלל, ופירוש מצוה הוא לשון יחוד כמו לצוות לזה ברכות ו ע"ב . ופשט הש"ס מחרש שוטה וקטן שהדליקו וכו' שמע מינה הדלקה עושה מצוה שהיא היחוד מה שאין כן חרש שוטה וקטן שאין בהם דעת המיוחד:

עוד מפרשה זו מספר פרי עץ:

אמרו רבותינו ז"ל סוטה לו ע"ב על פסוק ויבא יוסף הביתה לעשות מלאכתו לט יא שהוא לעשות צרכיו אלא שנראה דמות דיוקנו של אביו בחלון. שלכאורה תמוה מה שאמרו רז"ל יומא לה ע"ב יוסף מחייב את הרשעים אחר שלא חטא הלא לא מנע את עצמו כי אם מחמת ראותו את דמות דיוקנו של אביו ואולי כל הרשעים אם הי' נראה להם כמו כן היו נמנעים מלחטוא:

אבל הענין הוא הבנת מאמר רז"ל שם בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה לו ערבית להתפאר את עצמה לפני יוסף בכדי שתמצא חן בעיניו. והנה כדרך התפארות הגשמיות כן דרך פתויי היצה"ר לאדם תמיד בהאבקו עמו וירא כי לא יוכל לו באופן זה אזי מתלבש עצמו בענין אחר, ואם לכוד לא ילכדנו גם בזה אזי מתלבש עצמו באופן אחר כל אשר תמצא ידו להפילו בשמחה או עצבות אהבה או יראה. ועד"ז הוא ענין עבודת האדם את בוראו כל ימי חייו כי לאו כל העיתים שוות עת לאהוב ועת לשנוא קהלת ג, ח כי זה כל האדם שהוא משתנה בכל עת ובכל רגע כמ"ש איוב ז, יח לרגעים תבחננו, וזהו שפעת חיותו כידוע שהוא ענין פושט צורה ולובש צורה שאינו יכול לעמוד הרבה על רגל אחד וזהו תהלים לו, כי רגע באפו, חיים ברצונו. ולכן אם הזיד ולא התפלל עבר זמנו והוא קהלת א, טו מעוות לא יוכל לתקון ברכות כו ע"א להיות האדם נברא לכבודו ית' ולפאר ליוצרו על שם כבוד מלכותו בכל משלה בכל העיתים לטובה בכל מדה ובכל מקום שהוא עומד ואם עבר תפילה אחת אי אפשר להשלימה אח"כ בהתפללו שתים שהרי מתפלל בדרך אחר שנשתנה למה שהוא אם לא בשגגה שם ואונס רחמנא פטרי' ב"ק כה ע"ב כי מאת ה' היתה זאת כל האונסים ורצונו יתברך דווקא בשתי תפילות באותו דרך שהוא עכשיו מה שאין כן בהזיד:

וענין השתנות האדם בעבודתו אליו ית' ג"כ נקראים מלבושים בגדים שלובש שחרית אינו לובש ערבית, אבל ענין כל המלבושים של קדושה או של קליפה כנ"ל ר"ל רוחניות או גשמיות הוא ענין התפארות כידוע. שדבר תמידי אינו מפואר כ"א על ידי השתנות וכל המרבה הרי זה משובח. ולהיות כל בריאת העולמות הם לכבודו ית' כמאמר ישעיה מג, ז כל הנקרא בשמי ולכבודי וכו', לכן מיום ברוא אלקים אדם עד סוף כל הדורות אין לך יום שוה לחבירו ואין לך כל שעה ורגע נעשה שוה לחברו בענין הנהגת כל העולמות מרום העליון עד סוף המדריגה השפל, ומעולם לא הי' ולא יהי' מששת ימי בראשית עד סוף שום שני רגעים שווין ושני בני אדם שווין שא"כ השני למה. וכל ענין ההשתנות נקרא מלבוש כמו שמפורש וזהו תהלים צג, א ה' מלך גאות לבש כי ענין המלוכה הוא ענין הבריאה כי אין מלך בלא עם כד הקמח ר"ה ב ע"א, ואחר שמלך גאות לבש להיות גדולתו ניכרת ע"י המלבושים, אבל ענין היות ההשתנות נקרא מלבוש הוא כי באמת כל ההתפארות הגשמי ושל קליפה מאין להם, גם אהבתם גם יראתם, אבל הכל מאתו ית' המאיר בתוכם ומחי' אותם על אותו הדרך שהוא והוא ענין תהלים קג, יט מלכותו בכל

משלה כידוע עיי' ת"ז תס"ט קח ע"ב . כי הנה עולם חסד יבנה שם פט, ג שהוא ענין התפשטותו יתברך אבל להיות בלתי אפשרות שום בריאה כ"א ע"י צמצום עצמו כביכול להיותו א"ס ב"ה עיין עץ חיים בפתחה ממילא מוכדח להיות הצמצום שהוא גבורות ודינים, וע"י הגבורות לבד ג"כ אינו יכול העולם להתקיים שהרי הוא הסתלקות העדר ההתפשטות כמאמר בראשית א, א ברש"י בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים ושיתף מדת הרחמים כי שיתוף שניהם נקרא רחמים אבל חסד נקרא התפשטות בלי גבול שהוא ח"ס דל"ת ת"ז ת' י"ח לב ע"א למלאות כל חסרון ואם יתמלא כל החסרון הרי חוזר ביטול הבריאה אל אחדות הפשוט והשלם, אבל הרחמים שהוא שיתוף שניהם על דרך המכריע והממוצע הוא עיקר הבריאה וקיומה והוא הנקרא תפארת, כנ"ל, שסיבת היופי ותפארת הוא רבוי והשתנות וכן ענין הגוונים כי בהתרבותם הם מפוארים ולא בגוון אחד. וכן ענין הבריאה שעל ידי שיתוף דין ורחמים הוא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם המברך ברוך יוצרו ברוך שצפה לו בעולמו אפילו כשרואה גוי נאה ברכות נח ע"ב :

נמצא כשהאדם מתלבש מן היצה"ר איזה מלבוש שיהי' אהבה או יראה כשחוזר ומתבונן מהיכן ירק זה חי הלא ה' המאיר בתוכו ומתלבש בו לפאר ליוצרו על שם כבוד מלכותו בכל משלה אפילו בקליפה זו מחמת רחמנות, ובהביט אל צור חוצבתו שם יתפרדו כל פועלי און כמאמר תהלים סח, ג כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלקים ומתבטל היצה"ר מאתו. וזהו ענין יעקב וישראל להיות יעקב הוא י' עקב שהוא מאמר כולם בחכמה עשית וחכמה העליונה הנקרא יו"ד ת"ז ת' י"ח לב ע"א הוא בעקב ומדרגת השפלים ומתלבש בגשמים וקליפות אפילו, אבל כשמתלבש האדם בו צריך להיות ישראל שהוא כמאמר ישעיה מט, ג ישראל אשר בך אתפאר שהוא הבנת הענין וחיותו שהיא החכמה מאין תמצא הלא ה' זו, והיא מדת יעקב האוחז בשני הקצוות כמאמר לא, מב לולי וכו' אלקי אברהם שהוא חסד ופחד יצחק שהוא גבורה כידוע זח"ג שב ע"א . וזהו ב"ר עה. ה שלא נעקר שם יעקב ממנו כ"א ישראל מעלה שם יעקב על ידי ההתפארת בהבינו כי ד' הוא האלקים שהוא שיתף דין ורחמים שהוא ענין מלבושי שחרית וערבית כידוע עיין ת"ז תכ"ב סה ע"א . והנה כשיוסף נכנס לעשות צרכיו מחמת התפארות מלבושי שחרית וערבית הגשמיים שנתלבשה הביט אל חוצבתו בעד החלון שכלו והשגתו כמאמר שה"ש ב, ט משגיח מן החלונות וראה דמות דיוקן אביו שהוא תפארת ישראל כנזכר לעיל ולכן מנע עצמו ולכן בודאי הוא מחייב הרשעים שאינם מתבוננים ורואים כבוד ד' עליהם זרח יזרח אור לישרים:

פרשת מקץ

מספר פרי עין:

אמר רב חמא בר מניומא אמר רב נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי שבת כב ע"א הענין הוא על סדר הבנת הפסוק מא, א ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם וכו', והענין הוא מדריגה השמינית מן הבטחון המבואר בספר חובת הלבבות שער הבטחון הוא כי זה כל האדם שהוא במדריגה היותר שפלה ותחתונה, יבטח בשם ה' הצור תמים פעלו כי הוא הפועל הכל צופה ומביט עד סוף

תכלית הכל. כמאמר ישעיה מב, כד מי נתן למשיסה יעקב וכו' הלא ה' זו, הפועל אמת ואמונה בו ית' כי הוא הטוב הגנוז כי מאתו לא תצא הרעות ע"פ איוב ג, לח, ואף כי אין שום שכל מחייב ומשיג שום טובה מסבה זו, הוא מחמת העדר השגת חכמתו יתברך, כי החכמה מאין תמצא איוב כח, יב שאינו מושג לשום גוף ואינו גוף ונעלמה מעין כל חי, גם צריך להאמין בהשגחה פרטיות מאתו יתברך על כל מה שבעולם קטן וגדול, ואין שום דבר בלתו. וע"י בטחון כזה, שהוא האמונה בהשגחתו ית' ברור, ופעולתו אמת ואמונה כי טוב הוא, מעלה סיבה זו ומקשר אותה בחכמה העליונה שהוא מידת צדיק המקשר כל העולמות וסוד יוסף הוא השליט הוא המשביר בראשית מב, ו כי בהגיעו אל החכמה העליונה היא מקור הברכות משם מתברך ומשפיע שולט ומשביר לכל:

והוא ענין התפילה שיהיה עיניו למטה ולבו למעלה יבמות קה ע"ב וענין עיניו למטה הוא האמונה בהשגחתו ית' והסתכלות עיניו ויורדים מטה מטה מקרני ראמים עד ביצי כינים, שבדרך אמונת האדם והסתכלות בהשגחתו יתברך כן ממשיך על עצמו השגחתו, אם מאמין השגחתו בפרטות, מושגח בפרטיות, עד נוקף אצבעו ממש שהוא מאתו ית' ואם מסיר עינו מהשגחתו יתברך ואינו מאמין ניתן תחת הטבע ונקרא כופר. לכן ענין התפילה שהוא ההתקשרות, צריך ליתן עיניו למטה שישים עיניו בהשגחתו ית' מטה מטה וממילא תהיה לבו למעלה ויהיה קשור למעלה משבעת ימי הבנין, שהיא החכמה שהיא למעלה מן ההשגחה שהרי אינו יכול להשיג חכמתו יתברך בכל סיבה, וא"כ יותר שהאדם נופל בשפל סתר המדרגה ממילא משיג ומבין הלא ה' זו, שהרי אינו משיג ומבין טובת הסבה מה שאין כן כשהולך וטוב אינו משיג כל כך חכמתו ית' שהוא נעלמה שהרי סבותיו מושגים לטובה. וזהו יוסף הוא הצדיק, הניתן בבור שהוא בעמקי הקליפות וכל זמן שתלה בטחונו בשר המשקים שאמר כי אם זכרתני אתך וישכחהו שכל ענין הטבע הוא עיקר השכחה אבל מקור הזכרון הוא למעלה מהטבע, וכיון שתלה בטחונו בשר המשקים שיוציאו מן הבור על דרך הטבע לכן וישכחהו:

ואם אמנם יוסף צדיק היה, שומע אף כי המליץ בינותם, הוא הטבע שהרי הטבע ג"כ מאתו ית' ורצה לקשר הטבע בו ית' ובאמת דבר זה קיום הטבע להעמידה על מכונה ולקיימה ולהחיותה אבל אין דרך נס בכך שהרי הנס הוא ההשתנות ואין השתנות שייך כי אם למעלה מן הטבע בלי שום שיתוף טבע כלל, שהוא חוץ מן הטבע בלתי לה' לבדו, ויוסף היה צריך שינוי הטבע להעלותו, מן הבור השכחה ולבוא למעלות הזכירה לכן וישכחהו שהרי בזה אדרבה קיום הטבע. ויהי מקץ שנתיים ימים שהם שני דרגות ושני שינויים כי שנה לשון שינוי כמבואר בזוה"ק בראשית קצג ע"ב, ופרעה חלם מלת פרעה פי' ההתגלות שהוא הטבע, חלם הוא עלמא דאתכסיא ופי' מקץ ג"כ כמבואר בזוה"ק בראשית קצג ע"א שהוא קץ שם לחשך איוב כח, ג. ופי' הוא מקץ מחמת קץ וסתר המדרגה התחתונה השיג הלא ה' זו ומי כהחכם יודע פשר דבר כי אם אלקים העושה נפלאות גדולות לבדו והוא הטוב הגנוז ובזה התקשר בחכמה העליונה שהוא למעלה מן הטבע ב' דרגות שהם חכמה ובינה, שנתיים ימים שהם למעלה מן הטבע, מכל זי"ן ימי בנין, שנפלו בטבע. וזהו השבעה פרות ושבעה שבליים היפות שנבלעו ברעות ולא נודע כי באו אל קרבנה, שהיא מקום השכחה וכיון שהעלה הכל, ה' עליה גם לזה ויזכור שר המשקים אותו לפני פרעה וכיון שהגיע למקור הברכות משם נתברך הכל וזהו מא, כח אשר האלקים עושה הראה את פרעה שהוא בהתגלות:

כללא דמילתא כל זמן שהוא מצטער מן השפלות הירידה אל המקום אשר הוא חונה שם ורוצה להנצל ממנה הרי הוא מלובש בגוף ואינו יכול להשיג חכמתו, ואין לו שום שייכות עם החכמה שהוא למעלה מכל טבעי הגוף והשגתו, מה שאין כן כשמקבל היסורים באהבה אמיתית, בהשגתו הלא ה' זו הטוב הגנוז כנזכר לעיל וא"א להשיג טובתו, אז טוב לו להיות מתקשר בחכמה שהרי כשאינו מצטער מהיסורים יצא מכלל הגוף ונתקשר בחכמה. וזהו שאמרו רז"ל ברכות סב ע"א סמא דיסורים שתיקותא, כי השתיקה הוא התקשרות החכמה כמאמר אבות ג, יג סייג לחכמה שתיקה וזהו ענין גם זו לטובה תענית כא ע"א, וזהו ענין קיבול היסורים באהבה:

והנה ענין החכמה הוא נקראת שמן כמאמר קהלת ט, ח ושמן על ראשך אל יחסר, וזהו ענין החנוכה כשנכנסו יוונים להיכל וטמאו כל השמנים שהוא ענין כל השכליים שנטמאו בקליפה ונפלו בתוכה חוץ מפך אחד שהיה בחותם הכהן הגדול, שהוא ענין ההשגה פרטיות הכל מאתו יתברך וחותרו אמת ואמונה כי הוא הטוב שאינו מושג, אם אמנם אין בו אלא כדי יום אחד שהוא מדת החכמה אבל ממנו מתברכים כל השמונה שכליים שלמטה ממנו ומדליק שמונה ימים ולכן נר חנוכה שלמעלה מעשרים פסולה כי כ' הוא הכתר דלא שלטא בו עינא עיין זח"ג רמג. ות"ז ת' נה. פח ע"א כי אם בחכמה ע"י השגה בהשגחה פרטיות שהוא עין ד' אל יראיו כידוע, וכדרך שהוא נותן עין יפה בהשגתו משם הוא ממשיך שפע וברכה, מה שאין כן בכתר דלא שלטא ביה עינא. והנה פליגי בזה חכמינו ז"ל שבת כא ע"ב אם להדליק כנגד הנכנסים או כנגד היוצאים ואלו דברי אלקים חיים, שהרי באמת כולם בחכמה עשית תהלים קד, כב מוכרח להיות כולם נכללים בו שהרי כח הפועל בנפעל ולכן היה אפשרות היות כולם ע"י, וכן למטה הימנו מוכרח להיות כלול כל עלול בעילתו הקודמת לו, שאם לא כן הוייתו מהיכן הוא אם לא כח הפועל בנפעל. ולכן באמת מן הראוי ה' להדליק ביום א' כל השמונה להיות כולם כלולים שם וכן אח"כ ביום שני זי"ן להיות כולם כלולים בו כידוע אבל אין אנו יכולים להשיג בהיותם בכללות, כי אם על ידי התפשטות והתגלות, לכן אין אנו מדליקין אלא כנגד היוצאין שכל מה שיצא נתגלה יותר מוסיף והולך השגתו להשיג ולפרסומא ניסא קא אתינא:

פרשת ויגש

והנה עינכם רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם מה, יב. ופרש"י עיניכם הרואות שאני מהול ככם ועוד כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש. ועליו הקשה הרא"ם הרי נשבע יוסף לפרעה שלא לגלות לשון הקודש כדאיתא במס' סוטה לו ע"ב והמהרש"א תירץ אצל אחיו שאני:

ולדעתי יובנו באופן אחר בלי שום חילוק בין אחיו לאחרים והוא דהנה ידוע זכות גאולת מצרים על ד' דברים שלא שינו את שמם ואת לשונם וגדורים מעריות וכו' ויק"ר לב, ה ובכדי להבין יתבאר מענין הרל"א

שערים צרופי אותיות והמשכתן עיין ספר יצירה פ"א מלבד חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו שהוא פנימית הגלגל וחיותו נקודתו ומרכזו כידוע שמרכז הגלגל הוא חיותו וכן תנועתו בלתי אפשרי כי אם דרך המרכז, לכן נקרא לשון הקודש וישראל עם קדוש בשם גופו של אילן שהוא הנקודה הפנימית וכל צבא השמים וכל הברואים כולם נקראים בשם ענפים המסתעפים מן האילן ונקרא עולם התמורות וכן כל השבעים לשונות והעכו"ם שרשם מעולם התמורות וסוף כל התמורות המה הקליפות, אשר לכן אין שום שייכות לאומה ולשון בתורה הקדושה שהיא הנקודה פנימית המחיה את הגלגל מה שאין כן העכו"ם הם חיצונית הגלגל ואין שום שייכות לפנימית כי גבול נתן ה' להבדיל בין הקדש והחול, ולכן עכו"ם שלמד תורה חייב מיתה סנהדרין נט ע"א, וכן ירמיהו ב, ג קודש ישראל לה' ראשית תבואתו כל אוכליו יאשמו כדרך זר שאכל קודש וכן כל הנקרא ראשית אסור לזרים כענין תרומה וחלה. כידוע שראשית הגלגל הוא נקודת המרכז וממנו מסתעף כל הגלגל, לכן אין התורה מיוחדת כי אם לישראל ושניהם נקראים ראשית וענין אחד להם כמאמר עי' זח"ג עג ע"א אורייתא וקוב"ה וישראל כולא חד:

והנה רש"י פירש על מאמר בראשית ב, כג לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת מכאן שנברא העולם בלשון הקדש. ולהסבירו יפה נדרשת על מאמר חז"ל מובא ברש"י בראשית א, א בראשית ברא אלהים מתחילה עלה במחשבה לברא העולם במדת הדין ואחר כך שיתף מדת הרחמים. והענין ידוע שתחילת הבריאה מאין סוף הפשוט בלי גבול בהבראו להיותו מוגבל בלתי אפשרי כי אם על ידי הצמצום הבלי גבול בעצמו אז יגביל הגבול והצמצום הוא שרש הדין כידוע שכל המוגבלים יותר המה גופים הגשמיים וחומרים עבים כלים ונפסדים שכל מה שהוא יותר רוחני הוא רחוק מן ההפסד ועיקר שם הכליון וההפסד הוא ענין קליפה ורע ודינין, הרי שם הגבול והצמצום שרש הדין:

והנה כללות הצמצום המה האותיות, ומבשרי אחזה אלוה, כאשר יתבונן האדם בתחילת מחשבתו המשוטטת ואינה נחה כלל והחיות רצוא ושוב פושט צורה ולובש צורה הכל המה צורת אותיות. כי בלתי אפשרות השגת מחשבה מבלי אותיות כי בלי אותיות המחשבה פשוטה ואינה מושגת כלל מגודל פשטותה ואינה נקראת מחשבה כי אם אחרי צמצום הפשיטות פושט צורה ולובש צורת אותיות אחרים, כי מצרף לחכמה אחר כך מביין דבר בבינה ומתגלה הדעת שהיה בהעלם מכריע בין חכמה לבינה. ואחר התגלות הדעת יוצאים המדות אהבה ויראה ומתגלה יותר להכריע ביניהם בתפארת. וכן עד סוף כל המדות. שכל עיקר הדעת להיותו מכריע ומחבר שנים כאחד לכן נקרא הדעת לשון הקודש להיותו מכריע בין חכמה הנקרא קדש כידוע זח"ג רצז ע"א. והמכריע נקרא לשון כעין קנה המשקולת של מאזנים שמתבונן ההכרעה מן הלשון היוצא מן הקנה ומכריע לאיזה צד. וכן נקרא בלשון אשכנז מה שיצא למעלה מן הקנה בשם לשון:

והנה ידוע מאמו זח"ב קסא ע"א באורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא וכן התרגום על בראשית ברא, בחוכמתא ברא כי החכמה היא התורה והתורה היא האותיות. כללא דמילתא שהעולם נברא באותיות שהוא ענין הצמצום. אם אמנם כמה צמצומים לצמצומים יש עד אין מספר. וכל שכן שאין להשיגם כי גבוה מעל גבוה שומר ועולמות אין מספר כידוע מענין הטעמים, נקודות, תגין, שלמעלה מן האותיות. והמה חיותם והנהגתם שאין אנו עתה בבאורם. והשכלתם מאד נעלה ונעלמה מעין כל חי כי אם סוד ה'

ליריאיו וחכם מבין מדעתו ולכן אנו מכנים כאן לאותיות בשם ראשית ההמשכה [המחשבה]. כמבואר בזהר חלק א' קמח ע"א על פסוק וישכב במקום ההוא יש כ"ב אתון עיין שם. כי אין שום דבר שנברא כי אם על ידי אותיות והן הנה חיות אותו דבר וקיומו. והנה אותיות הנכתבות המה גוף והיכל אל המוזכרים בפה. והמוזכרים בפה הם גשמיים לערך המחשבה שהוא בלב ואותם שהם בלב הם האצילות ידוע בלב המשכילים כמבואר בפרד"ס:

והנה תמונת האותיות ברמיזתן ממש ידוע למשכילים ועל כל פנים שמץ מנהו מבואר בספר התמונה, ואז תדע דמכל שכן בהתחברות אותיות הקדושים ונעשים מהם תיבה שרוחניות התיבה הוא ענין גדול. מפני שכבר נתגלה בה חיות של נקודה כי באות א' אין מרגישין הנקודה וד"ל. וכמו שההיות והשמות הם סוד אצילות רק השמות הם ההתפשטות וההיות הם חיות של השמות, כך כל תיבות לשוננו הקדושה התיבות הם למעלה וכל הנקרא בשם זה למטה בגשמיות המה התפשטות והשתלשלות השפע מלמעלה רבבות מדרגות עד שנתגשם, ואותו שם דבר הוא חיות של הדבר ההוא. לכן כל שם דבר מלשון הקודש הוא שמו באמת למעלה בשרשו, כמאמר בראשית ב', יט וכל אשר יקרא לו האדם הוא שמו שכל עיקר המשכה והתפשטות הוא ע"י אדם. כי השם דבר במקורו הם אלו אותיות וחבורם רק שכל חבל השתלשלות נקרא בשם זה מפני חיותו וקיומו שמקבל משם דרך משל יד נקרא מקור השם למעלה צירוף י"ד הוא כח וחיות של יד האדם והוא יורד ומשתלשל עד שנברא גוף יד אדם ונקרא גם כן י"ד. לא מפני הגוף כי אם מפני חבל השתלשלות כח וחיות של היד נקרא הגוף על שמו. אם אמנם מראשית ההשתלשלות עד סיומו בגוף יש כמה רבבות מדרגות, כולם נקראים יד על שם ראשית ומקוי החיות והן הנה הכנויים שבתורה שמות ט, ג יד ה' וכו' הם כחות עליונים שנאצלו מאתו יתברך. כי האין סוף אי אפשר לתפוס אף בנקודה וכל שכן באותיות. וכן בשמות האדם דרך משל אברהם, יצחק ויעקב, הם ג' מקורות ושרשים, אשר מהם מתפשט החיות עד גוף האדם למטה והוא נקרא על שם מקור שרשו וחיות קיומו. וכן ראובן ושמעון הם מקורות ושרשים אחרים בערך כמה מדרגות למטה מהם. ואם אחר כך נקראים אפילו אלף אנשים אברהם או ראובן בנו על שם זקנו אפילו עד אלף דור. כל אלו נקראו מפני חבל השתלשלות שנתפשטו משם. וזהו מאמר בראשית ב', כג לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת שנקראת על שם מקום לקיחתה וחיותה משם. וזהו שפירש"י מכאן שנברא העולם בלשון הקדש פירוש שנברא ממש באותיות שם דבר ההוא:

והנה לכן מקובל אצלינו שכחת אדם רשע את שמו אחרי העדרו עיין ז"ח רות ק"ג ע"א. כי אין השם מיוחד אליו לקרוא בשם זה אלא אם כן הוא דומה לו בפעולותיו להמשיך כחותיו וחיותו משרשו באור חוזר ונעור לעבודתו יתברך שמו ולדבקה בו דרך אור הישר שנתפשט השתלשלותו והיותו שהם אותיות שמו לעולם, וזה זכרו לנצח אחרי העדרו. מה שאין כן אם אינו דומה בפעולותיו לשמו, שאינו ממשיך כחותיו וחיותו והנאתו מאתו יתברך שמו ומגביר על נפשו החומריות והקליפות, אין נקרא בשם הראשון כי אם שם אחר מעולמות התמורה שנמשך אחריו וקיבל חיותו משם ונהפך שמו לשם אחר וד"ל. ועוד יתבאר לקמן:

והן המה דברי היעב"ץ בפרקי אבות במאמר פ"ג יז אם אין תורה אין קמח. והנה עינינו רואות כמה בתים מלאים כל טוב ואין בהם אפילו ריח תורה. אבל הכוונה שאין הקמח נקרא בשמו כי אם על ידי המשכת התורה המה אותיות הוויתו. כי על דרך אותיות נשתלשל מלמעלה למטה עד גשמיות הקמח שלמטה ומשביע על דרך שנתהווה. ומפריד הקליפות ממנו על פי דיני תורתנו הקדושה הן דיני נטילה הן דיני איסור והיתר אז נקרא קמח ומשביע כדרכו ואינו רוצה במותרות. מה שאין כן בטן רשעים תחסר משלי יג, כה ומשביעו רעב, כדרך כל התאוות שאין אדם מת וחצי תאוותו בידו קהלת רבה א, יג. כדרך הקליפה שכל חיותה הוא הרבוי והפירוד, היפך הקדושה שהוא אחדות פשוט, לכן אם אין תורה אין קמח נקרא בשם קמח המשביע ומחיה כי אם שם אחר מעולמות התמורה אחרי שהוא מקבל חיותו משם כידוע כי את זה לעומת זה עשה אלקים קהלת ז, יד שבעים לשונות שהם ע' ענפים המסתעפים מאילן א' שהוא לשון הקדש. ושרשם של הע' לשון הם הם הרל"א שערם צרופי אותיות עולם התמורה על דרך גלגל החוזר. אבל לשון הקדש הוא מרכזם ובכל לשון מוכרח להיות מלה א' שוה ללשון הקדש. ואותה המלה הוא חיותם ודביקותם באילן כמאמרם ז"ל שבת לא ע"ב שכן בלשון יונוי קורין לאחת וכמאמר סנהדרין ד ע"ב ט"ט בכתפי שתים. שהוא מקום חיותו מלשון הקדש ומשם יפרדו, והיה חץ שחוט לשונם ירמיהו ט, ז. כליון חרוץ מפני הקליפה ונופה נוטה למקום טומאה:

מה שאין כן כשהצדיק אוכל לשובע נפשו מבואר בס' רקאנט"י מדרש רבה ויק"ר כ, ז על מאמר שמות כד, יא ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו, שזנו עיניהם מן זיו השכינה ור' יוחנן אמר אכילה וודאית דכתיב משלי טז, טו באור פני מלך חיים וכתב החכם אבן עזרא ז"ל ראה החכם איך הפליא לדבר, כי המאכל השפל שהוא בא מסיבה אחר סיבה המקבל זו מזו זן את האדם ומפרנסו, על אחת כמה וכמה הדבק ורואה בעין הלב סיבת הסיבות שהוא ניזון ומענג והיא האכילה הודאית והעיקרית וכו' וזהו תהלים קיא, ה טרף נתן ליראיו וכו'. ומסיים הרקאנט"י, ודע שאין כוונת האכילה להפסד דבר הנאכל אלא להוסיף כח ותענוג וחיים לאוכל, על זה נקרא אכילה וזהו אמרם אכילה וודאית שהרי התענוג הוא עיקר שם האכילה. וכן היה אצלם שמחת הנפש ותענוג זיו השכינה, כמאמר ישעיהו נח, יד אז תתענג על ה' עד כאן לשון הרקאנט"י ז"ל. והנה על דרך זה צריכין להיות כל ענייני הגוף ותשמישי עולם הזה שלא נתן ליהנות לבני אדם כי אם מן הפנימית שהוא הצורה ושרשו של אותו דבר והיותו, אשר משם נשתלשל ויצא החומר, אבל אסור ליהנות מחומרה של מקום שיצא משם. כי אם להתדבק ובמצוה [בצורה] דרך השתלשלותו, עד אין סוף ברוך הוא, להיות חוזר ונעור אליו יתברך, דרך התענוג שהוא שמקבל מאותו דבר. והנהגה זו נקראת מדבר בלה"ק, ופירושו מתנהג ע"ד אותיות לשון הקדש של שם דבר תשמישו. כי הדבור נקרא ע"ש הנהגה לשון סנהדרין ח ע"א דבר א' לדור, והדבור הוא מנהיג את הכל כידוע. ואין רצוני להאריך בזה כי אי אפשר להעלות על הכתב דברים שעומדים ברומו של עולם כי אם זה נקרא דבור מה שמדברים בה' מוצאות הגשמיים הא מבואר בתורת אמת שלנו ברכות יח ע"ב כי המתים מדברים ועת לקצר ודי למבין ברמיזה:

כללא דמילתא כי זה כל האדם ותכליתו להתנהג על דרך אותיות לשון הקדש שהוא מאמר משלי ג, ו בכל דרכיך דעהו כי הדעת נקרא לשון הקדש כנזכר. ויכול לפרש דעת הרמב"ם בספר המורה גם כן על דרך זה

ועיין ברמב"ן ז"ל פ' תשא שמות ל, יג שרוצה לסתור דבריו ולדעתי שפתי חכם חן דברי הרמב"ם ז"ל ע"פ אמת וא"א לבאר מחמת האריכות והמבין יבין לעצמו:

ואפשר לומר טעם זה למאמרם ז"ל סוטה לג ע"א שלא להתפלל בלשון ארמית כי התפלה נקראת על שם הדביקות כמאמר בראשית ל, ח נפתולי אלקים וכו'. ודביקות התפלה כדי להמשיך השתנות ברחמיו צריך להיות באופן זה לצאת בדבוריו מן המדות שהתחיל בהם, שהרי תחלה כשמתחיל להתפלל על איזה דבר בוודאי הוא מאחת המדות אם חסד או גבורה וכו', אבל כשמדבר דבריו העיקר הוא להתבטל מן המדות מפני פחדו יתברך העומד לפניו וכלות נפשו אליו לדבקה בו, והדביקות הוא להתקשר עצמותו באותיות דבורו היוצאים מן הפה ולהגיע בהם עד אותיות המחשבה, שהם ברצוא ושוב. ואפשר שיצא מן האותיות אל שרשם מגודל ההתלהבות. ואחר שיצא מן הצמצום אז יכול לעשות השתנות והמשכה אחרת מאתו יתברך בחזירתו דרך הרחמים כידוע. וגם שממילא נעשה רצונו בהגיע למעלה מן הצמצום. ועל פי דרכנו יוכל לפרש אמרם ז"ל שלא להתפלל בלשון ארמית כדרך הלשון שצוה רבי יהושע בן לוי [רבא] לבנו ברכות ח ע"ב אל תשב על מטת ארמית ופירושו שלא תיגני בלא קריאת שמע עיין שם. הרי שקרא להעדר הנהגה על פי דת תורהנו הקדושה בלשון שם ארמית. וכמו כן בענין התפלה שהוא הדביקות אליו יתברך דרך המשכות התיבות שם דבר ההוא שמתפלל וכשמתדבק לפנימית חיותו אפשר לשנות. ע"ד תענית כה ע"א מי שאמר לשמן וידלוק יאמר לחומץ וידלוק וכו'. וידוע שבלתי אפשרות תפילה זכה ודביקות שלם, כ"א אחרי הרגל כל מדותיו השתמשם ברוחניות וחיות פנימי של כל דבר ודבר אז לא יהיה מסך מבדיל דביקותו ית' והוא הנהגה ישראלית דרך דת תוה"ק כמאמר דברים י, כ ובו תדבק ואמרו חז"ל סוטה יד ע"א הדבק במדותיו. מה שאין כן בהעדר הדת [הדעת] ובלי שום דביקות אל שרש פנימיות החיות אז נקרא על שם לשון ארמית כמו שכתבתי לעיל, כי שרשו של אדם הוא מלשון הקדש והוא ממשיך על עצמו מחמת תאוותו קליפות ועמים אחרים וכבר הוא תחת לשונותם בארצותם ובגוייהם, ובלשון הקדש ב"מ מביא חיות לאומות והקליפות והם מושלים עליו ומשנים שמו אפילו כפי הצירוף שיש בלשונם, נמצא יכול להיות שבהיות שמו ראובן כפי שהמשיך על עצמו חיות מהקליפה כבר יש לו שם אחר ושמו כשם עכו"ם ב"מ מה שאין כן כשהוא מתנהג [על] דרך אמונה הישראלית. אמרו רז"ל תפלה בכל לשון. אם אמנם תירץ הגמרא סוטה לג ע"א הא ביחיד והא בצבור הנה הפשוט כפשוטו והדין דין אמת כמבואר בשלחן ערוך או"ח סי' קא. סעיף ד אבל על דרך האמת אפשר לפרש דבריהם כדברינו, הא ביחיד פירוש כשמכוון לעניני עצמו הא בצבור כשהוא על דרך התקשרות כל העולמות. וכן דרך כל בעלי אמת ובפרט בכתבי האר"י ז"ל ובלבד שיהא דרך אמונה והמשכת החיות מאין סוף ברוך הוא אדרבא בזה מכניע הלשון תחת הקדושה כעבד המקבל פרס וחיות מהקדושה ועבדו לעולם. כי זה כל האדם ותכלית בריאותו להעלות כל הדברים ממטה למעלה ולהכניע החיצונית אל הפנימית במציאת אלהותו יתברך בכל דבר ולית אתר פנוי מיניה ת"ז ת"ע קכב ע"ב [והבן זה מאד]:

ודרך היותר פשוט להבנת למען ישכילו להיות לזכרון. הוא על דרך המבואר בזהר תקו"ז תיקון ו' כב ע"א וצוח ככרוכיא על המתפללים לשם הנאתן כל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין הב לנא חייא הב לנא מזוני ואיתמר בהון תהלים קו, לה ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהם. זהו הנקרא בלשון ארמית כי אינו כדרך שאמרו ז"ל ברכות לב ע"א לעולם יסדר אדם שבחו של מקום שהמה התפשטות מדותיו יתברך דרך

האותיות חסד ורחמים ואחר כך יתפלל לדבקה דרך לשון הקדש תיבות תפילתו. וממילא ימשכו דרך אותיות תפלתו השפעה טובה ורחמים וחיים ושלוש בארץ. וזהו ענין יעודים הגשמיים המבוארים בתורתנו התמימה, ויקרא כו, ד ונתתי גשמיכם וכו' דברים יא, יד ואספת דגנך וכו'. לא זהו שכר העבודה כי מה רב טוב הצפון ליראיו עין לא ראתה וכו' ישעי' סד, ג. אבל התורה אמרה שממילא יומשכו כל היעודים האלה אם בחוקתי תלכו ממשיכים החיות מלמעלה למטה בדרך אותיות הנהגתו ודביקותו:

וזהו ענין גאולת מצרים מפני הד' דברים. שלא שינו את שמם להקרא בשם אחר מעולמות התמורה אף על פי שלא קיבלו התורה עדיין רק בקבלה מאברהם אבינו עליו השלום כמאמר הש"ס יומא כח ע"ב קיים אברהם אבינו עליו השלום אפילו ערובי תבשילין. נמצא ראובן ושמעון נחתי וראובן ושמעון סלקי וכו' ושלא שינו את לשונם לשון הקדש והמשכנתו כנזכר לעיל. וממילא שהיו גדורין מעריות ושלא היה בהם דלטורין שהוא ענין ברית הלשון וברית המעורר עי' ספר יצירה א, ג המשכות ומכריעין בין עליונים ותחתונים. וזהו דברי יוסף הצדיק עיניכם הרואות שאני מהול ככם, ככם דייקא ולא כערבי מהול וכפגום בברית כי פי המדבר אליכם שהיה הנהגתו על דרך לשון הקדש שכן קיבל מאבותיו הקדושים. כמאמר בראשית יח, יט למען אשר יצוה את בניו ושמרו דרך ה' וגו'. ועתה אין אנו צריכין לומר שדבר לשון הקדש מפני השבועה. וזהו פי' הפסוק תהלים לז, י ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו, על דרך אמרם ז"ל בסוכה יז ע"א אויר פוסל בג' וסכך פסול בד'. ושם יג ע"ב אמר ר' אבא אמר שמואל ירקות שאמרו חכמים אדם יוצא ידי חובתו בפסח פוסלים בסוכה משום אויר מאי טעמא כיון דלכי יבשי נפלי ופרכי כמאן דליתנהו דמי וכן הרשעים כתיב בהם תהלים לז, ב כי כחציר מהרה ימלו וכירק דשא יבולון. מפני שאינם ממשיכין חיות פקחיות מאתנו יתברך. וזהו ועוד מעט ואין רשע נמצא יבשי פרכי ונפלי וכמאן דליתנהו דמי וזהו והתבוננת אפילו כשהוא על מקומו ואיננו ובחיייהם קרויים מתים ברכות יח ע"ב :

עוד מפרשה זו:

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני מד, יח. הנה בספר אור החיים מובא לפרש מלת ויגש מאי הגשה ופי' הוא כראוי לו שהגשה היה בלב להיות ידוע כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם משלי כז, ט. ובדברים אלו היה רצון יהודה לעורר רחמי יוסף לכן הגיש בלבו להתקרב ליוסף ולאהוב אותו באמתות הלב בכדי לעורר אהבת יוסף אליו לעורר רחמיו. והנה יצא מפה קדוש דברי פי חכם חן אמת ואמונה, אבל אם אמנם לפי דעת יהודה שהיה סבור על יוסף שהוא מצרי שהוזהרו ישראל דברים ז, ב לא תחנם שלא ליתן להם חן ע"ז כ ע"א, לא נמנע יהודה מלקרב לבו לאהוב אותו ע"ד הידוע בתפלה וקרבתו ואכילה:

הנה ארז"ל במדרש ב"ר פו, א וש"ס שבת פט ע"ב ראוי היה יעקב אבינו לירד בשלשלאות של ברזל למצרים אלא וכו' ומשל בהמה שמוליכין אותה למקולין ואינה רוצה לילך מושכין אותה בחבל ע"ש. הנה המשל הוא הוראת ענין ירידת יעקב ובניו למצרים בכדי להעלות נצוצות הקדושות ממצרים כידוע על פסוק שמות יב, לו וינצלו את מצרים כתרומתו ורוקיני, ואמרו רז"ל ברכות ט ע"ב כמצודה שאין בה דגים. והנה ענין האכילה של אדם ג"כ לצורך זה בכדי להעלות הנצוצות מדרגא לדרגא מדומם לצומח הראוי לאכילת אדם ושאינו ראוי עולה מצומח לחי עד שמגיע לאכילת אדם. והחוש מעיד שלכאורה דבר פלאי להיות המאכל הגשמי סבה להתקשרות הנפש בגוף שאינו יכול לחיות בלא אכילה ומוכרח להיות במאכל ניצוץ חיות הקדש אשר הנפש ניזון ממנה והגוף מן הגשמיות, ואף על פי כן אין רוצה שום ניצוץ הקדוש

לזוז ממקום שהוא בסתר המדרגה ולעלות, כארז"ל ב"ר י, ו שכל עשב יש לו מלאך הממונה ומכה אותו ואומר לו גדל, כי הניצוץ הקדוש מתיירא ממקרה בלתי טהור אולי יזדמן לפני אדם בליעל שיפילו יותר באכלו משהוא עכשיו אף כי זה כל האדם עומד על הבחירה ומי יודע אם יבחור בטוב להעלותו, כי אין שייכות לשום עלוי אלא אם יחשוב האדם לזון ממזוני דמתייהב מבי מלכא קודשא בריך הוא בתוך המאכל ויאכל וישתה ויחזה את האלהים להתקרב אליו ע"י המאכל, כמעשה דרב המנונא סבא שהוא מתעלה תיכף כמעשה הקרבן ומתייחדים כל העולמות מן השפלים התחתונים עד רצון עליון אין סוף ברוך הוא ע"י יחוד אדם ובהמה באכילתו אותה. ולמטה ממנו אדם שטוב לפני אלהים ואינו מעלה תיכף באכילתו עכ"פ התוספת חיות שקבל באכילתו והחיות הגיע ג"כ לזאת תורת האדם וכל מעשה שיעשה אח"כ לשם שמים מתעלה החיות ג"כ, מה שאין כן ח"ו כשהאדם מתגשם מן האכילה ויאכל וישבע ותאוותו יבא לו הרי הוא מפיל לנצוץ הקדוש בתוך הקליפה יותר ויותר שהרי הוא נותן חיות ובורא קליפות ר"ל. זהו יראת הניצוץ להתעלות עד שמכים אותו כנזכר לעיל:

ובאמת ניצוץ הקדוש שרואה מקום מוכן לפניו להתעלות בלי ספק מבקש מאד כידוע מענין מים תחתונים בוכים גם אנן בעינן למהוי קדם מלכא עי' תקו"ז ת' ה' יט ע"ב שהוא ענין התפילה שלפעמים כשאדם נגש אל האלהים בנקודת לבו

באמת כאמור ביהודה מתעוררים עליו מחשבות זרות או מדות זרות והוא שרצונם להתעלות, כי הנה מקום אתם מוכן להעלותם ע"י התשובה להיותו מוכן לשרת בקדש. וכן יעקב אבינו היה מתיירא מלירד למצרים להעלות הנצוצות כענין עשב המכים אותו לגדל ופרה שמוליכים אותה למקולין להעלותה בשחיטתה ואכילתה ראוי לירד בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו גרמה לו שהבטיח לו הקב"ה אנכי אעלך גם עלה:

והנה תורתנו תורת אמת ואמונה שבודאי אסור לו לאדם להביא את עצמו לידי נסיון להכניס את עצמו במחשבה זרה בכדי להעלותה ח"ו, כי מי יודע אם יתגבר כארי ויתנשא או אולי ירד מטה מטה ולא יעמוד בנסיון ח"ו, אם לא כשהנסיון נזדמן לפניו בלא מתכוין בודאי מן ה' לנסותו וצריך להתגבר בכל כחו ומסירת נפשו על התשובה והוא העליה, וזה היה ענין שלמה המלך ע"ה שאמר סנהדריו כא ע"ב ארבה ולא אסור ומתחילה יצא במתכוין בכדי להעלות נצוצות קדושות ולא עמד בנסיון. וזה ארז"ל ברכות נח ע"ב לברך על בריות נאות ברוך שככה לו בעולמו אפילו על גוי נאה ואינו סותר למאמר לא תחנם, כי שם מירי להכניס עצמו לראותו אינו רשאי בכדי לומר כמה נאה גוי זה, משא"כ כשכבר נזדמן לפניו בודאי צריך לברך להעלות הנאות הראיה כמעשה דרבי עקיבא בההיא מטרוניתא שארז"ל ע"ז כ ע"ב קרן זוית הואי. ובתחילה ודאי אסור והוא מסירת נפש כענין נפילת אפים כידוע:

והנה כללא דמלתא מענין ההעלאה הוא שצריך האדם להתבונן על כל המזדמן לפניו שגם בו נמצא שמץ מנהו מאותו הדבר אם טוב ואם רע ואחר שמצא מין את מינו וניעור, לכן צריך תיכף להתקשר בו ית' מעין המאורע שנזדמן לפניו בשומו אל לבו הלא ה' זו ואין דבר בלתו כמאמר תהלים קג, יט ומלכותו בכל משלה, כי המלכות הוא המושל בכל ומחיה הכל עי' זח"א קמט ע"ב וע"י ההתקשרות בו ית' מתעלה עם

המלכות אל היסוד שהוא ההתקשרות, והוא, סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה לעלות כידוע מצדיק יסוד עולם משלי י, כה. לכן הנה יהודה כשראה כל אלו הסבות שנזדמנו לפניהם כאמרם איש אל אחיו בראשית מב, כח מה זאת עשה אלהים לנו הבין יהודה להיות הדבר מתבקש מאתם להתעלות, לכן ויגש אליו יהודה בלב אפילו אם היה גוי או מצרי שהרי כבר זימן ה' לפניהם והקרה להיותם מוכרחים לרחמיו לבקש מאתו על נפשם וזהו שאמר בי אדני להיות יהודה היה מלכות בית דוד ומלכותו בכל משלה והכל כלול בו ויגש להתקשר עמו אליו יתברך וע"פ האמת להיותו יוסף הוא היסוד ומתקשר עם המלכות וזהו בי אדני ע"פ פשוט גם ע"פ אמת:

פרשת שמות

וישב משה אל ה' ויאמר אדני למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתי ה, כב. פרש"י ז"ל וא"ת מה איכפת לך קובל אני על ששלחתי. והנה המוסר פשוט והשכל שאין לשום אדם לשאול ולהכניס עצמו בדבר שאינו שלו ואפילו משה רבינו ע"ה שהיה אפשר לומר שהוא מצטער בצרת ישראל כי הוא הכולל הכל כלל ישראל עי' זח"ג ט ע"א ואעפ"כ מה איכפת לך כמאמר ישעיה מה, יא על בני ועל פועל ידי תצוויני וכו', שהוא כמתעבר על ריב לא לו מה איכפת לך:

אבל האמת הנה העיד הפסוק במדבר יב, ג על משה רבינו ע"ה והאיש משה עניו מאד, ובמקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, בשעה שאמר לו הקב"ה למשה שמות ג, י לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל, ויאמר משה בי אדני לא איש דברים אנכי וכו' שלח נא ביד תשלח, שהיה משה שפל בעיניו מלעורר את בני ישראל, כידוע מבלתי אפשרות הגאולה אא"כ באתערותא דלתתא כמאמר שם שם, ה למען יאמינו כי נראה אליך ה' שהוא הגואל האמת כידוע שעיקרו היא האמונה ובזכות האמונה נגאלים תנחומא בשלח י ע"א, להיות כל עיקר הגלות הוא העדר אמונה ושכחתה כי אם להשיג על הטבע כידוע מענין גלות מצרים, שהיו נטבעים בנפשותם בעומקי הקליפות ז"ח יתרו לט ע"א ואילו לא הוציא הקב"ה את ישראל באותה שעה היו משועבדים ח"ו לעולם בהם יעבודו, כידוע שכבר היו בתכלית עומק הקליפה ולא היה אפשרות הגאולה אא"כ שיתפכו מקצה אל קצה שהוא ממ"ט שערי טומאה אל נו"ן שערי בינה זח"א רסא ע"ב עיי"ש שהוא הגאולה השלימה שיאמינו בה' לדעת אותו ואחרי היותם דור דעה אז יצליחו לגאולה כמאמר שמות ג, יב וזה לך האות וכו' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה:

והנה משה רבינו ע"ה שיוכל להכניס בדבורו דברים היוצאים מן הלב להכניס בלבם האמונה תכליתית לא שיער בנפשו מגודל השפלות שלא היה מחזיק את עצמו לכלום, כארז"ל ברכות ו ע"ב מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין וענין היראת שמים הוא הדביקות ויחוד גמור אמתי כל המדות אליו ית' שהוא ענין יראה שהוא מדה א' ושמים היא מדת אהבה כידוע, ואחרי בטול כל המדות הגשמיים אליו יתברך האלהים

יעננו בקול ודבריו נשמעין. לכן אפילו ירא שמים בזמן שהוא ירא שמים דבריו נשמעין ובעידנא דלא עסיק בה לא. אבל משה רבינו ע"ה אמר דברים ג, כג ואתחנן אל ה' שלא תלה במעשים טובים אלא במתנת חנם מגודל השגתו אותו יתברך איך הוא אין סוף וכולם כאין נגדו וגשמים עכורים אפילו כתר חשוך הוא קמיה עילת העילות, ואיך אפשרות הדביקות ויחוד גמור בו יתברך להיות דבריו נשמעין, ולהיותו מגושם לא די שלא יועיל בדבריו אליהם אלא אף כי יפסידם לנתק את לבם אל הגשם להיות דבריו גשמיים, ודבור גשמי הוא כארס אם נכנס בלב אפילו הטוב והמובחר שבדבורים אפשר להתגשם על ידם בגדלות ואמונה כוזבת ומתגברים ההתנגדות על ידי כך:

והנה אחר שהכריח הקב"ה למשה ודבר אליהם והיו דתן ואבירם נצבים ומתריזים כנגדו כפרש"י ז"ל שמות ה, כ על מלת נצבים לקראתם ותלה משה רבינו ע"ה החסרון בעצמו שע"י דבריו שדבר הוא אליהם הכניס בהם ארס ההתנגדות והתגברות את זה לעומת זה, לכן היה קובל ויאמר למה הרעות לעם הזה פי' שהכנסת בהם רע יותר, במה ופי' למה זה שלחתני פי' במה ששלחתני ואנכי שפל ומגושם נתגשמו הם בדברי, והשיבו השי"ת שם ו, א עתה תראה פי' הראיה וההתגלות צריכה להיות ע"י התנגדות ובלאו הכי אינו ניכר כידוע מסדר בריאת העולם לכן ויכבד לב פרעה וכו' שם ט, ז למען תספר שם י, ב משום פרסומי ניסא:

פרשת וארא

שאל השואל ארז"ל שוח"ט עה"פ תהלים כג, ד שבטך ומשענתך המה ינחמוני שבטך זה יסורים ומשענתך זה תורה:

פתח הרב בפסוק ו, ג וארא וכו' ושמי ה' לא נודעתי להם, ופרש"י ז"ל לא הודעתי אין כתיב וכו' שהרי כבר נאמר בראשית יב, ז וירא ה' אל אברם אבל לא נכרתי להם בשם זה. והנה הרמב"ן הקשה על ענין היות משה כבד פה וכבד לשון ואם הפירוש פשוט קשה קושיות הש"ס סוטה יב על פסוק שמות ב, ו והנה נער בוכה שכתוב תחלה ילד ואח"כ קורוהו נער אלא קולו כנער ומקשה א"כ עשיתו למשה רבינו ע"ה בעל מום שהרי הלוי נפסלים בקול, אשר לכאורה על כבד פה קשה יותר ויותר. והנה סוף דבריו כי אדרבא שהיתה דווקא כוונת השי"ת להיותו כן שאם היה בעל לשון יפה ומהודר לא היה נראה גדולת התורה כי באמת התורה מתוקה מדבש מאור עינים ומשיבת נפש והכל היה בסיני, אבל היה אפשר לומר שהיה נראה להם מתוק מחמת טוב טעם ומתיקת דבורו של משה לכן היה להיפך ואף על פי כן היה להם חן ומתיקות. והנה באמת הגדולים חפשו דרך לעבודת הבורא יתברך, אבל באמת היה משה נרפא בשעת מתן תורה כמאמר שמות יט, יט והאלהים יעננו בקול:

אבל באמת הנה הוא ידוע מגדולת הדבור כי זה כל האדם כידוע שהוא מעלת המדבר על החי, גם תרגום של בראשית ב, ז ויהי האדם לנפש חיה תרגומו לרוח ממללא שהוא החיות שבו. והוא האמת כי הדבור

הוא המושל והמצוה והמנהיג את הכל, והענין להיות בו הוא עיקר החיות ית"ש, כי הדבור הוא בלי שום השגה ותמונה אם אמנם הוא מלוּבש באותיות אבל הוא בשביל הבנת המבין והשומע כי בלתי מלוּבש האותיות אין לדבור שום השגה ותפיסה להבינו, ולעולם כל משפטי הדבור יש לנפש יותר נאה ומהודר ומהירות ובהירות האפשרי מה שאין הפה שבגוף יוכל לדבר באלפי אלפים שנים כי רוח דבר בו ומלתו על לשונם ע"פ שמואל-ב כג, ד. וכל אדם שמרגיל את דבורו להשגיח ולהבין כי מאתו לא תצא כי אם מה' הטוב והוא המדבר הרי הוא בורא שמים חדשים וארץ חדשה כאשר היה בתחלת הבריאה בדבר ה' שמים נעשו ותהלים לג, ו ומה נשתנה עכשיו אם האדם משיג בשעת דבורו איך שכל דבור ודבור שיצא מפי הגבורה הוא ומשתלשל כל כך עד שנשמע מפיו לכן באיזה דבור שהוא מדבר, הוא שהוא בורא מחדש, כמעשה דרבי עקיבא שנתמלא הבקעה ירקות ודלועין ע"י למודו סנהדרין סח ע"א וכן הרבה מקדושים:

וככל אמתות גדולת הדבור אם הוא בקדושה כן נהפוך הוא ח"ו אם הוא להיפוך להנאת עצמו ח"ו בורא רקיעין של שוא ותהו ונותן חיות בקליפות וממשילם על עצמו, שהרי הוא מוסיף כחם מחמת הנאת עצמו שהוא רוצה לקבל מהם נמצא שהוא תחתם, ומקבל מהם נמצא הוא ממשילם על עצמו, מה שאין כן כשאינו מדבר אלא דבריו יתברך בלי שום פניית הנאה כלל ואדרבא הוא קשור ע"י הדבור בו ית' הבורא את הכל, הרי הוא מושל בדבורו:

וכן התורה שהיא בריאת העולמות והנהגתם מתחילת הרצון עד עולם, היא עשרת הדברות ונקנית בדבור כמאמר דברים ו, ז ודברת בם שהוא ענין ההתקשרות עמו יתברך אחדות גמור כנזכר, שהרי הוא המדבר והמשימע ע"י כלי זה האיש בלי שום תמונה אבל דבור כזה הוא המופשט מן המדות, משא"כ דבור היוצא מחמת איזה מדה כבר נתלבש במדה ויש למדה התקשרות בכל הדברים הגשמיים שהרי כל הנבראים השפלים התחתונים כולם ע"י מדות הם, גם להיות כל מדה יש לה הרגל וא"כ אי אפשר להיות נקי וברור דבריו ית' שהרי ההרגל משכח. ואפילו כל דברי המוסר הדקים ושכלים נפלאים וקולי קולות אחר ההרגל אינם מעוררים שההרגל הוא סיבת שכחת כח הפועל ונפלאותיו אחר שכבר ראה או שמע או ידע כמה פעמים, אלא א"כ הדבור הוא בלי שום מלוּבש מדה כלל כי אם ע"י האמונה בדברי אלקים חיים. והוא הנקרא מצווה ועושה שהוא גדול יותר ממי שאינו מצווה ועושה ב"ק לח ע"א שאינו מחמת הדבור הוא המעשה כי אם מחמת המדה המכרחת אותו אם אהבתו ית' או יראתו, שהוא ענין קיום התורה שהיה לאברהם יצחק ויעקב מחמת מדותיהם ולא מחמת הדבור שלא נתנה התורה עדיין:

והנה דבור שאינו מחמת מדות הוא מעיין הנובע שהרי הוא קשור באין סוף ב"ה ומאתו נובע וכל הפיות נלאים לדבר דבריו ואינו מספיק לפי ערך משפך נביעותו, מה שאין כן דבור שהוא מלוּבש במדה לפי ערך המדה הוא הפועל באיברים שהרי המדה הוא המרגיל את האברים לדבר כלשונו. ולכן משה רבינו ע"ה שהיה מופשט מכל המדות בדבורו נקרא כבד פה, כמאמר וארא אל אברהם אל יצחק וכו' שהם המדות באל שדי שיש די באלהותו שהוא ההתגלות לכל אחד אבל שמי ה' לא נודעתי להם שהוא לשון ויודע בהם שופטים ח, טז ולשון התחברות, שדבור זה או מושל בכל או ממשיל על עצמו ח"ו אם אינו כהוגן. משא"כ דבור שהוא מחמת מדות שיש לו שייכות והתקרבות לכל הנבראים ג"כ במדות:

וזזהו שבסדר שמות ה, כב היה משה קובל למה הרעות לעם הזה למה זה שלחתיני שהיה מתיירא אולי קלקל בדבורו שאינו כהוגן שלא נכנס האמונה בלבם ע"י דבורו כמבואר במקום אחר לעיל פר' שמות והשיב לו השי"ת עתה תראה וכו' כי ביד חזקה ישלחם וכו' וביד חזקה שהוא פעולת הדבור להיות הכל בחזקה שהוא שבט מושל בכל. והנה כל אדם שהוא מדבר דברי תורה על דרך זה הנה הוא כמוהו. וזהו שבטך ומשענתך שהם היסורים והתורה באופן שהוא כבד פה כנזכר לעיל או שהדבור הוא צח שפים ומושל או ממשיל שהמה יסורי הדבור תורה כזה המה ינחמוני כארז"ל קידושין ל ע"ב בראתי יצה"ר בראתי תבלין התורה:

פרשת בא

שאל השואל מאמר רש"י ז"ל בד"ה וערפתו שמות יג, יג הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יופסד ממונו: פתח הרב בארז"ל בכורות יג ע"א מצות פדיה קודם למצות עריפה וכן מצות יבום קודם למצות חליצה אלא שזהו עבודה קשה שבמקדש לכוין לשם שמים בלתי לה' לבדו ביבום לקיום המצוה בלבד לכן נהגו בחליצה, וכן הענין כאן בעריפה:

הנה התורה אמרה שמות י, א בא אל פרעה פרש"י ז"ל והתרה בו, כי אני הכבדתי את לבו וכו'. הענין ידוע להיות פרעה השיב שם ה, ב לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח, פירשו המפרשים עיין זח"א קצה ע"ב כי פרעה היה מכחיש בענין השגחה פרטית שהוא שם הוי"ה ב"ה המהוה ומחיה את הכל. אם אמנם היה מודה באלהות כענין שאין העולם מחודש על פי מקרה כ"א על ידי כוונת המכוון אבל נמשך אחר אמונת שארי האפקורסין כי עזב ה' את הארץ אחרי עשותה תחת המזלות כוכבי השמים וכסליהם, ועל ידם הם כל הנהגות העולם, ולכן כל אומות העולם היו עובדי כוכבים ומזלות כידוע מעניינם ואין כוונתינו להאריך בביאורם. וזהו שאמר משה שם כג ומאז באתי לדבר בשמך שהוא בהשגחה פרטית שהוא שם הוי"ה הרע לעם הזה, כידוע מענין התחזקות הקליפה לעמוד על נצחונה בכפירת ההשגחה פרטית ויעבידו את בני ישראל בפרך בכדי להתחזק בעניינם יותר, ובאמת לא ידעו כי גם זה מתת אלהים הוא שהרי קושי השעבוד היה משלים כמאמר חז"ל עיין פרדר"א מח ע"א. וזהו בא אל פרעה והתרה בו כי אני הכבדתי את לבו פירוש להסביר לו אופן ההשגחה פרטית כנ"ל כי אף גם זאת שהכביד עולו על ישראל לא מחמת חזקת ידו היא זו להורות על העדר ההשגחה אבל אדרבא היא בעצמה השגחה נפלאה כנ"ל:

והנה באמת רחוק מרשעים ויפג לבם להאמין השגחה פרטית כזו שאין אדם נוקף אצבעו חולין ז ע"ב ואין שום עשב יבש ונעקר ואין שום אבן נזרק כי אם בזמן ומקום הראוי לו כמאמר קהלת יא, ג אל מקום אשר שיפול העץ שם יהוא, ואין שום תנועה גדולה וקטנה מן הצמצום הראשון עד שפל המדרגות שבארץ

ותחת לארץ הכל מאתו יתברך כפי חכמתו בשמו ולכבודו לגלות אלהותו וחכמתו ומדתו יתברך מה הוא חנון ורחום שבת קלג ע"ב, והכל בראשית ברא בשביל ישראל וצדיק יסוד עולם משלי י, כה שכל מה שיש בעולם יש באדם ובידו הכח הגדולה לגדל ולחזק לכל ולשנות סדרי בראשית במאמרו וברוח פיו ולבו לשמים בדביקות אחדות פשוט בלי שום הפסק מעורה ע"י מדותיו ודעתו הבן בחכמה, אלף חכמה שהוא פלא יועץ אל גבור אבי עד ישעיה ט, ה, בלי שום השגה ותפיסה כי אם אין סוף ב"ה כמאמר דברים ד, יב ותמונה אינכם רואים אבל תמונת האותיות מה שהוא מדבר הם השתלשלות מאתו יתברך כענין האלף שהוא פלא כידוע עיין תיקו"ז ת' ע קלה ע"א, וכן כל האותיות אשר על ידם נבראו שמים וארץ וכל העולם כידוע עיין לעיל פר' ויגש א בוודאי לא מאותיות התמונה שהם עכשיו נבראו כי אם ע"י עניינם בהתפשטות התמונה מאתם. והתמונה שלהם לא באה כי אם להתלבש עצמם בכדי להבין ענין קריאתם לקטן המתחיל א"ב שאי אפשר להתחיל כי אם בהראותו תמונה א' וללמדו קריאתה:

וכן כל התורה והמצוות שהם כל שמוותיו ומדותיו יתברך בהתפשטות התמונה והגשמית מאתם כי אם נקודה שבלב הפנימית שבתוך תוכה שהוא מופשט מכל תמונה וגשם בלתי לה' לבדו והדבק במדותיו יתברך מה הוא חנון, כענין מצות צדקה, או מצות ואהבת שהמדות הם רחמנות ואהבה, שהם מופשטים מן התמונה אבל מתלבשים בתמונת אותיות נתן נתן דברים טו, י ואהבת לרעך ויקרא יט, יח ומתפשטים באברים גשמיים לעשותם, וכן כל המצוות המורים הכל שמוותיו יתברך וענייני הדביקות בו יתברך אם ע"י מעשה איברים או רוח ה' אשר דבר בו ומלתו על לשונו ע"פ ש"ב כג, ב הקשורים והעטופים בו יתברך בורא שמים חדשים וארץ חדשה או משנה סדר הנהגת הבריאה אל רצונו, שהרי עיקר יסוד מוסד הבריאה כשעלה ברצונו הפשוט הוא למען הראות כוחו ומדותיו שיקרא רחום חנון מלך כידוע, ולמען התגלות אלהותו כמאמר ישע' מג, ז כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו:

והנה מן הצמצום הראשון עד שפל המדריגות וכל עניני נבראים ונוצרים ונעשים שונים כולם מורים אלהותו יתברך ואומרים שירה הארץ ומתחת לארץ הכל לכבודו כידוע עיין זח"א ככג ע"א. וענין יהושע שאמר לשמש דום יהושע י, יב מלומר שירה כי הוא יאמר במקומה תנחומא אחרי ט, וענין אמירתו במקומה הוא להיות האדם הוא התקשרות כל העולמות מתחילת הבריאה עד סוף ההרכבות ע"י גופו מכתר החכמה והתקשרותם כסדר השתלשלות העולמות כולם וכל הנמצאים שבכל העולמות, ואחרי אשר כבוד ה' מלא את האדם בתוך תוכו של נקודת עצמית, מקום חיותא שבלבו שהוא המתפשט בכל האיברים, ואין שום פניית מחשבת עצמו בשום אבר והרכבת גופו ונפשו בלתי לה' לבדו בהפקרות אמיתי, נמצא הרי הוא עומד במקום כל הנבראים לכבודו יתברך שהרי כבודו מתראה באדם זה שהוא עולם קטן תקו"ז ת' ע' קל ע"ב:

ומעתה אין שום טענה לשום נברא שרצון הצדיק לשנות סדרה איך יפסיק מהתראות כבודו יתברך על ידו באופן שהוא, שהרי הצדיק ממלא מקומו ומאיר לכל העולם יותר מן השמש בצהרים, כמאמר ישעיה כד, כג וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות, ואחרי שהצדיק מלא כבוד ה' ומלכותו ויראתו הוא המאיר יותר והוא אמירת שירה במקומה. וכן חולין ז ע"א גינאי נהרא שפלג מימיו לר' פנחס בן יאיר שהשיב לר' פנחס אני הולך לעשות רצון קוני ובודאי עושה ואתה ספק וכו' אשר לא השיב ר' פנחס כלום

על דבריו כי אם גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, והרי לכאורה שפיר קאמר גינאי נהרא. אבל באמת כדברינו כן הוא להיות ר' פנחס היה ממלא מקום כבודו וא"כ מיותר הוא והיה יכולת בידו לגזור שלא יעברו בו מים כלל:

ולהיות כל עניני הבריאה והנמצאים כולם הם התגלות אלהותו יתברך וכבודו לכן קשה בעיניו לשנות ההנהגה והטבע כי אם על ידי צדיקים גמורים כנזכר לעיל הממלאים מקום כבודו באופן אחר שמים חדשים וארץ חדשה כנ"ל, שזהו ארז"ל תענית כה ע"א על ר' אלעזר בן פדת שהשיבוהו מן השמים אם רצונו לחזור ולברא העולם מחדש אולי יתרמי בשעתי דמזוני שהוא שנוי ההנהגה:

והנה אם אמנם שנוי הטבע מראה לעין כל אלהותו יתברך לשמוע ה' בקול איש אשר רוח אלהים בו, אבל באמת הנהגת הטבע היא היא שמגיד נפלאות ה' לבדו וכח מי יכיל שלא יפסוק מהנהגה וסדר א' מששת ימי בראשית עד סוף העולם השמים מספרים כבוד אל וכו' בכל הארץ יצא קום וכו' תהלים יט ב-ה ובכל יום וזרח השמש ובא השמש קהלת א, ה וכמאמר דוד המלך ע"ה תהלים ח, ד כי אראה שמך מעשה אצבעותיך וכו'. ומה שאינה משתנה ותמיד מתנהג על סדר אחד היא ההוראה על גדולת כח אין סוף ב"ה וכח אלהות שאינו משתנה כדרך כח האדם וכל הגשמים מוגבלים בכחם שאי אפשר להיותם ימים או עשור על סדר כח אחד כי אם משתנה מיום ליום ומשעה לשעה כי דרך לו וכי שיח לו אולי ישן הוא ע"פ מ"א יח, כז, משא"כ כח אלהות יתברך כי הנה לא ינום ולא יישן תהלים קכא, ד ותמיד משגיח ושופע מהוה ומקיים ומחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ברא ברצונו הפשוט וברצונו מקיים בכל עת תמיד ומהוה התעפי עינו בו ואיננו ע"פ משלי כג, ה :

והנה באמת אשרי משכיל ורואה ומבין מסדר ההנהגה הטבעית להבין ממה שאינו משתנה איך גודל השגחתו יתברך פרטית ועינא פקיחא, שהרי אין שום דבר נמצא בלתי חיותו יתברך, והחיות רצוא ושוב בכל מקום ולכל אדם שאי אפשר לקבל חיותו יתברך כי אם ברצוא ושוב כי בהתמיד השפעת החיות יתבטל המקבל, לכן ירידה צורך עליה הוא וכל הדברים צריכים להתעלות והכל מאתו יתברך וחיותו המחיה את כולם, מלבד כי הירידה הוא חיותו בהסתר פנים והעליה היא בהתגלות ואחרי ההתבוננות צמצום היותר גדול בהסתר פנים הרי זו גלוי שכינה והתגלות אלהותו יתברך יותר ויותר, אבל הכסיל לא יבין את זאת ואינו מבין מתמידות הנהגה טבעית השגחתו יתברך בפרטות ומניח אותם תחת המקרה:

וכן פרעה וכל הבוטחים כמוהו שלא ידעו ולא יבינו מתמידות ההנהגה השגחה פרטית אם אמנם האמינו כל מלכי ארץ להיות תחילת הבריאה ענין אלהות שאי אפשר לשום סדר הנהגה להיות על דרך המקרה כידוע ומבואר בטענותיהם, אבל אמרם שאחר הבריאה הנה הוא הניח על סדר ההנהגה כוכבים ומזלות ולא השגחה פרטית ברצוא ושוב בכל עת ובכל רגע עד אשר יהיה הכל ביד האדם הישראלי וכל הנשמה תהלל יה שארז"ל ב"ר יד, יא על כל נשימה ונשימה שהוא ענין הרצוא ושוב שהוא ענין נסיונות הלב כמו אבן בוחן שמבחינים עליו כל כסף שבעולם, כי הרצוא הוא בוחן את הלב אולי תוכל לחול עליו, ואם לאו שוב ותיכף חוזר ורצוא לנסותו לדעת את אשר בלבבו מה נשתנה אולי עתה תוכל לחול וכן לעולם. והנה

מי שמבין השוב הוא ג"כ ענין הרצוא רק שהוא דרך ירידה וצריך להיות מטפס ועולה, הרי על כל נשימה תהלל יה. מה שאין כן מי שאינו נפגע ואינו מרגיש בדבר שיצא מן הכלל לא ללמד על עצמו יצא במקרה וטבע כי אם אלהים עשה שיירא מלפניו להעלות גם זה לו לבדו:

וזהו אומר השי"ת למשה שהוא השכל כידוע זח"ב קטז ע"ב עיי"ש בא אל פרעה שהוא ענין עורף כידוע שהוא השכחה והירידה מחשבת חוץ, בא אל פרעה והתרה בו כי אני הכבדתי את לבו כי אני הוא השכינה כידוע עיין זח"ג רעו ע"א שהוא ענין שכינה בתחתונים שהוא הטבע וההרגל והנהגה תמידית של כל דבר, ובאמת אני אני הוא אין סוף רק שהוא בהסתר פנים והירידה צורך עליה הוא שאי אפשר לחול כי אם ברצוא ושוב והכוונה הוא כדי להעלות גם את השוב אל הרצוא. וזהו למען שתי אותותי אלה בקרב פירוש למען האותיות ושמותיו של הקב"ה המחיה את כל הנבראים כולם על אותיות התורה כדי להעלות והירידה צורך עליה. וזהו ע"ז ז ע"ב לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל כי הסידור שבחו של מקום הוא מכל הנמצאים בעולם להיכר שבחו והתגלות אלהותו ותפיסת השגתו מכל הנקרא בשמו ולכבודו ברא, ואם כן אין דבר בלתו והרי כל נשימה ונשימה תהלל יה ואחר כך יתפלל בודאי שהרי הוא הדביקות האמיתי אם אין שום הפסק בעולם:

והנה ענין פדיון פטר חמור בשה הוא ענין עליית מחשבות זרות ורעות מעין הטובות כי באו אל קרבנה ובאמצע מחשבה טובה עולה איזה מחשבה זרה ממיינה שכבר הוריד אותה ורצונה להתעלות, כענין גלות מצרים שהיה על אהבה זרה כידוע בספר הזהר וכתבי האר"י בכל עניני שובבי"ם. ואחרי הגאולה מאתם אשר בשר חמורים בשרם יחזקאל כג, כ וגלות חומר ולבנים צונו השי"ת בפדיון פטר חמור שהוא ראשית חמור שהיא האהבה שהוא ראשון לחדשים וז' ימי הבנין שבישראל הנקראים בכור שמות ד, כב ומצותה לפדותה בשה לכהן שהוא חסד עיין זח"א רנו ע"ב ולהעלות כל החסדים ואהבות בלתו לה' לבדו. ואם לא תפדה וערפתו שהוא לכלות אותו שהוא דרך העורף והקליפה שלא להשתמש בו כלל אם אינו יכול לכווין לשם מצוה לבד ולא להנאת עצמו, כענין מצוה ביבום יותר וכו' לדעת את ה' בכל דרכיו משכיל כן יהי רצון אמון. ולפי שהוא הפסיד ממונו של כהן שהוא הכניס אהבות החוצה לפיכך יופסד וכו' וה' יורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו בכל דרכיו דעהו:

או יאמר ענין פדיון פטר חמור הוא ע"ד האמור לעיל פרשה זו בענין הדביקות אמיתי אשר אם יוכל איש לספור את עפר הרכבת גופו ספיר גזרתו ועל דרכיו נגה אור אין סוף ב"ה מגודל הזדכך חומרם ודביקות נפשו בהפקרות גמור מתוך תוכה של נקודת מקום חיותא דלבא וימלא כבוד ה' בהשתלשלות עצמותו כולו כליל לה' הרי הוא עולם קטן הכולל כל הנבראים ופודה את נפש כל הנבראים מעבדותם לשנות ההנהגה כפי רצונו שהרי הוא ממלא מקומו כנזכר בדברינו, וכענין יהושע שאמר לשמש דום שהרי הוא במקום השמש הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה. מה שאין כן אם אינו יכול לפדותו מוכרח להתנהג על דרך הטבע והנהגה הקדומה זהו ואם לא תפדה וערפתו שיתנהג את עצמו דרך העורף והטבע ויסדר שבחו של מקום מהנהגת הטבע כמאמר תהלים ח, ד כי אראה שמייך וכו':

ותלה הכתוב מצוה זו ביציאת מצרים להיות ידוע מאמרו יתברך בתחלת שליחות משה להוציאם אמר שמות ג, יב בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה שהוא קבלת התורה חרות על הלוחות חירות ממלאך המות שהש"ר ה, ג וכל שעבוד מלכיות המסתעפים מאתו בלתי לה' לבדו אותו יעבדו ואחר יציאתם משעבוד מצרים שהיו עבדים לעבדים כפרש"י ז"ל בבכור השפחה שמות יא, ה והגיעו לקבלת התורה שנברא בה שמים וארץ וכל העולם עיין שמ"ר מז, ה, הרי הם כוללים כל השתלשלות העולמות מיום ברוא אלהים עד שפל המדריגות וכבודו יראה אליהם, לכן היה יכולת ההשתנות ההנהגה בענין יציאתם ממצרים כדברינו כנזכר לעיל בענין פדיון פטר חמור:

פרשת בשלה

מספר פרי עץ:

אז ישיר משה' שר לא נאמר אלא ישיר מכאן לתחיית המתים מן התורה סנהדרין צא ע"ב, בפסוק שמות יד, כז וישב הים לפנות בוקר לאיתנו, ואמרו רז"ל ש"ר כא, ו לתנאו הראשון כי תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית בתחילת הבריאה שיקרע הים לפני ישראל. והענין קשה לפי זה היה צריך המקרא לומר בשעת קריעת הים לתנאו, והנה אמר וישב הים לפנות בוקר לאיתנו. גם מאמר שמות יד, טו מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, ומשמעו דבר פשוט הוא ואין שום מקום לצעקה, והלא הים עומד לפנייהם ומצרים מאחריהם ולהיכן יסעו ויש לצעוק צעקה גדולה ומרה:

אבל באמת ידוע מה שאמרו ז"ל ב"ר ד, ח בשני שלא נגמר מלאכת המים ולא נאמר בו כי טוב עד יום שלישי שאמר בראשית א, ט יקוו המים וכו' ותראה היבשה הוכפל בו כי טוב שני פעמים. נמצא שהיו ב' תנאים עם המים שתחילת בריאת המים היה התפשטות כידוע מענין המים והיה מים על פני כל הארץ, ואח"כ חזר הקב"ה ואמר יקוו המים וכו' למקום אחד נגד טבעם, כידוע שהים הוא גבוה מן היבשה, כמאמר עמוס ה, ח הקורא למי הים וישפכם ושפיכה היא ממקום גבוה לנמוך:

והנה אמרו רז"ל ויק"ר לו, ד בראשית ברא בשביל ישראל שנקראו ראשית, וכל העולם תלוי עד שיקבלו ישראל את התורה ע"ז ג ע"א, ואחר אשר תחילת הבריאה היה בשביל ישראל שיקבלו את התורה, אין לך דבר עומד לפנייהם בענין לכתם לקבל את התורה כמאמר שמות ג, יב בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים וכו'. וכל הניסים והשתנות הטבע שנעשה אינו השתנות כי אם תחילת הבריאה היה על דעת כן:

והנה ענין קריעת ים סוף היה נכלל בתנאי השני שהיה עם המים שתראה היבשה וכו', וענין שוב המים לפנות בוקר היה נכלל בתנאי הראשון עם המים בתחילת בריאתם כסדר התפשטותם, ולכן מתחלה

בשעת קריעת ים סוף דבר פשוט היא שיקרע לפני ישראל שהרי הוא סדר הבריאה מתחילה ואינו השתנות, וזהו מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, משא"כ שישוב הים לפנות בוקר על המצרים כדרכו הראשון בהתפשטות היה נס שיחזור לתנאו הראשון בהתפשטות שהרי כל המים אחר שנתראה היבשה לא חזרו:

וזהו הענין וירא כי טוב שלא נאמר בשני בענין התפשטות המים, כדרך שאמרו רז"ל מגילה י ע"ב בקריעת ים סוף בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר להם הקב"ה מעשי ידי טובעים בים וכו', ואמירת השירה היא מאמר כי טוב שלא נאמרה בשני, ולא דברה תורה במתים רשעים כמו חללים שוכבי קבר תהלים פח, ומה המצרים שטבעו בים שהרי באבוד רשעים רנה משלי יא, י ושירה לה' כי גאה גאה, אבל על ישראל נאמר שהיו ישראל נדונים במים מטענות שר של מצרים הללו עובדי ע"ז והללו וכו' עיין ילקוט שמות רלד ובזוהר דלקמן. וזהו ולא קרב זה אל זה כל הלילה המוזכר בזוה"ק זח"ב קע ע"ב במאמר שהמה המלאכים שקוראים זה אל זה לומר שירה לא קרבו לומר שירה כל הלילה שהיו ישראל עוברים את הים שהרי היו נדונים כנ"ל, וזהו שלא נאמר כי טוב בשני שלא נגמר בטובו ובמילואו כפרש"י ז"ל. וישב הים לפנות בוקר בוקרו של אברהם כמבואר בזה"ק שם שהמה חסדים והתפשטות, כי באמת הכל הם עולמות ומדות, רק כי בהשתלשל לזה העולם השפל החשך תכסה ארץ נקרא לילה אשר בין לילה היה והבוקר אור והחסדים והאנשים שולחו ועברו ליבשה וישב הים לפנות בוקר על מצרים, ואז אמרו שירה שהרי אז ישיר אחר שנגמר במילואו וטובו, וזהו כי טוב שהוכפל בשלישי שנגמר מלאכת המים, וענין הכפל כדרך כל השירות שהמה כפולים. או במלות כמו כי גאה גאה או כפל הענין במילות שונות וכולם לדבר אחד מתכוננים והענין ידוע שהוא ההתגלות האחדות, וכן פרש"י ז"ל במקום אחר שמות טו, א ברש"י ישן :

והנה איתא במדרש על פסוק שמות יג, ב ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא מה טעם הוא, ואמר להיות הקב"ה חפץ בצעקתן של ישראל והאלהים עשה שיראו מלפניו קהלת ג, יד ואם היה מולך אותם דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא וכבר נשמע מכל העשר מכות שהביא הקב"ה על מצרים ומי היה עומד כנגדם ואחר שהיו הולכים בטח יש לחוש לפן תשכח את ה' עיין תנחומא בשלח א, לכן ויסב אלהים דרך המדבר ים סוף ושם היה קריעת ים סוף ונזדמן להם עמלק, ויצעקו בני ישראל אל ה' עד שקרבם לעבודתו ית' מעט מעט וזהו פי' פן ינחם ושב מצרים, למדתם שהיו צועקים במצרים. ואם אמנם הצעקה היתה מחמת יראה מהפסד גופם שהוא יראת העונש התחתון וקשה מכולם, דאית יראה ואית יראה כמובא בזוה"ק ת"ז ת' ל עג ע"ב וח"א יא ע"ב עיי"ש ובכל הספרים עד יראת בשת מעקרא ושרשא דכל עלמין למען הראות כוחו ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר אפילו בזה העולם השפל, אעפ"כ תחלת הדרגה ופסיעה הראשונה הוא יראת העונש או הפסד גופו ח"ו, וצועק אל ה' שהרי על כל פנים מאמין בו יתברך כי מאתו הוא, ובידו להושיע ושומע צעקה, וכמאמר רז"ל פסחים ח ע"א הנותן סלע לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור כמוזכר במאמר שהוא צדיק באמונתו לבד שהוא מאמין על כל פנים כנ"ל:

והנה אמת ואמונה היא שעמדה לאבותינו ולנו, בשכר אמונה נגאלו ילקוט הושע תקי"ט וצדיק באמונתו יחיה חבוקק ב, ד, והוא העמוד הימיני שהתורה נשען עליו כל התורה כולה על רגל אחד שהוא המצב

התחתון והוא העליון סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שהרי כל התורה כולה אמונתו ית' עיי' זח"ג עג ע"ב ואין אחר האמונה כלום, ותכלית הידיעה שאינו יודע בחינת עולם יג. עיי"ש. שהרי אינו מושג והחכמה מאין תמצא איוב כח, יב, ואינה נקנית כי אם בקבלת חכמה שהוא שומע מפי הרב שארז"ל, הקבלה הוא האמונה, הוא חכמה, והמבין דבר מתוך דבר הוא הנקרא בינה, נמצא שהראשית הוא החכמה והאמונה שמאמין בו ית' כי יד' ה' היתה זאת ולא חשיד קוב"ה דעביד דינא בלא דינא ברכות ה ע"ב עיי"ש לכן שב עד המכהו ושאג ישאג על נוהו ירמיה כה, ל, הרי הוא מוכרח להאמין באמונה זו איך התפשטותו ית' בכל הנבראים סיבותיהם ומאורעותיהם והוא ית' המחיה את הכל ואין דבר בלתו אפילו בכל ד' יסודות המורכבים המחיה אותם הוא שם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו בארבע אותיותיו בהעלם גדול כידוע. וענין הפסדו הוא העדר החיות מאתם וכי זה כל האדם הרכבת יסודו גופו ונפשו רוחו ונשמתו אליו יאסוף, ובאסיפה בעלמא סגי אליו ית' לדבקה בו דבקות האמיתי, כי מה האדם שיבא אחר המלך לפנות את לבו לבטלה ליראת העונש ואבידת גופו ונפשו ועניני גיהנם ויראת חיצונית אחרי אמונתו בחיות המחיה את הכל ובידו הכח והגבורה ומושל בכל כמאמר ש"א ב, ו מוריד שאול ויעל, אז יאמר אף אם יפסיד ויאבד לא יאבד כי אם מה שהוא העדר חיותו ית' אבל עיקר שורש החיות אשר מאתו ית' לעולם תעמוד וחי בהם, וא"כ אין לו בעולם כ"א לדבקה בו ית' וכבודו עליו יראה על ידי השתלשלות התורה והמצוה בעשותם באברי הגוף, כי נר מצוה הוא הגשם ותורה אור המאור בתוכה ומחיה אותם ע"י האותיות, ושמותיו ית' המופשטים מכל תמונה, לא כמו שהוא נכתב הוא נקרא בפה פסחים נ ע"א, אף כי התפשטות המחשבה הפושט צורה ולובש צורה מלמעלה ממנו בלי שום תמונה הנכתבת או נקראת כ"א שאינו מושג, והיה אם צעק יצעק לכל אשר תשאלנו נפשו ויבין את זאת כי גם זה הוא ענין שם הוי"ה המהוה את הארבע יסודות וכל הענין האמונה הנאמרת פה ועתה הנה הוא מתפלל ומתדבק בו ית' על אותיותיו הנ"ל, באמרי פיו והגיון לבו, וחיותו ומסירת נפשו לכבודו ית' שהרי זה חלקו מכל עמלו ומה לו עוד, ובאמת יכול לעשות השתנות בתפלתו אחרי היות ממשיל באמיתית לבו את כבודו ית' על הכל, ובכל ענין רצונו בכבודו ית' אין לך דבר שעומד נגדו, כי כן היתה תחלת הבריאה הכל לכבודו ית':

וכל ענין אמונה זו הכל תלוי בתחילת האמונה ביראת העונש וכו' ולהרגיל עצמו בזה, ואחר שיהיה זריז ורגיל בעבודה זו הכל כנ"ל להאמין בה' הנה כל ענין האמונה אחת היא עד שמגיע אל שורש האמונה כנ"ל שהיא התורה והחכמה תחיה בעליה קהלת ז, יב, וזהו מכילתא בשלח יז ע"א לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן כי באמונה הנ"ל נכלל האמונה והבטחון להיותו מחיה את הכל ומושל בכל, ומוריד שאול ויעל, ושם בים ידו ובנהרות ימינו ע"פ תהלים פט, כו, וענין אוכלי המן הוא הבטחון שלא להותירו למחרתו כי מאן דיהיב חיי יהיב מזונא עיין תענית ח ע"ב וכל יום בעצמו הוא החיות והוא מזין לכולא ביה, והנה אמונה זו היא התורה הוראות והתגלות אלהותו ית' ומלכותו בכל משלה ובוודאי לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן שהם המאמינים ובוטחים כנ"ל. והיא הבנת מלת פרעה שהוא פרע ה' אחרונה שבשם הנקרא יראה, ומן היראה מתגלה אלהותו ית' כנ"ל:

וזהו ויהי בשלח פרעה את העם שהיו משועבדים בגלות והתחילו לטהר ומן הראוי לבא לטהר להיות מסייעין לו כמאמר רז"ל שהש"ר ה, ג פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתח מפולש שהעגלות וקרנות נכנסים בתוכה, והנה לא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים שהוא דרך מפולש, והטעם כי קרוב הוא

ועדיין לא הורגל בעבודה זו עד שמזדמן לו פעם ושתיים ותופס אומנתו להתחזק באמונתו שהיה לו בזמן השעבוד והיראה הראשונה בהיותו בגלות מצרים וזהו שמזדמנים לו מלחמות וסבות הכל לחזקו ולנסותו אם יעמוד באמונתו, וזהו כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה כפשט המדרש הנ"ל ושהוא מדתם ואמונתם שהחזיקו במצרים לצעוק אל ה':

או יאמר לפרש מלת פרעה שהוא היצה"ר הנקרא עורף, כידוע מענין אמרם ז"ל הרשעים מלאים חרטות כשהיצה"ר מניחם ואינו מסיתם ומתחרטים מאוד וכמדומים הם שלבם חלל בקרבם ובטל היצה"ר מאתם כמאמר רז"ל סנהדרין כב ע"א כד חסרי לגנבא נפשיה לשלמא נקוט, ולכן המה מאוד וכמדומים הם שלבם חלל בקרבם ובטל היצה"ר מאתם כמאמר רז"ל סנהדרין כב ע"א כד חסרי לגנבא נפשיה לשלמא נקוט, ולכן המה מתמיהים על שאינם מגיעים למדרגה יותר גדולה ובאמת שעדיין לא נצחו את היצה"ר ובעת מלחמה קרובים לשוב, וזהו בשלח פרעה שהוא היצה"ר את העם שהם המדות המשועבדים, שאין לתמוה שלא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים לשון פתח מפולש כנ"ל, כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה עד אחר ההרגל באמונה הנזכר והנקבע בלבו כיתד בל ימוט, ההרגל הוא לשון רגל, שפוסע והולך מעט מעט עד שמגיע לתכלית המבוקש, ואחרי אשר דרך אמונה בחר לקבוע בלבו אין לך דבר שעומד כנגדו. וזהו מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו כפרש"י כנ"ל אין להם אלא ליסע, וענין הנסיעה שלא לעמוד על מקום אחד אלא לילך באמונתו מכאן ואילך אפילו בים, כי מה הוא ענין הים להויותו או מה ענין יראתם ואם יאבדו ויטבעו מה הוא ענין אבדתם שהרי חיותו ית' הוא נצחיות, ואחרי אשר האמינו בה' ויצעקו אליו א"כ כל ענין האמונה אחת הוא, ה' ממית ומחיה מוריר שאול ויעל, שהרי אפשר להגיע באמונה זו מעומקא דלבא למעלה מן המדות והעולם להתקשר בחכמה שהוא אמונה, להיות קודם הבריאה:

וזהו דברי רש"י ז"ל כדאי הוא האמונה שהאמינו בי לקרוע להם הים, אחרי היותם מחזיקים ודבקים באמונה, שהוא התורה שבה נבהא העולם, ואם בריאה נברא מחדש שהרי האמונה הוא מושל בכל. ולכן נחשון ושבט יהודה שקפצו תחלה בים על אמונתו ית' אמרו רז"ל סוטה לז ע"א שבשביל זה זכו למלכות בית דוד ומלכותו בכל משלה אפילו על ישראל המושלים בכל כמבואר במדרש ילקוט תהלים תשצ"ט היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו של יהודה מפני ששמע יהודה דבר קדשו ית' לכנוס בים תחלה:

וכן [וכל] ענין האמונה התחלתה הוא הצעקה ויראת ההפסד והתחנתונה שהוא נוקבא, ומזה נסתעף השירה, לכן נאמר לשון נקבה השירה הזאת. והנה שר לא נאמר אלא ישיר ופרש"י ז"ל טו, א שעלה בלבו שישיר, לכן ניתוסף היו"ד שהוא הלב שהוא המחשבה והאמונה השרשית שהיא התורה אור וטל אורות טלה ע"פ ישעיה כו, יט להחיות מתים וכל ההשתנות, וזהו מכאן לתחיית המתים מן התורה, התורה דווקא, שהיא האמונה:

פרשת יתרו

וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר. [פירש"י ממכילתא] מלמד שאמר הקב"ה כל עשרת הדברות בדבור אחד מה שאי אפשר לאדם לומר כן. אם כן מה תלמוד לומד עוד אנכי ולא יהיה לך שחזר ופירש כל דבור בפני עצמו:

פתח הרב במאמר רז"ל שבת פח ע"א בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים רבוא מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל וקשרו לו ב' כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכו'. שם בחורב טענו ובחורב פרקו וכו' ארז"ל וכולן זכה משה וכו'. אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה מי גלה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו דכתיב תהלים קג, פ ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע וכו' ברישא עושי והדר לשמוע. גם שם מאמר רבא להווא מינא דקאמר ליה עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו אכתי בפחזותיכו קיימיתו ברישא איבעיא לכו למשמע אי מציתו קבליתו וכו' א"ל וכו' כתיב בן משלי יא, ג תומת ישרים תנחם וכו':

והנה ארז"ל עיין זח"א מז ע"א באורייתא ברא קוב"ה עלמא שהוא החכמה כפירוש התרגום בראשית ברא בחוכמתא ברא בראשית א, א. והנה ענין הבריאה פירשו רז"ל פדר"א פ"ג בשינוי בצחות דבריהם דברי אלהים חיים ואמרו קודם שברא הקב"ה את העולם היה הוא ושמך לבד ומאור לבושו ברא את העולם כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה ע"פ ב"ר כא, ה. ובכדי להבין זה בדעתו תהומות יבקע כשחר פי' ענין הצמצום. והוא להיות ידוע כי אין סוף ברוך הוא צמצם את עצמו בבריאת העולם כמאמר עץ חיים בפתחה כשעלה ברצונו הפשוט:

והנה ענין הצמצום הוא עלית הרצון הפשוט. והאדם יוכיח שנכלל בו כל סדר הבריאה, וקודם כניסת המחשבה באותיות ותיבה והבנתה הנה המחשבה משוטטת בלי מצרים וגבולים ואינה מושגת ומשגת, אם אמנם היות ההשגה בכחה כשתרצה ותכנס בגבולי אותיות רצונה אבל קודם כניסתה שהיא מופשטת מכל גבול אין להשגה שום תפיסה כמו אין ואפס וחשך, והוא ענין כתר. ואחריה החכמה מאין תמצא איוב כח, יב כי החכמה הוא הצמצום מן ההתפשטות ואין בכדי להכניס המחשבה בגבול אותיות ותיבות, ואח"כ ההבנה. הרי שתחילת התגלות אור ההשגה הוא הצימצם את עצמו אבל עיקר החיות של אור ההשגה הוא האין והאפס, והראיה כשאדם יוצא מענין לענין בעמקות אי אפשר לו להכניס עצמו להעמיק בענין השני עד שמשתומם כשעה חדא, וענין ההשתוממות הוא שמעלה המחשבה אל תחלת שרשה שהוא האין והאפס ואינו חושב כלום עד שאחר כך באפשרו לצמצם מחשבתו בענין אחר להאיר שם, הרי שעיקר אמיתות כח חיות ההשגה הוא האין והאפס הנראה כמו חשך, אבל הוא מחמת העדר כח המוגבלים להשיג בלי גבול, לכן החכמה והצמצום הוא ראשית ההתגלות והאור אם אמנם האין וההתפשטות שקודם הצמצום הוא העיקר האור המאיר בצמצום. אבל מה אדם וידעהו בן אנוש ויחשבהו ע"פ תהלים קמד, ג וא"א לאדם לחשב אלא אם כן ע"י הצמצום פרטים פרטים, מה שאין כן אין סוף ברוך

הוא עילת כל העילות אם לפניהם מי גלוי לפניו נגלו כל תעלומות וסדרי בראשית, וכל היותר דק אין ואפס ומופשט מגבול הוא יותר דבוק בו יתברך עצמותו בלי שום מלבוש וכל המתגלה יותר המה מלבושים ומסכים המבדילים בין הקודש:

והנה כשעלה ברצונו הפשוט לברא את העולם, הרצון הוא המצמצם את הצמצום שהוא חכמה וברצונו ברא שהוא בראשית ברא כתרגומו בחוכמתא ברא, וכבר נבראו כל הויאמר שבמקרא ברצון הראשון שהרי מתחילה רצה בכל הבריאות, זהו ארז"ל ב"ר יב, ג שכולם בראשון נבראו, אבל התגלותם למידת השגת המוגבלים לא היה באפשרות כי אם פרטים פרטים וזהו ויאמר ויאמר אבל ויאמר הראשון הוא ויהי אור שהוא תחילת ההתגלות שהוא הצמצום הוא האור להשגת המוגבלים שהרי בתחלה חשון הוא להשגתם קודם הצמצום:

והנה האור הראשון ג"כ נגזר לצדיקים לעתיד לבא שם ג, ו וגניזתו הוא בבינה הנקרא לעתיד לבא זח"ב כז ע"ב שהרי הצמצום שהוא חכמה מתלבש אח"כ בבינה ודעת ומדות, ואינו משתמש בה כי אם הצדיק הפושט צורה וכל עניני המלבושים ההם מלהשתמש על ידם בעבודת ה', שהוא כדברי ההוא מינא לרבא ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו שהוא לשער בנפשו ע"י המדות והמלבושים, ובאמת אינו כן כי אם צדיק באמונתו יחיה חבוק ב, ד באמונה שהיא החכמה והצמצום בלי שום הבנה לדעת בין טוב לרע, ולכן ברישא נעשה סתם מחמת האמונה ואח"כ נשמע, וכידוע שענין העשיה תלוי בחכמה כמאמר תהלים קד, כד כולם בחכמה עשית. בחכמה יסד ארץ משלי ג, יט שהיא עשיה והשמיעה תלוי בבינה כמאמר איוב יג, א אוזני ו תבן לה וכמאמר לב לשמוע שהוא ההבנה:

וענין האמונה לא נתנו ה' אלהים לגויי הארץ, כי אם אחרי שכלם ושרירות לבם והבנתם ילכו שהם משפטים בל ידעום בלי יחוד כי נפרדים המה, מה שאין כן ישראל קדושים הם ויאמינו בה' בתורתו שהיא החכמה הקדומה ואחרי האמונה זו הגורמת תיכף העשיה אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם באמונה, והחכמה תחיה בעליה קהלת ז, יב וכל עיקר מגמתו בעשית המצוה הגשמית או בעסק התורה והתפילה מחמת אמונתו בהם שנשתלשלו מרצונו יתברך כי הוא צוה ויעמוד תהלים לג, ט מעולם לעולם עד שהגיעו למדריגת המעשה, וממילא נהפך הוא במעשה המצוה שמעורר מעולם לעולם עד שמגיע לעתיד לבא שהוא המאסף את הכל ויחוד האמתי שהוא מקום השמיעה, כמאמר השמיעי לי שהוא לשון יחוד וכמאמר ש"א טו, ד וישמע שאול את העם שהוא לשון אסיפה ולכן רוצה בעשיתה כדי שיגיע לרצונו הפשוט בעשיתו שאמר ונעשה רצונו. והוא דרך משל מן השפלי שפלים והפחותים שיש למלך בשר ודם והמה רחוקים מאוד מן המלך אף על פי כן כל עיקר עשייתם פקודת המלך, אולי מחמת עשייתם הפחיתות הזה יסתעף שהמה יגיעו בתוך מחשבת המלך, אחרי שאמר ונעשה רצונו. כן הענין במעשה המצות הגשמית העיקר הוא להגיעו אל הדביקות והיחוד האמיתי שהוא לב שומע וזהו נעשה ואח"כ נשמע:

וזהו ברכו ה' מלאכיו שהמה הצדיקים גבורי כח עושי דברו כדי לשמוע בקול דברו כידוע שהצדיקים נקראים מלאכים עיין זח"א צ ע"א ע"י התורה והמצוה שנתנה בסיני שגימטריא סלם מוצב ארצה, והמה עולים ויורדים בו ומיחדים כל העולמות עם החיות המאיר בתוכם, וזהו פי' לשמוע בקול דברו שהוא כמו ליחד בחיות דברו כי הקול הוא החיות של הדבור ע"י העשיה מעשה המצות, כי הבא לטהר מלמטה מסייעין לו שבת קד ע"א עד שמגיע אל האור הראשון ומשתמש בו ליחד כל העולמות, שהוא תשובת רבא אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם מן העשיה אל השמיעה שהוא בלב. אבל שמיעת האוזן בודאי תקדים לעשיה, כי איך יתכן שום עשיה קרדם השמיעה, ברם אין זה נקרא שמיעה כי אם השמיעה שבנקודת הלב שהוא היחוד וההבנה הנקרא מלך העולם:

וזהו קודם שנברא העולם היה הוא ושמו לבד, וענין הוא ושמו שהוא אין סוף ב"ה ושמו הוא הצמצום שהוא אור הראשון ותחילת ההתגלות כענין שם שהוא להוראות האדם. וזהו שהעולם נברא מאור לבושו שהוא הצמצום המאיר והוא מתלבש בו כהדין קמצא דלבושא מניה שהרי הרצון הוא הצמצום וביה הוא. והנה ענין י' הדברות המה י' המאמרות של בריאות העולם ובאורייתא ברא קוב"ה עלמא, וזהו פרש"י על את כל הדברים האלה לאמור שאמר הקב"ה כל י' הדברות בדבור אחד, שהרי כשעלה ברצונו לברא כל הנבראים הוא הצמצום והיא הבריאה שכולם בראשון נבראו אבל התגלותם להשגת המוגבלים עדיין לא היה אפשרות, וזהו פרש"י מה שאי אפשר לאדם לומר כן א"כ מה ת"ל עוד אנכי ולא יהיה שהרי הוא הכולל הכל והוא העדר ההשגה ותירץ שחזר ופירש כי אח"כ בחזירתו מתתא לעילא מנעשה יגיע לנשמע שהוא האחדות והדביקות אל שאמר ונעשה רצונו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. וזהו ענין הב' כתרים א' כנגד נעשה אור ישר, וא' כנגד נשמע שהוא היחוד אור חוזר וכולן זכה משה שהוא הדעת המחבר הכל:

פרשת שקלים

שאל השואל שלשה דברים נתקשה משה עד שהראה לו הקב"ה והן מנורה, החדש, שקל עיין זח"ב קנז, שהוא מענין פרשת שקלים:

פתח הרב ואלה המשפטים פרש"י ואלה מוסיף על הראשונים מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני ואח"כ לפנייהם ולא לפני ערכאות של גויים שמיקר שם אלילים שנאמר דברים לב, לא כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים. הענין הוא שלא לגשם מצות דינים שהם לכאורה גשמים מורכבים כי תקנה עבד ומצות ד' שומרים כסף או כלים לשמור או פקדונות, כשאלת השואל שהרי לכאורה חכמת תכונה ופלוסופיא שחכמתם ובינתם לעיני העמים והיא מדברת בגשמים יותר פשוטים ממצות דינים ומשפטים, אם אמנם בלאו הכי הבל המה מעשי תענועים מה לתבן את הבר וחכמת מה להם המשוער בשכל האדם הגשמי הכלה ונפסד, מה שאין כן תורתינו הקדושה שנסתכל בה וברא את העולם ב"ר א, א שהיא סוד אלהותו יתברך וכמה פנים כפטיש יפוצץ סלע סנהדרין לד ע"ב וקדמה לעולם פסחים נד ע"א ונעלמה מעיני כל חי וכל אות ותיבה ענין ומצוה הכל סוד אלהותו וסוד בריאת העולמים וקיומם איך הדבר מוכרח ואי אפשר בענין אחר להיותו משתלשל ממקום גבוה. ולכל מצוה שבתורה שורש למעלה בפרטית:

אבל בכדי להבין הענין דרך כלל נאמר לחזור אל הראשונות כי אין סוף ב"ה דיו באלהותו ואינו צריך לשום נברא שהרי הכל מאתו ולא רצה בבריאת העולם כי אם מגודל חסדו וטבעו להטיב כמאמר תהלים פט, ג עולם חסד יבנה בכדי שיהיה למי להטיב. ולהיות החסד הנשפע מאין סוף ברוך הוא ג"כ אין סוף לרעים ולטובים ולא ניכר שוע לפני דל איוב לד, יט שהוא בלי גבול, ודבר שהוא בלתי מוגבל אינו ניכר ויחזור העולם לפשיטותו הראשון בהיותו באין סוף ולכן הוצרך להיות הגבלת התורה עד פה תבא, שהוא ענין הצמצום והחכמה הקדומה בכל דבר ודבר להתגלות אלהותו, שהוא קיום העולם ובריאתו מתחלה ע"י חוק קצוב ושקול בפלס מאזני משפט התורה והמצוה, כמאמר שמות כג, ג ודל לא תהדר שלא לרחם בדין כי תקנה עבד שש שנים יעבוד שם כא, יב שמגבילים החסדים שלא יתפשטו יתר על הראוי. וכן כל עניני הדינים והמשפטים בעניני השומרים ופקדונות והלואות להגביל ולהפריש לכל אחד המגיע אצלו, ומחמת הגבול אשר שם ניכר ומוגבל כל דבר ודבר למינהו ואין אחד נוגע במוכן לחבירו. והנה הגבול וההכרה הוא ההתגלות אלהותו ית' וקיום העולם מה שאין כן רבוי החסדים והתפשטות בלי גבול אינו ניכר ומתגלה, כי אם שוה ומשוה קטן וגדול שם הוא שהוא מבול מים והחזרת העולם לתוהו ובוהו:

והנה ענין דיני ישראל הצריכים להיות דבקים בה' אלהים חיים ובהתדבקם אליו יתברך והיו ראויים להתחסד הרבה שהוא הראשית והתכלית הדביקות של העלולים בעילת העילות שהוא ההתפשטות בעולם חסד יבנה בכדי להטיב לברואיו. והנה אותה הדביקות הוא בלי גבול לרחמיו מרובין כגודל חסדי השם שאין לה סוף, אבל התורה צותה בגבול החסדים שלא לרחם בדין, והנה הוא מצוה ועושה לחזור מן החסדים עד לדין הרי שבמשפט זה הוא מחבר ומשתף מדת הרחמים למדת הדין שהוא קו המשפט קו האמצעי המיוחד ומחבר חסדים וגבורות יחד עיין הקדמת ת"ז יז ע"ב, שהוא תחילת בריאת העולם על דרך זה עיין רש"י בראשית א, א והוא קיום העולם:

והוא ארז"ל ב"ק ל ע"א מאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דנזיקין אשר לכאורה רחוק הוא מחסדים ועמוק עמוק כי החסידים להתחסד עם קונו לבד בלי שום הפסק גשמים וכל ענין מלי דנזיקין הם רק גשמים. אבל לפי דברינו כי המשפט לאלהים הוא החסד, כי רב חסד המטה כלפי חסד אינו שייך בעולם כלל כי אם לחזור לפשיטות אין סוף ב"ה מגודל התפשטותו שהוא בלי גבול, אבל בכדי שיתראה החסד בעולם שהוא לשון העלם אין סוף צריך גבול לחסד והוא המשפט:

וזהו ארז"ל שבת י ע"א שהדן דין אמת וכו' נעשה שותפו של הקב"ה במעשה בראשית כי הגבול הן הם סדרי בראשית בתחילת בריאתם והם קיומו, וזהו תרגומו ואלין דינייא די תסדר קדמיהון שהרי בתחילת דין צריך לסדר לפניו סדרי בראשית חסד הראשון מאין סוף ב"ה בלי גבול ואח"כ מוכרח הוא עפ"י התורה לתת גבול ולעשות משפט הרי שהמשפט הוא המחבר ומחובר אל החסד הראשון לעשות כאשר צוה, מה שאין כן ערכאות של גויים אף על פי שהדינים שוים אבל הוא משוער ע"פ שכל ואין לו התחברות אל השכל הראשון של התפשטות בלי גבול שהוא ענין התפשטות ראשון שאין שם חלוק. הוא ענין ארז"ל ספרא כ, כו אל יאמר אי אפשי בבשר חזיר אלא אפשי וארי' הוא דרביע ליה שהוא התורה הגבול, בכדי לחבר מעשה המצוה אל רצונו יתברך שאמר ונעשה רצונו, וכן ארז"ל קידושין לא ע"א גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה כי העושה מחמת צווי הוא מחבר המעשה אל הצווי מה שאין כן שאינו

מצוה. לכן בערכאות של גויים אפילו אם הדין שוה הרי אינו מצווה שהוא לשון דביקות אבל הוא משוער על פי השגה אנושית גוף וקליפה שהוא חורבן העולם. וזהו ארז"ל אבות פ"ה יא שלי שלי ושליך שלך זו מדה בינונית, שהרי הגבול בין שלו לשל חברו הוא המשפט קו האמצעי המחבר חסד וגבורה שהוא מדה בינונית, ויש אומרים שם זו מדת סדום שהוא חורבן העולם שכל גבול הוא גבורה וקליפה: על פי שכל אנושי הרי זו מדת סדום שהוא חורבן העולם שכל גבול הוא גבורה וקליפה:

וזהו ענין מחצית השקל שנתקשה משה שהוא הדעת כי אין הדבר זה שייך ומיוחס אל הדעת שהרי השקל הנתינה הוא השפעה והתפשטות ובתוכו מחצית שהוא גבול. עד שהראה לו שהוא ההסתכלות שעושה כלי וגבול, כמו שהסתכל הקב"ה בתורה וברא את העולם ע"י גבולי התורה, שהוא כלי מחזיק ברכה והשפעה שהוא יחוד וחיבור שניהם שהוא הדעת שמקבל אחר ההסתכלות. והוא ענין ארז"ל פסחים ח ע"א סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק, להיות נתינתו מחמת אמונתו בתורה נתון תתן דברים טו, י שהוא הגבול והכלי מחזיק ברכה והתגלות החסדים בעולם, שאם אין גבול אין עולם ולכן ע"י הגבול הוא השביל להתפשטות החיות, וזהו בשביל שיחיה בני לכן הרי זה צדיק שהוא המחבר:

פרשת זכור

פסוק דברים כה, יז זכור את עשה לך עמלק. שמקשים הפשטנים איך אפשרות הצווי על הזכירה שאינו ביד האדם אם שוכח, ובאמת דבריהם הוא באדם מגושם שכבר קלקל כוחותיו ומדותיו בהשגת הגשמיות שהיא הקליפה מקום השכחה, משא"כ התורה אמרה אשר ברא אלהים את האדם ישר ע"פ קהלת ז, כט לקבל את התורה ולהשיגה בדרכיה דרכי נועם משלי ג, יז, לדעת את ה' בכל דרכיו, והתורה היא היא הזכירה שהוא מצות זכרון מעמד הר סיני דברים ד, י ובאורייתא ברא קב"ה עלמא זח"א ה ע"א והיא כלי אומנותו, ב"ר א, א ובודאי כח הזוכר שנברא על ידה הוא מצות הזכירות הנ"ל ואיך אפשרות השכחה כמאמר תהלים צד, ט הנוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט אם לא מי שכבר קלקל מדותיו וכחותיו נגד התורה ח"ו. אבל קושית הפשטנים במקומה עומדת להיות התורה נצחית ונוהגת בכל דור ובכל אדם, ולכל בשרו מרפא משלי ד, כב ותבלין ליצה"ר קידושין ל ע"ב וא"כ לאדם שכבר קלקל איך שייכות מצוה זו:

והענין הוא ארז"ל יומא כב ע"ב שאול באחת ועלתה לו דוד בשתים ולא עלתה לו, אשר לכאורה התמיה באמת גדולה לאלהים וכי משוא פנים יש בדבר. והוא ע"ד ארז"ל סנהדרין פט. עיי"ש המוותר על דברי נביא חייב מיתה, להיות כללא דמילתא האדם נקרא ע"ש הנר"נ שבו והדעת אבל הגוף הוא בשר האדם. והנה כל הדעה בינה והשכל, אפשרות היותם אם טוב ואם רע, כי את זה לעומת זה עשה אלהים קהלת ז, יד, בכל עניני הישות והתגלות שנברא יש מאין שהוא החכמה שנקרא יש זח"ג רלט ע"א והחיות של החכמה המאיר אותה הנקרא אין כמאמר איוב כח, יב החכמה מאין תמצא, והאין הוא מה שחוץ מן ההשגה ואינו מושג הוא המחיה את ההשגה ומאיר אותה. והנה הכל לפי מה שהוא אדם בהשגה אם מעט ואם הרבה, ההשגה נקרא יש אצלו, ומה שהוא חוץ מהשגתו נקרא אין סוף אצלו המחיה את ההשגה:

ואחרי הנחת הכלל שבכל יש את זה לעומת זה עשה האלקים, ומי הוא העושה, הרי האין שלו המחיה את היש שלו, לכן עיקר ושורש דבר להנצל מהיצה"ר הנוהג בכל היש שבו, הוא שיביא עצמו אל האין ושם יתפרדו כל פועלי און תהלים צב, י, כמאמר שם סח, ג כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלהים, שהוא האין סוף המחיה אותו:

והוא ארז"ל קידושין ל ע"ב יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, אשר לכאורה סותר מאמר שם בראתי יצה"ר בראתי תבלין את התורה, גם מאמר שם משכהו לבהמ"ד. אבל באמת כי התורה שהיא החכמה, התחלת כל הי"ש וכלי אומנתו. היא מתבלת כל היש להגיע על ידה אל האין המאיר בתוכה ומחיה אותה. אבל עיקרא ושרשא דכולא הקב"ה עוזרו בהגיע עצמו אל האין, ושם יאבדו רשעים מפני אלהים, שהוא ענין ארז"ל ברכות ה ע"א אי אזל מוטב ואם לאו וכו' יזכור לו יום המיתה, שכנגד כל החכמות והשכלים וההשגות את זה לעומת זה עשה אלהים. אפילו בחכמה, כמאמר ירמיה ד, כב חכמים המה להרע, עיקר תבלין התורה להיות מתדבק בחיות המאיר בתורה שאינו מושג והוא המבואר בספרים על אמתת פעולת ההצלה מן היצה"ר, לבקש מאתו יתברך באמת שיעזור לו:

ומי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה שארז"ל ר"ה כא ע"ב מ"ט שערי בינה נמסרו לו למשה חרן מאחר שלא השיג, המחיה את כל מה שהשיג, כי החיות מוכרח להיות מה שאינו מושג, הוא המחיה את ההשגה, וכל חד וחד לפום שיעורא דיליה מחיה אותו מה שלמעלה מהשגתו, ולכן לא נכתבו טעמי המצות להשיגם שהרי אחרי כל ההשגות העיקר הוא להתדבק בשאינו מושג, שבכל מושג יש אחיזה ליצה"ר, אם לא במצות שנאמרו טעמם ג"כ רצונו ית' להשיג יותר ולהתדבק שם בשאינו מושג המחיה את ההשגה, בכדי לחבר תחלת היש עם האין כי היש הוא כסא לאין, ומוכרח לילך מדרגא לדרגא זה כסא לזה וזה לזה בסדר השגתו עד שמגיע מטעם לטעם עד סוף ההשגה להשיג שהאינו מושג מחיה ומאיר אותה השגה וטעם, והוא מאמר שלמה המלך ע"ה קהלת ז, כג אמרתי אמכמה והיא רחוקה ממני ואינו מושג כנ"ל ומאמר זה אמר אחר הכשלו במצות שנתפרשו טעמם שאמר ארבה ולא אסור סנהדרין כא ע"ב, אם אמנם חכמת שלמה אשר לפניו ולאחריו לא קם כמוהו ידע את כל אשר נעשה אבל הנה הוא על דרך זה:

והנה החילוק שבין התורה ומצות הנביא, שהתורה היא כללות כל העולם כולו שהרי באורייתא ברא קוב"ה עלמא וכל היות העולם תורה הם ומשם אפשרות הדביקות באין סוף ברוך הוא ע"י אור תורה, והמצות נקראים נרות כי נר מצוה משליו, כג, לכן אפילו אם סר מן המצוה ימין או שמאל להיות עולם שנבראו בתורה, המאור שבה מחזירו למוטב ירושלמי חגיגה א, ז שהיא התשובה, אם לא באומר אחטא ואשוב יומא פח ע"ב שסורו רע שסר עם המאור שבה שהוא התשובה ובלתי התשובה לא היה סר לכן אין מספיקין. משא"כ המוותר על דברי הנביא שנשתלשלו משאינו מושג אל המושג באופן דבריו דווקא ואין לו דרך אחר חייב מיתה ודאי, שאם אין סדר ההשתלשלות הרי אין השאינו מושג דבוק במושג ואינו מחייהו. משא"כ העובר על דברי תורה כנ"ל:

לכן שאול המלך שאזל בתר טעמיה אם אדם חטא בהמה מה חטאה יוצא כב ע"ב ושאר נתינת טעמו ונימוקו עמו בדברי הנביא, מזה ויתר על דברי הנביא והפריד את המושג מן השאינו מושג בנתינת טעמו, שהרי עקרא ושרשא דכולא השאינו מושג המחיה ואחת היא בכל העולם כולו, וזהו ארז"ל שאול באחת ועלתה לו ודאי. משא"כ דוד בשתים אם סר, הרי הוא מאיזה מצוה הנערך למספר שתיים, לכן לא עלתה לו, שהרי התשובה קדמה לעולם שנברא על ידה ז"ח רות קג ע"ב ומחיה אותנו, והמאור שבה מחזירו אל האחת שאינו מושג:

וזהו שמות כז, כ ויקחו אליך שמן זית זך, כי להיותו שורש הדעת של כל ישראל, ושכלו אינו מושג לכל ישראל כי גבוה על גבוה הוא בשכלו מכולם, ואם יקחו שכלם אל שכלו הרי דבקים הם בשאינו מושג אצלם, שהרי הכל לפי מה שהוא אדם כנ"ל. והשמן נקרא ע"ש השכל והחכמה, לכן ויקחו אליך שמן זית זך כתית הוא ע"ש הכנעה ושפלות ואין שהוא השאינו מושג כנזכר, למאור המאיר ומחיה את הכל בכדי להעלות נר מצוה לאור תורה:

והנה ענין עמלק מבואר במדרש תנחומא כי תצא ט משל לורה רותחת קפץ אחד בתוכו, אע"פ שנכוה הוקיר אותה נגד אחרים, והענין הוא שקודם קפיצתו בתוכה לא היה מושג הכויה האפשרית ממנה והיתה יראה שאינה מושגת ואין סוף שהיא הפקרות גמור ליכנס לתוכה, משא"כ זה בקפיצתו הביאה להשגת הכויה באופן שהיא, שהוא ענין היצה"ר שכל עיקר אחיזתו בהשגה, ועצת ההצלה מאתו להגיע ולהתאחז באינו מושג שהוא הזכר המשפיע ומחיה את המושג:

וזהו זכור את אשר עשה לך עמלק שהוא היצה"ר בכל עניני מעשיו, תגיע למדת זכור להנצל ממנו. והוא ארז"ל אבות ג, ט כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו רמזו בצחות לשונם על יראה זו שלמעלה מן ההשגת חכמתו, שהיא יראה שאין לה סוף שהרי היראה זו מאין סוף היא, ובוודאי חכמתו מתקיימת שהרי הוא המחיה ומאיר את החכמה ומקיימה. ויראה זו נוהגת לעולם ולדור ודור שהרי בכל תוספת החכמה והשגה צריך להתאחז בשלמעלה ממנה ואינה מושגת שהיא יראה הקודמת בכדי להציל את היש שהיא החכמה מאחיזת היצה"ר. וזהו שמות יז, טז כי מלחמה לה' בעמלק, הוא היצה"ר מדור דור עד ביאת הגואל. ובלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים ישעיה כה, ח אז יהיה השם שלם הכל שלום:

עוד מפרשה זו:

שאלתא מאמר רז"ל שבת כב ע"ב על מצות הדלקת הנרות בבית המקדש וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר הלכו לאורו של הקב"ה אלא עדות לבאי עולם שהשכינה שורה וכו' מפני נר המערבי. והתוספות הקשה על אמרם והלא כל מ' שנה וכו' והלא בלאו הכי כל העולם כולו מאיר ובא מאורו של הקב"ה עיי"ש:

ובכדי להבין פתח בפסוק כז, כ ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו וכו', הנה ידוע להיות האדם עולם קטן ת"ת ע קל ע"ב וכלול מראשית הבריאה עד סופה ותכלית הכל, ועד"ז היא כל התורה וכל המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כי באורייתא ברא קוב"ה עלמא זח"א ה המה האתוון חיות כל דבר, וענין האתוון הוא סדר התפשטות החיות ממעלה עד אותו הנברא באותו העצם וסגולתו ומדותיו, וכענין המשכת התפשטותו הן המה האתוון שנעשית מהמשכת היו"ד לכל אות שירצה לעשות ע"י המשכה מהיו"ד אל תמונת אותו האות כידוע עיין זח"ג י ע"ב . והנה עולם חסד יבנה תהלים פט, ג , מתפשט ומוגבל באותיות וצירופיהן, טוב מטוב ורע מרע כי הצירוף הוא המשנה הכל אשר בהשתנות איזה דבר יוצא חפשי מן הצירוף הראשון אל ראשית האותיות קודם צירופן, כי כל אות לבדו נקרא אות ע"ש אות ומופת ישעיה כ, ג ציון וסימן התגלות אלהותו ית' ואופן המשכת התפשטותו, ובהשתלשלות המדרגות משתנה מאות לאות אשר בהצטרפותן מתגלה ההבנה שהוא תולדותיהם היוצא מהם, כידוע מענין בינה שהוא לשון בן יה זח"ג רטז ע"א , שהיא התולדה היוצא מצירוף של שתי אותיות השם, וכן מכל ב' אותיות יוצא הבנה כמו לי לו:

אף כן [כי] שורש כל תיבה ג' אותיות כידוע מפני הדעת המוכרח להיות שלישי המכריע, אבל בתיבה של ב' אותיות הדעת הוא בהעלם כידוע מעומק רום אשר רם משמע כמוהו, אבל אחרי דעת מי הוא רם הרי הדעת בהעלם משא"כ בלא הדעת שם הרוממות אינו נקרא כי אם רום בוא"ו שהוא הדעת, אשר לכן שם הדעת הוא ג' אותיות תיבה אחת משא"כ בינה וחכמה שקודמים לו הם בעלי ד', מפני שהם בעלי ב' תיבות כל תיבה ב' אותיות חכמה כ"ח מ"ה זח"ג לד ע"א וכן בינה כנ"ל, אשר לגודל העלמם' בלתי אפשרית תפיסת השגתם כי אם ע"י צירופי שני תיבות לתיבה אחת, משא"כ כשמגיע לכלל דעת המכריע שניהם כא' בתיבה א' מתגלה כידוע, כי ענין הד' הם ב' כנגד ב' הראשונים רק יותר בהתגלות אשר קודם ההתגלות המה כלולים באותן ב' נעלמים כידוע מענין הדעת המכריע הכלול משנים ראשונים, והוא ענין הד' פנים והד' אותיות של שם הוי"ה ד' פנים לאחת מהן, לדעת לעות את יעוף ע"פ ישעיה נ, ד שרפים מעופפים הגבה למעלה לעקרא ושרשא דכולא, לקול האות הראשון:

ועל דרך זה הוא סדר התורה והתפלה והעבודה בהתקשרות עצמו אל מוצא הדבר אשר ממנו נסתעף עד למטה ויוצא מן ההבנה והצרוף הראשון ומתקבץ לאות אחת, ואפילו בענין המעשה והמלבושים כידוע ממעשה המקדש והקרבנות ובגדי כהונה חוטן כפול ששה כידוע, מעשה חושב כי מחשבה תחילה וכן ו' קנים היוצאים מן המנורה וכולם אל עבר האמצעית ויש מבגדי כהונה מעשה אורג וכן בענין השרשרות וקליעותיהם באופן כך ואחרים משונים מהם, הכל ע"ד ההשתלשלות כידוע מכל מחשבה כמה ענינים היא עוברת וקליעות סדר הסתעפותה, אשר לכן בגדי כהונה מכפרים כארז"ל זבחים פח ע"ב , וכן כל המעשיות בעולם המעשה אם הוא ע"ד אור הראשון שנברא מו' ימי בראשית וכן עניני הקרבנות והקטורת שהוא העלאת דצח"מ ע"י מעשה האדם הכולל הכל בנפשו בהמית חיונית ושכלית, והמלבושים לכבוד ולתפארת כידוע שהכבוד והתפארת הוא יחוד ו"ה, שהוא ענין התגלות אלהותו ית' בכל דבר בלתי ה' לבדו, שהוא ענין בכל דרכיך דעהו משלי ג, ו דע ח"ו, שהוא ענין התקבצות האורות ביחוד לאחד הראשון ומשם מתברך התחלת התעוררותו על זה מה ראה על ככה ומה הגיע אליו שהוא פי' עץ חיים תאוה באה שם יג, יב כשכוונתו לעץ חיים תאוה באה ממילא:

והוא ענין תפלת משה רבינו ע"ה שאמר שמות לב, לב ואם אין מחני נא מספרך וכו' וארז"ל ר"ה טז ע"ב על זה ג' ספרים נפתחים וכו' ובספר יצירה פ"א מ"א בסופר וספר כידוע שהמה ג' אותיות השורש משכיל שכל מושכל, ומשה רבינו ע"ה בתפלתו יצא מן האותיות אל האחד שהוא ענין למחות על קדושת שמו ית', והוא ענין שמע ישראל במסירת נפש ליחד שמו ית' כמבואר בס' ציוני שהיא מלשון וישמע שאול את העם ש"א טו, ד, לשון אסיפה, לאסף כל הרגשותיו וכחותיו אל שרשם בלב, כענין כל החיות המתקבץ בשעת השינה בלב ואינו מרגיש בחושיו הגשמיים, ואז אפשרית הלב להתיחד אליו ית' כי השגת הגשמיות מפסיק, משא"כ בהסירם והתקבצם אל שורשם בלב אז ולבי ראה הרבה חכמה קהלת א, טז, שהוא האחדות ושורש הכל כמאמר תהלים קד, כד כולם בחכמה עשית. וזהו איזהו חכם הרואה את הנולד תמיד לב ע"ב בכל דבר מגיע אל שורש המוליד אשר ממנו נולד הדבר שהוא החכמה אות הראשון אות הוא בינו ובינו יתברך:

וזהו ארז"ל זח"ג רמז ע"א מפני שאמר משה רבינו ע"ה מחני נא לא הוזכר בפרשת תצוה כי אם בהעלם ואתה תצוה, ופי' ואתה שהוא משה הדעת הנעלם תצוה לשון יחוד, כמו לצות לזה ברכות ו ע"ב את בני ישראל המה הדבורים כי הנה ישראל עלה במחשבה והדבורים הם בני ישראל, ויקחו אליך דייקא אל ההעלם, שמן זית זך המה כ"ז אותיות אל החכמה הנקרא שמן, כתית למאור וענין הכתיבה ידוע בגשמית הוא השפלות וברוחניות הוא האחדות להעלות נר תמיד כידוע שהוא ענין היחוד נר מצוה אל התורה אור:

וזהו קושית הגמרא וכי לאורה הוא צריך, שיעשו בני אדם יחוד להאיר למעלה למעלה דוקא ולהגיע עד קודם התגלות האור והאותיות כי זהו מצות הדלקת הנרות להאיר במקום הנעלם של משה, והלא כל מ' שנה במדבר הלכו לאורו ית' כמאמר דברים כז, ט [היום הזה] עתה נהיית לעם וכן מאמר שם כט, ג ולא נתן ה' לכם לב לדעת וגו' עד היום הזה שכל מ' שנה לא עמדו על דעתו של משה רבינו ע"ה וארז"ל ע"ז ה ע"ב עיי"ש שאין תלמיד יכול לעמוד על דעת רבו וכו' אלא עדות הוא לישראל שהשכינה שורה וכו' שהוא ענין האמונה צדיק באמונתו יחיה חבקוק ב, ד עם האמונה דלית אתר פנוי מניה ת"ז ת' ע קכב ע"ב בכל תנועה אות ודבור עולה ויורד מעלה ומוריד מוליך לימין משה ישעי' סג, יב במאמר מחני נא והיא היא, אפילו אם מתפלל כפשוטה באמונה שלימה על מה ולמה ולפני מי ובמה נחשב הוא משור פר וקולו כשופר יוצא מתוך גרונו בה' מוצאותיו והיה תוצאותיו מאתו ית' אותיות פורחות ברצוא ושוב, ויגע על פיו כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם דברים ח, ג :

פרשת כי תשא

כי תשא וכו' סדר הפסוק, הענין הוא ידיעת מהות הנפש הוא אהבה ויראה שהם התאוות וכל עניני העולם כמאמר דברים יד, כג כי הדם הוא הנפש והדם הוא התאוה וארז"ל ב"ר פ, ו מפרשתו של אותו רשע שהיה

בדביקה וחפיצה בחשיקה עד"ז היא העבודה לאלהים, וענין הדביקות פירושו הוא שלא יהא שום מפסיק אז אפשרות יכולת הדביקות, כמשל מהבעל שם טוב שבלתי אפשרית החיבור מחתיכות כסף אחת אל אחת ע"י הדבק כי אם כשגוררין מן עצמות הכסף במקום הדביקה אז מתאחז יפה אומר לדבק טוב ישעיה מא, ז ונעשה לאחד, משא"כ כשיש איזה חלודה או שום מפסיק בלתי אפשרות להתחבר. וזהו משלי ב, ד אם תבקשנה ככסף עד"ז הוא הדביקות אליו ית' שצריך לגרור מעצמותו שלא יהיה עליו שום חלודה ומסך המבדיל כי אם עצמותו אז יכולת הדביקות, וכל זמן אחיזתו בשום דבר אחר אינו דבק, כידוע שענין הדביקות בגשמית הוא התענוג ועוצם התענוג אינו מניח השוטטות מחשבתו בשום דבר ומחשבתו פנויה באותו הדבר, וכן כל דבר תענוג יש לך אדם שממונו חביב עליו כל מחשבתו שם וכן בכל דבר ודבר:

כללא דמילתא שכל התורה והמצות אינם מועילים לאדם ח"ו אם הם בלי דביקות הנזכר וכל יכולת האפשרי בהשגת האדם מדביקותו בגשמים, יש לך אדם ויש לך אדם, הכל לפי מה שהוא, באותו הדביקות עצמו מחויב בעבודת הבורא ית' ובו ידבק כי זה כל האדם, הם השכל המדות והדביקות, שהרי הגוף נקרא בשר האדם, לכן מחויב היותו אדם בכל השגותיו הנ"ל אל הבורא ית' הנצחי בכדי שיהיה לו השארות שם אדם אחר פטירתו והתפשטו מן הגוף להשתמש בכל השגותיו הנ"ל בנצחוננו אז יתענג על ה'. משא"כ אם לא ירגיל השגותיו הנ"ל ותענוגו בעודו חי כי אם מן הגשמים כלים ונפסדים, א"כ אחרי התפשטו מן הגשם והגוף יכלה ויפסד מה ישאר אחריו ברכה, ואיך יתחיל תחילת שעשועיו והשתמש כחותיו הנ"ל אם לא ידע דרך ה' אלהים חיים נצחי בעודו חי. וזהו בראשית יז, יד ונכרתה הנפש שיכלה עם הגוף אחרי שאין לו שום אחיזה ותפיסה ברוחנים ונצחים:

ולהיות האדם המצטדק הרבה ועוסק בתורה ומצות חבילות חבילות בלא התלהבות ושום דביקות והצליח שלא בא לידי נסיון שום דבר להבין פחיתותו שאינו יכול לעמוד בנסיון וכל כחותיו קשורים בגשמים ומוכן ומזומן לעבור עליו כל דבר רע בהגיע לידו מלבד שהנסינות לא הגיעו לידו, לכן לפעמים מזדמן לו מעשה רשע כמאמר קהלת ח, יד ויש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים, בכדי שיתן לבו להבין שאינו שלם עם ה' ויתלהב לתשובה להשיב את כל כחותיו ותענוגיו על ה', כדברי הרב המגיד על פסוק משלי ו, ט עד מתי עצל תשכב, על דרך משל כשאדם ישן שינת קבע אחרי כמה שעות שדי לו בשינתו ומתעורר וקם בתוספת כחו ומוחו, משא"כ מי שהוא נים ולא נים אפשר לו לשכב כך כמה וכמה שעות ואין ממש בהם שאעפ"כ הוא עומד וקם מבולבל המוח ואינו חזק והסיבה לזה שלא היה השינה קבע, וזהו עד מתי עצל תשכב פי' שתשכב בעצלות נים ולא נים, וכן בעסק התורה והמצות שהם בעצלות בלי התלהבות הדביקות, ואין הכוונה והצווי ח"ו לעשות עבירה חלילה בכדי שיתלהב אלא מתי תקום משנתך פי' ע"כ אתה צריך לקום וא"כ עד מתי עצל:

וכן ארז"ל ע"ז ד ע"ב לא היו ישראל ראויים לאותה מעשה אלא כדי להורות תשובה פי' שכבר היו צריכים לתשובה על כמה דברים שקדמו כמו תהלים קו, ז וימרו על ים בים סוף אלא שלא הרגישו בעצמם לכן הגיע אליהם כמעשה הנ"ל, וכן דוד המלך ע"ה מגודל צדקתיו ובטחוננו בעצמו שכבר החזיר את כל כחותיו לדבקו בו ית' אמר שם כו, ב, בחנני ה' ונסני, ואף על פי שאמר לו הנסיון שינסהו אעפ"כ אחרי הסרת שמירתו ית' מאתו נכשל סנהדרין קז. עיי"ש באריכות, בכדי להבינו שאין שום אפשרות הבטחון אדם

בעצמו בעודו בגוף כמאמר תנחומא תולדות ז שאין הקב"ה מיחד שמו על הצדיקים בחייהם וכמאמר אבות ב, ד אל תאמין בעצמך, וכמאמר קידושין ל ע"ב אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול. וזהו ע"ז ד ע"ב לא היה דוד ראוי לאותו מעשה אלא כדי להורות תשובה, ואת האלהים התהלך תמיד בלי הפסק שאלמלא הוא התעפץ עיניו וכו' משלי כג, כה, וכן שייך המשך מאמר הש"ס שם וצריכה להורות תשובה ביחיד וצבור וכו'.

כללא דמלתא שכל אדם צריך מצרף לחכמה לצרף ולזכך כל השגותיו מדותיו וכחותיו ותענוגיו על ה' ולהשתמש עמם בנצחי חי וקים לעולם בהם יעבודו אפילו אחר פטירתו מן הגוף הכלה, ולא יסמוך במה שלא עבר עבירה מימיו הרי מסתמא כל כוחותיו קשורים בו ית' שאין ראייה לדבר כי אולי לא בא לידי נסיון או מחמת שארי דברים המונעים אותו כמו הבושה או מה שיהיה, מעתה מה בכך שלא עבר עבירה הכתובה אם שורש העון עצמו אינו נמחק מלבו הרי קשור הוא בו, כמאמר זח"ג קעט ע"א שהכועס כאלו עובד ע"ז והגדלות שורש לעריות עיין סוטה ד ע"ב וזהו הרהורי עבירה קשין מעבירה יוצא כט ע"א היותם החיות של עבירה, ואחרי היות בעצמו שורש פורה ואש שהיא ע"ז כמאמר ש"ב טו, לב ודוד בא עד הראש, ונתנה ראש במדבר יד, ד, וא"כ מה בכך אם לא עבר אם השורש בעצמו הרי הוא הוא:

אבל אם רצון האדם לדעת את אשר בלבבו אם יש ה' אתו אם לא, יבחין בדעתו ויבין בשכלו אם אפשרו לדבקו בו ית' בלי שום הפסק, ולהתענג על ה' כאותו התענוג והדביקות שמשגי בגשמי היותר דבוק אליו, וזהו ברכות סא ע"ב עה"פ דברים ו, ה ואהבת וכו' בכל מאודך יש לך אדם וכו', וכן בכל מדה ומדה להתקשר אליו ית' כאותו ההתקשרות שיש לו בגשמי, בזה מתעלים כל מדותיו אליו ית' ושורש העון בעצמו נמחק מלבו ומתעלים כל ההתקשרותו בגשמים, כמאמר תקו"ז ת' ה יט ע"ב מים התחתונים בוכים גם אנן בעינן למיהוי קדם מלכא, וזהו שהקב"ה עושה שלום על הבדל מים עליונים מן התחתונים ע"י הצדיק בדביקותו בהקב"ה ואוחז בשניהם וכולו חד:

וזהו כי תשא את ראש שהוא שורש ע"ז, וכן כל השרשים שבמדות אם תרצה לישא פי' להעלותם, ופי' לפקודיהם לשון חטא וחסרון, הבחינה היא ונתנו איש כופר נפשו לה' פי' כופר הנפש כמו תחת הנפש שהיא התאוה יתן כפרה לה' כנזכר לעיל זה יתנו שהוא מחצית השקל שכל הנבראים בעולם הם כמו מחצית השקל כי הנפש הוא חלק אלוה ממעל איוב לא, ב וכן בכל דבר חומר וצורה ואחרי תתו המחצית השקל לה' יתעלה הכל, וזהו שמות לא, יח ויתן אל משה ככלותו, ככלתו כתיב ככלה לחתן רש"י שם שהוא מקום הזכרון וחיבור המשפיע עם המקבל שהוא עיקר התענוג, שכל דבר תענוג נזכר לזמן ארוך מאוד ולעולם ולכן היה יכול לקבל בזמן מועט ודו"ק:

פרשת פרה

פרש"י ז"ל על שהקדים בפ' ויקהל אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת לה, ב :

פתח הרב בפ' פקידי לט, לג וביאו את המשכן אל משה, ומונה והולך כל מחברת המשכן וכליו, ופרש"י ז"ל שהביאו למשה על שלא היו יכולין להקימו. ופסוק מ, יז הוקם המשכן שפרש"י ז"ל לט, לג מאליו:

והענין הוא מאמר הזהר ח"ב רלה ע"א על ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענין ופירש הזהר שהוא ענין קשוטי כלה ואין דרך לעמוד שם בשעה שמתקשטת. הנה הוא סתרי תורה ורזין דאורייתא שכל דבריהם כגחלי אש המלובשים בגשמים לשבר את האוזן להבין ולהשכיל עמקי סודותיה הנה הוא רזא דרזין הנסתר ונעלם יותר בסוד ה'. והנה על שני כתובים המכחישים זה את זה שהם פסוק שמות לה, ה קחו מאתכם תרומה ופסוק שם מכל נדיב לב שפירש הזהר ח"ב קצה ע"א שבתחלה היה גם לערב רב חלק במשכן לכן בא הפסוק קחו מאתכם דייקא:

הענין הוא שני מאמרי הש"ס סנהדרין קה ע"ב שהם ללמוד שלא לשמה שמתוך כך בא לידי לשמה, ומאמר הסותר ויק"ר לה, ו עיי"ש על הלומד שלא לשמה נוח לו שנהפך שליתו על פניו. וכבר פי' שהוא השלא לשמה לבד שאין כוונתו כ"א לזה, משא"כ מי שרוצה לכוף את עצמו לשמה ועדיין לא הגיע אליה מתוך שלא לשמה בא לידי לשמה שהוא מאמר שלמה המלך ע"ה על פרשת פרה קהלת ז, כג אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני כי באמונה תליא מלתא וכן מאמר דוד המלך ע"ה תהלים קלט, נט חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, שכבר פי' להיות ידוע שהגוף הוא חומר עכור ואינו מסכים לעשות כהתחייבות השכל כי אם ע"י פתויי משיגי הגוף, שהם יראת עונש או שכר עוה"ב או נחת רוח ותענוג שמרגיש בעבודתו ואהבתו את ה':

ובאמת שאין שום השגה משגת ותופסת הדביקות האמיתי באין סוף בשום שכל כ"ש בהרגשה ותענוג, ממילא מובן שכל הרגשת היראה או אהבה או תענוג הדביקות והרגשת עניני כל אדם כוזב, כי לא ברעש ה' מ"א יט, יא, אבל הדביקות האמיתי אחר המורגש הוא השאינו מורגש בשום תפיסה, והראיה כי לא יראני האדם וחי שמות לג, כ, כי אם ע"י האמונה בלי שום הרגשה, שהוא ענין בטול המציאות שא"א לעמוד עליו בעצמו וכ"ש להבין ולהשכיל לאחרים, הוא הנקרא לשמה של כל אדם לפום דרגא דילא. אבל א"א להגיע אליה כי אם ע"י פתויי הגוף עם שלא לשמה תחלה שהוא היראה והאהבה והתענוג, אשר בלתי אפשרותם לחול ג"כ כי אם ע"י האמונה בשכר ועונש ושאר ענינים וע"י אמונה זו מגיע למעלה הימנה כנזכר. וזהו חשבתי דרכי, תחילה חשב דרכי הגוף ופתוייו ואח"כ ואשיבה רגלי שהיא האמונה הנקרא רגל, אל עדותיך שהוא הלשמה עדות אמת בלי שום עירוב זרות ושקר, וכן עדות הוא לשון קשוט עדי ולשון חבור אותיות דעות שהוא הדעת ודביקות:

וזהו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא אבות ד, יז, שכל חיי העוה"ב הם הכל השגות נוראות ועוצם התענוג מהם. והנה השעה אחת שמשיג בעוה"ז בתשובה ומעשים טובים היא למעלה מכל אפשרות ההשגות שהיא האמונה הנזכרת לעיל בבטול מציאות כל הרגשותיו ותפיסתו אחר כלות אפשרי השגתו והדביקות והתענוג האפשרי מתדבק באמונה זו, אבל האמת הנה הוא שא"א להגיע לאמונה ודביקות זה כי אם אחרי כלות תחלה כל עניני אפשרי ההשגות ביראה ואהבה ודביקות המושגים. וזהו הכנה וכסא להשאינו מושג שאחר זה שהוא העיקר:

וזהו ענין פרה שמטמא את הטהורים ועוסקיה ומטהר את הטמאים שוח"ט תהלים ט עיי"ש, שהוא ענין האמונה בשכר ועונש והשגתם באהבה ויראה שהיא תחלה למקראי קודש וזה השער לה' ואי אפשר בלתי, ובלבד שלא ישאר כן לעולם בהם יעבוד כ"א בדביקות שאינו מושג, והוא פ' שמטמא את הטהורים העומדים במדרגה זו ומטהר את הטמאים המתחילים על ידה שהיא פתח השער:

והוא ענין מלאכת המשכן שלא היה אפשרות הקמתו כ"א ע"י משה שהוא היה הדעת שהוא החיבור והדביקות של כלל ישראל. והנה תחילת נדבות המשכן היה מכל נדיב לבו אפילו ערב רב שהוא תקרובת זרות הרבה, ואח"כ מישראל לבד שהוא הזדככות יתירה וטהורה כמאמר קחו מאתכם דייקא, שהרי המשכן שהיה מרומז בכל צורת מלאכותיו וכליו ועמודיו ואדניו לכל השתלשלות העולמות מתחילת המחשבה עד סוף המעשה להיות שכינה בתחתונים כמאמר שמות כה, ח ושכנתי בתוכם, וכן בכל אדם. והמשכן הוא המחבר סוף המעשה עם תחלת המחשבה, ובלתי אפשרות ההזדככות והטהרה כ"א מעט מעט וזעיר זעיר, שהוא ענין לכתו מעולם לעולם דרך השתלשלות העולמות, אבל באמת לא זו הדרך מטהרתו להיות תכליתי, שהרי התכלית הוא הלשמה שאינו מושג הוא עיקר העמידה המעמיד ומקים את הכל, לכן לא היה בלתי אפשרות ההקמה כי אם ע"י משה שהיה גבוה מכל העם, כמאמר במדבר יא, יב האנכי הריתי את כל העם שאמר משה כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק, שהיו כל ישראל עם כל עניני הזדככותם שהיו דור דעה לעולל ויונק בעיני משה שלא רוחץ מצואתו, כי כן דרך כל השלא לשמה ועיקר הקמת המשכן היה ע"י משה שהעלה וחיבר והקים את כל מלאכת המשכן בתוך כל ישראל שהוא השכינה שבתוך כל ישראל וכל אחד ואחד מהם תקומה היתה לו ע"י משה שהוא הדעת והדביקות שאינו מושג אצלו. וכן ענין שבת הוא ענין עלית כל העולמות, שהוא כל המדות והדביקות המושגים שהם ששה ימי המעשה, וביום השביעי שבת וכו' שמות לא, יז הוא הדביקות שאינו מושג המעלה את הכל:

ואם יאמר האומר למה לי להתחיל בשלא לשמה ששת ימי המעשה, שהם מלאכת המשכן, שהוא מעשה פרה המטמא את עוסקיה, שהרי העיקר להטהר גם מזה, למה לי לאחוז בזה, הוא שארז"ל המבואר בפרש"י ז"ל סמיכת שבת למלאכת המשכן מורה שאין מלאכת המשכן שהוא התחלת הטהרה דוחה את השבת שהוא עיקר הטהרה, כי ההכנה דרבה היא ההתחלה ואדרבא הוא המביא אל העיקר, והוא פתח הכניסה שא"א בלתי. וזהו שאינה דוחה שבת כי אם אדרבא מועיל לשבת כמאמר חשבתי דרכי הנזכר. והוא ענין אמרם ז"ל ברכות לב ע"ב בחסידים הראשונים שהיו שוהין ג' שעות בכל תפלה שהיו מגיעים לדביקות האמונה ובטול המציאות כנ"ל ט' שעות בכל יום, וזהו שאלת הגמרא תורתן או

מלאכתן מתי נעשית, והפ'י שאלתם על מדותיהם הנקרא בשם מלאכה וששת ימי המעשה המביאים לדביקות זה מתי נעשית שהרי ט' שעות היו עומדים בדביקות זה כמבואר בכתבים עיי"ש:

פרשת החודש

נשאל מאמר בכורות נח ע"א שואלין ודורשין [בהלכות פסח] קודם הפסח שלשים יום רבי שמעון בן גמליאל אומר שתי שבתות:

פתח הרב החדש הזה לכם שמות יב, ב שישאל מונין ללבנה סוכה כט ע"א שהיא המאור הקטן לממשלת הלילה בראשית א, טז כי קטן יעקב ע"פ בראשית כז, ט ואומות העולם שהם עשו בנה הגדול מונין לחמה שהוא המאור הגדול לממשלת היום אשר לכאורה תמוה. וכן עניני הקרבנות שפרש"י ז"ל א, ב אדם כאדם הראשון שלא היה לו גזל כי יקריב מכם וכו' לה' מן הבהמה וכו' תקריבו את קרבנכם. והתמיה להיות מעשה בהמה מקרבין את האדם לה' יותר ממעשה עצמו ומה ענינים אם אמנם סוד ה' מבואר בזהר זח"ג רמ ע"ב :

אבל בכדי להבין דרך כלל הנה הוא מאמר דוד המלך ע"ה תהלים קטז, טז אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי אשר המשל בזה פי חכם חן אם עבד מלך הקנוי קנין כסף הוא צריך לשמירה מעולה שלא ימרוד ויעזוב המלך ויברח הוא שצריך לאסרוהו במוסרי עבותות או תפוס שלא יחזור לקדמותו קודם הלותו עבד המלך, או על עונש איזה מרידה שעבר עליו, משא"כ עבד יליד בית בן שפחת המלך שלא ידע ולא ראה מעולם שום מקום חיותיה כי אם בית המלך ולעבדהו זה אינו צריך לשום שמירה ויסורי מוסרותיו נפתחים, כי פתוח הוא מאתם על העדר מרידתו וגודל הבטחון בו שלא יברח:

והנה ידוע מאמר נחמיה ט, ו כי אתה מחיה את כולם ואין שום תנועה קטנה או גדולה בלתו וכל המעשים דבורים ומחשבות הוא החושב והאומר והעושה, ואעפ"כ הכל תחת הבחירה אצל האדם לכל אשר יחפוץ יטנו, כתחלת סדר הבריאה שהיה ברצון פשוט כמו כן גם עתה שמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ע"י הרצונות של כלל ישראל בכל דבר ודבר שהם מכניסים הוא שמכניסים חיותו ית' באותו הדבר שרצונם רצונו לשכנו בתוכם ותוך טומאתם, אם אמנם טוב ה' לכל וחיות אחת נמשך מאתו יתברך לכולם כי אם משתנה לפי ענין המקבלים, כענין השמש שעושה פעולה אחת הוא האור והחום מתיך דבר הנמס ומקשה דבר היבש משחיר הלבן ומלבין השחור וכן האור המאיר לבריאים ומחשיך לחלופי הראות הכל לפי השתנות המקבל, עד"ז הוא חיותו ית' הנמשך מאתו פשוט לכולם ומשתנה אצל כל אחד לפי ערכו, הרי שחיותו יתברך הוא תפוס ואסור במחשבת כל אחד לפי ערכו ואינה יכולה להתפשט בו בפשיטותה הראשון מבלתי יכולתו לקבל, הוא שאמר דוד היותו עבדו בן אמתו ואינו יודע כי אם אותו באשר הוא חיותו, לכן פתחת למוסרי מחשבתו שיחזרו לפשיטותם:

והנה מאמר ע"פ קהלת ב, יד שאין יתרון לחכם עם הכסיל, כמקרה זה כן זה וכל מעשה אדם הכל אחד הם כענין החרישה והזריעה, מאכל ומשתה וכל עניני האדם אשר גם האבות עסקו בכל עניני המעשה, ואין שום חילוק בין זה לזה כי אם הרצון האמתי אם הוא לה' או לעצמו ונעלמה מעיני כל חי מי הוא זה ואיזה הוא שכנגדו, שהרי זה אוכל ושותה וכן זה פעם שמח פעם כועס מיצר ודואג וכן זה, ואינו ניכר כי אם ע"י סימן בפעולה מעשית כמאמר אבימלך ליצחק בראשית כו, כח ראה ראינו כי היה ה' עמך ולא ראה והבין בחפירתו הבארות ושאר מעשיות, כי אם ע"י הצלחת אותו דבר שהיה לסימן:

וכבר ארז"ל הוריות י ע"ב עה"פ בראשית כו, ה בכל מעשה האדם צדיקים ילכו בם בכוונתם בלתי לה' לבדו ופושעים יכשלו בם. ואמרו קידושין פב. עה"פ בראשית כו, ה עקב אשר שמע אברהם שקיים כל התורה והכל במחשבתו מתוך מעשיו בעניני העולם. והנה נקודת עצם האמת ה' בכל מעשה היא תכלית חכמה מאין תמצא איוב כח, יב, ואינו ניכר ומאיר לעולם המאור שבה והבהירות להיות העולם חסד יבנה תהלים פט, ג וכל המדות שמש ומגן ה' שם פד, יב כידוע, משא"כ אור העולה למעלה מן המדות מופשט מכל תמונת המדות וחשוך הוא לעין השמש שהם המדות כ"א למעלה מן השמש והיה אור במושבותם כענין מי שלא טעם ולא ראה מאורות מימיו איך אפשרותו הבנתם:

והוא מאמר שה"ש א, ו אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש כי החכמה שהוא אות י' ת"ז ת' יח לב ע"א כולו שחור ואין בתוכו שום בהירות ככל האותיות והטעם ששזפתני השמש הם המדות לכן חשוך הוא לעיניהם, אבל כל האורה ושמחה הוא אחר שמגלה עמוקות מני חושך. וזהו קהלת א, ט שאין כל חדש תחת השמש שהרי החדוש הוא החכמה שהוא הראשית כמאמר תהלים קד, כד כולם בחכמה עשית שהוא למעלה מן המדות משא"כ תחת השמש אין כל חדש, והוא הנקרא ג' ראשונות, ונקרא מזוזות השבעה שערי הנפש המבוארים בספר יצירה שהם האזנים והעינים והחוטם והפה שכל אלו הם שערים לה' צדיקים יבואו בו ע"י מזוזות השערים שהוא כונתם בלתי לה' לבדו. ולכן נקרא מזוזות כי ע"י מחשבה זז מות מן השערים אפילו במעשה ועסק גשמי עם השערים הכונה בגשמית שהם אחורים כידוע הוא כונת שם אחורים שבמזוזה שכנגד שם הוי"ה אלה"ם, ובחזירתו מן הגשמים ועסקיהם לתכלית חכמה ותשובה כמעשה האבות וחונן שהיה תופר סנדלים, הוא עיקר שלמות היחוד שם הוי"ה שבתחילה נקודה ואח"כ התפשטות ואח"כ המשכה ואח"כ הולדה שהנקודה אינה ניכרת ומתגלית כלל כ"א על ידי ההולדה, ממילא מובן הכרח היות הנקודה תחילה עם כל הסדר:

ובעסק כזה בגשמים בלתי אפשרית כי אם למי שאומר לאביו ולאמו לא ראיתו שאינו ע"ד הטבע כאדה"ר שהיה יציר כפיו של הקב"ה, הוא ענין מעשה הקרבנות מן הבהמה שהם הגשמית מתקרב יותר להקב"ה בכוונתו בלתי לה' לבדו, שאינו ניכר ומתגלה במעשיו כלל, כענין היו"ד שהיא שחרחורת כולה ועיקר האור תלויה בו. וזהו שואלין ודורשין בהלכות הפסח כידוע בשם האר"י שפי' פה סח שהוא הדבור שהיא המדריגה היותר תחתונה בכל דבר כידוע זח"א קיט ע"ב עיי"ש והדרישה בפה סח צריכה להיות שלושים יום קודם שהוא השלש ראשונות:

שבת שבתוך הפסח:

וספרתם לכם ממחרת השבת שמות כג, טו נאמר בזוהר ח"ג צז כהיא איתתא דיתבא ביומי מסאבותא. הענין ידוע למאמינים ברוחניות וחיות ניצוצות הקודש שבכל דבר גשמי ודבורים ומחשבות ומדות ורצונות אשר הכל מיד ה' השוכן בתוכם ממש ובלתו אין שום חומר וצורה טעם וריח וכולם פגרים מתים בלתי נמצאים כלל בלא הויותו, אבל כל מציאותם ועסקם בעולם הוא ית' בעצמו חיות הקודש וחי החיים:

והנה צמצום החיות הקודש שבתוך כל מתגשמים נקרא גלות השכינה כי הצמצום הוא גלות להשוכן בתוכם, ולהיות קודש ישראל עלה במחשבה תחילה והכל נברא בשבילם הרי שהכל מתנהג על ידם ויש לאל ידם להעלות השכינה מעלה מעלה או להורידה ח"ו מטה מטה ע"י עסקיהם, שכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם אפילו בתוך הקליפות עי' ת"ז תס"ט קח ע"ב, וזהו חיות הקליפות ר"ל כשנמשך אחד מישראל אליהם הרי השכינה שממשיך עמו מחיה הקליפות והמותרות הנמשך מן השכינה לחיות הקליפות הוא הנקרא בשם כתם וטומאה כ"י [כי] היא רוחא דמסאבותא השורה על האדם הממשיך בזה, ומאז והלאה מבלתי יכולתו להתדבק בקדושה אחרי חיות גשמית רוחא דמסאבותא אשר עליו מסך המבדיל בינו ובין הקדש עד שיטהר מטומאתו הנ"ל, וכל היותר שחטה שטים העמיק ע"פ הושע ה, ב שאולה לכנס בעומק הקליפות צריך להתאמץ ולעלות יותר מדרגא לדרגא ולהמשיך עליו רוח הקדש במקום הטומאה שיוצא משם, כידוע שאין שום ריקות בעולם כי אם מקבל טומאה או טהרה וקדושה עיין זח"ג נא ע"ב ועיין לקמן פ' אחרי:

ולכן כשיצאו ישראל ממצרים שהוא עומק הקליפות בכדי לקבל התורה, בינת נבונים תסתתר עד אחרי ספירת ימי טהרתם מדרגא לדרגא חמשים יום שהם שערי בינה ותשובה לשוב מדרכם הראשון ולזכך חומרם, ובלתי זה לא היו יכולים לקבל הבינה והחכמה שהוא התורה:

והנה התשובה הזו נהגת בכל עסקי עוה"ז היא הנקרא חכמה תתאה שהוא ענין בכל דרכיך דעהו משלי ג, להיותו עוסק בכל עניינים גשמיים בדביקות והתקשרות השכינה חיות הקודש שבתוכו, דרך משל הטעם שבכל מיני מאכל או חיות וקיום כל דבר ודבר הוא השכינה שבגלות, והנה כל זה החיות וקיום הוא המושג לאדם יש לו חיות הקודש משאינו מושג גבוה על גבוה שומר ע"פ קהלת ה, ז המשפיע וממשיך חיות בתוך המושג, הוא הנקרא אור מקיף ורב טוב שאינו יכול ליכנס ולהתצמצם בתוך אותו הדבר לכן נשאר בסוד אור מקיף את החיות שבתוכו, ואם האדם עוסק בכל ענינו בדביקות השכינה וחיות הקודש שבתוכו וממנה נמשך להתקשרות האור מקיף שהרי יש המשכה מזה לזה הוא הנקרא יחוד קוב"ה ושכינתיה, ועסק עוה"ז כזה הוא בירור יותר מן הקליפות שאפשר להגיע לקבלת התורה שאין למעלה הימנה כמעשה חנוך שהיה תופר מנעלים מדרש תלפיות ועיי' לעיל פר' ויקרא:

וזהו ענין יציאת מצרים בלילות, כי יציאת מצרים נקרא היציאה מן הקליפות ולילות נקרא כל גלות השכינה המצומצם בתוך שום דבר, וזהו ברכות יב ע"ב ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד

שדרשה בן זומא כל ימי לרבות הלילות כי מלת כל מורה על החמשים שערי בינה ותשובה והם הנכללים בכל עניני עוה"ז בז' ימי הבנין, שהרי עולם חסד יבנה שהם ז' פעמים ז' מ"ט ימי הספירה לשון ספיר וזכור החומר, וספרתם לכם כי מלת לכם מורה על עניני עוה"ז כמאמר פסחים סח ע"ב חציו לכם וחציו לה'. וזהו שתזכרו ברור וספיר גזרת הלכם ממחרת השבת תספרו שענין מחרת הוא השאינו מושג שהרי אינו מושג כי אם היום ולא המחר, וכן השכינה שבתחתונים והדביקות עמה מהיכן תהיה הארתם וספירתם מן המחרת הוא השאינו מושג, וכן מדרגא לדרגא מן המושג לשאינו מושג עד חמשים יום. וזהו ענין הגדלות על דרך משל שהרי חיות התינוק והגדול שוים הם מלבד שחיות ושכל התינוק הוא בהעלם ואינו מלובש באברים שידעו האברים להתנהג בהשכל משא"כ הגדול, כן דרך כל הדביקות ויחוד קוב"ה ושכינתיה בעניני עוה"ז או מעשה המצות והתורה הוא להתדבק דביקות גמור ולהמשיך ולהלביש על עצמו אותו חיות הקודש השוכן בענין עסקיו ודבורו מצותיו ותורתו ותפלתו זהו שמזכר האברים והחומר מן הקליפות, כי בהכניסו את השי"ת בתוכו שם נתפרדו כל פועלי און, ואחרי התלבשו בדביקותו הוא גדלות השכל שמכניסו לפניו וממילא צריך להיות אור מקיף יותר גדול עד כי יגדיל תורה ויאדיר:

פרשת תזריע

אמר ר' שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף כך תורתו נתפרשת אחר תורתם ויק"ר יד, א הנה הבעל עקידה כתב דרך צחות על מכריז ר' ינאי מאן בעי סמא דחיי עד שאמר תהלים לד, יד נצור לשונך מרע ע"ז יט ע"ב, ואמר החכם הנ"ל שהענין נאבד מבני אדם עד שצריך הכרזה כאבידה, כענין ארז"ל חולין פט. עה"פ תהילים נח, ב האומנם אלם צדק תדברון מה אומנותו של אדם בעוה"ז יעשה עצמו אלם יכול אף בדברי תורה וכו':

והנה מענין היכול שבגמרא מובן כי לא המדרש הוא העיקר, כי ענין הדבור הוא לשון דבר אחד לדור סנהדרין ח ע"א שהוא לשון הנהגה והמשכה והתקשרות רבים ע"י אחד כענין המלך שכולם מתנהגים עפ"י דבורו, כי הוא המדריגה התחתונה המיוחדת עליונים עם התחתונים והוא הממוצע שביניהם המושג ותופס את שניהם. לכן הדבור נקרא יראה כי היראה והפחד הוא מפני דבר שלמעלה הימנו נמצא שהיראה הוא יחוד העליון עם התחתון, וכן הדבור הוא היראה מן האותיות וכח המדבר בו כמאמר שמות ד, יא מי שם פה לאדם שהרי זהו ענין יראת המלכות מפני כח המדבר בו ואינו ירא ממנו כשהוא ישן, ולהיות היראה הוא המחבר בין המלך והעם והמלך מולך מפני היראה הנמשך ממנו והכל בדבור שהרי המחשבה אינה מושגת לעם, לכן נקרא היראה והדבור מלכות ת"ז בהקדמה ו. וב ע"ב שמושל בכל כמאמר ש"ב כג, ג צדיק מושל ב יראת אלהים:

והנה הדבור עם היראה מפני כח המדבר ומתקשר ע"י הדבור והיראה עם בעל הכחות כולם הוא הנקרא מדבר ואדם, שהרי הדבור והיראה הוא סוף מדריגת העליון וחיצוניותו המלביש את התחתון ג"כ כמאמר

אבות ו, א ומלבשתו ענוה ויראה שהוא כעין לבוש ופרישת כנפים עליו הנמשך מן העליון בכדי להצילו מאחרים ולהעלותו אליו ע"י גדפי היראה הנקרא כנפים אהוי"ר כידוע, וע"י דבור כזה נקרא אדם שמדמה לעליון ומעלה הכל שהרי כל העולם כולו נברא בדבור כמאמר תהילים לג, ו בדבר ה' שמים נעשו וכתוב בראשית ברא שהכל נברא בשביל ראשית ומאמר קהלת ג, יד והאלהים עשה שיראו מלפניו, נמצא שהיראה וישראל שהוא סוף המעשה במחשבה תחלה לכן על ידיהם מתיחדים כל הברואים ויש להם עליה ע"י דבור אדם ישראל, שכל דבור הם אותיות ובאותיות נבראו שמים וארץ ותולדותיהם כיוצא בהם עיין זח"א לח ע"א כי ענין האותיות הוא השגת והתגלות החפץ משא"כ קודם אותיות אין שום התגלות נמצא הרי כל הברואים נתגלו באותיות לבית אבותם וצירופם כסדר בריאתם:

וזהו ארז"ל שהעולם נברא בלשון הקודש ב"ר לא, ח שכל שם מלשה"ק הוא סדר בריאותו וצירופו והמשכתו מן החיים והקדש העליון, משא"כ אדם המשתמש בדבורו והרחבת פיו כרצונו ואופני הנאת עצמו בגשמיות אין במלת דברי השמות אמתים בו כי אם שם מושאל מאמיתת שורשו ויחוד העולמות וסדר בריאתם, ודבור כזה אין נקרא דבור כלל כי אם צפצוף עופות ודבור והנהגת הרע והקליפה וחיותם ויחודם. וזהו נצור לשונך מרע וזהו מצורע שהנגעים באים על המוציא [שם] רע ולה"ר ערכין טו ע"ב. וזהו ארז"ל נדרים סד ע"ב מצורע חשוב כמת, כמאמר בראשית ב, ז ויהי האדם לנפש חיה תרגומו לרוח ממללא הרי שתרגום של חיים הוא ממללא שהוא הדבור שהוא החיות ואם אין הדבור כתיקון הרי הוא מוציא רע ונגעים באים כי אינו נפש חי כי אם מצורע כמת שנאמר במדבר יב, יב אל נא תהי כמת. וזהו כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף ומפני סוף המעשה במחשבה תחלה והוא היחוד לכולם, כך תורתו נתפרשת כי התורה הם האותיות דבורו וסדר יצירתו ומתפרשת הוא לשון פרישת שמלה שהוא היחוד והתקשרות:

פרשת אחרי

נשאל מאמר אבות ג, ב הוי מתפלל בשלומה של מלכות [שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו]:

פתח הרב פסוק אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' ופרש"י ז"ל משל לרופא וכו' זה זרזו יותר מן הראשון. ואמר הענין על דרך מאמר עקביא בן מהללאל אבות ג, א הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מאין באת וכו' והדר פירש מאין באת מטפה סרוחה וכו'. והוא דקדוק העולם על שכלל דבריו, ותשובתם שתחלת דבריו הם להזכיר את האדם שהוא אורח בעולם הזה שכן דרך השאלה לאורח בתחילת ראותו אחר נתינת שלום מאין בא ולאן הולך ומה ענינו והצטרכותו, אח"כ פירש לא די שהוא אורח אלא שכל ענינו הוא מאוס ונמאס מתחלת בואו עד שובו לאפרו ובין כך וכך מכניס ראשו בין הרים גדולים אשר עתיד ליתן את הדין לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה:

אבל אפשר להבין מכפל דבריו וסדרם מוסר השכל כאשר מבטן מי יצא ומלתא אלבישייהו יקרא, שהנה עקביא בן מהללאל ארז"ל עדיות פ"ה מ"ו שאין עזרה ננעלת בישראל כמוותו בחכמה ויראת חטא, שהנה ענין יראת חטא הוא היראה מן החטא עצמו יותר מן העונש הבא עבורו כמבפאר כמה פעמים שהעונשין המה רפואת הנפש ומירוקה מרעת החטא ובודאי יש לירא ולפחד מן המכה עצמה יותר מן הרפואה. וכן הוא מובן לכל אדם וחי יתן אל לבו ע"פ קהלת ז', ב אחרי שעיקר האדם הוא הפנימית וחיותו והגוף הוא בשר האדם ולבושו כנראה שאחרי הפרדו החיות הגוף הוא פגר מובס עיין לעיל פר' תצוה, ומכללו אתה שומע שבכל מקום שאדם מחשב ומהרהר ונותן נפשו עינו ולבו עליו שם הוא ועל שמו נקרא, הרי שאם מחשב בעבירה הרי הוא בעצמו הקליפה ורוח הטומאה המחיה אותה והשורה עליה, כארז"ל סוטה ג ע"א אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, שתיכף בהפרד הקדושה ויראת שמים מאתו חלה עליו רוח הטומאה, כידוע שאין שום דבר ריק בעולם, אם אינו מקרי טהור הרי טמא טמא יקרא מן המזיקין ונגעי בני אדם עיין זח"ג נא ע"ב ולעיל במאמר שבת שבתוך פסח, שהרי אי אפשר לשום גוף וחומר בלתי הצורה המצייר אותו ומחיהו, והחיות שבתוך העבירה לא נתנה כי אם לנסות בהם בני אדם הצדיקים בכל בריאת העולמות שנבראו בשביל הצדיקים, ומהו חיות העבירה וצורתה הרי היא אפשרית עשותה והנאתה, וא"כ האדם בעשותו אותה הרי הוא העבירה בעצמה או בחשבו שם הרי הוא חיות העבירה והנגע בעצמה מנגעי בני אדם שנתהפך מן הקדש לחול מטהור טמא:

והנה אמתת ענין התהוות הקליפות והטומאה עיקר שורשם מתחילת הבריאה מהכרח הצמצום והסתלקות התפשטות קדושת א"ס ומן הצמצום נתחדש דבר מעתה אם בריאה יברא וכן דרך כל התחדשות תצמחנה כצמיחת הצמח מן הגרעין ובריאת האפרוח מן הביצה, שאי אפשר להתחיל התחדשות ההשתנות מצורה הראשונה אל החדשה עד שתפסד צורה הראשונה ותלך לה מכל ועיקר שהגרעין מוכרח להיות תחלה כלה ונפסד לגמרי וכן הביצה, ואח"כ על השארות חומר ההיולי שאפשר להשתנות חל עליו צורה החדשה בבריאת האפרוח והצמיחה, ובשעה שהדבר בטל משני הצורות נקרא אין שהוא ענין הצמצום שהיא החכמה מאין תמצא איוב כח, יב כתחלת סדר הבריאה, שאי אפשר לשום התגלות חדש כי אם בחזירתו אל האין תחלה, כמבואר במקום אחר פרשת וישב ופרשת ויגש א' בענין יכולת האדם לעשות השתנות ונסים בהגיעו אל השפלות והביטול והאין שהוא החכמה:

וכן דרך האדם להט החרב המתהפכת ח"ו ואיתעביד מקודש חול ומטהור טמא וקליפה מזיק נגעי בני אדם, כי בהסתלק הקדושה ויראת שמים מאתו ואחרי צמצום הקדושה והתפשטותה משתנה ונעשה רוח הטומאה מזיק וקליפה וגופו נעשה גוף להקליפות, והרי הוא מזיק עם גוף שהוא יותר קשה ומגושם משאר מזיקין וקליפות רוחניות, וזהו יראת חטא שמשתנה להעשות חטא עצמו שהיא המכה היותר קשה מן העונש שהוא הרפואה:

והנה יראת חטא זה מסתעף מן החכמה מי שהוא חכם שמתבטל ונעשה אין נגד חיות הקודש להעשות בכל יום בריאה חדשה כמאמר תהילים ב, ז בני אתה אני היום ילדתיך, לכן מתירא מן החטא בעצמו אחרי ידיעתו שאחרי הביטול והסתלקות צורה הראשונה משתנה ולכן מתירא. וזהו ארז"ל על עקביא בן מהללאל שהיה לו מדריגת החכמה ויראת חטא שאחד נמשך מחברתה והן הם דבריו בכאן וכפל דבריו,

שמתחילה הפירוש כפשוטו ואח"כ הסביר הענין שבא מטפה סרוחה שהוא אחרי הפסד וכליון בטול כח הטפה להעשות בריה כנודע, ולאן הולך שהוא אין השני להשתנות מבריה טהורה לטמאה וקליפה שהוא רמה ותולעה, והחילוק שבין הביטול והאין הראשון לאין השני שהמשתנה מקדושה לקליפה אינו נקרא אי"ן ביו"ד כי אם א"ן בלא יו"ד שהוא שקל הקודש, אבל מכנים ניצוצי חיות האל"ף דרך התפשטות נו"ן פשוטה אל המותרות וקליפה:

ואמרו ואין אתה בא לידי עבירה כי ידים נקרא אהבה ויראה, והנה אית יראה ואית יראת העונש שהם העונשין והמיתה כארז"ל שבת נה ע"א שאין מיתה בלא חטא, ויראה זו הנקרא יראה חיצונית נוהגת בכל באי עולם אפילו באומות העולם כמאמר שמות ט, כ הירא דבר ה' מעבדי פרעה שהיא יראת עונש שהיא יראת הפסד עצמו, אבל עיקר היראה מפני עיקרא ושרשא דכל עלמין זח"א יא ע"ב היא הנקרא מלכותו בכל משלה תהלים קג, יט שכל היראות מסתעפין ממנה שהם העונשין יסורים ומיתה הממורקים חלאת זוהמת הנפשות כי רפאות הוא ומזור ותחבושת הנפשות מכל מכה וכל חלי:

והנה לאדם שטוב לפני האלהים אינו רע ומר עליו יראת החיצונים כארז"ל ב"ר ט, יב עיי"ש והנה טוב מאד זה המות, כמבואר בזהר ח"ב קמט ע"ב כי הרבה פעמים אדם שב אל עושהו מפני יראה זו לכן טוב הוא מאוד, ואפילו לגדולי הצדיקים לאו כל עתים שוים שלפעמים אינו יכול להגיע ליראה אמתית כי אם ע"י התחלת היראה חיצונית לדמות בנפשו ואחרי שכל היראות הם משורש אחד ממנה מגיע מעלה מעלה וטועם נעימת היראה והתלהבות אליו יתברך, ולכן הצדיקים מודים ומברכים אותו יתברך על כל מה שברא מן העונשין והיסורים, כי אם מי שלא ראה מאורות מימיו שאין לו כי אם יראה חיצונית וירא מהפסד גופו רע עליו המעשה יסורים והמיתה, אבל באמת היא הנקראת שלומה של מלכות כי הוא עושה שלום במרומיו איוב כה, ב לשוב לפניו כנזכר וגם שלום לרחוק ישעיה נז, יט היא הנותנת חיים ורפואה כנזכר, לכן עכ"פ ראוי לכל אדם שלא לסור מאחרי עיניו יראה זו שאם יזכה יבחין בין מלכות האמתית ובינה ואם לאו ח"ו על כל פנים יסור מרע ויעשה טוב מפני היראה:

וזהו הוי מתפלל בשלומה של מלכות שהוא להתדבק ביראה זו עכ"פ, שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו כי הנשמה נקרא ריע כמאמר משלי כז, י רעך ורע אביך וכו' ובעודו בחיים יבלעוהו הקליפות כדברינו לעיל שלא יתהווה קליפה ומזיק כמותה בהמשכו אחריהם. כי החילוק הוא שבין נפש אדם השכלי ונפש הבהמי הוא כי נפש הבהמי הוא נפש החיוני והמגדל והזן והמתאוה כולם לא נבראו כי אם לצורך הגוף שהמה צורת וחיות הגוף, וזה מאמר קהלת ג, כא [רוח] נפש הבהמה היורדת היא למטה וע"י עליית הגוף המה מתעלים, משא"כ נפש האדם השכלי לא נברא בשביל הגוף אדרבא הגוף וכל הנפשות הבהמיים נבראו בשביל הנפש השכלי ולפעול על ידיהם ולהמשיך אחריהם ולעלות עמה, וא"כ תיכף בהמשיך האדם נפשו השכלי להנאת הגוף הרי הוא נעשה נפש הבהמי והרי הוא בהמה וזהו חיים בלעו שמבליע החיות בתוכם. ומעתה הנה מתהוים כל הצמצומים הגבורות עונשין וחסדים ע"ד הצמצום הראשון שלא היה שום אפשרות הבריאה כי אם ע"י צמצום וכן כל הצמצום והגבורות עונשין ומיתה מגוף ונפש הכל חסד וטוב שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו כנזכר וע"י מתקרב לפני ה':

וזהו אחרי מות שני בני אהרן שכל שנוי המיתות הם בני אהרן שהוא חסד זח"א רס"ו ע"ב בקרבנתם לפני ה', וזהו פרש"י ז"ל משל לרופא וכו' שכל מה שזרז השני שלא ימות כדרך שמת פלוני הוא היותר טוב ושלוש ושלומו של מלכות הוא יחוד קוב"ה ושכינתיה כנודע וזהו ארז"ל זח"ב קנח ע"ב אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באוהל שמזכיר לעצמו כל המיתות ומדמה בעצמו אותם לחזק היראה והתורה, וידוע שקיום התורה נקרא נצח והוד בני אהרן תקו"ז ת' ע' בקרבנתם לפני ה' וימותו כמבואר על פסוק שמות א, טז וראיתם על האבנים ארז"ל סוטה יא ע"ב שמתקשים הירכים כאבנים שהוא מיתתם לקיום הולד. ופי' וידבר ה' אל משה הוא השכל אחרי מות שני בני אהרן שהוא אחרי שהמית עצמו באוהל כנ"ל בקרבנתם לפני ה' שהוא תורה שבכתב כנודע:

פרשת קדושים

מספר פרי עץ:

איתא במדרש ויק"ר כד, ט קדושים תהיו יכול כמוני תלמוד לומר כי קדוש אני קדושתו למעלה מקדושתכם ע"כ. והענין הוא אמרו רז"ל באבות ד, א בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם, ואח"כ מבואר שארי מדות כמו גבור וכו':

אבל בכדי לבאר תואר מלת חכם הוא עיונית החכמה באופן זה אדם המכניס עצמו ועיונו כל כך בחכמה עד שנעשה כאילו אינו ממש, פירוש שכל מדותיו ודעה ובינה והשכל שלו בחכמה עד שאינו נשאר בגופו כי אם נפש הזן ומותר האדם שלו הכל בעיונית החכמה, כמו הקדמונים שלא היו יודעים בין יום ולילה כמה ימים כשהכניסו עצמם בחכמה שהוא התפשטות הגשמי זהו הנקרא בתואר חכם, ומאמר הכתוב איוב כח, יב והחכמה מאין תמצא יוכיח והיא מלא כל הספרים, שהחכמה תמצא במקום האין כנ"ל:

ולבאר יותר הענין היא על דרך מאמר שלמה המלך ע"ה קהלת ז, כג אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, והוא שכל המתחכם יותר הוא היותר אין ואפס נגד גדולתו ית' ומתבטל לגמרי ממש מפני קטנותו וריחוקו מאלהות מפני עיונו והסתכלותו צחצחות הבורא ית"ש וגשמיות עיונו כל מה ששייג תכלית הדקות עדיין גשם גמור הוא נגד אמיתתו יתברך וזהו והיא רחוקה ממני:

ואדם ישר כזה בידו להפוך עולמות ממש, כמבואר ב"ר סח, י שהקב"ה נקרא מקומו של עולם מפני היותו מעל כל עלמין ותחות כל עלמין וסובב כל עלמין ובגו כל עלמין וממלא כל עלמין ועיין זח"ג רכה ע"א. והנה האדם המכניס כל עצמו ומקום חיותו רק בחכמה העיונית והסתכלות גדלות הבורא ית"ש ויצא מכל הגשמיות וכל העולמות ומדות עד שעלה לגודל רוב העיון בחכמה אלהות בכל כוחותיו וחיותו ועצמו,

נמצא שהוא בחכמה והחכמה מקיפו על כל כוחותיו חיותו ועצמו, והכתוב אומר תהילים קד, פד כולם בחכמה עשית שהקב"ה האציל וברא ויצר ועשה הכל בחכמה שהחכמה תחיה בעליה קהלת ז, יב, ואם האדם הוא החכם ומוקף מן החכמה כל העולמות בידו הם. והוא הנקרא איש אלקי כמשה רבינו ע"ה שאמר שמות לב, לב מחני נא מספרך וגו' ומבואר בזוה"ק ז"ח טו ע"ב שהפקיר עצמו גופו ונפשו שימחה שמו על קדושת ה' מעוה"ז ומעוה"ב כלל ועיקר מפני גודל חשקו התגלות אלהותו ית"ש על עמו ישראל דווקא, שלא היה נחשב בעצמו לכלום נגד התגלות אלהותו ית"ש מגודל הסתכלותו ועיונו בו כמבואר בזוהר:

ומפני רום גודל מעלת החכמה רוחניותה ודקותה נעשו כל העולמות על ידה והמצא תמצא אפילו בכל הדברים היגיעים והחיצונים כמאמר נחמיה ט, ו ואתה מחיה את כולם, כי שארי מדות שאינם דקים כל כך אינם יכולים להחיות דברים גשמיים וגופיים עבים ועכורים משא"כ החכמה. ולכן לפעמים יותר אפשר להתרפאות בדברי תורה וחכמה שבדברים חיצונים מן הדברים העומדים ברומו של עולם, כי הדברים הרמים המעיין בהם יותר רחוק ממנו הדבר ביותר ועמוק עמוק מי ימצאנו קהלת ז, כד כי זה עיקר השגה שאין להשיג ותכלית הידיעה שלא נדע בחינות עולם יג ע"א, משא"כ החכמה וחיות שבחיצוניות הוא התגלות אלהותו יתברך ואפשר להתלהב מאוד:

והנה האדם המתואר לחכם כבר נאמר שכל מעינו בו וכל הסתכלותו והתבוננותו וידיעתו וכל מדותיו וכוחותיו בו, בוודאי לומד מכל אדם ומכל דבר איזה דבר חכמה ויראה ואינו משגיח על מהות האדם והדבר מי הוא זה ואיזה הוא המלמד לו דעת, שהרי אינו משגיח על עצמו ויצא מכללות גופו כנ"ל וכל חפצו ותשוקתו בחכמה מה לו, וזהו דברי בן זומא שנתן סימן לאדם חכם והוא הלומד מכל אדם כמאמר דוד המלך ע"ה תהילים קיט, צט [מכל מלמדי השכלתי] כי עדותך שיחה לי, פירוש החכמה והתורה, כמשל חולה גדול שבוודאי רצונו להתרפאות מרופא יהיה מי שיהיה ואינו משגיח על הרופא וכל עיקר חפצו ותשוקתו היא הרפואה שתבוא לו מכל אדם ומכל מקום:

כללא דמלתא להיות בעצמו כמי שאינו בהפקרות גמור גופו ונפשו להמחות על קדושת שמו ית"ש מעוה"ז ומעוה"ב באיזה אופן שהוא ובכל מקום שהוא, אינו משתוקק ופונה לשום צד כי אם אליו ית"ש מגודל עיונו מגדלות הבורא ית"ש, כמו שאמר יונה יונה ב, ג מבטן שאול שועתי וגו' אפילו מגיהנם ושאל פנה אל האלהים, כי מה לו ולעצמו איך ומה שהוא ובאיזה אופן הוא ואם לא היה נברא ואם נברא ויאבד כבהמות נדמו, שכבר נתבטל לעצמו לגמרי מפני הסתכלותו בגדלות הבורא ית"ש וכל חפצו ותשוקתו רק שיתגדל ויתקדש שמו יתברך ויתגלה אלהותו. והנה חכם כזה בוודאי פרוש מהכל הוא כי אין לו חפץ בכל ונשגב ה' לבדו ביום ההוא:

והנה כללא דמלתא שכל דבר והפוכו הוא מקצה אל הקצה, כי הפוך הידוע הוא שאינו ידוע אע"פ שאינו כסיל אבל חסרון ידיעה, והפוך החכם הוא הכסיל ממש שכל הגדול מחבירו הפוכו ג"כ גדול, נמצא שהמעלה היותר גדולה היפוכה הפחיתות יותר גדולה, וכן על דרך זה הוא בהפוך כי מן הפחיתות היותר

גדולה היפוכה המעלה היותר גדולה, והנה בפ' וסדר הקודם דברה תורה והזהירה מן העריות החמורות ואבות הטומאות היותר קשות, כמעשה ארץ מצרים [וכו'] וכמעשה ארץ כנען [וכו'] לא תעשו יח, ג, כדפירש רש"י ז"ל מגיד שמעשה אנשי ארץ מצרים וכנען מקולקלים יותר מכל האומות, וסיים בסוף הסדר לבלתי עשות מחוקות וכו' ולא תטמאו בהם וכו'. והתחיל בסדר וידבר ואמרת אליהם קדושים תהיו ופרש"י ז"ל פרושים וכו' שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה וכו' עכ"ל, והענין שהוא דבר והפוכו ואם האזהרה היה תחלה מן המעשים המקולקלים ביותר מכל האומות נמצא שמדבר כאן בקדושה ופרישות תכליתית האפשרי להיות בנקודת החכמה בביטול עצמו לגמרי בדקות נפלא כמו קוצו של יו"ד שרומז לכתר עליון מפני דקותו עיין זח"ג סה ע"ב :

וזהו דברי המדרש יכול כמוני שהרי באמת הוא מתואר חכם וכולם בחכמה עשית ובידו לגזור אומר ויקם להיותו גם כן מקומו של עולם ע"י החכמה, ת"ל כי קדוש אני שקדושתני למעלה מקדושתכם פירוש שהרי במה נחשב הוא חכם מפני שהחכמה מאין תמצא בביטול עצמו לגמרי ונעשה כמו שאינו מפני גדולת הבורא ית"ש וריחוק השגתו ית' ממנו כמאמר אחכמה והיא רחוקה ממני וא"כ בוודאי קדושתני למעלה מקדושתכם. והמדרש נותן סימן לאדם אם תרצה לנסותך לדעת את אשר בלבבך אם הגעת לאיזה קדושה ופרישות ידוע תדע מערכך אם קטן אתה בעיניך ומתבטל בעצמך ומתגשם ומתרחק בעיניך יותר נגד צחצחות הבורא ית"ש אז תלך לבטח דרכך והיא תצלח והבן. והנה בכמה מקומות בזהר ח"ב ככא. ח"ג רצז. ועוד מבואר שהחכמה נקרא קודש יעו"ש וד"ל ודו"ק:

פרשת אמור

מספר פרי עין:

אמור אל הכהנים וגו' ואמרת אלהם לנפש לא יטמא בעמיו וגו'. פירש רש"י ז"ל כשהוא בעמיו וגו'. הנה הוא על דרך ארז"ל באבות ד, ב הוי רץ למצוה קלה כבחמורה שמצוה גוררת מצוה, והוא על דרך הפסוק תהילים קיט, לב דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי. והענין כשהאדם עושה מצוה לשם שמים שהיא לשמה שהוא מפני שאמר ונעשה רצונו, מעורר כל העולמות מן השפלים התחתונים המורכבים שבעשיה וכל עשיה יצירה בריאה אצילות ועולמות אין מספר עד הרצון העליון שעלה ברצונו הפשוט לברוא העולמות בשביל ישראל שנקראו ראשית שיקבלו התורה ועול מלכותו עיין ב"ר א, ה, והוא השתלשלות העולמות הנ"ל עד שהגיע למצות מעשיות. והנה בעשותו אחת מכל מצות ה' בכל כוחו ומדותיו עד ההתעוררות השמחה של המצוה מעורר כל העולמות בשמחתו ומוסיף כח בפמליא של מעלה כביכול ועליות כל העולמות אל הרצון העליון והוא עצמו בתוכם, ומשם מחזיר ומוריד שפע מעולם אל עולם עד השפלים התחתונים, וזהו ברכות לא ע"א אין עומדין להתפלל וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה שבכל מדות האדם היותר עליון מכל הוא השמחה, ואם היא של מצוה היא היחוד העליון מכל, והתפלה ידוע שנקראת נפש דוד שהיא השכינה עיין זח"א רו ע"א, לכן מוזכר לשון תפלה בנפש כמו שמו"א א, טו ואשפוך את נפשי וגו' כמבואר:

והנה ידוע מאמרם ז"ל עיין ראשית חכמה ש"ב פ"ד שכינה בתחתונים צורך גבוה פי' כידוע היות מלכותו בכל משלה אפילו בחיצוניות העולמות, לכן אם אדם מבקש או מתפלל על איזה דבר שחסר ממנו לא תהיה כוונתו אלא על חסרון שבשכינה שאינו מן הראוי וכי כלום חסר מבית המלך, ותפלה כזאת היא מצוה ועל זאת יתפלל כל חסיד, משא"כ אם כוונתו להשיג תאוותו וחסרונו שאינו עולה למעלה כלל אבל תרד מטה מטה שהיא הקליפות ח"ו וטמא טמא יקרא:

כללא דמלתא כשאדם עושה מצוה אחת ומקדש עצמו למטה לשמה, מעורר כל העולמות עד למעלה ומקדשין אותו מלמעלה דרך השתלשלות כל העולמות אשר העיר בשמחתו והורדת השפע עד עצמו. וזהו דרך מצותיך ארוץ, באותו הדרך של השמחה ושל המצוה אשר עשה כבר מן הנתניב נעשה דרך כבושה לרוץ כי אין שם שום מעכב ומונע, כי בעשותו לשמה שאמר ונעשה רצונו שהוא הרצון ושם יתפרדו כל פועלי און ע"פ תהלים צב, יא שהם הקליפות כי אין שם שום אחיזת החיצונים ח"ו וכהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלהים שם סח, ג. וזהו הוי רץ למצוה קלה ופירוש קלה שהיא לשמה שאמר ונעשה רצונו שהוא רוחני בלי שום כוונת ארצית ומחשבת חוץ שהוא כבד דטבע הארצי שהוא חומרי ועפרי מפני שמצוה גוררת מצוה, וידוע מלשון גורר אדם מטה כסא ושלחן וספסל וכו' שבת כב ע"א שעושה חריץ בגרירה, והוא שמצוה אחת עושה חריץ לחברתה וא"כ בוודאי תהיה בורח מן העברה כי שם יתפרדו כל פועלי און וכהמס דונג מפני אש, וכמו כן להיפך כאדם הבורח מן הלהב הגדול כן יברח מן העברה עצמה שלא יוכל להתקרב ממש כמו כבשן של הבערה ויצא מפני החריץ של מצוה שחרוץ בלבו ורוח נכון חדש בקרבי כנ"ל:

וזהו לנפש לא יטמא בעמיו, פירוש לנפש שהיא תפלה כנ"ל לא יטמא פי' שלא יהיה מחשבתו על גשם החסרון וקראו טמא כנ"ל, וזהו בעמיו ופרש"י ז"ל כשהוא בתוך עמיו פירוש בכל אבריו ומדותיו הגשמים כמאמר קהלת ט, יד עיר קטנה שהיא האברים והב"ן. וזהו משלי כ, כז נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן, כידוע שכל נפש רוח נשמה חיה יש להם בחינת רמ"ח אברים ושס"ה גידים המלובשים תוך אברי האדם ובכל מצוה שמלביש לאיזה אבר משם יתפרדו הקליפות, וזהו נר ה' כי נר מצוה שהוא אור אש נשמת אדם חופש פירוש על דרך הפסוק שם כח, יב יחופש אדם שהוא ביטול הקליפות. וכן ענין סמיכות גאולה לתפלה היא עלית השכינה כידוע עיין זח"ב ר ע"א, ולכן הסומך גאולה לתפלה מובטח לו שהוא בן עוה"ב מפני ביטול הקליפות והבן:

וזהו שנאמר דברים כ, ג במשוח מלחמה שמתחיל שמע ישראל אתם קרבים היום ואמרז"ל סוטה מב ע"א למה פתח בשמע ישראל לומר להם אפילו אין להם אלא קיום ק"ש שחרית וערבית ראויים הם שיפלו אויביהם לפניהם, והענין הוא כידוע עיין זח"ג קעז ע"ב ליחד מדת יום בלילה ולילה ביום וביחוד זה מתבערים הקליפות ומי יעמוד לפנייהם מאז בוודאי מוכרחים אויביהם ליפול תחתיהם. וזה היתה כוונת גלית הפלישתי שהיה יוצא שחרית וערבית לבטל אותם מקריאת שמע כמו שדרשו רז"ל סוטה מב ע"א

:

וזהו אמור ואמרת להזהיר הגדולים על הקטנים, ופי' להזהיר מלשון דניאל יב, ג זוהר הרקיע שהוא להאיר ופי' גדולים הוא הגדלות שהם המוחין ופי' קטנים הוא הקטנות שהיא שכינה בתחתונים ע"ד תהלים קג, יט ומלכותו בכל משלה, כלומר להאיר הגדולות על הקטנות מן הרצון העליון עד אלה המצות אשר יעשה אותם האדם בעולם העשייה וחי בהם והב"ן:

[וזהו ד איתא בגמרא ביצה טז ע"א שמאי כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר זו לכבוד שבת מצא אחרת נאה הימנה וכו' אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים. והוא תמוה וכי שמאי מעשיו שלא לשם שמים חלילה, וביאור הענין מהיות ידוע שתלמידי שמאי היו חריפי טפי יבמות יד ע"א ואפילו הכי נקבעה הלכה כהלל שהיה ענוותן ערובין יג ע"א, וידוע כי השמים מדה אחת ושם נקראת מדה אחרת תחתונה עי' תיקון"ז ת' מ"ט והוא היחוד האמיתי ליחד שם לשמים שהוא ו"ה, והנה שמאי לגובה ערכו היותו חריף טפי לא היה יכול ליחד מדה התחתונה לאשר עליה משא"כ הלל שהיה ענוותן וכל מעשיו ליחד מדת לילה ביום שהיא שם לשמים וזהו לשם שמים והב"ן:

פרשת בהר

נשאל מאמי מו"ק ה ע"א כל השם אורחותיו בעוה"ז זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה שנאמר תהילים נ, כג ושם דרך אראנו בישע אלקים:

פתח בדברי רש"י ז"ל כה, א מה ענין שמיטה להר סיני אלא מה אלו נאמרו כללותיהן ופרטותיהן מסיני אף כל וכו'. והענין מאמר רז"ל אבות ה, א-ב בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול וכו' וליתן שכר טוב וכו', עשרה דורות מאדם וכו' עשרה דורות מנח עד אברהם וכו' וקבל שכר כולם. הנה תמיהת העולם על בעשרה מאמרות והלא במאמר אחד יכול אלא וכו' וכי הקב"ה בטרוניא בא עם בריותיו אחר שהיה יכול לברא במאמר אחד למה ברא בעשרה מאמרות כדי להפרע עונש עשרה מאמרות:

אבל באמת ענין העשרה מאמרות הם י' פעמים ויאמר ויאמר הכתובים בסדר הבריאה אשר בכל ויאמר היה בריאה פרטית כידוע לנו מענינים הידועים והנגלות לנו כי הנסתרות לה' אלהינו ע"פ דברים כט, כח אבל המבואר בספר התורה פר' בראשית ויאמר יהי אור ויאמר יהי רקיע וכן כולם בריאת שמים וארץ ומקוה מים ובהמות ועופות ואחרי כולם ויאמר נעשה אדם הכלול מעליונים ותחתונים כפרש"י ז"ל שם ב, ז :

והנה ארז"ל קידושין פב. עיי"ש סוף מעשה במחשבה תחילה שכולם לא נבראו אלא בשביל האדם וכן אמרו ז"ל ברכות ו ע"ב כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה, לכן כל העולם כולו מתנהג ע"י האדם כמאמר בראשית א, כח ורדו בדגת

הים וכו' וכמאמר דוד המלך ע"ה תהילים ח, ז תמשילהו במעשי ידיך כל שתי תחת רגליו וכו'. וכענין התחתונים כן הוא בעולמות העליונים שנבראו ואדם על כולם שהרי ארז"ל ב"ר י, ז אין לך עשב מלמטה שאין לו מלאך מלמעלה וכו' ואומר לו גדל ואחרי היות האדם מושל בכל מלמטה כן הוא מושל על המלאכים והממונים עליהם והעולמות העליונים שנבראו בשבילו שהרי הוא מלך על כולם עיין זח"ג י ע"א. ובהא סלקי ובהא נחתי העולמות וכל הנבראים ע"י רוח האדם העולה מעלה מעלה לדבקה בו יתברך, או רוח האדם ובהמה היורד מטה מטה ח"ו, כן ממשיך העולמות וכל הנבראים אתו אחרי שכולם כלולים בו. כידוע מנפש הבהמית שבאדם שהיא נפש המתאוה וכן כל הנבראים כולם. ואם נמשך האדם אחרי נפש הבהמית שלו הרי הוא בהמה בצורת אדם, ובדבר שקלקל צריך שיתקן בו כמבואר בקרבן סוטה היא עשתה מעשה בהמה קרבנה מאכל בהמה סוטה יד ע"א, וכן ענין כל הקרבנות מן הבהמה מן הבקר מן הצאן מלבד הנסתרות לה' אלהינו הוא עניינו שיתקן מעשה בהמית שלו וישוב אל ה' כאשר יורו אותו הכהנים מקריבי הקרבן, ועל ידו מתעלים כל הנבראים שלמטה מטה ומעלה מעלה הנוגעים במקום קלקלתו שהורידם מתחלה אל עומק הקליפות ע"י מעשיו הרעים:

ועל דרך זה כל מעשי האדם דרכיו ומחשבותיו בעוה"ז אשר בכל עת ובכל שעה ובכל רגע כחץ יעוף יומם יצוה חסדו או כל מדה ומדה שמתעורר עליו וכהתעוררות מדותיו כן הוא התעוררות העליונים כמאמר עיין זח"א פז ע"ב אברהם אתער חסד בעלמא שקראו הכתוב ישעיה מא, ח אברהם אוהבי וכן כל הצדיקים במדותיהם, ולכל אשר יעבור עליו מדה רעה או מחשבה זרה מסתכל הוא מה זה ועל מה זה וירא בושת מלפניו יתברך עד שמתבטל ומתעלה ע"י חיות הקודש השוכן אתם בתוך טומאותם ומאמרו יתברך אשר במאמרו ברא אותו הדבר והוא חיותו טוב הגנוז בתוכו, וע"י הסתכלותו בזה מתדבק אליו יתברך ע"י אותו החיות וע"י עלייתו מתעלה ג"כ אותה הבריאה שבאה לו במחשבתו ומדותיו וכן [כל] העולמות העליונים:

וזהו ליתן שכר טוב לצדיקים שהוא הטוב הגנוז בגוה המחיה אותה הבריאה שהוא הויאמר שנברא על ידו כי לשון אמירה הוא הנהגה וחיות פנימי כארז"ל ע"י זח"ב יז ע"א אמירה בלב וכמאמר שמות כד, א ואל משה אמר עלה אל ה' שהרי האומר הוא ג"כ ה' אבל הוא מדריגה נסתרת כמבואר בזהר ח"ב קכה ע"ב, ולהיות האדם כלול מכל הנבראים הרי הוא עולם קטן עיין ת"ז תיקון ע' קל ע"ב ובודאי היה יכול להבראות במאמר אחד אבל ברא הקב"ה עשרה מאמרות כל מאמר בריאה פרטית והאדם אחרון מכולם הכולל כולם כדי לקבל שכר כולם בעלותו כנ"ל, וכן הרשעים כמאמר רז"ל פסחים מט ע"ב עם הארץ אסור לאכול בשר כי מה מועיל שנעשה מבשר הבהמה גופו ובשרו והרי הוא ג"כ מעשה בהמה אחרת ואדרבה מחליף מבהמה טהורה לטמאה, שכל הטמאים ג"כ נכללים באדם אחרי היותו בעל בחירה ועתה באכילתו הנה הוא מחליף פרה בחמור. אבל זה כל האדם שצריך לשקול בפלס מאזני מדותיו שבודאי הם מסתעפים מן הבריאות שקדמוהו ובהתדבקו אליו יתברך ע"י החיות והאמירה של אותה הבריאה הוא מתבטל ומזדכך וזוכה לראות אותו האור של ששת ימי בראשית שנגזז לצדיקים שהוא האור של ויאמר שהוא חיות של אותה הבריאה:

וזהו כל השם אורחותיו בעוה"ז זוכה ורואה וכו' וכן בכל מדה ומדה שמתעורר עליו עד שמקבל שכר כולם וכן נח ואברהם קבלו שכר כולם, כללא דמילתא שבכל סוף דבר נכללים כל הסדר שקדמוהו והוא תכלית הכל והכל כאין בטל ומבוטל נגדו ונגרר אחריו וזהו ענין השמטה שכל הששה שנים נכללים בשביעית ומתבטלים נגדה לכן כל הקנינים מתבטלים ויוצאים לחירות, והכל מסיני שהוא הביטול והאין כי ענין סיני

הוא הענוה והאין כידוע שגימטריא עין שהוא סוף חכמה שהוא האין וההסתכלות ומשביעית נלמד על כל המצות שמתעלים ע"י סוף המעשה מסיני שהוא הביטול והאין וזהו אבות א, א משה קבל תורה מסיני:

פרשת בחוקתי

מספר פרי עין:

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. ופירש רש"י ז"ל אם בחוקותי יכול זה קיום המצות כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות אמור הא מה אני מקיים אם וכו' שתהיו עמלים בתורה. ודקדק הרב למה קרא כאן התורה בשם חוקים והלא יש לה כמה שמות מצות ומשפטים ועדות וכיוצא:

והענין על דרך שאמרו רז"ל אבות ה, א בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול להבראות וכו' אלא להפרע וכו' וליתן שכר טוב וכו'. והנה רבו המפרשים בכאן, ובקיצור שאם היה העולם נברא במאמר אחד ולא בהשתלשלות עשרה מאמרות לא היה עב וחומרי כל כך ולא היה אפשרות תערובות הרע ומתבטל הבחירה, וזהו להפרע מן הרשעים שאי אפשר בריאתם כי אם בעשרה מאמרות והם מאבדין אותו עולם שנברא באופן זה, וליתן שכר טוב לצדיקים שאע"פ שהיה עשרה מאמרות והשתלשלות עבות וחומרי והם מקיימין אותה:

ובכדי לבאר היטב ענין בעשרה מאמרות שהיא עשרה פעמים ויאמר ושאלת הגמרא היא והלא במאמר אחד יכול להבראות, שהוא בויאמר אחד היה לו לכלול כל הבריאות שמים וארץ ומקוה מים ותדשא הארץ ובריאת המים ומאורות ובהמות ואדם, אבל מהיות ידוע עיין זח"ב ר ע"א אמיתות הענין שהעשרה מאמרות הם העשר ספירות והשתלשלות הראשון עד שהגיע לכלל המדות וידוע הוא להיותו סובב כל עלמין וממלא כל עלמין עיין זח"ג רכה ע"א, והנה העשר ספירות הם עשר בחינות שונות הגם שבכל אחת כל העשר הם כלולים בתוכה אעפ"כ הכל הולך אחר העיקר והיא הגוברת וכולם מתבטלים כנגד העיקר:

וזהו טעם עשרה מאמרות שהם עשר פעמים ויאמר בכדי שתוכל כל מדה ומדה לפעול פעולתה משא"כ אם היה רק מאמר אחד הגם שהרי שורש הכל הוא אין סוף המאיר בתוך כולם ובוודאי כולם כמוסים וקשורים ומיוחדים וכלולים ונפרטים בו ואין שום התגברות לאחד על אחד אבל אינם כדרך שהם בתוך המדות, כידוע ממדות השיר של לוי והרננה שרשם בגבורה שהוא דינים עיין זח"א קמג ע"ב ולכאורה היא היפוך הטבע, אבל האמת הוא שא"א לחדוה דרננה כי אם ע"י התחדשות הטוב והתחדשות אי אפשר

כי אם ע"י דינים בתחלה שהוא הסתלקות ואח"כ בהסיר הדינין והתחדש הטוב מתעורר החדוה והרננה, והנה נמשול על שורש המדות שבו יתברך שהם כנ"ל, ובפסוק דה"א טז, כז עוז וחדוה במקומו שהוא שורש הגבורה הגם כי עוד לאלוה מלין והמבין יבין אבל מדות כאלו אינם יכולים להתגלות, ואם כן בעולם ההתגלות אינו יכול להיות כי אם ע"י הסתלקות והתחדשות ואחרי שהגיעו המדות לכלל התגלות והשי"ת מאיר בתוכם ומיחד לון ומסבב לכל אחד כידוע:

הנה כשהאדם משתנה ממדה למדה ומתהלך מעולם אל עולם צריך לפלס מעגל רגליו ולשום ה' נגד עיניו מה זה ועל מה זה שהרי הוא יתברך הוא הסובב לכל אחד ואי אפשר לצאת מעולם ולהכנס בשני כי אם על ידו יתברך המסבב אותו ושורש הדבר נמצא בו ואם כה יעשו להם לטהרם קדוש יהיה והמדה תפעול פעולתה השרשית על דרך משל הגבורה והפחד שלו תפעול החדוה והרננה, משא"כ הרשעים כים נגרש ישעיה נז, כ שמערב כל המדות יחד ברגע חסד ברגע כעס וכמו כן כל המדות, ואינו יועץ אל גבור ע"פ ישעיה ט, ה להתיעץ מה ולמה נכנס במדה זו ויוצא מזה אבל כל המדות כולם נעשים ומתפעלים בו מאליהם ע"י עצמו לטובת גופו שהרי כולם נכללים בו ואם אינו מתייעץ עם שרשם וחיותם של המדות הסובב אותם וממלא אותם נמצא שהם כלים מאליהם וזהו שנאמר משלי ב, ד אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה:

פרשת נשא

בפסוק ו, כג כה תברכו את בני ישראל אמור להם. ודרשו חז"ל סוטה לח ע"א אמור להם פנים בפנים. הענין ארז"ל אבות א, יז שמעון בנו אמר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, ע"ד ארז"ל שם ג, יז כל שחכמתו מרובה ממעשיו דומה וכו' והופכתו על פניו [וכו'] אבל כל שמעשיו מרובין וכו'. דקדקו המפרשים שסיבת והופכתו הוא רבוי החכמה מלשון שחכמתו מרובה ולא אמר שמעשיו מועטין מחכמתו ודו"ק:

והענין כידוע בראשית ברא תרגומו בחוכמתא בראשית א, א שהיא התורה ובאורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא זח"א ה ע"א, וכן דרך האדם נקרא עולם קטן ת"ז ע קל ע"ב מרמ"ח אברים שהם מצוות עשה ושס"ה גידים שהם מצוות לא תעשה, ומגודל עבות חומר הגוף מאליו נמשך אל החיצונית, וכונת הבריאה ידוע שהיתה לכבודו יתברך שיתהפך החומר לחותם המציירו. והנה בכדי לזכך חומריות הגוף הוא בעשות האדם אחת ממצוות ה' המיוחד לאיזה אבר מרמ"ח אברים ומקבל עול מלכות שמים על אותו אבר מתחלה, ומתיישב שכל בריאת אבר ההוא הוא ע"ד מצוה זו כידוע באורייתא ברא קוב"ה עלמא כנזכר שהוא התורה ומצוות וא"כ המצוה הוא חיות אותו אבר ואי אפשר לצאת ממנה חוץ ימין או שמאל שאם אין המצוה אין האבר, ואחר קבלת העול עושה מעשה המצוה בפועל ומלביש המצוה על האבר ומשרה

הקדושה של המצוה ומאמרו ית' על האבר, מזה מזדכך האבר פעם ושתים עד שיאיר אור תורה בנר המצוה ומשם יתפרדו כל פועלי און, כי אין החומר מזדכך כי אם ע"י מצוות מעשיות דווקא להרגיל כל אבר במצוות דווקא ושלא לצאת החוץ בענייני הרשות והתאוות מה דאפשר שלא להשתמש מזה כלל, ובהשתק האבר מהשתמשו בתאוות ורשות כי אם במעשה המצוות אז יבקע כשחר אורו שהוא אור הגנוז כמאמר בראשית א, ד וירא אלקים את האור כי טוב שהאור נקרא טוב. וזהו לא מצאתי לגוף טוב משתיקה פירוש שיאיר אלא שתיקה מן התאוות ויקבל על האבר עול מלכות שמים הנקרא ג"כ שתיקה, ולא ישתמש באבר כי אם מעשה המצוות. וזהו לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה:

משא"כ כשירבה המדרש והחכמה לדעת ולא המעשה יהיה חכמתו מרובה ממעשיו ולא די שלא יתקן אלא אדרבה והופכתו על פניו כנזכר. וכמאמר סוכה נב כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו ולא דרך כלל אמרו אלא אפילו אם ירבה לדעת תוכחות ומוסר חכמה ודעת איך להנצל מאותו תאוה ולא ירבה במצות אותו אבר המיוחד לאותו תאוה ג"כ מזיק יותר בחכמתו. והוא מאמר רז"ל ברכות סג ע"א למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת נזיר שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, משא"כ אם אינו רואה סוטה בקלקולה ואינו יודע חכמה ודעת להווסר כל כך אין צריך להזיר עצמו מן היין. ולכאורה הוא להיפך אדרבא כי בראותו נווסרו כל הנשים ואין צריך להזיר אבל הוא דברינו הנ"ל כי בראייתו הוא נוזר ומבין יותר באמת שלא לעשותו להשתמש בתאוה זו ומאז צריך שימור יותר ויותר כי אין לו עדיין מעשה להגן עליו שלא תתהפך הידיעה [והחכמה] על פניו:

והענין הוא שהתורה [והחכמה] נמשלו למים תענית ז ע"א שמשנתנים בצורת הכלי שהם בתוכה אם מרובעת או עגולה, כן התורה והחכמה משנתנים באדם אם טוב ואם רע במדותיו שהוא דרך התפשטותו בגוף האדם ע"י המדות, וזהו קהלת ט, יד-טו עיר קטנה ואנשים בה מעט וכו' ילד [איש] מסכן וחכם. והתמיה על מה שקראוהו מסכן מיישב בעל העקידה ז"ל שהגוף והיצה"ר גוזלים תמיד את שלו ובשלו עושים את הרעה הזאת, ומהפכים ללענה משפט ואומרים על רע טוב ועל טוב רע שהוא מעשה הרשות והתאוה, מלבד האמת הידוע להיפך אלא אפילו אם היה מנסה פעם ושתים לטעום טעם מעשה המצווה של אותו האבר בעוה"ז היה מתבטל לגמרי ממש מלהשתמש עוד באותו האבר מעשה התאוה והרשות כי אם הכרח והוא מצוה כמאמר ויקרא יח, ה וחי בהם. וכן יעשה דרך בקשה כשמבקש ומתפלל על איזה חסרון לא יהיה המאורע כי אם מהתעוררות התפלה והעלייה והדביקות, אבל אחר שיתעורר ידבק אל שורשו שיבטל ממנו חפץ השגת החסרון שהרי גם הוא אינו חפץ כי אם מה שהוא מן ההכרח ואז בהתקרבו אל שורשו משפיע האור הגנוז בתוכו ויתמלא החסרון מעצמו:

וזהו לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום עוקצין ג, יב כידוע שהשלום הוא התקשרות, שהוא אור א"ס המאיר ומחיה לכל הוא האור הגנוז שבתוך הכלי משפיע מכל וכל, ולכן הקב"ה שמו שלום שהוא עושה שלום ויק"ר ט, ט. ולכן אין כלי מחזיק ברכה אלא ע"י התקשרות אל השורש ואור הגנוז שהוא השפע שהוא השלום ולכן נשפע אל החסרון ומתמלא, והנה מדת אהרן הכהן שהיה רודף שלום בפועל בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו כידוע אבות א, יב מפני שהיה מדתו לרדוף רק אחר אור הגנוז ומחיה

כל דבר שהוא השורש לכל שהוא א"ס, ולכן המצוה בו ושם צוה ה' את הברכה אהרן ובניו יברכו את בני ישראל, ולכן אמור להם פנים בפנים שיהיו שניהם מכוונים לדבר אחד השומע ומשמיע רק להשיג האור העליון מצות ה' ברה תהילים יט, ט, משא"כ אם יהי' כוונת המקבל להשיג חסרונו שהוא אחוריים. וכן דרך כל אדם הכלול מהכל שהוא כהן לוי וישראל הנה מדת הישראל שבו יעמוד על מעמדו שהוא האמונה שלימה בהשגחה פרטית, ומדת הלוי שבו שהוא החסרון שימצא הוא רק לעורר ההתקרבות, ומדת הכהן שבו יקריבו, ובהתקרבו יאמר פנים אל פנים שהוא בלי שום כוונת מילוי החסרון שכבר נתבטל השגת התאוה רק אור הפנימי אז יברכך כ"י [וכו'] שיושפע שפע ברכה וחיים ושלום, והוא אמרם ז"ל מנחות קי ע"א כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה וכן כולם מפני שמכל מקום שתהיה התעוררות נפשו להתדבק אל שרשו אותו האור מתעורר בכללות העולמות עד הא"ס ומשם חוזר וניער בשפע רב טוב הצפון:

פרשת בעלותך

בפסוק יא, ד והאספסוף אשר בקרבו התאוה וכו' בוכה למשפחותיו. ופרש"י ז"ל על העריות וכו'. והענין משה שהקשה לדבר למה הרעות וכו' ואם ככה את עושה לי וכו' ואל אראה ברעתי ודבריו שש מאות אלף רגלי וכו' ואתה אמרת וכו' שם יא-טו :

הענין הוא על דרך ארז"ל באבות ו, ב בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת וכו'. הנה ידוע ששים רבוא נשמות ישראל וכמו כן אותיות התורה עיין ז"ח שה"ש צא ע"א כידוע שאורייתא וקב"ה וישראל כולא חד זח"ג עג ע"א וישראל הן הן גופי התורה. וידוע באורייתא ברא קב"ה עלמא זח"א ה ע"א שהן אותיות ואין לך דבר בעולם בלתי אותיות המחיה אותו שהם מאמרו של הקב"ה, ואם האותיות הם בהעלם ואינם נכרים הנה האדם המדבר קודם שמדבר דבר מה הרי הדבור והאותיות הם בכח ואינם נכרים. כללא דמלתא שחיות כל דבר הם האותיות שבתוכו ואם האדם חוטא ח"ו מכניס האותיות שהם החיות ברע ונותן כח ברע, הגם שאינו נראה בעיני בשר האמת ידוע, ולכן נותן וידוי דברים באומרו חטאתי במרירות לב מחמת יראת ה' ושתוף אהבת ה' הרי מוציא אותיות המחיה מן הרע ונשאר הרע בלתי חיות וממילא בטל:

והנה אם היה האדם זוכר ומשגיח בשעת למוד התורה איך הוא מדבר אותיות התורה שבהם נברא העולם זח"א רד ע"א, והוא בעצמו היה מתדבק בדברי אותיותיו אל שרשו אותיות התורה שנתנה בזה העולם בקולות וברקים למען תהיה יראת ה' על פניו לבלתי יחטא כמבואר בפסוק שמות כ, יז, ממילא היה היראה והפחד נופל עליו ובקולות וברקים עליו יופיע שלא יחטא ח"ו כי איך הוא האפשרות הענין לחטוא בהנה. וזהו ענין בת קול שיוצאת מהר חורב וכו' הם אותיות התורה שבכל אדם הוא מכריז ומזכיר אותו בכל יום, ומי שאינו שומע הבת קול דהיינו שאינו מזכירו אוי לו מעלבונה של תורה שבתוכו. וזהו כל מי

שאינו עוסק בתורה פי' שאינו עושה רושם בתורה שבתוכו נקרא נזוף אבות שם והוא ענין הנזיפה באדם עד שמשנתנים פניו אזל סומקא וכו' ב"מ נח ע"ב . וזהו ארז"ל זח"א קצא כ"ב עיי"ש שכל נפשות ישראל שיהיו עד משיח כולם עמדו בסיני וקבלו את התורה שהם האותיות של שרשם המזכירים אותם אל דמי לכם:

והנה ידוע כי משה היה הדעת של כל ישראל שהם ששים רבוא נשמות עיין ת"ז ת"ע קלח ע"א והנה המן היה בזכות משה תענית ט ע"א להחיות את ישראל בלחם מן השמים שהוא רוחני טעם לבד כל מה שרצו לטעום שהוא החיות לבד בלי שום גשם, מפני שמשה היה פרוש מן האשה שהוא הגשמיות כן היתה השפעת מזונו לכל ישראל, וזהו לא נתנה תורה כי אם לאוכלי המן מכילתא בשלח כ' שהוא החיות לבד שהם אותיות. משא"כ באכילה גשמיות שהוא נרגן מפריד אלוף. כמו שהזהיר לאכול לב של בהמה הוריות יג ע"ב מפני היות נפש הבהמית תלוי בו:

והנה ישראל שאכלו מן פסקה זוהמתן ולא נתאוו ונתקשרו לשום תאוה ואהבה גשמיות בלתי לה' לבדו. אבל האספסוף אשר לא מבני ישראל המה הגם שנזדככו באכילת המן שלא להתאוות לשום דבר אעפ"כ התאוו תאוה, פירוש שהתאוו שיהיה להם תאוה ואהבה גשמית, כי לא מבני ישראל המה ואי אפשר להם להיות כל חיותם מן הדעת ולכן בקשו אוכל למו בשר. וזהו חנם בלא מצוות ספרי בהעלותך יא, ה, גם בזה ניחא למשפחותיו על עסקי עריות שבת קל ע"א . לכן הרע למשה מאד שהוא הדעת וכל ששים רבוא נשמות ישראל היו דור דעה שהם ענפיו שלא יתקשרו כולם בגשמיות ויכניסו הדעת שהם האותיות והחיות ברע ח"ו, וזהו ואל אראה ברעתי וזהו שש מאות אלף רגלי העם פי' שהם ששים רבוא שרשי ישראל והתורה שהיא הדעת ואתה אמרת בשר אתן להם ומה יהיה בסופם, וזהו הרגני נא הרוג וכו' כי הוא והן הכל אחד ונחות דרגא קרוי מיתה והריגה כמבואר בזוהר ח"ג קלה ע"ב ע"כ. יחננו דיעה בינה והשכל אמן כן יהי רצון:

פרשת שלח לך

בפסוק שלח לך פרש"י ז"ל שהקב"ה לא הסכים רק שלא מיחה בהם [בן] ואמר אם תרצה שלח. והענין הוא על דרך שאמרו רז"ל ברכות ה ע"א שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן ע"י יסורים תורה וארץ ישראל ועוה"ב ודרשו הכל מהכתוב. הענין הוא ידוע ארז"ל זח"א ה ע"א באורייתא ברא קוב"ה עלמא והם אותיות התורה כידוע. ומבואר בספר יצירה פ"ב מ"ג וקבען בפה, שהאותיות נקבעו בקביעות באדם בפה, ובהברת האותיות מעורר כל העולמות שהם מן המדות ולמטה שהם התחלת העולמות והתגלותם ע"ד תהילים פט, ג עולם חסד יבנה, ואין לך שום מבוקש שיהיה למעלה מן המדות רק צעקה מוזכר בזוהר ז"י"ב יט ע"ב עומק רום שהיא למעלה למעלה מפני שהיא מעומקא דלבא שא"א להתלבש באותיות:

והנה ידוע אמיתת וטבע הנבראים למשוך אחר שרשו ובתר עיקרא גרירא, כדרך הדומם להצמיח ולעלות יותר ממדריגתו ודרך הצומח לגדל בכדי לכנוס בחי וחי במדבר הגם שאין יודעים מאומה אך נטבעים בטבע, וא"כ בוודאי מן הראוי בהזכיר אותיות התורה שבהם נברא עלמא להתמשך אל שרשו שהוא התורה שהיא היתה אלפים שנה קודם שנברא העולם ב"ר ח, ב שהם המדות, והוא התפשטות כל הגשמיות מעיקרו שאין לך דבר שיהיה בלא מדות והוא בהעמיד הגוף מלמטה והחיות עולה למעלה ופירוד החיות מן הגוף עד ביטול ההרגש שאין לך יסורים קשים מהם כידוע מהחוקרים שכל יסורי הגוף מכח הלב וכל דבר יסורים הם פירוד הדביקות וכן דרך וענין כל החולשות ר"ל כידוע מענין פירוד הנשמה מן הגוף שהיא מן הז' דינים כידוע זח"ב קצט ע"ב, אם אמנם בנידון דידן אין הפירוד לעולם מפני שנשאר הרשימה כידוע מדרך הרוחניות והסתלקותם, . אעפ"כ מובן גודל היסורים עד שהגוף נשאר מעמד בלי שום חיות כידוע מהנביאים " וכתובים מדניאל ח, כז ונחליתי שהיו חולים ממש בביטול כל ההרגשות:

והנה הוציאו רז"ל מן הכתוב תהילים צד, יב אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו, ואפשר לפרש בכמה ענינים אחד ידוע הוא כי י"ה הוא חצי השם וכל הפגמים של אדם הוא בהפריד אותיות ה' כידוע ענינו מהו זוח"ג רכה ע"א והנה יש אנשים עבי הגופים שאינם מתיסרים כ"א בהכאה וביטוש על דרך משלי יז, י תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה, כי המבין מתייסר בדברים כמאמר שם כט, יט בדברים לא יוסר עבד שהוא עב משא"כ בן חורין שהוא בעל תורה הנקרא חרות על הלוחות ודרשו רז"ל אבות ו, ג חירות כידוע שהוא עלמא דחירות, שהוא המבין וחכם כידוע שהם אלפים שנה שהוא למעלה מן המדות, יוסר בדברים שהן אותיות כשמתמשכין אל שרשם שהיא התורה. והנה דרשו רז"ל ברכות ה ע"א בתיבות ומתורתך תלמדנו בק"ו משן ועין שאדם יוצא בהם לחירות יסורין שממרקין כל גופו של אדם, והמירוק הוא הזדככות החומר וביטול הרע לגמרי שהיה מעורב טוב ברע בכל המדות ולא ישוב עוד כשהיה כמו שן ועין שאינן חוזרות, ובזה מתורץ קושית העולם על היסורים שהגוף חוזר לאיתנו. והנה אדם שהוא מבין מתייסר בדברים בהשיגו פירוד אותיות ה' על ידו ח"ו וזהו אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה פירוש החכמה ובינה שלו שהם י"ה וזהו ומתורתך תלמדנו שהן הן גופי תורה:

ועל דרך זה הוא מתנת ארץ ישראל על ידי יסורים, אבל צריך מעט ביאור הנה ידוע מענין המן שהוא לחם מן השמים שהוא במדרגה למעלה מן הארץ כידוע שהוא רוחני ולכאורה קשה האיך אפשר למעול מעל בה' להתאוות תאוה ובהיות מזון רוחני כזה שהוא מופשט מהרע אבל הענין הוא ידוע מאמר הזוהר ח"ג קנב ע"א אפילו מלאך כשרוצה להתראות בזה העולם צריך להתלבש במלבושי עולם הזה, וכן דרך כל הרוחנים הפשוטים שמשנתנין בירידתן על אופן ודרך הכלי שמתלבשים בו כידוע ממשל המים שמשנתנין להיות כצורת הכלי אם עגולה או מרובעת, ולכן אפילו הרוחני ביותר פשוט ברדתו וכניסתו באדם משתנה אל מה שהוא אדם אם טוב ואם רע ומתגשם והמן היה מתגשם, הכל לפי מה שהוא אדם, והנה באדם בליעל היה הרוחניות פועל הרע ביותר מפני שהרבה חיות רוחני ודק בקליפה והאדם בליעל מתגשם ביותר ומתגשם יותר ויותר:

והנה כוונת השי"ת היתה בנתינת ארץ ישראל לישראל הוא לזונם ממזון א"י שהוא במעלת המן שהוא למטר השמים תשתה מים דברים יא, יא שהוא הקב"ה בעצמו ולא ע"י שום שר וכמבואר בספר חסד לאברהם מעין שלישי נהר כא אשר לכן נפסק המן באכלם מעבור הארץ מפני שלא היה מצטרך להם כי ענין אחד הוא. והנה כבר הקדמנו שהכל לפי מה שהוא אדם וחלילה אפשר להתגשם יותר כנזכר, כי הכל תלוי בהכנה והזמנה מילתא היא לשם מה שהוא אוכל אם להתמרק מתמרק ביותר ע"י הרוחני היותר דק ואם להתגשם מתגשם ביותר. וכמאמר נזיר כג ע"א שנים שאכלו פסחיהם שארז"ל עליהם נאמר הושע יד, י צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. והנה אם כוונת האדם להתמרק כל מגמתו והסתכלותו הוא על כל החיות הרוחני שבתוכו משא"כ אם כוונתו לתאוותו כל מגמתו והסתכלותו על הטעם וגשמיות התאוה שממנו לכן אמר השי"ת חייך אני נותן להם מקום לטעות בוודאי שהרי הבחירה נתנה וכל הרוצה לטמא פותחין לו שבת קד ע"א :

ובדרך זה אפשר לפרש פירוש ארז"ל כתובות עה ע"א על פסוק תהילים פז, ה ולציון יאמר איש ואיש יולד בה, אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה, שהוא ארז"ל ברכות לד ע"ב במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד, כמבואר בהרמב"ם ז"ל שחרטת בעל תשובה צריך להיות על כל פנים באופן זה שמתחרט על היותו בעולם כלל ומחליט באמתות הלב כי טוב יותר שלא יהיה בעולם מלעשות רע, והוא מסירת נפש הגמור שהיא למעלה מהמדות. וזהו ולציון שהם הצדיקים המצויינים כידוע כל אחד ואחד באותיות שנאמר קהלת ה, ז גבוה וכו' יאמר איש ואיש, שהוא אחד צדיק גמור ואחד בעל תשובה שהוא פירוש אחד המצפה לראותה ואחד הנולד בה, שאפילו צדיק גמור אינו יכול להעלות כ"א על ידי הפקרות ומסירות נפש ובוודאי ממרקין כל גופו, והכל אחד תורה וא"י וחיי עוה"ב שאי אפשר להיות שום נקודה גשמיות כגרגיר חרדל כי שלשתן למעלה מן המדות הם:

פרשת קרח

ברש"י ז"ל ויקח קרח שלקח מקח רע לעצמו, הנה ארז"ל באבות ה, יז כל מחלוקת וכו' איזה מחלוקת שהיא לשם שמים וכו' ואיזה מחלוקת וכו' זו מחלוקת קרח וכל עדתו. הענין הוא ידוע שעיקר כוונת בריאת העולם הוא עד שיגיע בהשתלשלות למקום הבחירה ברע או בטוב אשר ברא את האדם ישר לדעת מאוס ברע ובחור בטוב ע"פ ישע' ז, ט. וכבוד ה' מלא כל הנבראים מגבוה על גבוהים עד השלשול קטן שבים אפילו הקליפות כמאמר נחמיה ט, טו ואתה מחיה את כולם כי צורך העולם בהם, ועיקר מעשה האדם להוציא יקר מזולל בסוד ומלכותו בכל משלה תהלים קג, יט להכרית הקוצים ובחור בחיים בכל אשר יפנה ישכיל ובכל דרכיו ידעהו מה זה ועל מה זה כי הקרה ה' לפניו ומי ברא אלה הלא ה' זו המהוה כל היות ומחיה אותם הסובב וממלא אותם ומי נתן לשכוי בינה בין בדברים ועצה ודעת טוב ורע, ועתה למה ירע לבבו להתדבק ברע יחליפנו וימיר אותו רע בטוב הגנוז בתוכו המחיה אותו שהוא חי החיים. ובזה נפש אדוני ישיב לבעליו בהוציא יקר מזולל להקריב קרבן להוי"ה אשה ריח ניחוח נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו, כי רצונו בבריאת העולם היה דוקא בגשמי שיהיה מלא כל הארץ כבודו ג"כ במקום שיש

בחירה להוציא יקר מזולל שהם הקליפות. וזהו ויקרא א, ט אשה ריח ניחוח לה' שהוא ממקום הנוקבא והקליפות וזה שאמר ונעשה רצונו פירוש שאמר עשרה מאמרות בשביל השתלשלות הגשמי וחומרי כזה ואעפ"כ נעשה רצונו, ומלאה הארץ דעה כמים וכו' ישעיה יא, ט פי' כי הארץ הוא הגשמי והוא הצמצום היותר גדול בא"ס ברוך הוא להחיות עפר הארץ ומלואה ולהיות סובב אותה ולמלאות אותה וזהו ומלאה הארץ דעה כמים שהם התפשטות כידוע נמצא בריאת העולם היה הצמצום וזהו באורייתא ברא קוב"ה עלמא וארז"ל ב"ר א, ב נסתכל בתורה וברא את העולם שנאמר משלי ח, ל ואהיה אצלו אמון כי התורה מפי הגבורה נתנה שהוא הצמצום וארז"ל תנחומא בראשית א שהוא אש שחורה חרותה על אש לבנה:

ולבאר הענין הוא אחר שידוע שעיקר הבריאה הוא הצמצום שהוא שכינה בתחתונים צורך גבוה פי' החיות הקדושה שבתחתונים להעלות כולה כליל לה' וצורך גבוה פי' כענין ארז"ל זח"ג ז ע"ב ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים וכידוע. וזהו ב"ר מד, יב אברם אינו מוליד אברהם מוליד כידוע שאברם הוא התפשטות ואם היה רק התפשטות ולא היה שום צמצום אי אפשר להיות שום הולדה כנ"ל, אבל אברהם שהוא בה' אחרונה שבשם שהיא שכינה בתחתונים הוא המוליד בהעלתו אותה אל מול פני ה' כידוע שכל הולדה היא מקבלת תענוג מתחתונים בהכנת התחתונים להיות מקבלים שהיא אהבת איש לאשתו הנקראת אהבה מסותרת, משא"כ מאהבת האחים שהיא אהבת ההתפשטות שניהם משורש אחד שהיא אהבה מגולה כמאמר שה"ש ח, א מי יתנך כאח לי וכו' אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוז לי, כי תענוג תמידי אינו תענוג משא"כ באהבה מסותרת שהיא שכינה בתחתונים שהיה רחוק ונתקרב הוא התענוג הגדול:

וזהו ארז"ל גיטין ו ע"ב אלו ואלו דברי אלקים חיים אע"פ שאלו אוסרין ואלו מתירין, הענין הוא על דרך אור שבעת הימים שהם המדות חמשה מול חמשה ה' חסדים וה' גבורות, וזהו ארז"ל ירושלמי שקלים פ"ו ה"א שהלוחות היו ה' מול ה', שכנגד כל ההתפשטות צריך להיות צמצום, עד שתצא לאור שכינה בתחתונים והגיע עד עוה"ז השפל והגופני וכולם נתלבשו בגופים אפילו התורה והמצות בדברים גופנים כמו סוכה ולולב וכיוצא בהם. וכמו שבדרכי המדות החסדים להתפשט והגבורות לצמצם הגם כי אב אחד לכולם ואל אחד בראם וכולם מרועה אחד נתנו והוא מתלבש בתוכם כידוע בלי שום שינוי כלל ח"ו כי אם השתלשלות רצון העליון להוציא מכח אל הפועל, כמו כן אחר השתלשלות והתלבשות בגופים ואורייתא וקוב"ה וישראל כולא חד זח"ג עג ע"א כידוע מששים רבוא אותיות וששים רבוא נשמות וכו' אשר מעולם החסדים מתירים להתפשט גם בזה נגלה כבוד ה' ממנו ג"כ ואשר מעולם הגבורה אוסרים ע"ד צמצום וגבול נתן ה' עד פה תבא. וכל זה אינו אלא באורות אבל לא בכלים שהרי כל כוונת שניהם אינו אלא לעשות כלים שהם גשמיות לקבל האורות, ולכן לא נמנעו מלהלוות כלים זה לזה אפילו שאלו אוסרים ואלו מתירין וכו' יבמות יג ע"ש :

והלכה כב"ה מפני שענותנין הם מפי [ופירוש] הלכה שהיא אותיות הכלה שהיא השכינה כבית הלל שהם המקילין שהם החסדים מפני דלית לה מגרמה כלום, כידוע שאין הירח מאיר אלא מאור השמש המאיר בתוכו, ופירוש הלכה הוא הילוך להורות להם הדרך אשר ילכו בה לה', כי התורה והמצות הם תרי"ג עיטין

להתהלך לפני ה' זח"ב פב ע"ב כאמור באברהם בראשית יז, א התהלך לפני כידוע זח"א קע ע"ב שהם כנגד רמ"ח איברים ושס"ה גידים לטהר אותם ולקדשם בכל מצוה לאבר המיוחד אליו להמשיך הקדושה על עצמו בקשר החיות וביטול ההרגש ממש, וההילוך הוא ע"י הרגל פעם ושתים שהוא לשון רגל ומקבל שכר על כל פסיעה ופסיעה, עד שמההרגל יעשה טבע שני שהוא מלשון ברכות מ ע"ב מטבע שטבעו חכמים שהוא תחילת בריאתו כך הוא כמאמר בראשית א, כז ויברא אלקים כידוע מזח"ג רכג ע"א שאלקים בגימטריא הטבע וגימטריא הכסא, להיות תחילת הבריאה והטבע כסא נכון אל רצון העליון לשכון עליו משכן ה' ובית עולמים שהם שכינה עילאה ושכינה תתאה ע"י התקשרות נפשו בהם:

וידוע כי התקשרות נפשו באמת עם השכינה תתאה והתאחדו עמה להתכלל בה, והיינו שלא תהיה כוונתו אלא להעשות כלי בנפשו רוחו ונשמתו אליו יאסוף לקבל השמש לאור יומם ולהדבק בה' שהם המדות כידוע, על כל פנים אי אפשר להגיע לזה כי אם מידי עברו דרך המות ממש ויאחזוהו פלצות ויסורי בידקי מיתה ממש בלי שום שינוי כידוע שנקרא בזוהר ח"ג קכ עיי"ש אילנא דמותא, ואחרי עברו דרך הילוכו זה ויתן את נפשו למומתים ויסבול צער מיתה אם יאיר ה' חסדו ויחיהו מיומים אז יאיר כשמש אפילתו להדבק בה' ובמדותיו לאהוב אותו ויראת ה' על פניו, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליו וכו' שהוא שם הוי"ה ב"ה בעצמו כידוע, כי השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם וא"א להגיע אל השמים שהם המדות אם לא בדרך כל הארץ, וזהו הנקרא הולך בדרך כל הארץ שהיא המיתה ולהיכן הולך אל השמים שאין שום דרך אחר שיעלה השמים אם לא אדם כי ימות באהל שהוא משכן שהוא שכינה א"י:

והנה ידוע הוא בזוהר שם בענין נפילת אפים שהיא מסירת נפש למקום הזה שהיא השכינה וכתב שם שצריך רעו סגי בנקודת אמיתת הלב בדביקות והתקשרות חפץ ורצון גמור שאם לא כן סכנה הוא לפניו, שאחר שאמר שימסור עצמו למקום המות ולא יהיה בשלימות גמור בכדי שיוכל להעשות כלי לקבל חסד ה' מעולם שהם המדות להחיותו ישאר שם, וזהו איוב ד, כא ימותו ולא בחכמה פירוש כידוע מפסוק משלי ג, יט ה' בחכמה יסד ארץ כי החכמה הוא העליון שבמוחין והוא נקודת האמת והתחלת השורש, ואם אינו מכניס התחלת השורש והאמת שהוא החכמה להתכלל בשכינה ולמסור עצמו אליו ימות:

ואם אמר יאמר מה לי ולצרה הזאת לעבור בדרך זה כי הוא נורא ואיום כמאמר בראשית כח, יז מה נורא המקום הזה, הלא כל הארץ לפני ונגלה כבוד ה' בכל דבר פרטי וכללי בעולם שנה נפש שהם חיות הקודש מז' ימי הבנין כמאמר תהילים פט, ג עולם חסד יבנה ואין לך דבר בעולם שיצא מכלל השבעה עיני ה' המשוטטות בכל הארץ ע"פ זכריה ד, י ומהם ובהם נכללו כל התורה והמצוות כידוע שהוא תורה שבכתב, לכן על ידם יעלה שמים שיאו ע"פ איוב כ, ו ליהנות מאור ה' ולהדבק במדותיו אהבתו ויראתו. הנה אל ידמה בנפשו להמלט באופן זה כי אם דרך המלך ילך כי אין מקום לעבור בדרך אחר וזה השער לה' צדיקים יבואו בו ובזאת יבא אל הקדש, וא"א להגיע לתורה שבכתב כי אם דרך תורה שבע"פ שהיא שכינה כידוע, והוא משל שארז"ל שבת לא ע"ב שמסרו לו המפתחות הפנימים והמפתחות החיצונים לא מסרו לו בהי עייל כי לא זה הדרך שיעלה ויבא ויגיע אל הדביקות אהבת ויראת ה' אבל ירד מטה מטה:

וזוהו אבות ד, ה ודאשתמש בתגא חלף שהוא כתר של תורה שבכתב בעצמו כארז"ל שם ג, יז על שחכמתו מרובה ומעשיו מועטין וכו' והופכתו על פניו, כי מה יתרון לאדם בכל המעשים אשר יעשה תחת השמש בהגלות נגלות אם אין לבבו שלם הכון לקראת אלקיך וכו' עמוס ד, יב כי רחמנא לבא בעי זח"ב קסב ע"ב וא"א בשום אופן שתחול עליו יראת הרוממות כי אם אחר שיעבור יראת העדרו מעיקרו שהוא המיתה ומסירת נפש כנ"ל. וכל האהבות ויראות ה' אשר ידמה האדם בנפשו בלתי עברו המעבר הל"ז בודאי שקר ענה בנפשו בעצמו וקנינים המדומים הם בנפשו מהתעוררות מדותיו הגשמיים כי ברע הוא מעץ הדעת טוב ורע ורחוק הוא מה' וכל מעשה המצות הכל הוא אינו אלא גדלות להיות לו לשם ולתהלה ולקבל פרס, על דרך משל מי שיש לו מעלה בודאי רחוק הוא מהמלך מפני שכל מי שהוא עם המלך יחד כלום חסר לו ואין צריך לו שום דבר, דרך משל עשירות למה לי כלום חסר וכו' תחבולות ערי בצורות ושמירה מעולה למה לי הרי שמור הוא חכמה מלאכה למה לי כנ"ל, נמצא ממילא מוכרח ומובן מי שהוא בעל מעלה שיש לו אותו מעלה בודאי רחוק הוא מן המלך שהמעלה נקרא מעלה אצלו ויש לו, כי בהתקרבו אל המלך ממש שאין לו אותה מעלה כי למה היא לו אבל סכנה עצומה היא פן ואולי לא יבטל רצונו חיש ומהר לעשות רצון המלך ויתחייב בנפשו, אם לא שידוע בעצמו ואמיתת לבבו שלם ברצון גמור ומסירת נפשו לעשות רצון המלך תיכף קולע אל השערה ולא יחטא אז יכול להיות עמו תמיד בעת שמחתו ופחדתו כי בטוח הוא בעצמו ולאיש אשר אלה לו מגלה לו המלך מסתוריו וכל עניניו:

והנה בזוהר בראשית דף ג ע"ב על פסוק ג, ו ותרא האשה כי טוב העץ הרשום אצל פסוק ב, כד על כן יעזב איש וכו' עיי"ש כל המאמר ובסוף המאמר תא חזי כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא וכו' מאן דבעי וכו' בשלהובא דסלקין אית תרין נהורין חד חירורא וחד אוכמא או תיכלא ההוא נהורא אוכמא או תיכלא דאיהו לתתא הוא כרסייא יקר לההוא חירורא וכו' וע"ד רזא דתכלתא וכו' והאי אתאחיד לתרין סטרין וכו' ודא אכלא תדיר ושצי להאי וכו' דהא ביה תליא שיצאה דכלא מותא דכולא וכו' הרי דברינו בפירוש הנזכר:

וכדי לבאר טעם לדבר מבואר בספר לקוטי אמרים שא"א לעשות השתנות בעולם אם לא בהעלות הדבר אל שורשו, והמשל בזה הזריעה שזורעים חטים כדי שיתוספו ואי אפשר ליגדל אלא אם כן החטים הזרועים מתבלים בעפר ונעשים עפר הארץ כידוע וכן זרע אדם באשה, והענין הוא כי כח הצומח הוא בארץ. ואם תאמר א"כ תצמח הארץ בלי שום זריעה הענין הוא כי הארץ וכח הצומח המושרש בתוכו הוא ממש אין סוף בערך ההוא עד שאי אפשר להתפשט שום דבר אלא א"כ כשזורעים איזה מין וחוזר לעפרו אז אותו המין מתעורר לצאת ומפני שהגיע בהתבלותו בעפר אל שרשו כח הצומח יש בו כח להוסיף הרבה, והשורש הוא ממוצע בין ענפים ובין כחות העליונים ממנו בדרך השתלשלות כידוע שא"א להשתלשל מדרגא לדרגא אחרת אלא אם כן ע"י ממוצע והוא השורש כנ"ל כי השורש ההוא הוא הכולל את כל כחות העליונים וממנו מתפשטים ענפים אחרים, אבל השורש בעצמו אינו אלא הכנה ולא שום דבר בפני עצמו כי נגד עליונים הוא כללות הכל ונגד התחתונים הוא שורש הכל. לכן מחוייבים דברינו שא"א לעבור אל מקום ה' שמה אא"כ דרך השכינה ולטעום טעם מיתה ממש להתבטל בתוכה ממש ואח"כ חוזר וניעור. ולכן השכינה לית לה מגרמה כלום רק מה שמגיע אליה מאור המדות וידוע כי החיות רצוא ושוב ולכן מי שנכלל בשכינה מוסר עצמו למיתה ממש ולכן נקראת רק כלי לשון כללות שכוללת קבלת כל כחות העליונים ומכלה התחתונים שנכללים בתוכה:

וזה דרז"ל סוטה יד. עיי"ש על פסוק דברים יא, כב ולדבקה בו וכי אפשר לדבק בשכינה והלא אש אוכלה הוא אלא הדבק במדותיו, פירוש אחר שנכלל בשכינה ונתבטל לגמרי בתוכה אח"כ חוזר וניעור ע"י דביקות כידוע שגם השכינה מקבלת ע"י מדות הדביקות והתקשרות שנקרא יסוד ומקבלת מאור המדות, וזהו הדבק במדותיו כי במדות שייך דביקות משא"כ בשכינה כמבואר בזוהר בראשית הנזכר כי המדות הם אשא חירא שאינו שורף ורוכב על אשא דתכלתא כמבואר שם, לכן משה שהיה מקומו שואף זורח הוא שם ע"פ קהלת א, ה פנים בפנים דבר בו בלי שום חלישות:

כללא דמלתא הרי בכל אדם מישראל כלולים כל המדות ושורש נשמתו אבר מהשכינה וכנסת ישראל הנקרא שם שמים כי המדות נקראים שמים והשכינה נקראת שם שמים שהשם הוא כללות הדבר ולא דבר בפני עצמו, וזהו כל מחלוקת שהיא בכל אדם לשם שמים פירוש מחלוקת מדותיו כנזכר איך יתנהג בחסד או בגבורה מותר או אסור אפילו בדבר תורה ויראה, העיקר צריך שתהיה כוונתו לכלול עצמו בשם שמים שהוא שורש נשמתו שהוא השכינה, וכל עניני מחלוקותיו הם איך להתכלל בשכינה ואיך להתבטל בתוכה נגד השי"ת ב"ה:

וענין הביטול אפשר להיות על דרך הפסוק תהלים קיח, כד זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו וארז"ל שהש"ר א, לב יכול ישמח ביום ת"ל עשה ה' נגילה ונשמחה בו שישמח בה'. והפירוש הוא כי איזה הארה שבאה לאדם נקרא יום מאיזה מדה שתהיה כי הוא הארה מהשי"ת, יכול שישמח ביום פירוש בההארה במדה שהוא מודד ת"ל בו שישמח בה', פירוש שיבין שההארה הוא עצמות ה' כידוע כי המדות הם הסוד הנקרא עצמות וא"כ כשהמלך בא פתאום להתאכסן אצלו צריך להניח לו כל ביתו וכל כליו ואם הוא מניח להמלך כל ביתו וכל כליו נמצא ממילא נעשה הוא כמי שאינו כלל שהרי המלך אינו גשם ח"ו בשום כח גשם ח"ו ואם הוא נעשה בית המלך מה הוא אז נכלל בשכינה:

וזהו איזהו מחלוקת לשם שמים זו היא מחלוקת הלל ושמאי שהם המדות ומחלוקת לשם שמים פירוש לשם הלכה כדברינו וכנ"ל, משא"כ קרח ועדתו שחלק על משה ואמר כי כל העדה כולם קדושים כמותו שהיה נאחז למעלה מהשכינה שהם המדות כמבואר בזוהר הנזכר וידוע הוא שהוא מקום עץ הדעת טוב ורע ומשם יפרד ח"ו ולכן כשרצו להתקרב ע"י הקטורת מדי עברם אש אוכלה אכלתם, וזהו דרז"ל כי התורה אש שחורה על גבי אש לבנה והוא דרך הילוכו של אדם אל התורה דרך אש שחורה שהיא השכינה אז יצליח:

פרשת בלק

מה טובו אהליך יעקב וכו' כד, ה. ופרש"י ז"ל ראה שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה, גם פירש רש"י ז"ל אהליך בישובן וכו' ומשכנותיך בחורבנן, גם ארז"ל במ"ד יד, לד על פסוק דברים לד, י ולא קם נביא עוד

כמשה בישראל אבל בעכו"ם קם ומנו בלעם. וכדי לפרש הענין, הוא ארז"ל נדרים לח. בשינוי אין השכינה שורה אלא על מי שהוא חכם גבור עשיר וכו' וכולן ממה שהיה בו כולן. ולכאורה תמוה הנה מדת הגבורה והעשירות היה חסר לכמה וכמה צדיקים שהשכינה היה שורה עליהם. גם קשה כי במאמר רבי פנחס ע"ז כ ע"ב בשינוי זריזות מביאה לידי זהירות וכו' סוף דבר ענוה מביא לידי רוח הקודש, נמצא שהדבר תלוי רק בענוה וסדר המדות שמונה והולך רבי פנחס הנ"ל:

אבל הענין בכדי לבאר פשוט הוא על פי ארז"ל אבות ד, א איזהו גבור הכובש את יצרו וכו' ואיזהו עשיר וכו', ופי' הגבורה הוא בלב ולא ביד שהאיש הירא ורך הלבב דברים כ, ח היה חוזר מעורכי המלחמה. והענין הוא כי החסדים המה התפשטות וכמים הנגרים ממקום גבוה למקום נמוך ויורד ומתפשט עד שאינו נראה, אבל הגבורות הוא דבר המעמיד ומצמצם וגבול נתן להתפשטות החסדים עד שהוא כעין כלי המגביל ומתגלה לעין כל, ולכן עיקר ההתגלות הוא בגבורה כידוע וכן ההולדה אי אפשר כ"א ע"י גבורות שהוא ההתגלות, וכן היה בריאת העולם ע"י צמצום כידוע ושהוא עיקר הגשמיות והריחוק מהשי"ת, הגם כי ידוע שהשי"ת ממלא כל עלמין ברכות י ע"א אבל אינו בהתגלות. והנה מי שהוא בעל מעלה חכם או גבור שהמעלה ניכרת ומתגלה בתוכו ממילא מובן היותו גשם כי ההתגלות הוא גשמית, לכן בעל מעלה צריך להחזיר המעלה אל מקום אשר לוקחה משם והוא א"ס ב"ה ע"י מדות הענוה, אז נתוסף עליו יותר ויותר בהחזיר הדבר אל שורשו, כידוע משאר דרושים משא"כ בלאו הכי הוא נפרד ומגושם ורחוק מה':

והנה כתיב לעיל יב, ג והאיש משה ענו מאד וכו', מפני שאין הענוה אמיתית אלא לבעל מעלה באמת והוא עניו נגדו ית' עילת העילות ובעל הכחות כולם, משא"כ מי שהוא ריקן וחסר מכל בלאו הכי הוא שפל אנשים ומאי רבותא בענוה, וכמו כן הגבורה שהוא בלב להיות עומד ומגביל וכובש את יצרו אינו מתגלה אלא אצל בעל מדות רעות בטבע והוא כובשם משא"כ מי שהוא מוטבע רך וטוב. וידוע הוא שעיקר בריאת העולם היה עבור עולם הגשם הזה החומרי אע"פ שהוא גוף קשה אעפ"כ יהיה מלא כל הארץ כבודו, ולכן כל הצמצומים והגבורות היו ג"כ עבור התגלות אלהותו ית' בשפלים התחתונים, וממילא משמע ומובן מי שהוא מוטבע בתכלית מדות הרעות והתגבר על יצרו ונגלה כבוד ה' זהו תכלית בריאת העולם שאמר ונעשה רצונו אפילו בגשם היותר תכלית והתגלות האפשרי בתכלית. וכמו כן מי שהוא בעל מעלות טובות התכלית וענותן זהו התכלית הנחת רוח לפניו ית' ש שהוא ג"כ התגלות לאלהותו כנזכר. וכולן היה במשה רבינו עליו השלום כידוע מפי ספרים שמה רבינו עליו השלום היה מוטבע בתכלית המדות רעות וכבש את מדותיו לתכלית הטוב האפשרי והיה בעל מעלת האפשרי באדם והיה עניו מכל האדם, וזהו שהשכינה שורה עליו, שהרי הוא משרה שכינתו יתברך בכל הארץ ובכל השפלים מתכלית העומק עד שמי רום. וזהו דבריהם ז"ל, שאין השכינה שורה אלא על בעל המדות והוא עניו אבל כל חד לפום דרגין דיליה, לפי גדולתו וענותנותו. ונבין ג"כ סדר ומאמר ר' פנחס שהענוה מביא לידי רוח"ק והגבור בגבורתו וכבישת יצרו כל חד וחד לפום דרגין דיליה:

והנה ידוע כי אמיתת המוסר ויראת ה' היא יראת הרוממות הקדמת זהר דף יא ע"ב ירא בושתי, ואית יראה ואית יראה שהוא יראת העונש ושאר דברים אשר הביאו חז"ל מפני שלפעמים א"א לכוף את יצרו ביראת הרוממות וצריך לזכור יראת העונש אפילו גדולים וצדיקים כארז"ל ברכות ה ע"א ואם לאו יזכור לו יום

המיתה, ומאמר ר' יוחנן שם דין גרמא דעשיראה ביר. והענין הוא שהכל לפי העת והזמן והמקום וחוזק היצר ותקפו, הגם שאין יראה זו תכלית אעפ"כ כדי לסור ממוקשי מות ולכוף את יצרו גם זה לטובה ושכינה שרויה ביניהם, ולכן א"א לשום אדם לכוין מעשיו ומחשבותיו ודרכיו לדרכי איזה צדיק בכדי שיהיה כמותו מפני שלפעמים לא יועילו לו מוסרי אותו וצדיק והנהגותיו, ואפילו אדם אחד א"א להיות שוה בעניניו ודרכיו ומוסריו יום כיום והכל לפי העת עד שיבא יראת ה' בלבבו ופחד ה' מהדר גאונו ישעיה ב, י באמת ולא בדמיון, שהרי ואסלדה בחילה כתיב איוב ו, י כאדם הסולד ידו שנבהל ונזדקר לאחוריו מפני הפחד:

והנה ידוע שמשה היה דעת של כל ישראל וכנגדו היה בלעם הדעת שבקליפה פי' של מחשבת פסול שבכללות ישראל, והנה הובא בזהר שהקליפה ג"כ צורך העולם בשביל עונש הרשעים כידוע וכמבואר גם כן זהר ח"ג קפד ע"ב על פסוק לעיל כב, ב בלק בן צפור למה דווקא צפור עי"ש. והנה בלעם שהוא כללות הדעת דקליפה כיון שראה שאין פתחיהן מכוונין זה מול זה, פי' שאין היראות של כל אחד מכוון לחבירו אבל כל חד לפום דרגא דיליה הגדול לפי גדלו והקטן לפי ערכו מיראת העונש, וכמו כן הגדולים לפעמים בעצמן אינם מכוונים כפעם בפעם וכל מגמתם רק להכניס היראה ופחד ה' בלבם ולהשרות שכינתו עליהם כידוע שהיראה נקראת פתח ושער שבת לא ע"ב וזהו פירש"י ז"ל בישובם וחורבנם שהוא יראת הרוממות ויראת העונש ולכן ראוי שתשרה עליהם שכינה:

פרשת פנחס

בגמרא קידושין סו ע"ב מנין לכהן בעל מום שהוא פסול שנאמר כה, יב הנני נותן לו את בריתי שלום [כשהוא שלם] ולא חסר, ופריך והא שלום בו' כתיב ומשני ו' דשלום קטיע. הנה ארז"ל סנהדרין מד ע"א על הפסוק תהלים קו, ל ויעמוד פנחס ויפלל ויתפלל לא נאמר אלא ויפלל מלמד שעשה פלילה עם קונו וכו':

הענין הוא ע"ד המבואר בזהר ח"א קכב ע"א ע"פ שה"ש ה, ח השבעתי אתכם וכו' אם תמצאו וכו' מה תגידו לו וכו', ודרש הזהר שהשכינה משבעת כל הנשמות היורדים בעוה"ז שיגידו להקב"ה מחולת אהבת השכינה אליו. ובכדי לפרש הענין הוא ידוע אמרו בזהר תקוני זהר ה ע"ב מאן דאית ביה יראה לית ביה חוסר כלל שנאמר תהלים לד, י אין מחסור ליראיו. והענין ע"ד מאמר ברכות נח ע"א בן זומא ראה אוכלסא בהר הבית [וכו'] ואמר ברוך שברא כל אלו לשמשני, והוא מוסר ופחד גדול כשאדם נותן אל לבו שכל העולם לא נברא אלא בשבילו שם ו ע"ב ונתלבשה השכינה בכמה וכמה פרטים ובני אדם לאין קץ ומספר ובכמה מיני גשמים אולי יתפעל זה לעשות הטוב והישר בעיני ה', וכ"ש אם צריכה להתלבש בעונשין ח"ו ובאומות העולם כדי להכניע את לב זה שיירא מפני ה' ויעשה רצון קונו:

נמצא כשאדם מתפלל לפני השי"ת על איזה דבר שחסר לו העיקר שישים אליו לבו על שפלות השכינה שמהראוי להיותה שלמה בכל העולמות, שיהיה האדם הישראלי מושל בכל מכל כל בכל הנבראים נוצרים ונעשים כשלמה המלך ע"ה ומשה רבינו ע"ה, שכן היתה תחלת הבריאה שאמר בראשית א, כח ורדו בדגת הים וגו' ולא יהיה חסר כלום, משא"כ כשהוא חסר ממילא נשמע שהשכינה הוצרכה בהכרח להתלבש בחסרון למענו בכדי שיתפעל ויתלהב לבו לה', לכן יאחזנו פלצות מאמיתת נקודת הלב ולא יכוין בתפלתו על מילוי חסרונו כי אם על חסרון השכינה שאינה נשפעת מהשי"ת בשלימות אם מוכרחת להתלבש בחסרון. והנה ידוע הוא שכל אדם מישראל הוא אבר מהשכינה ושלוחה כמותה, וזהו פירוש השבעתי אתכם וכו' שהשכינה משבעת לנפשות ישראל שכל אחד אם ימצא את השי"ת יגיד לו מחולת אהבת השכינה אליו כנ"ל שיתלבש בצער השכינה שאינה נשפעת מהשי"ת ולא יכוון על עצמו וחסרונו:

וזהו מאן דאית ביה יראה, שהוא הדביקות בשכינה לית ביה חוסר, פירוש שהרי אינו חסר לנפשו כלום מכל ואינו מגמתו על חסרונו כלל, שכל זה אינו שווה לו נגד חסרון השכינה בקנאו את קנאתה, וכל העולם כולו אינו נחשב לו לכלום נגד הצער ומגודל הקנאה בצער השכינה עד שכלו כל כחותיו ואינו יכול לסבול, ויותר טוב לו אלף אלפי רבוא פעמים מיתתו מחייו, ומה לו לזה להפקיר עצמו ולמסור נפשו על קדושת שמו שהרי נחת רוח הוא לפניו בתכלית האהבה בתענוגים:

ובהיות האדם בכח זה אינו נאחז כלל בשרשי הדינים והוא למעלה מדין תורה וא"א לו לכוון דעתו לילך עפ"י ד"ת כי חולת אהבת השי"ת הוא. וזה היה פנחס בקנאו את קנאת ה' ית' בראותו את שפלות השכינה, כמאמר הבעש"ט שכל מה שאדם רואה בעולם לצרכו הוא, ונתפעל פנחס והפקיר עצמו נגד הד"ת, שאם היה שאלת חכם אם מוכרח להפקיר עצמו לילך בין כ"ד אלף ולהרוג את זמרי לא היו מתירים לו, אבל פנחס לא יכול לסבול לעמוד על חייו ולא עלתה על דעתו הד"ת מגודל קנאת שפלות השכינה. וזהו ויפלל שעשה פלילה עם קונו פי' פלילה לשון דיינא הנקראים פלילים שמות כא, כב ועשה דין אחר מחמת חולת אהבת השי"ת, ואופן זה הוא המתקת הדינין ואדם המתפלל באופן זה נענה על תפלתו שהרי הדין נמתק. וזהו ברכות לד ע"ב אם שגורה תפלתי בפי וכו' ופי' שגורה לשון שליחות כמו שגרני אליך כי תפלת פי' הוא שליח מהשכינה מפני היותו אבר מהשכינה וצריך להתלבש בשכינה ולהתפלל תפלתה אצל השי"ת, וזהו הסימן שנתן רש"י ז"ל שם על לשון שגורה תפלתי שהתפלה נובעת מלבו ומדבר בלי שום עיכוב שהוא סרכא שהוא טרפה כמבואר בזוהר ר"מ פנחס דף רכח ע"א :

מלבו ומדבר בלי שום עיכוב שהוא סרכא שהוא טרפה כמבואר בזוהר ר"מ פנחס דף רכח ע"א : והנה מבואר בזוהר ח"א רמא ע"ב על פסוק הנאמר ברחב הזונה יהושע ב, יב ונתתם לי אות אמת שבקשה סימנא דמשה שהוא ו' שהוא המשכה שלמה שלא היה בה שבירה שהוא אמת כידוע, והשיבו לה השלוחים לא כי עתה מת משה וממשלת יהושע הוא שהוא את תקות החוט השני תקשרי שם, יח כידוע מענין הלבנת לשון של זהורית שהוא המתקת הדינין זח"ג קב ע"א . וזהו שה"ש ד, ג כחוט השני שפתותיך כידוע והוא אם שגורה תפלתי בפי וכו' וזהו דרשה דכהן בע"מ פסול מפסוק הנני נותן לו וכו' ופריך והא בו' כתיב והוא מקום שא"א להיות בו שבירה משא"כ הכא ופנחס שלוחא דשכינה הוא, ומשני ו' דשלום קטיע שהוא ו' זעירא:

פרשת מטות ומסעי

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'. ובסוף הספר לקמן לו, יג אלה המצות אשר צוה ה' ביד משה אל בני ישראל בערבות מואב על ירדן יריחו. הענין הוא ארז"ל אבות ד, ג אל תהי בז לכל דבר וכן מעשה דר"א בר"ש תענית כ ע"א שנדמה לו אליהו ז"ל לאדם מכוער שאין כמוהו עד שגינה אותו ר"א וכו', ואח"כ אמר לו אליהו מוסר עד שקיבל ע"ע שלא לעשות כן וכו':

והענין כי הנה ידוע מאמר משלי טז, ד כל פעל ה' למענהו ופי' ישעיה מג, ז כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וכו', שכל הבריות שבעולם עד השלשול קטן שבים צורך העולם בהם וגדולת הבורא מתגלית בהם יותר מבלתם, שאם היה אפשרי ההתגלות בלתם לא היו נבראים, עד שאין לך דבר שבעולם אפילו הקליפות ואומות העולם ועונשין הכל לכבודו ית"ש וזהו סוד תהלים קג, יט ומלכותו בכל משלה, וכן פי' נחמיה ט, ו ואתה מחיה את כולם, וכן פי' תהלים קד, כד מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית, וכבודו ית' שמתגלה מבריה זו א"א אותה ההתגלות מבריה אחרת:

והענין הוא אם יראת עונש, או יראת בוש, או יראת הרוממות, שמתעורר האדם על ידם ובכל אחד מיראות הנזכרות יש כמה וכמה פרטים עד אין קץ ומספר, וכמו כן מתחלקין האהבות וכן שארי המדות והתקשרות עד אין קץ כידוע, והן הן גופי הבריות בעוה"ז השפלי החומרי, וכן הוא באדם שהוא עולם קטן כלול את הכל בחילוף המחשבה והדמיונות והמדות וההתקשרות עד אין קץ ת"ז ת"ע קל ע"ב, כידוע שהמחשבה היא קומה שלמה אם טוב ואם רע ח"ו מתעורר ממנה להשי"ת ב"ה אם ליראתו הנזכרת אם לאהבתו ית' או בכל מדה ומדה שהוא מודד הוא מודה לו ית'. ובזה היה יודע שלמה המלך ע"ה הלשונות מכל הבריות שבעולם בהסתכלותו על עצמו וחילופו וחילופי חילופיו, שהרי אין המחשבה עומדת אפילו רגע אחד אבל פושט ולובש צורה תמיד כידוע ולא כל העתים שוים כידוע מכ"ח עתים קהלת ג, ב-ח והשתנות לאין מספר, ודבר זה נוהג אפילו בגדולי הצדיקים ואפילו משה רבינו ע"ה כנגדו היה בלעם דעת דקליפה שהיה כולל כל הדעת ומחשבת חוץ ופסול המוקדשין, כמאמר שם ז, יד את זה לעומת זה עשה אלקים, ואחרי שמשו רבינו ע"ה היה דעת דקדושה בודאי היו מוכרחים כל אלו לעבור במחשבתו והוא גבר עליהם והכניע בעצמו כל הרע עד שהגיע להיות במדרגת דעת דקדושה כידוע. ומאמר הבעש"ט שכל מה שהיה בבלעם היו חושדין למשה רבינו ע"ה, מפני שכל זמן שלא נגמרה עלית השכינה כאשר יהיה בזמן השכינה [המשיח] וגואל צדק בב"א שהוא ביטול הקליפה ובלע המות לנצח ישעי' כה, ח, מוכרחים כל העליות להיות רק במחשבת אדם כשר, והאדם כשר א"א לו להגיע ולעלות אל שורשו כי אם ע"י שכנגדו שיעלו במחשבתו והוא יתעורר מהם לבוראו ית', והן הן הנסיונות כמארז"ל שבת עז ע"ב בברייתו של עולם מעיקרא חשוכא והדר נהורא והוא מוזכר בזוהר הרבה פעמים. לכן כשהאדם רוצה להכניע איזה דבר רע העומד עליו בתחילה צריך להכניע באמת לפניו וכו' ב"ה מאותו הרע השוכן בעצמו וזהו ביטול הרע והמתקת הדינין, וז"ש תהלים סט, יט קרבה אל נפשי גאלה ואח"כ למען אויבי פדני, פי'

בתחלה ביקש שתבא הגאולה לנפשו מכל אומות העולם שהם ההתקשרות במחשבת חוץ וממילא יהיה פדוי מאויביו שהוא ביטול הקליפה והמתקת הדינין. וזהו שארז"ל סנהדרין צז ע"א אין משיח בא אלא בהיסח הדעת פי' כי הדעת הוא כללות כל המדות מז' ימי הבנין ואינה מדה בפני עצמה, והגאולה שצריכה להיות מכל השבעה [השבעים] אומות העולם אשר שרשם ז' ימי הבנין א"א להיות כ"א שיגיע למעלה מן הדעת שיסח עצמו מן הדעת ולא יהיה שום אמצעי בינו לבין השי"ת ולא שום הפסק בעולם כ"א יחוד אמיתי. וזהו ארז"ל ב"ב ע"ה ע"ב בשינוי עתידין מלאכי השרת לומר קדושה לפני ישראל כמו שאומרים לפני השי"ת מפני שיהיו אחדות גמור עם השי"ת. אבל עכשיו קודם ביאת המשיח הדעת הוא המיוחד את כל הברואים להשי"ת ומבטל הרע מהם ומשפיע טובה להם:

והענין כשהאדם כולל בדעתו כמה וכמה נבראים שעוברים במחשבתו שהוא קומה שלמה והוא מתעורר מהם אל הבורא ית"ש בדעתו תהומות נבקעו משלי ג, כ ומעלה אותם ומבררם במחשבתו כמאמר הזהר ח"ג י ע"ב וכולם בחכמה אתברירו, ואחרי עלייתם אל שורשם נשפעים משם טובה וברכה, וזהו ארז"ל ברכות לג ע"א גדולה דעה שנתנה בין שני אותיות שנאמר שמואל א' ב, ג אל דעות ה', כי הדעת הוא המיוחד כל השמות ממטה למעלה ומיחד הענף אל השורש שהוא שם הוי"ה ב"ה כדברינו הנזכר, שהרי כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו ובכל הבריות כולם יש בהם קדושת שמותיו ב"ה כי אין סוף ברוך הוא סובב כל עלמין וממלא כל עלמין כנזכר. ובדעתו מעלה האדם אותם אל שרשם ומיחד לא"ס ב"ה. ועד"ז היה המקדש כארז"ל ברכות לג ע"א כמו כן על מקדש שניתן בין ב' אותיות שנאמר שמות טז, יז פעלת ה' מקדש ה', כידוע שהמקדש היה משפיע ומחלק מזון וטובה לכל הברואים ואפילו לאומות העולם כמבואר בפרי החג סוכה נה ע"ב ושאר דברים המבוארים בזוהר, והוא ארז"ל שם אילו היו יודעים האומות גודל טובתם מן המקדש לא היו מחריבין אותו. ועכשיו במקום מקדש הוא האדם הכשר שע"י מתיחדים כל הברואים אל שרשם ונשפעים טובה וכמו כן האדם מתייחד באמצעות הברואים וכו' [כנ"ל], מפני שעכשיו קודם ביאת המשיח א"א להיות היחוד אמיתי בלי שום אמצעי כי הדעת שהוא היחוד הוא הנקרא תענוג ועכשיו קודם ביאת המשיח א"א לשום אדם לסבול התענוג עליון כזה והיחוד אמיתי בלי שום אמצעי:

כללא דמלתא שאצל כל צדיק וצדיק מוכרחים לעבור במחשבתו כל שכנגדו עד מקום מדריגתו, ואפילו אם יאמר המתחסד שכבר בטל כל הרגשותיו ותאותיו אין שוטה מרגיש שאם אין לו במדה זו יש לו במדות אחרות כיוצא בו, וכשבאה לו המחשבה צריך להיות נבזה בעיניו נמאס שהעמיד צלם בהיכל שהרי האדם הוא מקדש מעט כנזכר וכידוע שהמחשבה והמוח הוא קודש קודשים והלב הוא היכל האהבה ושאר דברים כמבואר בכמה מקומות, ואח"כ כשמתעורר מן הדבר אל הבורא יתב"ש הוא היחוד ועלית השכינה והקמתה מעפרא והאדם ג"כ מתעלה בזה והולך מדרגא אל דרגא ומנסיון לנסיון וממסע למסע:

וזהו המ"ב מסעות הכתובים בתורה שנסעו ישראל ממצרים שהיא עבודת פרך בחומר ולבנים שהוא מעשה הגשמיות והגופניות, וכדי לצאת משם ולהגיע אל ארץ ישראל שהיא כנסת ישראל ולעשות יחוד שלם צריך על כל פנים מ"ב מסעות וזהו שם של מ"ב הידוע ומכוון לעלות מעלה מעלה. והנה ענין המסעות היו כמה פעמים לאחור כידוע לכן לפעמים מזומן לצדיקים איזה ירידה ממחשבתו אבל באמת

הוא כי הירידה צורך עליה היא ומסע שלמה כדרך כל המסעות עד שתבא הגאולה בב"א ויהיה עלית השכינה בפועל ויחוד אמתי בלי שום אמצעי והפסק ולכן יאמרו קדושה לפני ישראל שענין הקדושה הוא פרישת המותרות מהם. וזהו וידבר שהיא לשון הנהגה כמו תהלים מז, ד ידבר עמים ומשה הוא הדעת, ואל ראשי המטות הם שרשי ההשתנות שהם י"ב גבולי אלכסון, לבני ישראל הוא האמונה, לאמר הוא לשון יחוד ואהבה כמו דברים כו, יז את ה' האמרת, והפירוש הוא שירגיל וינהיג הדעת את כל ההשתנות שיעלו בדעתו באמונה ליחד אותם לבורא ית"ש:

וזהו ואלה המצות שהוא פירוש ג"כ יחוד כמו לצוות לזה ברכות ו ע"ב והמשפטים פירוש ע"י הרגל יהיה קל בעיניו וישר והדין נותן, אשר צוה ה' את משה פירוש יחוד אין סוף ב"ה עם הדעת, אל בני ישראל פירוש ע"י האמונה, בערבות מואב פירוש להאמין שכל הערבובייה במחשבות וכל בריות בו יפקדו לחיים כמאמר נחמיה ט, ו ואתה מחיה את כולם כולם באים מאין סוף ב"ה, וזהו מואב על ירדן יריחו כידוע שביריחו היה השגת המקדש כמשארז"ל יומא לט ע"ב ביריחו היה נשמע קולו של כ"ג ביריחו היו מתעטשים העזים וכו' וכמה דברים וזה שהירידה הוא לצורך השגת המקדש. או יאמר כי המצות כמו נרות כנאמר משלי ו, כג כי נר מצוה ותורה אור וכמאמר שם כ, כז נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן שיעקר הכנת כל מצוה לחפוש באבריו וגופו אם ראוי שתשרה עליו וזהו והמשפטים שהוא מסירת נפש:

עוד מפרשה זו:

וידבר משה אל ראשי המטות וכו' זה הדבר אשר צוה ה'. פרש"י ז"ל כל הנביאים נתנבאו בכה אמר ה' מוסיף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר:

פתח הרב דברים יא, יג אם שמוע תשמע פירש"י ז"ל מאמר חז"ל סוכה מו ע"ב עיי"ש אם שמוע בישן תשמע בחדש שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם שמדת ב"ו כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק ומדת הקב"ה דוקא המלא מחזיק שנאמר אם שמוע תשמע וכו':

והענין הוא מאמר איכה א, ה כי ה' הוגה על רוב פשעיה ומדרש חז"ל איכ"ר א, לג יכול על מגן ת"ל על רוב פשעיה, ומבואר בספרים הבנת המדרש ותוכן דבריהם הוא אשר לכאורה תמוה ענין הצער ויגון להיות מיצר ודואג על חורבן בית המקדש מה שעבר אין, כי מאמר משלי כח, יד אשרי אדם מפחד תמיד הוא על העתיד וכן מאמר שם יד, כג בכל עצב יהיה מותר וכן קהלת ז, ב טוב ללכת אל בית אבל וכו' שהרי פירש טעמו באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו על העתיד, אבל להיות עצב ומיצר ודואג על העבר מה זה ועל מה זה, כמאמר דוד המלך ע"ה אחרי מות הילד ש"ב יב, כג למה זה אני צם האוכל להשיבו וכו' והעצבות היא הקליפה היותר קשה מכולם שהרי הע"ז נקראת על שמה תהלים קטו, ד עצביהם כסף וזהב ומאמר הושע ד, יז חבור עצבים, וכן אין לה שייכות עם השי"ת כמאמר דברי הימים א' טז, כז הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה שבת ל ע"ב :

והנה מאמר חז"ל חגיגה ה' ע"א כאן בבתי גואי כאן בבתי בראי צריך הבנה ואין כאן מקומו כללא דמלתא שהקליפה הוא מחוץ לפרי נקראת בתי בראי, ומאמר ישעיה כב, יב ויקרא ה' אלהים לבכי ולמספד וכו' כמאמר מ"ב ח, א כי קרא ה' לרעב שקרא לקליפות ונתן רשות שליטתם, וזהו בראשית ו, ו ויתעצב אל לבו שהרי העבר ועתיד שוין לפניו וכפירוש הזהר ח"א נז. וח"ג טו ע"ב למאן ללבו עיי"ש, ואחרי היות העצבות קליפה וטומאה אינה נמשכת כי אם למי שהוא מבחינתה החוטא ילכד בה וטוב לפני אלהים ימלט ממנה כמאמר משלי טו, טו טוב לב משתה תמיד, שהרי אפילו בפרשן שהוא מבחינת העצבות ארז"ל ברכות ס. עה"פ בישעיה לג, יד פחדו בציון חטאים דוקא, וע"ד הלצה אפשר לפרש בזה דברי המדרש כי ה' הוגה למי שהוא ביגון יכול על מגן ת"ל על רוב פשעיה שאינה נמשכת אלא מן הפשעים מקליפות, אבל המפרשים פירשו המדרש על דרך ארז"ל ירושלמי יומא א, א כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו ועל דא ודאי קא בכה שפיר על רוב פשעיו וחטאיו מנעו הטוב שאין הוא עם הבהמ"ק יכולים לדור בעולם אחד, והוא דבריהם יכול על מגן להיות מיצר ודואג על חורבן בית המקדש כי מה שעבר אין, ת"ל על רוב פשעיה לכן העצבות נקרא על להבא עדיין שהיא התשובה באותו מקום שיבנה בית המקדש במהרה בימינו:

ובכדי להרחיב דבריהם ולפרש דברי בנין או חורבן ביהמ"ק בימיו הוא על דרך דברי הזהר ח"א קכט ע"א על הפסוק בראשית כד, טו ואברהם זקן בא בימים וכן אצל דוד המלך ע"ה, כי הימים נקראים המדות והזקנה נקראת למעלה במקום שאין שם התחלקות הימים והמה הביאו והעלו מדותיהם למעלה למקום הזקנה, וזהו ענין בנין ביהמ"ק בימיו פירוש במדותיו, כי כל אדם מישראל מקדש אקרי משכן כמאמר הנביא ירמיה ז, ד היכל ה' המה והשכינה נקראת היכל"ל כמספר אדני"ז ח"א כג ע"ב ובתוכה ה' לכן נקרא ה' כל עיין זח"ג רפט ע"א פירוש שהיא ה' אחרונה שבשם וכל המדות כלולים בה, כענין היסוד הנקרא כל שכלול כל החמשה מדות וכל אחת כלולה מ' כמספר כל עיין שם רנה ע"א. וזהו היכל שהוא ענין יחוד קוב"ה ושכינתיה, שהוא ענין קול ודבור שאין דבור בלא קול דלית לה מגרמה כלום אבל אית קול בלא דבור כמבואר בזהר ח"ג רכח ע"ב כי הדבור הוא הנקרא סוף כל דרגין בכל עולם ועולם, כענין הדבור שמיחדים שני בני אדם וגופים מחולקים לכוונה אחת, כן הענין בעולמות כי סוף כל דרגין מעולם עליון נקרא דבור המיחדו עם עולם התחתון ממנו כידוע עיין לעיל פר' ויגש א', אמנם נגד עולם התחתון אותו הדבור נקרא מחשבה כענין המדבר נגד השומע שאצל השומע אותיות הדבור המה מחשבתו שכל מחשבה מוכרח גם כן להתלבש באותיות כידוע:

וכשירגיל האדם את עצמו לתת לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע כל מחשבתו ואותיותיו ויבן את זאת כי מחשבתו הוא דבור העליון הכללי כנסת ישראל שהיא השכינה הנקראת היכל וכלי מחזיק ברכה שלום, והברכה וטוב הגנוז בתוכה הוא החיות הנקרא קול, והוא הנקרא דבור כנגדו שכל התחלקות אותיות נקרא דבור וכלים, והנקודות המה החיות שבתוכם המנהיגים האותיות ונקרא קול. וא"כ כל אותיות מחשבתו אפילו מכל הדברים היגיעים המה מים תחתונים ומיין נוקבין המה ת בקשים לעלות אל שורשם וחי בהם ע"י החיות ונקודת האותיות קול ודבור שהוא יחוד קוב"ה ושכינתיה, ובהצטרף היראה ואהבה מן המדות כי המה גדפין להעלות אותיות המחשבה, מי חכם ישמר אלה ויתבונן תמיד באותיות מחשבתו יחוד קוב"ה ושכינתיה מדברים מתוך גרונו ומחשבתו מיד יגיע אליו היראה וההכנעה ואהבתו

יתברך והשמחה מזה הנקרא פנים בפנים, וזהו עליות העולמות ע"י גדין יראה ואהבה להחזירם פב"פ מפני פחד ה' והדר גאונו ולדבקה בו ע"י המחשבה מחברתו הקדש עם השכינה, ואחרי עליתו למעלה מהעולם ויגזר אומר ויקם כמאמר ש"ב כג ג צדיק מושל ביראת אלהים אבל אין זה כי אם בית אלהים המה אותיות מחשבתו שיעשה אותה בית אלהים וכלי מחזיק ברכה:

וזהו סנהדרין כב ע"ב אין אשה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי שהיא השכינה כידוע שהמ"ן הוא הכלי והבנים המה מ"ן לאמם שהוא מחשבה טובה המצטרף למעשה כלים המה אותיות המחשבה, מה שאין כן מי שאינו משגיח על מחשבתו ואותיותיו ונקודותיו במה ידבר אחרי התפשטו מגופו והעדר כלי הדבור מעמו הכלה ונפסד וכ"ש אם דבורו ג"כ מגושם וגופני להנאתו וטובתו טמא טמא יקרא. כללא דמלתא שכל ימי חיי הבלו של אדם צריך להרגיל א"ע להשתמש בכל כחותיו הפנימים לשם שמים המה מדותיו ולבו ועין שכלו ומחשבתו בכדי שיוכל להקרא אדם שלם בכל דרכיו אחרי הפרד הגוף מעמו לשאת ולתת ולילך ע"י מדותיו ולדבר ולחשוב ולראות ע"י מחשבתו ועין שכלו:

וזהו והיה אם שמוע תשמע שהוא לשון אסיפה כמו ש"א טו, ד וישמע שאול ולשון יחוד כמו השמע לי, כי אם בקי ורגיל הוא בעבודת ה' לעשות יחוד קוב"ה ושכינתיה ע"י אותיות מחשבתו והחיות שבתוכו ישמע מחדש ע"י מ"ן חדשים הבאים במוחו ומחשבתו תמיד. וזהו שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם שמדת בשר ודם ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק משא"כ מדת הקב"ה המה הכלים הרוחנים אותיות המחשבה שאינם נעשים כלים אלא ע"י המלאם כבוד ה' ומ"ן המתבקשים לשורש חיותם הוא שעושה אותם כלי בית ה' כלי מחזיק ברכה וחיות הקודש:

והוא ענין כל הנביאים שנתנבאו בכה שהיא השכינה הנקראת דבור כמאמר במדבר כג, ה וכה תדבר וכה אמר ה', שמות ד, כב וכידוע הקדמת ת"ז ב ע"ב, והוא על דרך הנזכר על ידי אותיות מחשבתו בהצטרף היראה, מוסיף עליהם משה שהתנבא בזה הדבר שהוא ענין החיות שבאותיות המחשבה והאהבה, כי משה היה פרוש מן האשה הנקראת כלי והיכל שהמה האותיות וכל דביקותו היה בחיות שבתוכו הנקרא זה במספר י"ב אות ו"ו, כמבואר בספרי המקובלים שבכל דבר יש עולם שנה נפש עולם הוא השטח וכלי המקבל, שנה הוא הזמן, נפש הוא החיות שבתוכו, והוא ענין שבכל דבר מהותו וכמותו ואיכותו, מהות הוא ענין העצמות והחיות איכות הוא ענין העולם, כמות הוא זמן. והנה המהות הוא החיות שבתוך האיכות והאיכות והאיך מתחלק לכמה שהוא ענין האותיות והחיות שבתוכם, והנה על שאלת מהות כשאומר מהו שייך לומר זהו, על שאלת האיכות שאומר איך שייך להשיב כה, לכן כל הנביאים נתנבאו בכה מוסיף עליהם משה שהתנבא בזה ממעלה למטה דרך כה כמאמר זה הדבר כי הדבר נקרא שכינה, לכן פה אל פה אדבר בו שהוא החיות שבתוכו האהבה והשמחה הנקראת פב"פ במראה ולא בחידות שהתנבא בזה כאדם שמראה באצבע, והנבואה בכה הוא ענין חידה וכל הנביאים היו מתבטלים מפני היראה ומשה היה עומד על עמדו שמדתו היא האהבה, או ענין פא"פ הוא להיות הפה נקרא ע"ש דרגא התחתונה מן ההשגה שהוא הדבור, והנה כל הנביאים היה הפה העליון שהיא השכינה מחשבה אצלם משא"כ משה שהיה דבוק למעלה במחשבתו והפה העליון היה כנגד פיו ומדבר בדבר ה' וזהו ברכות מה. עה"פ שמות יט, יט משה ידבר והאלהים יעננו בקולו של משה:

פרשת אלה הדברים

על מאמר יואל ב, טז יצא חתן מחדרו וכלה מחופתה ודרשו רז"ל ירושלמי תענית ב, א חתן מחדרו זה ארון וכלה מחופתה זו תורה. ולהבין זה פתח ואמר איכ"ר א, א שלשה נביאים נבאו בלשון איכה משה ישעיהו ירמיהו משה ראה בשלוותן ואמר א, יב איכה אשא לבדי ישעיהו ראה אותן בפחזותן ואמר איכה א, כא איכה היתה לזונה קריה נאמנה ירמיהו ראה אותן בניוולן ואמר איכה א,א איכה ישבה בדד ע"ש:

והענין הוא על דרך מוסר ידוע מאמר הזהר ז"ח רות צח ע"ב על פסוק קהלת ט, יד עיר קטנה ואנשים בה מעט ודרש עיר קטנה היא התורה ואם אמנם איוב יא, ט ארוכה מארץ מדה וגדולה היא נקראת קטנה מפני שאנשים בה מעט, והאמת הוא להיות התורה נקראת עיר מפני שהיא כרכא דכולא בה ובה תחזי אשר עין לא ראתה לתת עצות בנפשו איך ובמה לזכך גופו ואיבריו וקדוש יהיה מקדש אקרי משכן ה', כי התורה והמצות נקראים אור ונר שלהבת יה כמצרף לכסף וכור לזהב ובוחן לבות ה' כי בהכניס פחד ה' בלבו יחודו ואהבתו יתבחן לבו ויצטרף צירוף אחר צירוף, שבכל מקום קדוש משם יתפרדו כל פועלי און ובפרט בעלות הלהב השמימה מפני פחד ה' והדר גאוונו כידוע מדרך הטבע שכל פסולת המתכות מאליהם נופלים בהתיכם באש:

הנה כללא דמלתא להיות עיקר ושורש עסק התורה בכדי להתקשר בשכינה וכדי שהתורה תורה יראת ה' היא אוצרו ועצות בנפשו וזהו תהלים קיב, ח נכון לבו בטוח בה' ויאמין באמונה שלימה שאחר היגיעה ועסק התורה ימצא מרגוע לנפשו לבוא אל הקודש ומכשיר אותו לחיבת הקודש באהבה וחיבה ויהיה בפיו כדבש למתוק וכמאמר תהלים יט, יא שהתורה מתוקה מדבש, שהרי לכאורה הם שני כתובים דסתרו אהדדי כתוב אחד אומר מלי ב, ד-ה אם תבקשנה ככסף וכו' אז תבין וכו' וכתוב אחד אבות ג, ט שתהא יראתו קודמת לחכמתו, ויעסוק בתורה כדי שתורהו התקשרות ואהבת ה' והדבק במדותיו וכשיאמין באמונה שלימה שהתורה תופיע עליו נהרה בהילה נרה עלי ראשו אז בהתיחדו עם עסק התורה יבא אל יחוד והתקשרות אמתי ובקע כשחר אורו על ידי אותו האמונה:

וזהו מאמר הפסוק אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, על דרך משל אדם המחפש אוצרות ומטמונים צריך לחפור חפירות ולהוציא העפר והנה מקבל הוא על עצמו בשמחה כובד נטל החול ומשא העפר והחפירה מחמת אמונתו שימצא המטמון בחפירתו, ואחר שימצא המטמון משער בעצמו גודל ההנאה שיגיע לו בכל חפץ אשר יתאוו לעשות מן המטמון, על דרך זה אמרו רז"ל ברכות יג ע"א בתחילה יקבל עליו עול מלכות שמים שהיא היראה והאמונה כידוע ואח"כ יקבל עליו עול מצות ועול תורה, כי אז צדיק באמונתו יחיה ותועיל לו התורה והמצות לזכך חומרם ולדבק באלהות בהתקשרות ויחוד גמור ולתת עצות בנפשו מכל עניני היצה"ר כי התורה אור ותאיר לו, מה שאין כן אם לא יקדים היראה והאמונה בה'

ובתורה שבוודאי יאיר חשכו, כל התורה ומצות לא יועילו וישאר מגושם כמו שהוא. ואפשר לומר שזהו מה שאמרו רז"ל מגילה ו ע"ב יגעתי ומצאתי תאמין פירוש כי אחר היגיעה שימצא צריך אמונה שבוודאי ימצא ובלתי האמונה אינו מועיל היגיעה. וזהו ארז"ל פסחים נ ע"ב לעולם יעסוק בתורה ובמצות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא לידי לשמה, פירוש שהבטיחו רז"ל שבוודאי יבא לידי לשמה לכן אל יכבד לאדם השלא לשמה שהוא כמשא העפר בחפירת המטמונים שהרי אמת ואמונה שמזה יבא לידי לשמה, אבל באמת כל עיקר השלא לשמה צריך להיות בשביל שימצא אח"כ הלשמה ויאמין שבוודאי ימצא אז טוב לו:

והנה ירמיהו הנביא שראה אותן בניוולן וחורבנם שפרקו מעל עצמם עול תורה ומצות ונכרתה ואבדה האמונה מפיהם ורחקו מעל ה' אמר איכה ישבה בדד העיר שהוא כנוי לתורה כנזכר, ופירוש בדד הוא גלמוד כמה דאת אמר במצורע ויקרא יג, מו בדד ישב יחידי כי הם פירשו מן התורה כל עיקר והם לבדם והתורה לבדה שלא היה להם שום התקשרות, ואמר הנביא הסיבה מה זה ועל מה זה מפני שהיתה למס כמאמר הזהר ת"ז ת"ו כב ע"א בענין התפלה מי שלא שם לבו על עיקר גלות השכינה כי אם על חסרונו דימה אותו לכלב ואמר דצוחין ככלבין הב הב לנו חיי הב לנו מזוני וכו' חסד דעבדין לגרמייהו עבדין וכן היה שם בחורבן הבית, והנה ארז"ל שבת סג ע"א על פסוק איוב ו, יד למס מרעהו חסד שהוא המגדל כלב רע בתוך ביתו שמונע רעים מביתו שכן בלשון יוני קורין לכלב למס וזהו שמקונן ירמיהו היתה למס:

וישעיהו שראה אותן בפחזותן שהיו מחזיקין עדיין בתורה אבל לא באמת ואמונה כנזכר, לכן אמר איכה היתה לזונה קריה נאמנה שהיא התורה, עוסק בה ומשתמש בה כמו עם הזונה שהוא לתאותו ואינו לוקחה לשום אישות כראוי ונכון, יקבל עליו עול מלכות שמים תחלה אף על פי שעדיין אינו טועם כלום ולא ראה מאורות מימיו אבל באמונתו שאחר כך יבא להתקשרות גמור ויחוד אמת, וזהו קריה נאמנה שצריכה להיות באמונה. ומשה רבינו עליו השלום שראה אותם בשלותם ואף על פי כן הרגיש שכבר התחילו לחזור ולסוב אחר אמר איכה אשא לבדי טרחכם וכו' כידוע ארז"ל ספרי דברים יב ע"א שישאל טרחנים וסרבנים הם אם נתחייב אחד בדין אמר יש לי עדים להביא יש לי ראייה וכו', ואם היו באמת דבוקים בה' אלקים חיים צריכים להיות כל מעשיהם באמונה ואין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו, ואדרבה להתרחק כמטחוי קשת בספק ממון חבירו וכמעשה דרב גידל קידושין נט ע"א שהיה מהפך בארעא וכו' עד שאח"כ לא רצו שניהם ליקח אותה ומתקרי ארעא דרבנן מפני שהיו יראים מספק גזל, וכמו שאמרו רז"ל גיטין ב ע"ב אדם [עד] א' נאמן באיסורין וכו' [כן] מהראוי להיות בדיני ממונות שיהא כל אחד שואל דרך שאלה לחכם אולי הממון של חבירו וירחק ממנה. והנה משה רבינו ע"ה שהיה מקושר בדעת שהוא דעה את ה' בכל מדותיו כי הדעת הוא כללות כל המדות ולא היה יכול לסבול לשום גשם, לכן אמר דברים א, יג הבו לכם אנשים פירוש בשבילכם לפי מדריגתכם, אבל אם האדם מתנהג עם התורה באמונה שמן העסק התורה ומצות יבא לדביקות גמור כי התורה הוא תבלין כמארז"ל קידושין ל ע"ב בראתי יצה"ר בראתי [לו תורה] תבלין וירחיק עצמו מכל עניני אופני גשם. וזהו מאמר הפסוק יצא חתן מחדרו וכלה מחופתה וכו' פירוש הלבושין והחופה שחופף ומעלים אמיתת העצמית ויהיה יחוד גמור:

פרשת ואתחנן

פסוק ד, לה אתה הראת לדעת. פירש"י ז"ל כתרגומו איתחזיתא בשעת מתן תורה פתח להם שבעה רקיעים וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים וראו שהוא יחיד וכו':

הנה פתח הרב בפסוק ג, כג ואתחנן אל ה' וכו' ופירש"י אין חנון אלא מתנת חנם אע"פ שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים וכו'. והענין הוא ע"ד הפסוק ישעי' מ, א-ב נחמו נחמו עמי יאמר וכו' כי לקחה מיד ה' כפלים וכו' והמדרש ילקוט שם תמ"ה הוא עיקר חטאו בכפלים ולקו בכפלים ונחמו בכפלים זהו נחמו נחמו. והענין הוא להבין מהו תשובה מבואר כמה פעמים בזוהר ח"א ע"ט ע"ב וח"ג צט ע"ב עיי"ש שהוא מקום בינה ושופר וחירות, הנה הוא מהיות ידוע מכמה מאמרי הש"ס והזוהר שהקליפה נקרא חנם כמארז"ל עירובין יט ע"א גיהנם על עסקי חנם ובזוהר בכמה מקומות זח"ב קכח ע"א, והטעם להיותם מתדבקים באדם חנם ושורים עליו בלתי שום הכנה, כי להשראת הקדושה על האדם צריך תיובתא סגי וחילא תקיף ומסירת נפש אז ידבק במדותיו כי הלא אש אוכלה הוא, משא"כ הקליפה שורה מעצמה על האדם בהעדר הקדושה, כי האדם כלי מוכן הוא לקבל אם קדושה קדוש הוא והבא לטהר מסייעין לו ואם לאו ח"ו הקליפה מעצמה שורה וטמא וטמא יקרא:

והחוש מעיד אדם שאינו מרגיל עצמו בחיבת הקדש אף על פי ששכלו מחייב ואמונתו אתו לעשות הטוב והישר וכמה טענות נגד עשות הרע ובפרט בענין הגדלות אף על פי כן אין בידו לעשות או להכנע נגד הבורא ית"ש, ובודאי אין זה כי אם רוע לב והקליפה השורה עליו שאינה מנחת אותו, או כמו שאמרו רז"ל יומא פו ע"ב עבר ושנה בה הותרה וכו' אלא נעשה כהיתר וכו' הגם שיודע האיסור מן התורה והמושכל אעפ"כ הקליפה השורה עליו עושה לו הדבר כמו היתר ומי יודע באיזה אופן ר"ל מידיעה זו, ולכן כל מדה ומדה ואבר שבאדם שאינו מוקטר ומוגש ומוקדש לשמו ית"ש ולא חל הטומאה שם והקליפה שם ועושה כל מה שעושה כשכור חטאים ועונות ופשעים בלתי הבין, ואחריתה מרה כלענה כשמתבונן בעצמו שכל מה שעשה עשוי ע"י הקליפה ואיה איפה הוא ותקותו מי ישורנה, ומלבד זה שנתרחק מהשי"ת בעצמו אלא שהטריח את קונו בצמצומים רבים להשפיע חיות אל הקליפה כידוע עיין זח"א קנב ע"ב ות"ז תפ"ד צה ע"ב מהיות חיות האדם מחיות הקודש ואבר מהשכינה ובהתדבקו אל הקליפה מכניס ניצוצי הקדושה אל הקליפה, וזהו ארז"ל ע"ז נד ע"ב ולא עוד אלא שמטריחין אותו וכו' ומאמר הפסוק ירמיהו ב, יג שתים רעות עשה עמי וזהו איכה א, ח חטא חטאה ירושלים בכפל:

והנה אחרי שהתבונן היותו כמתעתע ותועה בדרך צריך לחזור ולשוב בדרך אשר בא בה אל דרך הישר וזהו באותו מקום, אבל כל תשובתו הרמתה צריך להיות לסור ממוקשי מות אל דרכי החיים בכל מדותיו, לכן נקרא התשובה בינה וחירות שהרי ע"י התבוננות שב אל ה', ותחלת קלקולו הוא מהתעות כשכור והקליפה שורה עליו ממילא ועכשיו ע"י התבוננות מתחרט ושב ויוצא לחירות משבעה עממין שהם הקליפה שהם מדות הרעות, גם נקרא שופר שהרי כשמתבונן על כל מה שעברו עליו ממים הזדונוים ואנה

הלך ופנה הודו בהרחיקו מן הקדושה וחיי החיים והלביש שק ואפר שהיא הקליפה ולא על עצמו בלבד כי אם על הקודש ועל המקדש ג"כ כנזכר אז תאחזהו פלצות ומרה תהיה לו מלבד יראת גן עדן וגיהנם:

והנה באמת כשהחי יתן אל לבו מרירות החטא בעצמו אחרי אשר כבר עשהו הוא יותר קשה בלבו של אדם מכל העונשים האפשרים להיות על חטא זה הן בעוה"ז והן בעוה"ב כפלי כפליים, והדין נותן שהרי אותם העונשין הם רפואה ומזור ומירוק אותו החטא בכדי להבריאו ומסתמא המכה היא הגריעות והחסרון והמרירות יותר ויותר מן הרפואה ולהכי הוא מתרפא ברפואה מן המכה, והנה ידוע ארז"ל זח"א ה ע"א באורייתא ברא קוב"ה עלמא שהוא באותיות התורה וכידוע מן הזהר ח"ב קעט ע"ב שכל מעשה האדם ותחבולותיו הכל הם אתוון, ואם חוטא ח"ו מכניס האותיות ברע ח"ו ולכן נתקן הודוי על דרך א"ב בכדי שאח"כ כשמתבונן על התעוותו את מעשיו ותופס בלבו גודל מרירות החטא בעצמו כנ"ל שהוא כפליים מכל העונשים בודאי מתחרט וצועק על מה שעבר אשמתי וכל הודוי עד כלות כל כחותיו ובטול מדותיו, כי מגודל המרירות אש לא נופח אחזתהו ע"פ איוב כ, כו אשר אי אפשר להכניסו בדבור ואמירה כי אם בקול הברה גנוחי גנח וילולי ילל וצועק סתם אל ה', והאלקים יעננו בקול כי בזה מתעלים האותיות מן הרע שהרי הוא העלה הדבור שהם האותיות אל הקול שהוא למעלה מן הדבור עיין זח"א פו ע"ב וזהו שנקרא שופר ומן ההתבוננות בדעתו יכנס בבינה ומשם אל החכמה שהוא האהבה:

וזהו משלי י, יב על כל פשעים תכסה אהבה שהוא אהבת השי"ת שהגיע אליו מחמת קנאת ה' צבאות שקנא לעצמו בגודל רחמנותו על השי"ת והכרח עוצם צמצומו ע"י חטאיו, ומן הרחמנות בא אל אהבת השי"ת בקנאו את קנאת ה' ועושה דין בעצמו עם מרירות לבו כפלים מכל העונשין ונעשה פנחס קנאה וקונה עולמו בשעה אחת, וזהו ברכות ז ע"א יפה מרדות אחת בלבו של אדם וכו' וזהו שם לד ע"ב במקום שבעלי תשובה עומדים וכו' וזהו דברי הפסוק נחמו נחמו וכו' וכופל הנחמה שהפסוק מדבר בבעלי תשובה מחמת יראת חטא עצמו ולא מחמת יראת עונש שהוא כפל מן המרירות של עונשין. וזהו ישעיהו מ, ב דברו על לב ירושלים כי דברו הוא לשון קשה ומרירות על לב ירא שלם, וקראו אליה שהקריאה לשון חבה לשון שמלאכי השרת משתמשין וקרא זה אל זה כי מן המרירות יבא אל האהבה והחיבה, וזהו שם כי נרצה עונה שהרי הוא שב מאהבה וזדונות נעשין לו כזכיות ומן העון נעשה רצון, ולמה כל זה כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאותיה שהרי זה השב נתעורר בלבו על רחמנות השי"ת בכפלים על החטא בעצמו איך עשהו והטריח את קונו כל כך:

וזהו ואתחנן וכו' כי דרך צדיקים שהם דכאי ושפלי רוח ונבזים בעיניהם עם כל מעשיהם הטובים שהוא פירוש מאורים, כידוע ת"ז ת"ע קלה ע"ב שאפילו כת"ר אוכם הוא קדם עילת העלות, ועיקר חשקם ותאותם הוא להדבק בה' כידוע זח"א קעא ע"ב עיי"ש שמדת הצדיק הוא התקשרות, ואינם שמים על לבם מעשיהם הטובים אשר אור לה' כי אוכם הוא מפניו יתברך וגשם גמור הוא, כמאמר משלי ו, כג כי נר מצוה ותורה אור שהמצוה הוא נר שהוא אור הדבק בגשמי ותורה אור שהתורה הוא אור פשוט ומופשט מכל הגשמיים, וזהו חשק הצדיקים להתדבק במקור העליון ומשם ממשיכים ומשפיעים רחמים לכל העולמות כדרך הצדיק שהוא התקשרות כל העולמות, וכן דרך תפלתם ג"כ שאין שמים לבם

אל מעשיהם הטובים ומאירים כי במה נחשב להם נגד אין סוף ב"ה אבל מבקשים מתנת חנם שהוא כמו שהשי"ת ב"ה מחיה הקליפות כמאמר נחמיה ט, ו ואתה מחיה את כולם:

וזהו שאמר בעת ההיא פירוש אם הוא באיזה עת שהוא מן הכ"ד עתים קהלת ג, ב-ח כן הוא דרך תפלתו להמשיך רחמים בתורת מתנת חנם בכל עת שהוא, וזהו לאמר שהוא מלשון לאמר לאחרים פירוש שהוא מוצא ושורש הדבור שהוא למעלה מן הכל שהרי אמירה בלב זח"ב יז. עיי"ש וכל שכן שהוא למעלה מן המדות וממילא מתבטלים המדות והדינים, וזהו ברכות לב ע"א לעולם יסדר אדם שבחו של מקום תחלה ואח"כ יתפלל ויבקש צרכיו פירוש שצריך להתקשר במקור העליון כמו שאמר אתה החילות להראות את עבדך שהוא מוצא ושורש דבר ומשם להמשיך רחמים כסדר המדות גדלך וידך החזקה, ואח"כ כשמגיע אל מקום החסרון אשר חסר לו מכניס בלבו שהרי הכל מאתו יתברך ובכל חסרון מוכרח להיות צמצום ביותר של השי"ת ובודאי גרם איזה חטא ומקנא בלבו ומתמרמר ושב עד שחוזר אל שורש החכמה ואהבת ה' כנ"ל שהוא חכמה בראש וחכמה בסוף:

כללא דמלתא להמשיך רחמים על כל הברואים ואפילו על הרשעים כי מי יודע מה בלבו של אדם או אולי הגיע בתשובתו בשעה אחת מה שאין צדיק גמור יכול ושלא לקטרג על שום אדם, שכבר ניטלה מאתנו החכמה והמדע לדון את האדם אפילו על פי שנים עדים והשפעת שכל זה לא היה רק בזמן הסנהדרין וכל שכן בלא עדות וראיה, אין זה כי אם גדול דעה שהוא רב עלילות ומעשים טובים ומקנא לה' צבאות אם רוצה לקנאות יקנא לעצמו בלבו כנ"ל בכל אשר ימצא. וזהו אתה הראת לדעת וכו' כי בשעת מתן תורה היה לישראל חירות שהוא מקום התשובה שהוא למעלה מן המדות שהם נקראים רקיעים שהם מפריש ומסך, אבל ראו כי ה' שהוא הוי' רחמים הוא אלקים מדת הדין שהוא צמצום השי"ת בכל חסרון מחמת חטא המעשה [העושה] וכשישוב אל ה' וירחמהו:

שבת נחמו:

נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם ישעיהו מ, א. איתא במדרש ילקוט שם, תמ"ה כי על אשר חטאו בכפליים שנאמר איכה א, ח חטא חטאה ירושלים על כן לנדה היתה וכו' לקתה בכפליים [שנאמר ישעיהו מ, ב כי לקחה וכו' כפלים] בכל חטאתיה לכן נחמו בכפליים:

פתח הרב אבות ד, ט כל המקיים את התורה מעוני סופה לקיימה מעושר, הנה ארז"ל נדרים מא ע"א אין לך עני אלא מן הדעת שהיא האמונה מבלי דעת שהיא היראה התחתונה בביטול עצמיות שהיא השכינה דלית לה מגרמה כלום זח"ב רי"ח ע"ב כי אם האמונה באמת עיין שם רכ"ג ע"א איהו אמת ואיהו [ואיהו] אמונה, ומזה מסתעף היראה הפשוטה בביטול עצמיות ממש אחרי דלית לה מגרמה כלום כי גם זו האמונה היא האמונתו באמיתותו לכן נקרא השכינה עני כמאמר תהלים קב, א תפלה לעני, ומן היראה זו מסתעפים כל היראות התחתונות. לכן ארז"ל קידושין ל ע"א משכהו לבית המדרש שהוא הדבקות באמת

שהיא התורה, ואם לאו יקרא ק"ש שהיא האמונה, ואם לאו יזכור לו יום המיתה שהיא היראה התחתונה, שהנה כלל כל היראות שבעולם הם על ידי האמונה באותו דבר שהוא חיותו וקיומו ומתירא מפני העדר חיותו ומתדבק מאוד בענין חיותו כאדם שמתחזק בחבירו ודבק בו מפני יראתו מאיזה דבר:

והנה הדביקות הזו נקרא עוני שהרי הוא מעוני מחמת דלית לה מגרמה כלום כי אם על ידי הדביקות הזו, אבל מדה זו אינה כי אם ראשיתה מצער ואחריתה יסגא מאד שהוא האהבה כמאמר במדבר כא, יד את והב בסופה וזהו סופה לקיימה מעושר שהוא החסד והאהבה, וכן דרך הדביקות בביטול עצמיות והוא אחדות גמור ועזה כמות אהבה קשה פרידתה כפרידת החיים, ואחרי שכל היראות הם מפני קושי פרידת החיים, לכן כולם בטלים נגד האהבה והדביקות שהוא החיים עצמו ופרידתו הוא פרידת החיים לכן ארז"ל העצה לקיים את התורה מעוני וכל עוני שיהיה אפילו מפני היראה החצונית להזכיר יום המיתה, שהרי על כל פנים אמונה היא וכל אמונה דבוק באמת וסופה לקיימה מעושר מפני הדביקות:

וזהו חטא חטאה שהיה להם ב' חסרונות האהבה והיראה ע"כ לנדה היתה שהוא נד שהיא היראה, שענין הנע ונד הוא הבדידות שלבד והוא כמאמר רז"ל ראש השנה כו ע"א שכן לנדה קורין גלמודה:

והנה האדם המגושם בחומר תאוותו ומדותיו להשתמש להנאתו ולתאוותו הרי חומר גופו מקיף מדותיו ואין להם שום שורש ודביקות ויחוס אל שורש המדות שבעולם, ומדותיו המה כלואים ואסורים במאסר גופו בדד וגלמוד וכל אוות נפשם כרות יכרתון משרשם ואין להם עוזר וסומך מן השורש לכן הם כלים ונפסדים שהוא כריתות הנפש וזהו איכה א, א איכה ישבה בדד:

מה שאין כן הדבק באלהים חיים בכל מדותיו הרי הוא יחד עם כל הברואים על פי מדותיו יתברך לא די שכולם עוזרים למו אלא אף כי בדרך שרוצה לילך מוליך את כל הברואים על פי מדותיו כנזכר, כדרך גוף אחד הנמשך אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת הולכים יחד כל האברים, ואחרי היות אחדות גמור במדותיו עם ה' וכל צבאיו עושי רצונו הרי כולם מתנהגים על ידו, וזהו כפל הנחמה שהוא הדביקות בו יתברך באהבה ויראה, ועל ידי זה צדיק מושל ביראת אלקים להנהיג העולם כרצונו שהוא לשון נחמה כמאמר שמות יג, יז ולא נחם אלהים וכל לשון נחם הוא שמתנחם להתנהג בדרך אחר כמאמר בראשית ו, ו וינחם ה' כי עשה את האדם כפירוש רש"י ז"ל שם וינחם ה' על הרעה שמות לב, יד. וזהו נחמו נחמו כפל, אחת מפני כי עמי אתם שהיא היראה מפניו כמאמר כד הקמה ר"ה ב ע"א אין מלך בלא עם, והשנית מפני האהבה אותו יתברך, זהו פירוש יאמר אלהיכם כמאמר דברים כו, יז- יח את ה' האמרת וכו' וה' האמירך שהוא לשון אהבה:

פרשת עקב

והיה עקב תשמעון. הנה רבותינו ז"ל שבת לא ע"ב כינו את היראה בשם מפתחות החיצונים וזה השער לה' צדיקים יבואו בו תהלים קיח, כ והוא אמרם ז"ל ברכות ח ע"א שיעור שני פתחים ואמרו שהש"ר ה, ג פתחו לי כחודה של מחט שהוא היראה נקודה לגבי אהבה, ובלתי היראה אין לנו התחתונים שום יחוס וערך אחיזה ודביקות ושייכות כלל הדבק במדותיו, שבכל המדות גם הנאת הגוף קבועים בהם ותלויים בהם, לכן קרוב להפסד שלא יתעוהו במדות בהתעוררות עצמו בהם ימשכהו להנאת הגוף, כמבואר בזוהר תיקוני זהר תקון י' כה ע"ב על הרחימו בלא דחילו. משא"כ היראה שהיא הפסד שוברו לגוף ואחרי היראה השלימה על ידה אפשר להדבק בכל מדותיו כי היראה היא השראת השכינה על עצמו ומשם יתפרדו כל פועלי און כי שם ה' נקרא עליו ויראו ממנו, וילך מחיל אל חיל מפני היראה אל הדביקות והאהבה עד אשר תשיגהו השמחה זהו יחוד קוב"ה ושכינתיה:

וזהו ויק"ר יא, ז והיה שהוא לשון שמחה עקב נקרא היראה כמאמר משלי כב, ד עקב ענוה יראה וזהו פירוש והיה עקב השמחה שמשגהו מן העקב והיראה תשמעון הוא פירוש לשון יחוד, את המשפטים פירוש את נקראת השכינה מא' עד ת' ת"ז תי"ט מא ע"א, והדעת שהוא דביקות המדות נקרא משפט, כי השכינה נקרא חוקים שהיא האמונה, וזהו תשמעון את המשפטים יחוד שכינה וקב"ה, ושמתם ועשיתם אותם כמאמר סנהדרין כב ע"ב אין אשה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי והוא ענין הקמתה ובנין הקמתה, ומן השמירה יבא אל העשייה בנין קומתה מן הנקודה תעשה קומה שלימה ודו"ק:

עוד מפרשה זו:

הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ברכות לג ע"ב שנאמר דברים י, יב מה ה' אלקיך שואל ממך כי אם ליראה וכו' ללכת בכל דרכיו וכו' וכן אמר רשב"י שם אין לו להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים בלבד שנאמר ישעיהו לג, ו יראת ה' היא אוצרו הטוב :

ואמר שהוא על דרך מאמר הזוהר הקדמת תקוני זהר ה ע"ב מאן דאית ביה יראה לית ליה חוסר כלל, ופירשנו במאמר לעיל פ' פנחס שהזוהר מדבר ביראה השרשית וקודמת לכל בריאת העולמות שהוא יראת ה' לחיים משלי יט, כג שהוא הדביקות גמור, מה שהוא היפך דרך הטבע שארי היראות שהם העדר הדביקות כידוע מסוד החיות רצוא ושוב שמדרך היראה לסוג אחור מעט, כמאמר איוב ו, י ואסלדה בחילה פירוש כאדם הסולד ידו. ואפילו יראה בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין שהוא יראה בושת מפני מי שגדול ממנו ומכל העולמות גם זה העדר הדביקות מעט שכן דרך הבושה:

אבל יראת ה' לחיים היא הדביקות היותר גבוה מכל האהבות וכל המדות, והוא כשמתלבש בשכינה ומכוון עצמו היות מרכבה אליו יתברך בכל מה שמקבל מאתו יתברך מן ההשגות אפשרות הדקות והם מוצאות האותיות המחשבים שפושט צורה ולובש צורה תמיד לא יחשה, ובהסתכלותו בתחלת שורש מוצא השגתו מאתו יתברך ונבהל מפניו להיותו יתברך המשפיע והוא המקבל שכן דרך כל המקבלים נבהלים והוא ענין בטולם שמתבטלים בעצמם ונכללים במשפיעים, ואם כן היראה זו היא הדביקות הגמור שהוא נכלל בא"ס ב"ה והוא גבוה מכל המדות כמאמר תהלים קיא, י ראשית חכמה יראת ה' שיראה זו היא ראשית למדת החכמה, שהוא למעלה ומופשט מן אותיות כלל אפילו המחשבים, ויראה זו נקראת יראת שמים שהוא יחוד שני מדות כידוע שתבת יראה הוא תיבה אחת ולמעלה ממנה שמים שהוא המשפיע והיראה נקראת מלכות כידוע ת"ז בהקדמה ו ע"ב, מפני שא"א לשום יראה אא"כ מפני הגבוה ממנה והיראה הוא המקבל, וזהו כד הקמח ר"ה ב ע"א אין מלך בלא עם ומלכות הוא ההנהגה כידוע ממאמר תהלים קג, יט ומלכותו בכל משלה:

והנה אדם שיש בו יראת שמים כנזכר ונכלל בו יתברך בהתבטל כל עצמו וחיותו ונשאר למעלה מאותיות המחשבה, בידו לעשות כל ההשתנות נסים ונפלאות שהרי כל העולמות הם בידו שהרי הוא נכלל בו יתברך שמו ובידו הכל, ואדם כזה נקרא בעלה דמטרוניתא שהרי הוא בעל ההנהגה של כל העולמות, וזהו מאן דאית ביה יראה לית ליה חוסר כלל, וזהו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים פירוש מי שיש בו יראת שמים הכל בידו כמאמר ש"ב כג, ג צדיק מושל ב יראת אלהים. וזה שנאמר מה ה' שואל מעמך כידוע מאמר הזוהר ח"ג קצג ע"ב שכל התחלת ההתגלות הוא דקיימא לשאלה מה זה משא"כ קודם התחלת ההתגלות דלא קיימא לשאלה כלל, וזהו כמבואר שהיא היראה השרשית תחלת ההתגלות וזהו כי אם ליראה ע"ד הפסוק משלי ב, ג כי אם לבינה וגו', וזהו אין להקב"ה בעולמו אלא אוצרות של יראה בלבד מפני שכבר אינו נשאר כלום אחר היראה אם הוא כאן הכל כאן שהוא תחלת הכל ותכלית הכל בהתכללותו בו יתברך ומה נשאר עוד:

וזהו תמיהת חז"ל באמרם ברכות לג ע"ב אטו יראה מלתא זותרתא היא ואמרו אין לגבי משה מלתא זותרתא היא, ופ"י משה שהוא צדיק הדור פירוש צדיק המקשר כל העולמות מן השורש העליון עד השפלים התחתונים ועל ידו מתנהגים כל העולמות, לגביה מלתא זותרתא היא שהרי הוא נקרא בעלה דמטרוניתא. וזהו המשל שהביאו חז"ל שם משל מבקשים ממנו כלי זהב ויש לו דומה לו וכו':

או יאמר הכל בידי שמים כי הידים נקראים מה שנושא ונותן בהם ופועל כל הפעולות וההנהגות כדרך הידים וזהו חוץ מיראת שמים שהיא בעצמה היא ההנהגה והפועל כנ"ל:

פרשה ראה:

על מאמרם ז"ל חולין פח ע"ב מי שאין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה בו:

פתח בפסוק ראה אנכי נותן וכו' את הברכה אשר תשמעו וכו', ובתחלה צריך לבאר מארז"ל תענית ט ע"א שאלת [ינוקא ד] ריש לקיש לרבי יוחנן על פסוק לקמן יד, כב עשר תעשר והשיב לו עשר בשביל שתתעשר והקשה ומי שרי לנסויי לקב"ה והשיב אין כנאמר מלאכי ג, י ובחנוני נא בזאת וכו'. והענין הוא על דרך אמרם ז"ל פסחים ח ע"א האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור והקושיא עצומה למה יהיה עוד צדיק גמור, אבל הענין הוא ע"ד אמרם ז"ל קידושין מט ע"ב כג' הרי"ף המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק גמור הרי זו מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו, אשר התמיה רבה וגדולה לאלקים שהרי התשובה צריך להיות בכל לבו לשוב מעבירות שבידו להתחרט על עשותם ואיך הדבר אפשרי ברגע אחד לשוב ממעשיו לשנוא את האהוב והורגל עד הנה שהם העבירות והתאוות מה שהוא, ובהיפוך לאהוב את השי"ת ומצוותיו אשר שנא עד הנה ולא הורגל במעשיהם שהרי את זה לעומת זה עשה אלהים קהלת ז, יד ומעשה התאוות וגשמיות ושאר עבירות הם מסטרא אחרא וקליפות אשר האדם בהמשכו אחריהם הוא קליפה ממש וס"א ומתנגד להשי"ת' ובאיזה דרך הטבע יכול להתהפך לאהבו ולשוב אליו. וכן מה הוא הענין שהקב"ה מקבל להבעל תשובה בשתי ידיו תיכף ומיד אחרי אשר הניח את מעשיו הרעים מלעשותם עוד בלי שום טצדקי בעולם על מה שעשה כבר, אשר מדרך הטבע בין אדם לחבירו שהמרה והכעיס את חבירו לאלפים ואח"כ הניח מעשותה וכי בשביל זה לא יחשוב ויגלגל עליו מה שעבר אם לא בהרבות פיוסים, משא"כ הבע"ת דאורייתא בחרטה ועזיבת החטא לעולם די:

אבל הענין כידוע מה שאמרו רז"ל בש"ס פסחים נד ע"א ובזוהר ח"ג סט ע"ב ובז"ח רות קג ע"ב כי התשובה נבראה קודם בריאת העולם, ובה נברא העולם מפני קטרוג המלאכים על בריאת האדם ואמרו זמין הוא לארגזא קמך ולמחטי קמך לכן באה התשובה שיברא העולם בה שאם ישוב מיד יקבלו, יהיה איך שיהיה בלתי הבנת הענין לעומקו על כל פנים שמענו שהעולם נברא במדת התשובה, נמצא מוכרח ממילא על כל פנים שכח התשובה תקוע בכל בריאת העולם, וכמו כן ועיקר בתוך האדם שהוא עולם קטן ת"ז ת"ע קל ע"ב כלול מכל העולמות המשתלשלים מאתו יתברך שהרי כח הפועל בנפעל עיין זח"ב פ ע"ב, ולכן בכל מקום אשר ימצא האדם את נפשו אפילו בעומק הקליפות ר"ל כשיזכור את עצמו איך התשובה קדמה לעולם והעולם נברא עמה וכמו כן האדם, נמצא על כל פנים שכח התשובה תקוע בו, ואם יעורר בעצמו את כח התשובה להתקשר אליו ולהמשך אל שורשה שהיא שורש בריאתו וטבעו ומדותיו והיא קודמת אליו ממילא יתהפך וישתנה מטבעו והרגלו, שהרי נתעלה למעלה מן הטבע ונעתק אל שורש בריאתו ובריאת כל העולמות כולם, נמצא שתחילתו וסופו מן השי"ת כמאמר, הבא לטהר מסייעין אותו רק ההתעוררות צריך להיות מן האדם ואחר שמתעורר ומתקשר בכח עליון ומניח מעשות מעשיו הקודמים על ידי זה חל עליו מדת התשובה וקדושתה עליו וישנהו לטוב כידוע שענין ההשתנות תלוי במדת התשובה כי אין מעצור לה' להושיע כי נורא הוא, וזהו שובה אלי בכח התשובה שבכם ואשובה אליכם לסייע אתכם, וזהו יחזקאל א, יד והחיות רצוא ושוב שכח התשובה שבכם תקוע בכל חיות הקודש ומכל שכן באדם שהוא עולם מלא. ואחר שמגיע במעלת התשובה למעלה וקודם בריאת העולמות והמדות ממילא הוא שעכשיו נולד הוא וזהו שהבעל תשובה כקטן שנולד דמי בתולדה ישרה כאשר ברא אלקים את האדם ישר על הארץ:

ודבר זה כלל גדול בתורה ובמצות להמשיך על עצמו קדושת אותה מצוה ולהתקדש בקדושתה ולשאוב מים חיים אל כליו באופן שיראה בלבו ענין היות הוא עצמו ג"כ כלול מן התורה והמצות, ואינו צריך רק לעורר במצוה זו כח אותה מצוה התקוע בעצמו ולהתקשר בה בכח העליון בשורשם או אז יתפעל בפועל מעשה אותה המצוה, כי מעשה אלקים המה המיוחד את הכל באחדות. משא"כ כשאדם עושה מצות ומע"ט ותשובה לפי שכלו יהולל איש משלי יב, יח וסר מרע משתולל ישעיהו נט, טו שאלמלא הקב"ה לא היה בהעתקה אינו יכול לו ומתגשם במעשים הטובים ג"כ, מה שאין כן כנ"ל שאין האדם עושה כלום כי אם מעורר במעשה אותו כח התורה או המצוה אז, התשובה שנברא הוא על ידה ומתקשר בה ועולה הוא במעלה זו אל מקום שורשו ומקום חיותו, ומשם מתברך כי שם צוה ה' את הברכה שהוא נקרא יום ומקוה מים בריכה העליונה חי המלך כידוע בנדרים שארז"ל זח"ג רנה ע"ב כנודר בחיי המלך משא"כ בשבועות שהוא כנשבע במלך עצמו. ומזה מתקשר בעיקרו ושרשו הלא לאמונה שמאמין שכל כוחות התורה והתשובה תקועים בעצמו ובכל בריאת העולם ואל אחד בראם ורוחו ונשמתו אליו יאסוף בכל כחו כמאמר ירמיהו ד, א אם תשוב ישראל אלי תשוב:

וזהו האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור כי האמין בה' ויחשבה לו צדקה, ומאמין שמדת הצדקה יש בה כח ושורש למעלה למשכיל אל דל שהיא השכינה שנקראת צדקה כד אתנטילת מצדק ואתקריאת אבן הצדק מסטרא דחכמה וסלע נקרא אבן, וזהו סלע זו לצדקה כידוע שהוא יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ומאמין שיש כח במצוה זו להמשיך חיות לבן כי התורה והמצות הם חיי העולמות כנ"ל, ועתה בעשותו מצוה זו רוצה בה להתקשר עמה למעלה מן המדות וקודם בריאת העולם ולמקום חיי העולמים, והדרך הכבושה שעולה ומתקשר בשורשה הוא השביל הרבים שהחיות נשפעים אל כל העולמות וזהו בשביל שיחיה בני, כידוע שהעולמות והמדות ז' ימי הבנין נקרא בן י"ה ועל שם כך נקרא התשובה בינה זח"ג קכב ע"א שהיא מקום התבוננות כמבואר במ"א לעיל פרשת ואתחנן וע"י התבוננות הוא ההשתנות והחכמה תחיה בעליה כי שם מקור החיים וזהו שיחיה בני בן י' כי' הוא חכמה מקור הכל שם י ע"ב וא"כ בודאי הוא צדיק גמור כי צדיק גמור הוא המקשר עולמות עליונים עם התחתונים:

וזהו עשר בשביל שתתעשר בשביל דייקא שהוא אותו שביל התקוע בעצמו כח מצוה זו שמתעשר גם הוא בעצמו וממילא מתברך ממקור הברכות שהוא שורש התחלת ומוצא השביל שהוא ברכה העליונה, ואם כן אינו מנסה להקב"ה כלל רק שכל כוונתו להמשיך חיי המלך מחיי העולמים וברכות לראש צדיק, הגם שידוע שבודאי על ידי זה יתעשר ויתברך גם הוא בודאי מה בכך אם כוונתו רק להתדבק בחי החיים. ואולם גם האמונה כפשוטה שהמצוה גורם יחוד ותוספת ברכה מלמעלה למטה ועושה מצות הנתנה רק כדי שיתעשר או שיחיה בנו פועל פעולתו אמת, אחרי שאמונתו חזקה כ"כ שגורם המעשה מעורר באמונה החיות. וזהו חבוק ב, ד צדיק באמונתו יחיה, ושכר מצוה מצוה כיון שמתאוה ליתן מפזר ונוסף עוד בכדי שיחזור ויתן מאה פעמים:

וזהו ראה אנכי פירוש ראה הוא חכמה כמאמר קהלת א, טז ולבי ראה הרבה חכמה, ופי' אנכי הוא בינה כידוע ת"ז תמ"ב פא ע"ב, שג' ראשונות כתר חכמה בינה אין נקרא ונקרא אני והכ' הוא כתר, וזהו נותן

לפניכם היום פירוש שהיום ההוא שהוא אנכי שהוא הבינה שהוא התשובה הנה קודם ולפני המדות וז' ימי הבנין, וזהו שאמר לפניכם לשון רבים, ובאותו יום נכללין הברכות והקללות כי דינין מתערין מינה עיין זח"א קנא ע"א. וזהו את הברכה אשר תשמעו כידוע עיי' ת"ז ת"ל עד ע"א מכוונת אשר קדשנו כי האשר הוא המקדש וזהו תשמעו כי התשובה הוא מקום השמיעה כמאמר ישעיהו נה, ג שמעו ותחי נפשכם, ואמר אח"כ אל מצות ה' אלהיכם שהוא מקום שהמדות מיוחדים ומקושרים בשרשם כענין מצוה מלשון ברכות ו ע"ב לצוות לזה כידוע ממ"א לעיל מטו"מ א ע"א וכענין הכוונה בברכה במצותיו וצונו וכו', וסידרא דקרא הוא את הברכה הוא המשכת הברכה בסדר זה אשר תשמעו אל מצות וכו' וע"ד הפסוק אשר תשמעו שתמשיכו עצמיכם אל מצות ה':

עוד מפרשה זו:

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה כו'. דקדק הרב לשון נותן שהוא כמו דבר גשמי הניתן מיד ליד. והקדים הרב לזה דברי הבעל עבודת הקודש שהקשה על כל היעודים הגשמיים שבתורה כמו ויקרא כו, ג אם בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם אשר התמיה רבה וכי כל שכר המצות הוא זה הגשמיות, ואמר בעל הספר הנ"ל שלא הזכירה התורה היעודים דרך שכר כי אם דרך הנהגה שממילא יהיה כן, כמו אם בחוקותי תלכו השכר מצוה הוא מצוה והדביקות הרוחנית אבל הגשמית ממילא ימשך ויהיה כן ונתתי גשמיכם, שבודאי יהיה כן אחר היותו דבוק בחיות אלהות אבל אין זה אמור לשכר:

והנה ענין ולשון ברכה הוא לשון בריכת מים שהוא הנביעה והשפעה, אבל רוב ברכות בגשמית שהוא ענין התפשטות ומלוי חפצו בגשמית אפילו בדברים המותרים הוא מאוס מאוד, דהנה התאות נקרא על שם טיט וצואה ולכלוך כל דבר, ולא מן השם הוא אלא יותר גרוע מטיט וסרחון, שכל ענין סרחון הוא הכליון והפסד מהותו הראשון מתחיל להסריח, וכן כל התאות גשמית שמוליד בעצמו תולדתו הוא הסרחון שהוא הכליון והפסד מהותו הראשון שהוא אהבת ה' יתברך, וכמו שצואת האדם מסרחת יותר מכולם כמבואר בברכות כה ע"א בהרחקת קריאת שמע דוקא מצואת אדם ולא של בהמות ועופות, וזהו ענינו שלפי גדולתו מפלתו אחר היות האדם העולה על כולם לכן ההפסד והכליון שבו הוא מהיפוך להיפוך מאיגרא רמא לבירא עמיקתא ולפי ערך גודל ההפסד כן גודל הסרחון משא"כ בשארי בעלי חיים, ועד"ז במלוי התאות שהוא ההפסד היותר גדול וכליון חרוץ מהיפוך להיפוך מאהבתו יתברך שהוא א"ס אל אהבת התאות רחמנא ליצלן בודאי אין ערך אל גודל הסרחון ומיאוס. וזהו שכל לשון חסד הוא חרפה ומיאוס כמאמרם בפ' עריות ויקרא כ, יז חסד הוא ונכרתו ופירשו עיין רש"י שם לשון חיסודא כי מבנין החסד מסתעפים התאוות, וזהו ענין שם כו, ל וגעלה נפשי אתכם האמור בתוכחה שהאלהות מואס בהפסדו שהם התאות והעבירות ר"ל כאדם המואס בסרחון היותא ממנו והפסדו:

ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע על שאמר במדבר כג, י ומספר את רובע ישראל רביעותיהן של ישראל אמר מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדבר זה נדה לא. עיי"ש שהוא ענין התאוה והמיאוס, אבל באמת אין הענין כדבריו שהפרישות מכל הגשמית עד גמירא אי אפשר שהרי וחי בהם

כתיב ויקרא יח, ה, אם אמנם בודאי יהיה טהור וקדוש יהיה כמלאכי השרת אעפ"כ לא נתנה תורה למלאכי השרת ברכות כה ע"ב, שהפרישות מכל וכל הוא ענין ההסתלקות והגבורה ומדת הדין שאין העולם מתקיים בו כי אם ע"י שתוף מדת הרחמים למדת הדין ב"ר ח, ד, שהוא המשקל ומאזני צדק המכריע בינתים פלס מעגל רגליו. וכל עניני מדותיו לדעת ה' בכל דרכיו וכל מעשיו לכבוד בוראו בלתי לה' לבדו והמותר יחרם, כי בהכניס הבורא בתוך מעשהו הרי הוא מחיה הדבר כמאמר נחמיה ט, ו ואתה מחיה את כולם, ובודאי לא יכלה ולא יפסיד ולא יסריח ואינו נקרא תאוה כלל כי אם מצוה לשון צוותא שהוא הדביקות האמיתי אפילו בשפלים התחתונים וגשמים ריח ניחוח לה' שאמר ונעשה רצונו, והיא השמחה היותר גדולה לפניו יתברך ואין קץ לשמחת עבודת הגשמים יתר על כל הרוחנים. והראיה לזה שהרי אנו מצפים לתחית המתים שיהיה לעתיד במהרה בימינו ולא כל אדם זוכה כי לא כן הרשעים כתובות קיא ע"ב עיי"ש, ולכאורה תמוה מה ענין השמחה בהתחדש הגוף הגשמי והלבשת הגשמי בו הלא טוב לו אז בעולמות עליונים בלי גוף מעתה בגוף, אבל האמת הוא כדברינו מגודל שמחת עבודת הגוף לבורא ית"ש אין קץ. וזהו שביקש משה ליכנס לא"י וכי לאכול מפריה הוא צריך סוטה יד ע"א אלא לקיים המצות התלויות בארץ בעודו בגוף:

והנה עניני התאוות והמדות הגשמיות שהמה לשם מצוה כמו האהבה בפו"ר והיראה בדיני נפשות לדון המחויב, המה מתנות באדם ע"פ תהלים סח, יט אשר לקח משה רבינו ע"ה משרים העליונים בקבלת התורה כמבואר בזוהר זח"ג קצב ע"ב עיי"ש שבלאו הכי לא תנאף אפילו עם אשתו משמע וכן לא תרצח, אבל מה שלשם מצוה הוא החיות של אותה התאוה שויתרו ישמעאל ואדום שרים העליונים משלהם. וזהו שניסמת עינו של בלעם הרשע על תמיהתו הנ"ל שבוודאי מותר תאוות הגשמיות להנאת הגוף המה סרחון לכלוך וצואה אפילו במותר לו השי"ת ב"ה מואס בו, אבל מה שהוא לצורך הגוף ולשם מצוה בודאי השי"ת מסתכל ומאיר בו בהכניס כוונתו לכבודו יתברך, ואותו ניצוץ מחיה ומאיר את הכל כענין הנר שהוא ניצוץ אור קטן דוחה את כל החושך מן החדר וגורם אפשריות ההסתכלות בכל החדר:

וזהו ענין הברכה המסתעף בדבר ע"י מעשה המצוה שבתוכו כענין הברכה מן המעשר, ולא דווקא במצות עשה אלא אפילו בלא תעשה שהמה שס"ה כמו שס"ה גידין עי' זח"א קע ע"ב ע"ש דניאל ז, י נהר וכו' נגיד שהוא המשכה אור מחיות במצות שהם אברי הנשמה, וכן מתברך פרי בטנו במצות לא תנאף, אבל אין הברכה נקרא על שם הגשמיות בהתפשטותו כי אם ניצוץ כוונת כבודו יתברך שמכניס בתוך הגשמיות הוא הנקרא ברכה כמאמר הזוהר ח"ב קסב ע"א איהו ברוך ואיהי ברכה כי הכוונה גורם בהסתכלותו יתברך בו והראיה. וזהו ראה אנכי שהוא ענין אנכי ה' אלהיך שהוא אחדותו ית' להמשיך על עצמו בכל דרכיו ליחוד שמו יתברך הסתכלות וראיה זו הוא הנותן לפניכם ברכה וכו'. ואין הברכה על מעשה הגשמיות כ"א את הברכה אשר תשמעון אל מצות ה' שהוא ענין בכל דרכיך דעהו משלי ג, ו ואפשר לומר זהו פי' בראשית ט, ב ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ כי יראת ה' שבאדם הוא ההשפעה שפע על כל חית הארץ:

פרשת שופטים

על מאמר רז"ל סוטה מד ע"א באזהרת משוח מלחמה וסדרו מי האיש אשר בנה וכו' אשר נטע וכו' אשר ארס וכו' ואח"כ מי האיש הירא וכו'. וארז"ל למדה תורה ד"א בתחלה יבנה בית וכו' כסדר ועל הירא וכו' ארז"ל שם הירא מעבירות שבידו:

פתח הרב בפרשת שופטים ושוטרים וכו' עד לשבטיך, והנה ע"ד מאמרם ז"ל ברכות כ. עיי"ש ותמיהתם על חסידים הראשונים באמרם דאלו בשני דרב יהודא כולי תנויי בסדר נזיקין הוה ואי הוה שליף חד מסאניה אתי מטרא ואנן תנינן י"ג מתיבתא בעוקצין וכו' ומשני ראשונים הוה מסרי נפשייהו על קדושת ה' וכו'. ובכדי לבאר מאמר זה נקדים לבאר מאמר שבת לא ע"א הגר שבא להתגייר לפני הלל ע"מ שילמדו כל התורה כולה על רגל אחת ולימדו מה דסני עלך לחברך לא תעביד. והענין הוא שהגר שבא להתגייר חפץ בהצדקו שיהי' לו העמדה וקיום באחת, שהיא איזה אמונה חזקה לא יפול הנופל ממנה ואדרבה יתחזק להיות מטפס ועולה כי האמונה חזקה נקרא רגל ונקרא אחת כמבואר במ"א עיין לעיל פרשת תולדות ופ' ויקהל, ומפני יראתו שלא ירד מטה מטה לפעמים ע"י נסיונות ומאורעים בקש זאת. והשיב לו כזאת הנה כללא דמילתא שאין שום אפשרות התחלת אפס קצהו של עבודתו יתברך אם לא באמונתו אמונת אומן פי' שמיעוט נקודת אמונתו בו יתברך ג"כ מאתו יתברך כי הוא הנותן לו לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע, כמאמר ישעיהו מב, יח החרשים שמעו והעורים הביטו וכו', ונתתי לכם לב בשר וכו' יחזקאל לו, כו, ואם אמרו רז"ל ברכות לג ע"ב הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים לא אמרו רק על אתערותא דלתתא לבד בכדי שיוכל לחול עליו אתערותא דלעילא, משום דברכתא דלעילא לא שריא על אתר ריקנא כמאמר אלישע מ"א ד, ב מה יש לך בבית וכו', אבל אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו קידושין ל ע"ב, וכמאמר שהש"ר ה, ג פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם וכו' כי באתערותא דלתתא ארובות השמים נפתחים בפרץ מים רבים לא יכלו לכבות את האהבה כל חד לפום שיעורא דיליה ולא כל אפיין שוין:

וא"ת וכי משוא פנים יש בדבר הן הם הדברים שהוא מופלא ומכוסה ממך ע"פ חגיגה יג ע"א וכבשים ללבושך ע"פ משלי כז, כו בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מי יודע רוח בני אדם העולים למעלה קל כנשר, ורוח האדם ובהמה היורדים למטה בעמקי הקליפות ר"ל, או אולי שעונך גרמו לו וחטאתך מנעו הטוב ממנו מפני היות כל ישראל ערבים ומעורבים נפש אחת ממש בשורשם, או רובי הנסיונות והוא מסיבות מתהפך ואל תדון את חברך עד שתגיע למקומו אבות ב, ד, או אולי במקום שהוא עומד אפילו צדיק גמור לא היה יכול לעמוד באמונתו והיה רק רע הרבה יותר ממנו. וא"ת למה השליכו ה' מעל פניו למקום הקליפות ונסיונות אלו כבשא דרחמנא היא ורוצה בהתגלות אלהותו גם שם ולקדש שמו ברבים שהם הקליפות, משא"כ אתה לא כן ה' אלהיך עמך נתן לך רחמים אהבתו ויראתו על פניך:

עיקר ושורש הכל שאין ביכולת האדם בעצמו לעשות שום מעשה וחשבון מצות ומעשים טובים ולהדבק בדרכי ה' ית' כי אם על ידו ית' הבורא מאורי האש אהבתו ויראתו על פניו, ואם כה יאמר לא חפצתי בכך כל אילי נביות ע"פ ישעי' ס, ז לא יועילו לו לקדש עצמו, וכי מה יועיל גבר עם אל אם יצדק מה יפעל לו ע"פ איוב לה, ז ובאיזה אופן תחול עליו קדושת ה' ודביקתו, אין זה כי אם רחמיו על כל מעשיו, וחסד אל כמאמר תהלים סב, יג ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו:

לכן לא תכון העבודה לאלקים כ"א אחרי סדור שבחו של מקום והסתכלות זכרון מיעוט ערך עצמו ועומק שפלותו, איך האדם קרוץ מחומר גשם עכור עפר מן האדמה בעיניו לא יראה ובאזניו לא ישמע ובלבו לא יבין כ"א אלהים עשה היום, הנוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט וכו' שם צד, ט ואין כחו בפיו לדבר כ"א בדבר ה' כמאמר שם נא, יז אדני שפתי תפתח, גם אהבתו גם יראתו הלא ה' זו כי מי האוהב אם לא חי ה' מתפשט בנפשו ואת מי אוהב לה', ומה היא האהבה הלא היא המוחצבת מעצמות אלהות המתפשט ומתקשר ומתאחד בעולם השפל ומתצמצם בעולם קטן הוא האדם ת"ז ע' קל ע"ב ובכל מקום שהוא עומד בתוכו ית' הוא עומד כי הוא מקומו של אדם [עולם] טובב כל עלמין וממלא כל עלמין:

ובשעה שתוקפו מדת האהבה לאדם אין אתו יודע עד מה וכל הון ביתו בוז יבוזו נגדה וכולא קמיה כלא חשיבא כי מאת ה' הוא, וכל מה שהוא מתלהב יותר ומשיג בלבו אמיתות הענין אשר לא מנפשו היא כי מה עשה ובמה יוכל לעשות ככה מגודל עכירות גשמיות גופו ומחשבתו, אבל רוח ה' דיבר בו ומלתו על לשונו ואהבתו הלא זה אוד מוצל מאש ה', אז יתלהב יותר ויותר בקול גדול ולא יספך לא תכיל היריעה ולא יספיקו ימים דיו לבאר עוצם וגודל חללה של לב האוהב אמיתי ונקודתו בזה והבל פיו בלהב השמימה:

ובאהבה זו ממילא יתקשר לכל באי עולם ובני אדם כיוצא בו, אחרי היות האהבה שפע ברכה עליונה בתכלית הידיעה כי לא זכה מנפשו אליו וא"א כלל לעשותה ולזכות בה אבל ברצונו הקב"ה נתנה לו, ואם היה נותן מתנה זו לחברו היה חבירו כיוצא בו מתלהב לשמו יתברך וא"כ במה נחשב הוא מחברו. והראיה באם העדר האהבה זו הרי הוא ככל האדם בעניני הגשמיים פעם במדות פעם בחון פעם ברחוב כחץ יעוף יומם מחשבות כאלו לאלפים לכל צדיק וצדיק, והנה בהיותו במדה זו הרי הוא כאותו אדם ובמדה זו הרי כאותו בעל תאוה, וממילא אוהב כל ישראל אפילו לרשעי ישראל מפני אמיתות הבנתו וידיעתו שקרובים המה ויש לו שייכות עמהם והנה הוא כאחד האדם ואין לו לעצמו יתרון עליהם כ"א מה שענוהו בשערה מן השמים, ולכן בהיותו מתעלה באהבת ה' מתעלים כולם עמו לאלפים מפני שבהיותו במדות השייכים אליהם הרי הוא והם נפש אחת בכל מדה ומדה שהוא מודד הרי הוא מקושר עם אלפים ורבבות בני אדם לכן בעלותו עולים עמו:

משא"כ אדם המדמה בנפשו שכוחו ועוצם ידו עשה לו את כל החיל ללמוד לשמור ולעשות ולקיים את כל התורה הרי הוא שונא ישראל וכמו שאין לו אלוה ממש, ובוודאי הוא כן ופחות וגרוע הוא מכל הרשעים כים נגרש ומוסיף כח בקליפה יותר מכל הרשעים ויורד מטה מטה, והוא נרגן מפריד אלוף שהוא מפריד היראה שהיא השכינה מחי החיים באמרו כי לא מן השם הוא זה וידו עשתה זאת. כן הלל שהיה עניו

מאוד אמר סוכה נג ע"א אם אני כאן הכל כאן שבכל מקום שמוצא את עצמו הרבה יש מאותו המין והרי הוא כאחד מהם אבל לה' הישועה לכן כשעולה עולים עמו:

וזהו תהלים טז, ח שויתי ה' לנגדי תמיד פירוש שהוא משה את ה' אפילו בכל התנגדות המזדמן אליו או ראה או ידע, מאמין במאמר נחמיה ט, ו ואתה מחיה את כולם, והם כמו מאמר ת"ז ה, יט ע"ב מים תחתונים בוכים גם אנן בעינן למהוי קדם מלכא שרוצים להתעלה על פי ה' בזמן אשר יחפוץ ה' ביקרם, כי השם הוי"ה הוא המעלה את הכל. וענין שם הוי"ה הוא החכמה והבינה מקום ההתבוננות לשוב אל ה' והאהבה והיראה מפניו כידוע כי מן היראה האמיתית שהיא ה' אחרונה ושכינה בעמדו מרעיד לזכרו היותו עומד בתוך שורש הכל, וכנסת ישראל ואדני מעון הוא לו, וקול דברי אלקים חיים יוצא מפיו ומדבר בדבריו נבהל להשיב ומתנדב בקול שהוא האהבה המשפיע ומחיה את הדיבור שהוא היראה כדרך האיש לחזור אחר אבידתו קדושין ב ע"ב שהוא המשפיע אחר המקבל ועל היראה האמיתית ממילא חל האהבה, ואחרי ידיעתו שאף גם זאת כח ה' הוא וגבוהים עליהם אלהים חיים ומלך עולם חי החיים עולה הוא במעלה זאת ומשם אל האין שהיא החכמה שהיא יו"ד וי"ו דל"ת כידוע מן אלופו של עולם השתלשלות הג' קווים והתפשטותם, שהאמצעי הוא מגדל הפורח באויר המעלה התפשטות השניים שהם אהבה ויראה והמגדל הוא הלמ"ד עיין זח"ב צא ע"א וזהו הצירוף אל. נמצא שקודם בריאת העולמות היה הוא ושמך לבד, ואחרי שברא הכל אעפ"כ באמיתות התבוננות אין שום דבר בעולם בלתו והכל בתוכו והוא בתוך הכל ומציירו ומקיימו והרי הוא כאילו הוא ושמך לבד שהרי הוא רק למען הראות גדלו וכל הנקרא בשמו ולכבודו אפילו כל ההתנגדות. וזהו ר"ה יז ע"ב ה' קודם שחטא ה' אחר שחטא אל המעלה את הכל ומתחילה ועד סוף הכל הוא יתברך בעצמו, ומה לאדם שיבא אחר המלך למה זה הוא כך וזה הוא כך ואין לו לאדם כי אם לסדר שבחו יתברך לפניו כמו סידור בעלמא וממילא תעשה הכל. כמאמר משה רבינו ע"ה בואתחנן דברים ג, כד אתה החילות להראות את עבדך כי אפילו תחלת יראתי מפניך מאתך אני, ואח"כ את גדלך ואת ירך החזקה שהם המדות ההתפשטות והאהבה ממילא חלה עליו, והכל ואתחנן במתנת חנם רש"י שם רק ברצון המלך לבד בלי שום כושר מעשה כלל כמאמר שם ט, ה לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם וזהו ואתחנן במתנת חנם אעברה נא ואראה וכו':

ומשל הדיוט היא בנצחוננו של בשר ודם שהמלך מעמיד הפשוטים מחיילותיו בקשרי המלחמה הכבדה והשרים יושבים עם המלך ברחוק ומתענגים עמו, ואעפ"כ אח"כ שכבשו המלחמה השר יושב עם המלך ומתענג עמו עם המלך, וכל זה אינו כי אם רצון המלך בלי שום היותו ראוי במעשיו לכך, כי מי שיכול לעמוד בקשרי המלחמה מעמידו, ומי ששייך לשימוש אחר ממנהו ע"ז. ואי משום הא אינו ביטול השכר והעונש חלילה לאל מרשע ושדי מעול א"פ איוב לד אבל הכל במשפט שהרי הכל הוא שמותיו יתברך ומי יודע בכל אלה רק למען דעת את ה' ולעבדהו מודעת זאת שאין לכ"א רק לעבדו ית' באופן שהוא, שהרי לכך נברא ובכך נברא ומה לו עוד, ובזה יהיו כל ישראל כולם אהובים לו שהרי כל אחד הוא שמו יתברך באופן רצונו כמאמר ר, ה יא ע"א כל מעשה בראשית לדעתן נבראו [ו] פירש"י ז"ל ששאלו מכל אחד אם רצונו בבריאה והענין לבאר הוא עמוק ומובא בספרים:

כללא דמלתא מי שעובד את ה' על דרך זה אוהב לכולם ומעלה את כל השייכים בערכו, ובהיפוך מי ששונא אפילו לרשעים ממילא משמע כי בצדקתו ובחזקתו ויגבה לבו ואם הוא הצדיק [ממילא כן] בעינו ו לא ה' פעל כל זאת ועקוב הוא מכל. וזהו שלמדו הלל בענותנותו כל התורה כולה על רגל אחד הוא האמונה כנ"ל ואהבת לרעך כמוך ויקרא יט, יח, ומאמר תהלים קלט, כא משנאך ה' אשנא הוא לשונאי שמו ית' שהם המינין והאפיקורסין אבל לא לשום בעל תאוה ועובר לתאבון כי מי יודע מה שהית והינך אם אתה תגיע למקומו, כידוע שאין לך דבר בעולם שיצא מגדר שבעת ימי הבנין הצריכים להתעלות והאדם כלול מכולם וצריך להעלותם לשורשם אל ה' כידוע ומבואר במ"א עי' לעיל פר' קרח, על דרך משל היראה העליונה שהיא התחתונה שבכולם שממנה נסתעף יראה החיצונית, ואם היא מזדמנת לאדם צריך להתבונן מה אני ירא מאין נמשך לי מדה זו הלא מיראתו יתברך, ומפני מי אני ירא הלא מלא כל הארץ כבודו ואין שום דבר בלתו, ומה חיי הלא הוא יתברך ולאן אני הולך אליו יתברך א"כ מה אני ואין לו לירא כי אם מכבודו יתברך וכשיגיע ליראת ה' יבין וישכיל אם אמנם היראה היא פחד ה' הלא גם זה המדה נבראת מאתו ית' ש ויש בה חיות מאתו יתברך שאי אפשר בלתו, ואם נמשך לה חיות ממקום גבוה ממילא מצומצם בתוכה אהבה שהרי חיות הנמשך ומתקשר בדבר היא האהבה, וממילא מתלהב עליו אהבתו יתברך וחוט של חסד משוך עליו בשפע ברכה ומשם אל מוצא המים אשר לא יכזבו לעולם:

וזהו דבריהם דבשני דרב יהודא כולהו תנויי בנזיקין הוה שהיא העבודה מה דעלך סני לחברך לא תעביד דברים שבין אדם לחבירו ואהבת לרעך כמוך, ואמרם וכי הוה שליף חד מסאני פירוש שאם פשט גשם אחד משבעת ימי הבנין ע"ד של נעלך וכו', כלומר שאם היה מקשר עצמו במדת היראה אליו יתברך הוי אתי מטרא פירוש המשכה ושפע חיות שמחיה היראה היא מדת האהבה שהיא שפע ברכה מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ואמרו הטעם מפני שאינהו הוי מסרי נפשייהו על קדושת השם כידוע זח"ג רס ע"א מענין נפילת אפיים שהיא ירידה צורך עליה לברר ניצוצות הקדושה מתוך הקליפה ולהעלותם בעלייתו הוא נקרא מסירת נפש על קידוש השם, לכן אחרי שאינם חוששים על עצמן כלל רק על שמו ית' כי הכל הוא ושמו לבד ואין סוף המתפשט ומיחד לכולם הוא המעלה אותם בעצמו ובכבודו מתראה עליהם וה' כברק יצא ואתי מטרא:

וזהו שופטים ושוטרים תתן לך פירוש לך בעצמך שהיא עבודתו יתברך תהיה ע"ד שופטים שהוא דברים שבין אדם לחבירו כמאמר מה דעלך סני לחברך וכו' מפני שהכל מאתו יתברך וזהו אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטיך לכן ואהבת לרעך כמוך:

או יאמר שופטים שהוא המקום הבינה והתשובה כי המשפט לשפוט הוא ע"י הבינה ושוטרים הוא היראה פירוש להבין שהיראה היא ג"כ נבראת מאתו יתברך וחיים יש בה ובחרת בחיים, וזהו אשר ה' אלהיך נותן וכו' כידוע שמשם היא מוצא ההשתנות וההתפשטות לכל גבולי ישראל, ובכדי להבין המאמר ידוע שיש באדם ג"כ משוח מלחמת היצר, והיראה נקרא בית שהיא דרתא כמאמר חז"ל שבת לא ע"ב חבל על מאן דלית ליה דרתא וכו' והאהבה נקרא כרם שהוא עץ החיים אילנא דחיי ואיש הנקרא יחוד שניהם שנקראת יראת ה' הם שני מדות, וזהו למדה תורה דרך ארץ וכו' ויספו השוטרים לדבר וכו' הירא מעבירות שבידו ישוב לביתו שהיא נקודה בהיכלי' שהוא מקום עלייתם בשרשם ודו"ק:

פרשת כי תצא

כי תצא למלחמה על אתביך ונתנו וכו' ושבית וכו'. פרש"י ז"ל לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע:

פתח הרב הנה ארז"ל יומא פו ע"ב אופני התשובה שנוי מעשה ושנוי השם ושנוי מקום וכמבואר בזוהר הנה פירוש ענינו ע"ד הידיעה מאמר משלי ו, כג כי נר מצוה ותורה אור הם רמ"ח פקודין נרות לאדלקא מאור תורה, והם אברי השכינה להתלבש בכל אברי נשמת האדם להאירו על ידם לנטלו ולנשאו ממלחמה לה' בעמלק מדור דור הוא השטן הוא היצר הרע מתגבר על האדם בכל יום והקב"ה עוזרו על ידם לחסות בסתר כנפיו ובצל שדי יתלונן וטמיר בכל טמירין דעלמא ודינא לא שלטא ביה, כידוע תענית ח ע"ב שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין במקום דלא שלטא ביה עין לא ראתה אלהים זולתו יעשה למחכה לו, שכל עיקר השראת הקליפה ודינים הוא ההתגלות וכל היותר יותר, כענין לוחות הראשונות נתנו ברעש ונשתברו תנחומא כי תשא לא ע"א :

וזהו בראשית מב, א למה תתראו וזהו ישעי' סו, כד והיו דיראון לכל בשר, ולכן נקראים חצונים לשון חיצונית ויצר הרע בהתגלות, והקב"ה נקרא סתרו של עולם פנימית רה"י הקדמת ת"ז יב ע"א, והתורה נקראת מו"ק טז. עה"פ שה"ש ז, ב חמוקי ירכיך מה ירך בסתר אף ד"ת, וזהו קידושין ל ע"א אם פגע בך וכו' משכהו לבית המדרש שהיא התורה לחסות בסתר. כי מבחר השמות הוא אדם ולא איש אם אמנם ה' איש מלחמה כתיב שמות טו, ג זהו בשעת מלחמה שהוא לשבר הקליפות בקול ענות גבורה וזרוע נטויה והתגלות כמותם כי מניה וביה ליזל ולשדא ביה נרגא הס מלהזכיר עליהם שם ה' שם בסתר כאשר אמרו רז"ל ברכות נח ע"א כי ברעם ורעש לא אתי מלכא כי אם בחשאי וקול דממה דקה תמן אתי מלכא ומלכותא דארעא כמלכותא דרקיע לכן הבין בלא ראות מעמד המלך ע"ש. והנה ידוע מת"ז ס"ט קח ע"ב שאפילו כל הקליפות שבעולם היותר חיצונים תלויים ועומדים במאמרו של מלך ונהירו דקיק מן הקודש להחיותם בסוד ומלכותו בכל משלה תהלים קג, יט, לכן כל עיקר רדיפתם להתדבק ולהאחד בקודש עבור חיותם אבל אחרי הבירור ניצוצי הקדושה ממנו בלע המות לנצח ישעיהו כה, ח :

והנה אורייתא וקב"ה כולא חד זח"ג עג ע"א שהנה כן דרך התורה תיבותיה ואותיותיה מורים ומעוררים פנימיותה, כענין הטוב שכל הטוב שבעולם גנוז בגוה במלת אותיות אלו של טוב וכן השמחה במלת אותיות של שמחה, וכל הע' לשון יש להם חיות מלה"ק ולשון תורה לחוד בסוד ומלכותו בכל משלה, כענין שכן קורין בלשון יוני לאחת הן שבת לא ע"ב זה מקום חיותו מן התורה וכן כל לשון. ולכן מתעוררים המדות כי מעשה אלהים המה ע"י הדבור בכל לשון, כענין השמחה המתעוררת מבשורה טובה וכן היגון מדבור הפכי וכן הכעס מדבור שכנגדו והתפארת והוד מספור שבחו בפניו וכן כל עניני המדות, אשר המדות בעצמם אין להם שום תמונה והשגה בעולם במלות אותיות שם המדה כמו חסד באותיות חסד

וכן כולם כי אם ע"ד הנסתר. וסוד ה' להמשיך המדה בלשון תורה ואותיותיה וממנה לכל לשון, וזהו בראשית א, י וירא ה' כי טוב כי הראיה הוא לשון המשכה כמאמר ישעיהו ב, ב ונהרו אליו כל הגוים שהוא לשון נהורא שהוא אור עין וזהו עין השכל עינא דליבא כמאמר קהלת א, טז ולבי ראה הרבה חכמה, וזהו הנאמר מגילה ח ע"א בזב ג' ראיות ב' ראיות שהיא המשכת זוב:

והנה מצא מין את מינו וניעור אם אדם גס הוא ומגושם אינם מתעוררים מדותיו כי אם בהשגת גשמיות ובשורשם כמו כסף וזהב ומגדנות לרוב ותענוגות בני אדם אף על פי שהדברים והחפצים הם עבים וגולם חומרי מתעוררים בו המדות שבלי תמונה בסוד ומלכותו בכל משלה אבל אינו משיגה כי אם ע"י כח החומר הנזכר וכפי ענינו, לכן כן דרך המדה שהיא חלשה ואינה קיימת כמאמר אבות ה, טז בטל דבר בטלה אהבה, משא"כ אהבת ה' כי עזה כמות אהבה ומים רבים לא יוכלו לכבות ואם יתן איש את כל הון ביתו בוז יבוז לו. לכן זהו שם א, יז לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה כי האותיות הם בסוד המעשה והתגין נקודות וטעמים מחשבה נר"נ ת"ז יט לט ע"ב וזהו זח"א מז ע"א באורייתא ברא קוב"ה עלמא, כי ששת ימים עשה ה' וביום השביעי שהם ז' אותיות וט"ו [תיבות וכ"ז] אותיות. וזה כל אדם לכך נברא להשיג המדות ולהשתמש עמהם ע"י אותיות התורה ונר מצוה כי בהשיג מצוה אחת הבאה לידו יתעורר שמחתו כבהשיג חפצו הגשמי כענין שמח במצות הוא וכענין לא פסיק חוכא מפומיה כוליה יומא ברכות ט ע"ב כי העיקר להדבק במדותיו, והם על ידי השגת המצות כי בלתי גבול המצוה המדה אין סוף וגבול שהרי המדות אצולות מאתו יתברך שהוא אין סוף ודבר אין סוף אין לו השגה לכן הוצרך הצמצום, ואח"כ מאיר אור המדה דרך קו המדה וגבול בלי התפשטות בו יותר מדאי שלא יתבטל הכלי מהיכנו שהוא הצמצום הראשון כי אם במזג השוה לעשותה כלי אז אפשרית ההשגה במדה זו ע"י התגלות הצמצום כלי וגבול, ולכן כל הצמצומים הם אינם רק בשביל התגלות כבודו והרחמנות על החסרון אח"כ מתגלה וכן דרך כל נס המתגלה מתוך הנסיון וזהו עיין תנחומא מקץ ג מתוך צרה המציא פדות, וכל עיקר צמצום המצוה בגשם מעשי הוא נר להשיג אור תורה המאיר בתוכו שהוא השמחה של מצוה וכן כל מדה ומדה כי בלתי הגבול אין להשיגו שהמדה אין סוף, והכל לפי מה שהוא אדם אם גשמי הוא הגבול וכלי התעוררות מדותיו הם חפצי גשמיים ואם צדיק צדקות אהב:

ולכן במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כי מצות התשובה היא יותר עליונה ופנימית מכל המצות, אחרי שהבע"ת כבר השתמש במדותיו והשיגם בעניני הגשמיים אם היו בדברי הרשות או איסור עכ"פ השיג מעט מן המדות שהתעורר בהשתמשם, ועתה מתעורר במדות היותר עליונים במצות התשובה שהוא לשוב מהשגת מדותיו שבתחילה, משא"כ כל המצות מעשיות הם גשמיים והתעוררות המדות ע"י קטן מהכיל התעוררות מדת הבע"ת במצות התשובה:

והנה אחרי שובו באמת שהוא להגביר מדותיו שלא להשתמש בגשמיות ולא לשמוח ולהתעצב בהם כי שולחנו גדול משולחנם לכן אין הגשמים פועלים במדותיו כלום כי אם אהבת ה' ועשות חסד הוא הנקרא שינוי מעשה ודאי ושינוי מקום שיצא מרה"ר לרה"י ושינוי השם שבודאי אין צירוף השמות שוים במדותיו דהשתא להקודמים כי עכשיו משתמש בלה"ק ומתפעל ע"י נר מצוה ותורה אור ותחלה היה משתמש בשם א' הלשונות מע' לשון כנזכר וזהו באותו פרק באותו מקום באותו אשה והוא ענין עולם שנה נפש כי השתנות המעשה נמשך מענין חילוף הזמנים ושורשם הוא:

וזהו כי תצא שהוא מרה"י לרה"ר שהוא התגלות המדות בודאי למלחמה הוא על אויבך שהקליפה רודפת אחרי הקדושה היכא דשלטא ביה עינא ואלמלא הקב"ה עוזרו זהו גלוי שכינה כנגדם ה' איש מלחמה. וזהו אבות ג, ב הוי מתפלל בשלומה של מלכות שהיא שכינה ת"ז כ"א ס ע"א שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו וזהו ונתנו ה' אלהיך בידך, ושבת שביו הם המדות שהשתמש עמהם תחלה וראית בשביה לשון המשכה אשת יפ"ת הוא על שם המ"ן כי המדה שהשתמש עמה תחלה נעשה עכשיו מ"ן והתעוררות לשוב ממנה וזהו ולקחת לך לאשה שעושה אותה כלי מדה וגבול וצמצום להתגלות מדותיו העליונים ממנה, ובוודאי אין האדם השלם צריך לכל זה אבל הכל לפי מה שהוא אדם כי אין דרך השגת מדותיו ע"י גבולים גשמים או יותר רוחנים שאינם מוגבלים כ"כ כי כאיש גבורתו לעמוד בקשרי המלחמה לעורר מדותיו לשמים:

וזהו לא דברה תורה אלא כנגד היצר הרע כי הדבור הוא הצמצום והתחלקות האותיות בתוך הקול בכדי להמשיך הקול והתגלותו אפילו בצמצום זה שהוא המשכת חיותו יתברך בתוך הדבור כידוע מזכ"ג רכ"ח ע"א שהדבור והקול הוא יחוד קבה"ו, וזהו לא דברה תורה שאינו צריך הצמצום אלא כנגד יצה"ר שאם אין יכול לו בצמצום קל מצמצם יותר בגשמים כענין ברכות ה ע"א אי אזל מוטב ואם לאו יזכיר לו יום וכו' עד בלע המות לנצח:

עוד מפרשה זו:

מספר פרי עין:

כי תצא פירש רש"י ז"ל במלחמת הרשות הכתוב מדבר שהרי נאמר ושבת שביו ואילו במלחמת חובה שהם שבעה עממין נאמר לא תחיה כל נשמה וכו' עיי"ש. הנה אמרו רבותינו ז"ל ברכות לד ע"ב אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא לבע"ת אבל לצדיקים גמורים עין לא ראתה וכו' ישעיהו סד, ג, ופליגא דר' אבהו דא"ר אבהו במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, וריב"ל דרש עין לא ראתה זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. ופי' הרשב"ם על יין שהיא לשון שמחה שלא יהיה בה שום תערובת עצבון שהרי כל עצב אך למותר מחמת בריאת העולמות:

ובכדי להבין הענין יותר דק ואמיתי נקדים הבנת המאמר הנ"ל שמעלת הבע"ת יותר גדולה מן הצדיקים והכתוב מכריז קהלת ז, כט אשר ברא אלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים נמצא שבע"ת הוא נגד כוונת הבריאה, אבל הענין אי אפשר להטעים אא"כ לטועמיה חיים זכו ובלב ולב ידברו, אבל להוציא מן השפה ולחוץ אי אפשר להסביר הענין וכל הדברים יגעים והשומע במקומו עומד ובלבבו לא יבין את זאת כי דברים שבלב הן, וכל מה שהפה יכול לדבר ריש מילין נאמר, והוא להבין ענין הדבקות הגמור והאמיתי בנפש האדם אליו יתברך, וחוזק הקשר של קיימא שאינו ניתק לעולם הממשיך את נפש האדם אליו יתברך, וכוסף וכלות הנפש מגרר גריר וכל מוסרותיו ינתקו בהמשכה אחריו לרוון, על מה רצתה נפשו ומה הן הקשורים לבתי הנפש ויבא חבל לה למשכה:

והענין ידוע שכל התורה והמצוות הם רק עצות בנפשו על הדבקות ובזה"ק ח"ב פב ע"ב נקראים עטין תרי"ג, שהם המצוות עשין ולא תעשה שהם אהבה ויראה כידוע, אבל הדבקות לא פורש מה הוא לו, ברם זכור אותו על כל פנים כי המצוה אינו רק עצה והכנה דרבה הוא לבא אל הקודש, דרך ימין שהם רמ"ח מצוות עשה אותיות רח"ם שהוא זכרי עם ו"ה שהם המדות כידוע שהם ו"ק והשביעי שבת, ואם השמאל תפרוצי להתחזק בשרשי המדות שהוא שמי עם י"ה עולה שס"ה שהיא למעלה מן המדות ושרשם, וזהו סוד מרע ועשה טוב שבתחלה צריך לסור מרע ולהתחזק בקשר של קיימא בשרשי המדות, ואחר שיהיה לבו בטוח בקיומו אח"כ ועשה טוב יעסוק במדות ויעוררם אליו ית' ע"י מעשה המצוות. יש מצוות שמתדמה למלאכים בשתיים יעופף וקרא זה אל זה ואמר קדוש וברוח פיו כל צבאם וכן מעשה המצוות הרבה כמו ציצית ודומיהם, ויש בכסא ויש בשרפרף ויש בשכינה עצמה, וכולהו איתנהו ביה בכלם ובכל אחד מהם, שהרי התורה מתחלת בראשית שהוא הדיבור כמ"ש תהלים לג, וראשית דבר וכו' והרי בדבר ה' שמים נעשו וכל העולמות נשתלשלו, נמצא כשהדיבור יצא מפי הגבורה בעשרת הדברות וכל המצוות ותהי אצלו אמון מקודם בריאת העולמות ונשתלשלו עד עולם השפל הזה. הרי שהדיבור עבר דרך כל העולמות, ובכל מקום אשר דבר המלך ודתו הגיע נברא העולם בדבר דבור על אופניו, וזהו זח"א ה ע"א באורייתא ברא קוב"ה עלמא ע"ד הפשט מלבד עומק הענין כי העשרה מאמרות הן הם י' הדברות כידוע עיין זח"ב צג ע"ב ובראשית נמי מאמר היא ת"ז י"ב כז ע"א כנ"ל:

נמצא כשהאדם מעורר במצותיו אותו הדיבור מעורר כל העולמות שנבראו על ידה שהרי מתעסק הוא בשורש בריאתם וממשמש בו מתנועעים כל הענפים כולם ע"י השורש, וכשהאדם נכלל עמהם בהיותו מתדמה למלאך ונכלל עמהם להודות את שמו ואח"כ מכוינ עצמו להיות כסא ושרפרף אליו יתברך בעולם הכסא להתכלל עמהם ואח"כ מוסר נפשו בשכינה מטפס ועולה הוא דרך העולמות ועם העולמות כולם מעלה מעלה ע"י המצוות, שהם התעוררות המדות המכים בו עד שתצא נפשו בהתפשטות מן המדות שהם אהבה ויראה וכו' בכדי להתדבק בשרשם עצם אל עצם בלי שום הפסק לבוש אהבה או שהס מדה וטעם כלל וכלל, רק חזק בלי שום טעם כלל מחמת קשר הדבקות החלק אל הכלל כולו הנמשך מאליו בלי שום טעם ומתחבט אל שורשו, כמארז"ל ב"ר נ"ג כ זרוק חוטרא לאוירא אעיקרא קאי והכל שב אל המקום אשר לוקח משם. וזו היא אהבה פירשו דבקות גמור שאינו תלוי בשום טעם כלל שאינה בטלה לעולם, ושם נכלל הימין ושמאל המשכה יחד ו הגם שהוא דבקות גמור אעפ"כ צמצום הוא כדרך בריאת העולמות שנכלל בצמצום ימין ושמאל והמשכה ומדה זו נקרא רחום ע"ש רמ"ח מצוות עשה והמשכה שהוא פירוש יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית שהוא בלי שום טעם ומדה מן המדות האפשרות לשכך את האוזן אבל טעמו למעלה למעלה למשכיל בשעת הדבקות, ותיכף אחר העדר הדבקות אי אפשר להכניסו בשום שכל אנושי להיותו משכיל אל דבר ולדעת בינה מפני הדבקות הגמור שאין שום מושכל ומשכיל ניכר כלל כי אם השכל יודע את עצמו בשעת מעשה ואחר הפרדה אין זכרון לראשונים כי אם רשימה המניח בטבע כל רוחניות אחר הפרדה והסתלקותה, והיא האמונה שהיא למעלה מן השכל בלי שום טעם וחוקה כאש אוכלת ומכלה את הכל ונהרות לא ישטפוח ואף על גב דאיהו לא חזי מזליה הוא דחזי והוא נקרא כל התורה כולה על רגל אחד העמדה וקיום עולם ויסוד וזהו צדיק יסוד עולם:

אבל הדבקות הגמור כנ"ל נקרא סוד מפני היותו סוד כמוס ומופלא שאי אפשר לגלותו מפני שאינו גלוי אלא לעצמו, וזהו עין לא ראתה אלהים זולתך שהוא יין העולה ע' הנקרא סוד המשומר בענביו, מפני שקודם חטא אדה"ר ברא אלהים את האדם ישר ויאמר אלהים יהי אור להשתמש בו לצדיקים, ואחר שחטא ונתגשם השכל נמצא שכל מה שהשכל יכול לתפוש הוא גשמיות ונגזז האור ויבדל אלהים, והנה עץ שאכל אדה"ר רמזו רז"ל ברכות מ ע"א גפן היה והאור הגנוז הוא יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית שהוא למעלה מן השכל והמדות, והוא המקום שבע"ת צריך לשוב אליו כל מדות שהתורה נדרשת בהם שהם הל"ת שהם שורש המדות שהמצות נדרשות בהם, והוא הוציא אותם מגדרם אל מקום הקליפה ועולם הטומאה, לכן צריך להשיבם חוץ מגדרם והווייתם שהרי בגדר הווייתם כבר לא יכלו לעמוד ואיככה יוכל עתה גם עתה, אבל בהתקשרו למעלה מהם בדבקות גמור היא אהבה שאינה בטלה לעולם ושוב לא יחטא כנ"ל:

וזהו יומא פו ע"ב היכי דמי בעל תשובה באותו פרק באותו מקום וכו' מלבד עומק הענין והוא כפשוטו אבל הצדיק גמור שהוא יסוד עולם וצורך העולם בו בכל מדה ומדה שהוא מודד להשפיע ברכת ה' מעולם עד עולם וכולם נזונים על ידו בעשותו אחת ממצות ה' שהיא המדה האמורה בתורה מוכרח הוא להיות בגדר המדות והנהגות עולמות על ידו, וזהו במקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד מפני שאין להם לעמוד שם כי אם ברצוא ושוב כי בעמדם שם תרפנה כנפי שחר ויחזור העולם לתוהו ובוהו ובוודאי אינם יכולים לעמוד שם:

וזהו הפירוש תהלים כז, א לדוד ד' אורי וישעי ממי אירא ה' מעוז חיי ממי אפחד בכפל לשון ומלות שונות, אבל הבנת מלת יראה היא דבר הממשמש ובא ואפשרות הסרתו לכן מתיירא אולי לא יסור, אבל ענין הפחד הוא מפני ידיעתו שבודאי כן יהיה וכן יקום לבלתי אפשרות הסרתו כמאמר הושע ג, ה ופחדו וזהו פחד ה' לחוטאים בו אם לא היה אפשרות הסליחה בתשובתם וזהו ישעי' לג, יד פחדו בציון חטאים מפני התייאשם מקבול תשובתם, וזהו שהשיב בש"ס ברכות ס ע"א והא כתיב משלי כח, יד אשרי אדם מפחד תמיד על מאמר אחד לחבירו חטאה את מפני פחדותו ומשני וגו' ע"ש, וזהו תהלים ל, ד כי עמך הסליחה למען תורא שאם לא היה אפשרות הסליחה לא היה שום שייכות ליראה אחר שחטא משא"כ על ידי הסליחה שייכות יראה. והנה כשהצדיק מזדמן במקום איזה יראה גשמית האפשרית הסרתה משתמש במדותיו אל הבורא לירא מפניו אחרי ידיעתו שאין שום יראה בעולם בלתו, ובהזדמנו למקום הפחד שאין שום אפשרות הסרתו וישועה דרך הטבע מתקשר למעלה מן הטבע והמדות בו יתברך שהוא אדון הטבע והמקיימם ואינו מפחד, וזהו ה' אורי וישעי שהוא מקום ישועה ממי אירא, ואח"כ ה' מעוז חיי שהוא מעוז ומגדול הפורח באויר וחי החיים שהיא למ"ד בעלותו עיין זח"ב צא ע"א ובלמד למעלה ו' בהמשכה שהוא למעלה מן המדות ועתה ממי יפחד שהרי הוא יתברך אדון הטבע והמדות:

וזהו כי תצא למלחמה שיציאת צדיק עושה רושם בכל מדה ומדה שהוא יוצא עליה למלחמה ובוודאי, ושבית שביו שיתעלה נצוצות הקדושה על ידו ויתבררו הקדושה שבאותה מדה כמבואר במקום אחר,

דאי במלחמת חובה שהוא מלחמת ארץ ישראל שהוא למעלה מן המדות שהוא עיר מקלט אשר שמה כל השבים בתשובה שלימה נאמר דברים כ, טז לא תחיה כל נשמה מן השבעה עממין שהם המדות ולא ישאירו בו רושם כלל וחי לעולם אמן:

פרשת כי תבא

אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר מיכה ז, יח נושא עון ועובר על פשע וכו' ר"ה יז ע"א. הנה בפרשה זו רבים מהמפרשים פותרים אותה כי תבא אל הארץ העליונה שהוא העוה"ב וכו' ושמת בטנא דורשין נוטריקון טעמים נקודות אותיות:

והענין הוא מאמר רבי יעקב אבות ד, כא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין שאמר דרך משל על עוה"ז שהוא כפרוזדור לפני העוה"ב, אם אמנם הפרוזדור הוא מקום מעבר קודם הכניסה ולא להתקין עצמו בתוכו עשוי, הנה המעבר דרך עליו הוא התיקון שבתוך כך מתקן עצמו. כי זה הוא ענין עולם הזה אשר לכאורה נגדות לעוה"ב שהוא רוחני פשוט שאינו מושג למשיגי העוה"ז ואיך יתכן היות מעבר העוה"ז תיקון והכנה לכניסת עוה"ב, אבל באמת כתיב תהלים פד, ו אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם, שהענין הוא עולם חסד יבנה שם פט, ג ואין שום נברא בעולם בלתי ע"י המדות שבעת ימי הבנין כידוע, וזה כל האדם שלא להשתמש במדות לפעולות הגשם כי לא הקרה ה' לפניו אותה כי אם להזכיר בשם ה' ולהתדבק עמה בשורשה עד אין סוף, כי אחרי ידיעתו שמדות נפשו הם עולמות ואורות עליונים אשר לא ידע אנוש ערכה ונעלמה מעין כל חי מה רב טוב הצפון בנשמת האדם ומדותיו אלהים זולתו יעשה למחכה לו, איך ישתמש עמהם להנאת גשמית וחיי שעה, כידוע ממשל מרגלית יקרה מאד שלא יתננה בדבר מועט או בפרוסת לחם אפילו אם ירעב מאד אחרי ידיעתו מגודל ערכה אם לא מי שהוא שוטה כל ימיו ולא ידע ערכה. וזהו אשרי אדם עוז לו בך כי המדות הם ע"ז, למטה ז' ולמעלה ע' כידוע שלמטה יחידות ולמעלה עשירות יותר בהתרחבות, שכל מדות נפשו הם רק ב"ך בה' יתברך, ואפילו כל המדות הגשמים החולפים ועוברים במחשבתו הם רק מסילות בלבבם כמו פרוזדור לטרקלין לעבור דרך עליהם להתקשר בשורשה בו יתברך:

והנה פירוש מעביר על מדותיו הוא שלא לעשות כפי התחייבות מדותיו אבל הוא מעביר ומשנה מדותיו, שהוא ענין הרהור תשובה שהוא עדיין התחלה וקבלה בלב לשוב אף על פי שעדיין לא נגמר במלואו וטובו, שהרי מדותיו הראשונים הם עדיין בתקפם וגבורתם שהרי הוא מעביר שלא לעשות כפי מדותיו אבל עדיין ישנם בו. וכבר כתבנו שהעיקר שירגיל האדם את מדותיו בלתי לה' לבדו ולשרש אחריהם, כענין ע"ז מה ע"ב העוקר עבודה זרה שצריך לשרש אחריה שלא ישאר בו שום שורש פורה ראש ולענה, כי השורש הוא הכל וכל הענפים מסתעפים אחריה כענין ב"ר נג, כ זרוק חוטרא וכו' אעיקרא קאי. וכללו

של דבר אי סייפא לא ספרא ע"ז יז ע"ב שאין האלהות מושג למשיגי הגוף וכל זמן שהמדה משגת בגוף גשמי איך תשיג עוה"ב האלהית פשוט ורוחני:

אבל האמת שתחלת ההרהור תשובה כלול מהכל ונעוץ סופה בתחלתה, שהרי בהרהור נעשה צדיק גמור כדברי חז"ל קידושין מט ע"ב ה"ז מקודשת, והענין כי ההרהור הוא נקודה שבלב והתחלה כענין הנקודה שהיא התחלה לכל האותיות ומנהיגם כידוע ת"ז ת' ה, כ ע"ב, ולכן אינו קשה כי אם ההתחלה כמאמר מכילתא יתרו יט, ה כל התחלות קשות, אבל אחר ההתחלה הוא מוליך ומביא לסוף המעשה במחשבה תחלה שהוא התענוג מהשלמת הרצון. וענין התחלה הוא כמו הולדה שגם בהולד האדם יש בו כל שרשי כוחותיו שיבואו לו אח"כ, אבל אינם בהתגלות והתחלקות בפועל כי אם בכח נסתר כלולים בנקודה אחת כידוע, וצריכין למוד והרגל לחלק מדותיו ולהוציא הדבר מכח אל הפועל, כי אע"פ שכלול הכל בנקודה בלתי הלמוד וההרגל לא יגמור, כי הנקודה היא יכולה להשתנות לכל אות ולכל צד שתרצה עד אחר ההרגל בהמשך הזמן, אשר לחלק יצא כל שרשי הנקודות להתפשט כל מדה בפני עצמה הולך וגדול מקטנות אל הגדלות כל מדה הולך ובונה במה לעצמו עד כי גדל מאד לצרכי בנין שלם כמאמר בראשית ב, כב ויבן ה' את הצלע ונעשה קומה שלימה אשר עז פניו לא ישונה כמו הנקודה שיכולה להשתנות למה שתרצה:

כן ענין הרהור תשובה שהיא התחלה ונקודה שבלב הכלולה מכל מדות התשובה אבל אח"כ צריך להמשיך עצמו תמיד במדה זו עד כי ימשיך מדות גדולות מן הנקודה, ואחר שיתגדלו מדותיו כל צרכם להשתנות ממה שהיו על אופן הנהגת הנקודה הוא הנקרא אותיות, ומן האותיות יבא אל התענוג שהוא הטעמים שהיא השמחה של מצוה, ובודאי שגם בנקודה היה כלול השמחה בהעלם והוא לעשות נחת רוח ליוצרו שאמר ונעשה רצונו, אבל אינו מורגש כמו מן המדות הגדולות שהרגשת השמחה מהם הוא ענין השגתם וסדר השתמש עמם בעוה"ב ביתר שאת, זהו ענין התקן עצמך בפרוזדור בעה"ז כדי שתכנס לטרקלין עוה"ב בשנותו את טעמו ומדותיו מכל עיקר הרגשתם שלא בגשמיות כלל:

וזוהו ענין ארז"ל מגילה לא ע"ב עזרא תיקן להם לישראל לקרות התוכחה הראשונה קודם עצרת והשניה קודם ראש השנה באמרו תכלה שנה וקללותיה כי עצרת גם כן ראש השנה לאילן, כידוע שבעולמות עליונים שלמעלה מן הזמן ענין השנה בהם לשון שינוי וכן חודש מלשון חידוש מעולם לעולם ומענין לענין, שהוא ענין אלפים שנה שקדמה התורה וידוע מענין הקללות באמרם חז"ל עירובין יח ע"א תחלה נתקלל נחש כי הוא שורשה וכל הצ"ח קללות כולם הם הסתעפות להנמשך אחריו ומתפרד מאתו יתברך, וכן בתשובתו הרמתה אליו יתברך עד כי ישתנו מדותיו משרשם בלתי לה' לבדו בוודאי יחליפנו וימיר אותנו רע בטוב, ויתהפכו כל הקללות לברכה לשון בריכה והמשכה, ויתהפך מנחש למטה שהוא המשכה, וזהו שתיקן לקרות התוכחה בצאת השנה שהוא גמר השינוי כי אז בודאי תכלה השנה וקללותיה, כי הקללות שבתורה הם תיקון הנחש וע"י קריאתם בתורה בסוף השנה [סוף שנה בתורה] הקדומה אלפים שנה שינו את מדתם להתהפך לברכה ועושה חסד לאלפים:

וזוהו והיה שהוא לשון שמחה, כי תבא אל הארץ העליונה שהיא שמחה של מצוה להשיג ולקחת מראשית וכו' שהוא ענין התחלה והרהור תשובה שהיתה נקודה ושמח בטנ"א הוא פירוש טעמים נקודות אותיות שהוא להמשיך הנקודה עד שיגיעו למדות וממנה תשיג השמחה והתענוג והטעמים, אם אמנם הטעמים הם קודמים אפילו לנקודה וכל שכן לאותיות אבל ידוע סוף מעשה במחשבה תחלה:

וזוהו שאמרו רז"ל כל המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו, שכן בלשון מעביר ראשון ראשון ארז"ל ר"ה יז ע"א ועון עצמו אינו נמחק, מפני היותו עדיין מתחיל ומעביר על מדותיו שלא לעשות כמעשיהם אבל עדיין המדה עצמה לא נמחקה מאתו לשרש אחריה לכן מדה כנגד מדה מעבירין לו פשעיו והעון אינו נמחק עד שיגמור תשובתו הרמתה לעקור המדה מעיקרה מלהשתמש בה בגשמיות בלתי לה' לבדו, זהו הנקרא תשובה שלימה באותו פרק באותו מקום וכו', כי כל אופני חמימות חשק מדתו שהיה מגושם תחלה השיב לה' את כל עיקרה, ולא עוד אלא שהגדיל מדתו לה' ותוקף וחמימות חוזק אש האהבה אליו יתברך עד כי אהבתו יתברך מכבה עבירה אש אהבת היצה"ר, שאפילו אם יזדמן לו באותו פרק באותו מקום אינו חושק בה מפני אהבתו יתברך, זו היא תשובה מאהבה שזדונות נעשו כזכיות בודאי לא יחשוב ה' לו עון אשר חטא והעון עצמו נמחק מעיקרו:

סליק בעזרת האל שוכן מרומים:

ספר פרי הארץ :

עוד מפרשה זו:

מספר פרי העץ:

אמר ר"י רב נחמן תתי לי שקיימתי שלש סעודות בשבת שבת קיח ע"ב :

פתח הרב והיה כי תבא וכו' ולקחת מראשית וכו', ע"פ מאמר דוד המלך ע"ה תהלים יט, יא-יב הנחמדים מזהב ומפז רב וכו' גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב, ומבואר בספרים ענין המשל מלך הדיוט שנותן ומוסר לשומר מבחר ומיטב וראשית גנזי אוצרותיו לשמור בכדי שישתמרו מן ההפסד והאבדה בכדי שיאיר האוצר לעולם כל אימת שירצו להשתמש עמו, מה שאין כן כשיפסד יאבד המאור שבו ולא יאיר וכל שכן כשיאבד מאתו. הנה אפילו במשל הדיוט יעידו ויגידו עינים הרואות את גודל החן שמצא השומר אצל המלך בתחלה קודם שמסר לו האוצר והמאור שבו שהרי השומר נהנה לאורו ילך אצל המלך בלא בר ומה לו עוד, ואמת משל הוא כשישמור השומר היטב ויזהר בשמירתו בוודאי השומר נעשה אוצר המלך לגנוז בידו כל שעשועיו:

והנה על דרך זה אמרו רז"ל רש"י בראשית א, א וב"ר א, ו בראשית בשביל התורה וישראל ובכורים שנקראים ראשית בשבילם נברא העולם, והענין ידוע מאמר הכל בחכמה עשית שהוא נקרא ראשית חכמה יראת ה' היא אוצרו ישעיהו לג, ו, ואמרז"ל ברכות ל"ג ע"ב אין לו להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים בלבד, כי המדות הם בתי גנזים לשמור האוצר בתוכם שהוא החכמה, כי המדות הם מגבילים לחכמה בכל מדה ומדה שמשמרה ע"פ התורה, ובלתי המדות המשמרים להגנוז בתוכם אי אפשר להשתמש ולפעול פעולת החכמה כלל שהרי אינה מתגבלת כמאמר איוב יא, ט ארוכה מארץ מדה ורחבה וכו', וכל דבר שאינו מוגבל ואין סוף אין לו בית יד להחזיק בו ולהשתמש בו, אבל המדות המה מגבילים אותה. אם אמנם המדות ג"כ אינם מוגבלים שהרי על דרך משל נקודת הרחמנות שבלב אין לה גבול וסוף ויכולה היא להתפשט באמת ע"ד אין סוף, וכמו כן מדת החסד ושאר המדות ג"כ מפני שהמדות הם גם כן אלהות עצמית כידוע, אבל יש להם מדה וגבול ותחום על ידי ערך המקבל אותה המדה מה שצריך רחמנות כשממלא אותו וכמו כן מדת החסד וכל המדות המה מוגבלים ע"י שלמטה מהם ומקבליהם, ועל דרך זה ראשית חכמה על כל פנים בוודאי מתפעלת ומאירה ע"י המדות כידוע ואי אפשר בשום אופן בלתם:

ולכן צריך האדם לשמור' מדותיו בכדי שיוכל לפעול ע"י פעולות החכמה והחכמה תאיר בו בהילה נרה עלי ראשו ושמן על ראשו אל יחסר ולאורו ילך עד בית אלהים חיים ומלך עולם כמשל הנ"ל. וכמו כן התורה נקראת ראשית שהיא החכמה שהיא גנוזה בתוך המדות וכן ישראל עלו במחשבה תחלה כידוע ונקראים ראשית, וזהו ענין הבכורים כמאמר ישעיהו כח, ד כבכורה בתאנה בטרם קיץ וכו' בעודה בכפו יבלענה שהיא הדבר הנחמד מאד מפני היותו ראשית וארז"ל ביכורים ג, א כשנכנס אדם בכרמו ראה תאנה שבכרה כורך עליה גמי לסימן ולשמרה אל המלך, והוא ענין שאמרנו שישמור שמירה אל הראשית עבור המלך ויהנה לאורה ג"כ, וזהו ענין קריאת ביכורים וכל הפרשה הגדתי היום וכו':

וזהו שאמרו רז"ל ב"ק צב ע"א בענין ביכורים בתר עניא אזלא עניותא עשירים שמביאים בקלתות של כסף וזהב מחזירים להם הכלים עניים שמביאין בסלי נצרים הכלים ג"כ לכהן, שהוא כענין המדות ג"כ על דרך זה עשירים שהם בעלי דעה כמאמר רז"ל נדרים מא ע"א אין עני אלא מן הדעת כי הדעת היא המקשר המדות אל שרשם ואילו יתברך והמדות נקראים כסף וזהב כידוע, ולכן העשירים שמשמרים אוצר המלך והראשית שמסר לשומרו והוא משמרם בקלתות של כסף וזהב פירוש במדות כשרים ונאמנים כמו שהן בעצמם, נמצא נשארם הכלים לעצמן פי' מדותיו והוא ענין השארת הנפש לעולם ומה שהרויחה שלא לאכול נהמא דכסופא כי הם של הנפש, ואחר שנזהר בשמירת האוצר נעשה לעולם ועד אוצר המלך שהמלך גנוז אצלו ומחפש באוצרותיו כאות נפשו אחרי היותם גנוזים אצלו, מה שאין כן העני שאין בו דעת ואינו משמר הראשית חמודות המלך כי אם בסלים ונצרים אינו נשאר לו כלום, כי איזה צדיק מחויב להעלותם או שיתברר ויתלבן ע"י אופנים שונים ואינם נקראים על שמו כלל. וזהו משלי י, ז ושם רשעים ירקב ורקבון תעלה בשמותם, אבל פעולתם בוודאי יתעלו ויתבררו ויתלבנו ויתצרפו כמ"ש ישעיהו מב, ח אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן וכמאמר מלאכי ג, כא ועסותם רשעים כי נעשה מהם עפר תחת כפות רגלי הצדיקים:

וזהו לעיל ג, כג ואתחנן אל ה' שהוא לשון חינוך, והוא החן הראשון שמסר לו הקב"ה אוצרו הטוב לשמור וזהו אתה החלות להראות את עבדך וכו', ובזה החן שמצא קודם המדות בתחלה וקודם ששמרם במדות הואיל משה לבקש שיחנן עליו באותו חן שהוא למעלה מן המדות והיא ביטול המדות בשרשם. וזהו שאמר דוד המלך ע"ה הנחמדים מזהב ומפז רב כי הראשית שהוא התורה נחמדת מן המדות הנקרא זהב כנ"ל שהרי המדות הם שומר לאוצר, וזהו גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב, וז"ש ר"י רב נחמן תיתי לי שקיימתי שלש סעודות כי הראשית הוא המקיים את הכל וכן על דרך זה בכל המצות השכל הפועל המצוה הוא המקיים ומחיל את המצוה וזהו שקיימתי וכו':

פרשת נצבים

מספר פרי עץ:

שאל השואל זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון כמאן כר' אליעזר ע"כ ר"ה כז ע"א :

פתח הרב בפסוק אתם נצבים היום כלכם, פרש"י ז"ל לקמן פסוק יב מאמר סמיכות פרשה זו לקלות לפי ששמעו ישראל והוריקו פניהם וכו', היום כיום הזה שהוא קיים וכו'. והענין הוא מאמר הפסוק לקמן ל, טו ראה אנכי נותן לפניכם [נתתי לפניך] היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, וכדי להבין כפל הענין במלות שונות נבאר אמיתות הענין שהפסוק מדבר בכמה מיני יראות כידוע דאית יראה ואית יראה עי' ת"ז ת' ל' ע"ג ע"ב, והשפלה מכולם היא יראת העונש שנוהגת בכל מקום ולכל אדם ואפילו באומות העולם, כמ"ש שמות ט, כ הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את וכו' שהיה במצרים ג"כ יראת העונש, ולא לתוהו ברא יראת העונש כי צורך העולם בהם ועיקר התשובה מתחלת ממנה, שהרי האדם כשהוא עובר על מצות ה' הוא מגושם ואינו יכול להגיע אל יראת הרוממות כי לבו חסר מכל לכן ממנה הוא מתחרט ומתחיל ובה הוא מסיים. כיצד ההתחלה כבר אמרנו שאינה יכולה להיות כי אם מיראת גשמיות כמותו שהיא יראת המיתה והעונש מינים ממינים שונים שאין להאריך, אבל בה הוא מסיים ג"כ רק בדרך אחר והיא יראת הרע המהוה המיתה ועונשים, כי מפני היות התשובה צריכה להיות באותו מקום שקלקל להוסיף תת כח ברע בקלקולו משם צריך לשוב ולירא מפני התדבקו ברע ומשליטו על עצמו להיות מוכרח במעשיו נגד השי"ת ר"ל, כמאמר ברכות סא ע"ב רשעים יצה"ר שופטן פי' שמוכרחים לעשות רצונו, כמבואר במאמר כי אין לך שום דבר בעולם שלא תהיה סוס לרוכבו השולט עליו ומנהיג אותו הדבר ומחיה אותו ומהוהו, ממעשה דיבור או מחשבה ודק מן הדק שהמחשבה יכולה להשיג מוכרח להיות דבר אחר המאיר באותו השגה וגנוז בגוה והוא הנקרא טוב בדרך החיים, כי תכלית השמחה וההשגה נקרא חיים ומה שבתוכו ומחייהו נקרא טוב, כי טוב הוא גנוז כמאמר תהלים לא, כ מה רב טובך אשר צפנת וכו' וכמאמר בראשית א, ד וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אמרז"ל ב"ר י"ב ה שגנזו וכו':

וזהו ראה אנכי נותן לפניכם [נתתי לפניך] היום את החיים היא השגה אמיתית ואת הטוב המאיר בתוכו ומחייהו, וכמו כן את זה לעומת זה את המות שהוא הקללות והעונשין ואת הרע המהוה אותם העונשין, כי בלתי רוחניות הרע ובהעדרו לימות המשיח ובלע המות לנצח והרע הוא המהוה והמבעיר אש עד אבדון. וענין הרע הוא התאוות והתנגדות השי"ת אפילו בדיבור או במחשבה שאינה כתקונה, כמו שכתוב דברים כג, י ונשמרת מכל דבר רע ואמרז"ל עיין ויק"ר כד, ז מכל דיבור רע, שיש רע השולט על הדיבור ומחשבה והוא המנהיג את החוטא ושופטו ומיפה לו הדבר שאינו מתוקן, כי בלתו הרי כל התאוות והתנגדות התורה המה כלים ונפסדים ולמה ירדוף אדם אחרי ההבל ויהבל, אבל הוא דביקות הרע בו ובמה שבתוכו, וזהו מעלת הירא חטא שיראתו מפני החטא בעצמו שהוא דביקות ברע יותר מיראתו את כל העונשין שבעולם, וצעקתו ישמע ה' מכאב לבו על הרע המהוה את המות ושאל ואבדון, וזהו יונה ב, ג מבטן שאול שועתי וכו':

והנה מפסוק ואתה מחיה את כולם ידוע שהרע ג"כ חיותו מהקדושה, והחיות של קדושה המחיה את הרע הוא גבוה מעל גבוה וצפון מכל צפון, שהרי ידוע מהיפוך להיפוך הוא מקצה אל קצה שאם הרע הוא היוצא מגדר מדות התורה מוכרח להיות הטוב הגנוז בגוה ג"כ למעלה מן המדות, אם אמנם היות עצם הרע ועולם הקליפות הוא המותרות שבקדושה והיותר עב, אבל כל האמור לעיל הוא על ניצוצות הקדושים שהאדם החוטא מכניס ברע בהתדבקו עמו, כי במה שהאדם יוצא חוץ מגדר המדות של תורה הרי שאינו מכניס ברע החיות של מדות שהרי עסקו חוץ מן המדות אבל מכניס בקליפה קודש קדשים ר"ל שהוא למעלה וחוץ מן המדות ובזה הוא מבעיר את הבערה ומהוה את כל העונשין והקללות, ומדה זו נקראת ארך אפים שאין לך אריכות אפים גדולה מזו שהרי אין האדם יכול לחטוא בהעדר כוחו והשי"ת אינו מסיר כוחו העליון מן המדות אפילו בשעת חטא וכמבואר בספר תומר דבורה:

והנה השב כשמסתכל בגודל אריכות אפים וגלות השכינה שפחה כי תירש גבירתה באופן זה, נפשו יצאה בדברו ולפני ה' ישפוך שיחו לסור ממוקשי מות ולבחור בחיים ובטוב המאיר בתוכו, כי מבין דבר מתוך דבר מתחילת הנהגתו בדברים שאינם מתוקנים הוא ע"י הרע המחיה התאוה על דרך זה שמחת החיים וחיותו הוא הטוב, ומגודל מרירות נפשו וכאב לבו על מיאוננו מאוס ברע ידע בחור בטוב, וזהו שכל הקללות המה מיני יראות שונות ולא מן העונשין אבל מן הרע המהוה אותם והוא שמקיים את החטא [החוטא] לאחוז בסנסני החיים והטוב, וזהו ראה אנכי נותן לפניכם היום שהוא מאיר וסופר ומונה חיים ומות שאפילו ביראת המות המאור שבו מחזיר למוטב כנ"ל:

וזהו ר"ה כז ע"א זה היום תחלת מעשיך פירוש היום ואור של תחלת המעשים הם זכרון ליום ראשון, כאשר אמרו רז"ל ב"ר פ, ו מפרשתו של אותו רשע אתה למד כל הדביקות האמיתי בדביקה וחשיקה וחפיצה וכו', וזהו ר"ה שם כמאן כר' אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם שהבריאה מתחלת מתשרי, ופירוש לשון בריאה הוא התחלת דבר חדש חוץ מן הראשון, כי האצילות הוא לשון אצל שהוא עצמית אלהות רק התפשטות אבל הבריאה היא עולם הכסא והנפרד עיין זח"ב מג ע"א, ומחלקותם היא אם הבריאה היא בתשרי שהוא בגבורות שהוא צמצום והסתלקות למעלה הוא המחיה את הבריאה או בניסן שהוא בחסדים והתפשטות הקדושה כמו שנאמר נחמיה ט, ו ואתה מחיה את כולם, ואלו ואלו דברי

אלקים חיים וכו' כידוע אבל מחלוקותם לדינא כאשר אמרו רז"ל בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית נברא העולם וישראל המה המקימים הבריאה בכל יום תמיד אבל הפלוגתא היא במה יש לנו לקיים אם בחסדים או בגבורות כנ"ל, והלכה כרבי אליעזר דאין אדם רשאי להכניס עצמו [במדות הויות עולם בכדי לקיים הבריאה שהרי נסיונות הם ואין אדם רשאי להביא עצמו] לידי נסיון, אבל כשבא לידו נסיון פתאום ופתע בלא דעת ישתמש במדת הגבורות והסתלקות למעלה אל שרשו וזה קיום הבריאה:

דרוש לשבת שובה:

מספר פרי עץ:

שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך הושע יד, ב, הנה ארז"ל עיין רש"י בראשית א, א בראשית ברא אלהים בתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים בו עמד ושיתף מדת הרחמים וכו' כמאמר בראשית ב, ד ביום ברוא [עשות] ה' אלקים ארץ ושמים:

הנה על פי פשוט ואמת שאם היו מכין ועונשין מן הדין לחייבים תיכף אחר עשותם המזימתה וכמו כן משלמים שכר טוב לצדיקים על מעשיהם הטובים תיכף באותו יום כמו שהאמת והשכל מחייב היה מתבטל הבחירה שהרי מכין על קדקדו ומוכרח במעשים טובים:

והנה אמרו רז"ל עה"פ חבקוק ב, ד צדיק באמונתו יחיה כי צדקת הצדיק היא תשוקת השגתו אל האמונה שהרי כל ישעו וחפצו של צדיק לעשות נח"ר לקונו הבורא קצות הארץ וכו' ואין חקר לתבונתו ע"פ ישעיהו מ, כח כי אם באמונה שיש אחד בורא הכל, ואם אינו משיג אפילו לקצות דרכיו איכה ירדף לעשות נחת רוח לפניו, לכן כלתה נפש הצדיק לדעת את ה' בכל דרכיו ולעבדהו על אותו ידיעה כמאמר דה"א כח, ט דע את אלהי אביך ועבדהו. אבל באמת שהאמונה הוא לעולם למעלה מן השכל שעדיין אין השכל משיגו, והנה הצדיק שהולך וגדל בהשגת גדולת הבורא ומה שהיה לו מתחלה לאמונה בלי השגה ואח"כ השיג אותה האמונה בשכלו ע"י עבודתו ומסירת נפשו ונעשה אצלו צדק ומשפט, ממילא תגביה אמונתו ויעתק אל שלמעלה ממנו, ואחרי ששיג זה חוזר לעולם והוא דבר שאין לו סוף שהרי האמונה הוא באין סוף צדיק באמונתו יחיה לעולם, וזהו בראשית טו, ו כי והאמין בה' ויחשבה לו צדקה שהשיג האמונה ונעשה לו צדק וצדקה וכן לעולם:

והנה ע"ד הטבע בהסתכלות כשאדם מכוין עצמו להסתכל בדבר בהיר או מרחוק מכסה הוא העין וכח הראות בכדי שיוכל להסתכל ע"י המסכים ומסתכל בכח ובוקע כל המסכים עד שמשגיג, ועל דרך זה אמרו רז"ל תפלה לעני כי יעטוף דווקא ע"י עטיפת עוני גם דוד המלך ע"ה שוי גרמיה עני ואביון דכא ושפל נגוע ומוכה אלהים בכל יסורי עולם כי הם גבורות ודינים החזקים סתר המדרגה העליונה כמו שכתוב דברים לא, יח ואנכי הסתר וכו', והוא אל מסתתר בדינים אלו כידוע שאין בלתו ואפס זולתו, ועל ידי המסכים

אלו וסתר עליון יכול הצדיק להסתכל בבהירות ואמיתות האור, וכן דרך כל הצדיקים ע"י מסירת נפשם באמת שהוא דין גמור יוכל להשיג אור עליון, והם דברי הזוה"ק עיין ח"ג קסח ע"א אעא דלא דליק מבטשין ביה ופירוש דלא דליק שכל מה שמשגיג אינו הדלקה אצלו לאור באורו ועיניו הלא לאמונה שאינו משיג לכן מבטשין ביה בדינים ומסכים המסתירים סתר פניו ומשם נשקפה על פני הישימון דרך אותן המסכים:

וזהו אמרז"ל מתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין שהוא הלכה למעשה ונוהג תמיד בכל דור, שמתחלה מעלים הצדיקים במחשבתם מדת הדין שהוא מושג ומסתיר בכדי להסתכל ביום ברא [עשות] ה' אלהים וכו', וזהו ראה שאין העולם מתקיים שהרי אין זה ההשגה קיום העולם כי אם האמונה שלמעלה והוא השיתוף מדת הרחמים וכו':

או יאמר שהרי דברים אלו שהם השגת אלהות שקודם בריאת העולמות שם אין שום בחירה והעמדה וקיום אפילו שעה אחת כי אם ברוק ברק, וזהו ראה שאין העולם מתקיים וכו', הנה צדיקים שכמותם מעלים במחשבה זו כל הגבורות ומתוק הדינים בשרשם למעלה מסדר בריאת העולם וסדר הזמנים שהם מדת הרחמים פשוטים שהיא ורב חסד שקודם הבריאה שהרי אין הדרכים [המדות ניכרים] אצל הצדיקים אלו דין ורחמים וכל אפין שווין מקבלים על עצמן בכדי להשיג אמתות האור ולהסתכל דרך מסך ההוא אל עבר פניו, וכן אמרו רז"ל ב"ר א, ה ישראל עלו במחשבה תחילה וזהו שובה ישראל עד ה' אלקיך שהוא לשוב אל תחלת המחשבה שקודם בריאת העולם שכל אפין שווין וביטול המדות דין ורחמים בשרשם רב חסד שהוא מקום שהדעת מחבר מחברת הקודש ואין שכחה וכשלון שליט שם לכן שוב ממה שכשלת בעונך:

או יאמר שהעון נעשה אצלם שוגג ויותר מזה שנעשה היתר גמור כאשר אמרו רז"ל יומא פו ע"ב עבר ושנה הותרה לו, וכל אפין שווין אצלם איסור והיתר, על דרך זה צריכים לשוב עד ה' אלהים שהוא שיתוף מדת הדין ורחמים וחיים ושלוש על כל ישראל אמן סלה:

דרוש לחג הסוכות:

מספר פרי עץ:

כתיב ויקרא כג, מג למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי וכו' עד עשרים אמה אדם יודע שהוא וכו' סוכה ב ע"א, הענין הוא ארז"ל שם כ ע"ב מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה בסוכה ואמר רבן גמליאל וכו' שעבדים פטורים מן הסוכה וכו':

ויובן בהקדמת מאמר אבות א, ג הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס והוא ע"ד ארבעה מינין שבלולב שאמרו רז"ל ויק"ד ל, יא יש מהם בטעם וריח ויש בלא טעם וריח ויש בטעם ויש בריח לבד, והוא ענין כללות ישראל שיש מהם בעלי תורה ומצות שהוא טעם כמו שנאמר תהלים יט, יא מתוקים מדבש ובעלי יראה שהוא ריח כמו שנאמר ישעיהו יא, ג והריחו ביראת ה' ויש לא זה ולא זה ויש באחד מהם וכו'. הענין האמור בכללות ישראל נוהג בכל אדם שיש בו עתים לטובה בטעם וריח ולא כל העתים שוות כי יש מהם זה בלא זה ויש מהם לא זה ולא זה, אבל עצתו האמונה בה' שהוא למעלה מן השכל ואין השכל משיגו לא בטעם ולא בריח כלל, שאף על פי כן נברא ומעשי ידי של הקב"ה הוא ולכבודו נברא וממקום גבוה קא זכי חיים וחסד העושה עמדו ופקודתו שמרה רוחו, ומזה יעלה ויבא ויגיע אל הטעם וריח למעלה למשכיל, כי האמונה הוא קשר כל השכליים והמדות כמו האגודה שאגוד ומיחד לאחד את כל הד' מינים:

והנה היראה והשמחה שנמשך אליו אח"כ באמונתו הוא הנקרא צלא דמהימנותא, כי הוא הפנימיות והמקיפים של האמונה כמאמר גיטין סו ע"א בבואה ובבואה דבבואה שהם הצללים שהם המקיפים השומרים לאדם, וכן היא היראה והשמחה של מצוה הנמשך משורש האמונה הנקרא צל האמונה. והוא ענין הסוכה שהוא יחוד הב' שמות ומן התחתון יעלה אל העליון להתקשר במקיפים כמו ענני הכבוד, וכדרך שענני הכבוד היו מוגהצין בגדי ישראל שוח"ט תהלים יח, כג כן דרך הסוכה שהוא צלא דמהימנותא לגהץ את כל בעלי האמונה, כי מן האמונה שהוא [בלא] טעם וריח מתעלה הכל אל שורש המקיפים שהוא כתר עליון, כי האמונה היא קו האמצעי העולה אל הדעת והתקשרות למעלה כי הדעת הוא המקשר כל המדות אל מקור התבונה וההתבוננות מתקשר בחכמה ושורשה, ובכדי להתקשר אל הדעת צריך לכלול כל מדותיו בחסד הכלול ג"כ מכל המדות ובכל מדה שמתעורר אצלו להתייעץ עם החסד אם לפעול פעולתם כי הוא תחלת הבנין כמאמר תהלים פט, ג עולם חסד יבנה, והוא ענין השפלות מאוד כי החסדים הם כמו מים המוגרים ארצה ויורדים אל מקום נמוך:

כללא דמלתא שאין שום התחלת שום מצוה כי אם על ידי השפלות והוא מאמר עולם השפל שהאדם אינו נקרא עולם כי אם על ידי השפלות, משם יעלה ויבא ויגיע אל סוד ה' ליראיו, והוא דרך דוד המלך ע"ה בכל ענינו כמו שכתוב ש"ב ז, יח מי אנכי וכו' בתפילת דוד המלך ע"ה. והתחלתו היא האמונה והדבק בה' יתברך בלי שום שכל טעם וריח והוא הנקרא שלא על מנת לקבל פרס כי אם להיות תמיד עם המלך בלי שום קבלת פרס וחלק, והוא הנקרא בן המלך שהוא בן למלכות שהיא אמונה, מה שאין כן עבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס שהוא חלק באופן טעם וריח דוקא הוא בבחינת עבד שנוטל פרס, העבדים פטורים מן הסוכה שהם המקיפים שאינו יכול להתקשר לדעה את ה', ואפילו על ידי האמונה ושפלות הכולל כל המדות בחסדים ומתקשר בדעת אל ההתבוננות ומקיפים ומקיפים דמקיפים שהוא בבואה דבבואה שהיא צלא דמהימנותא ו אינו יודע ומתקשר למעלה מ"ך אמה שהיא כתר ורחמים פשוטים. ואמת ה' לעולם אמן ואמן:

תם ונשלם שבח לבורא עולם:

מכתבים

מכתב א':

שנת תקל"ח:

צפת ת"ו מרחוק אקרא לשלום אמוני ישראל. ראשי אומות בית ישראל. כעת יאמר להם מה פעל אל. תפארת רום עיני ישראל. ראשי גולת אריאל המכים את שיני אריאל. המה השרים אבירי הרועים. גבוהים מעל גבוהים. ובמקדש על גבי ראשיהם נטויים כעין הקרח הנורא. שרי התורה. גאוני עולם אורי ישראל. וקדושים אשר לא יערכום פאר ותהלה. שמם הוא העולה למעלה. והכל תלוי במאמרם. מפני שמם נחתים כל העולם. כבוד שרי חכמי וואלין וליטא ורייסין ה' ישמרם. אחרי דרישת הוד יקר תפארת גדולתם באתי להשיב מפני הכבוד הדר והוד מלכותם מלכות השלום אף כי לא ראיתם עד הנה ובוודאי אילו חזיתם מקמיה הוי שפיר טפי בעזרה"ש אבל חטאתנו מנעו הטוב לכן אחלה נא אדוני שירצה לפניהם משאת כפי באגרת שלומים כראות פני אלקים. והנני מבקשם ודורשם בשלומם וטובתם לעולם. ואבשר אותם בתווך איש בשר"ו לקראת רעהו שלום בואי בעז"ה פה אדמת הקודש עיה"ק צפת תובב"א אני וביתי. ולמען אחי ורעי אדברה נא שלום בואם מקטנם ועד גדולם. יחד כולם עשירים עניים ואביונים איש וביתו באו. וה' הצליח את דרכנו ונטה כנהר שלומנו שלום לנו ולא לפי מעבדינו. עשה נפלאות גדולות לבדו למעננו, ומלבד הפרץ אשר נפל מישראל ברוב דרך בחזיז קולות אשר שלט עין הרע בעוה"ר להפקיע ספינה אחת עם כמה נפשות. ה' יגדור פרצות וימליצו טוב על ישראל ובודאי זכותם היא שעמדה לנו וה' הוא הטוב. וגם מזה לא הניח ידו הטובה מלהטיב אשר הגדיל והפליא ומפליא לעשות להציל מן הספינה ההיא כשלשים איש חוץ מדרך הטבע ומהם בהתלהבות לבם באו משם לכאן והיום אתנו יספרו לנו גדולים מעשי אלקינו:

והנה להודיע מעניני מאורי אור הארץ הקדושה. מפורסמת אין צריכה ראייה ובמעט אשר טעמתי ויאורו עיני אבל פחד פחדתי בראותי מקום אשר הללו בו אבותי ואינם אלא בעון שנאת חנם. ועדיין לא הוטהרנו מעון לבות נפרדים עם אנשי קרית חוצות מורי ורבותי שבכל עיר ועיר. ואשר מעשי שטן הצליחו עד זה היום. לכן אמרתי טוב כי עוניתי לבקש שלום ולרדפהו ואת שלום אחי אנכי מבקש לכל הנוגעים בדבר הזה אשר אם חטאתי נגד כבוד ה' ונגד כבודם מלכים אשור על האנשים ואומר חטאתי וישר העויתי ולא שוה לי. ואחלה אני את פניהם עד בוש. ואחרי אשר עשיתי המוטל עלי מעתה אין הדבר תלוי אלא ברום מעלתם אדוני. ובטחוני בה' אלקים ובהם ההולכים בדרכיו ודבקים במדותיו מה הוא רחום אף הם והוא רחום יכפר עון. וכמו כן יעשו גם הם שלא להיות ח"ו אכזרים מלמחול ולעבור על המדה:

והנה הא דרכי בראש מקדמי ארץ ישראל הייתי חושק ומתאוה ג"כ לייחד ולאחדות אבל מה אעשה כי בינותינו המליץ היה מפּיח כזבים ודובר שקר נגד עיניהם להעליל עלילות ברשע אותנו לפניהם פני ארי

ולכן אף אם היה לבם כלב הארי המס ימס. ואף כי לו חכמו ישכילו זאת שקר ענו בנו ולא יאשמו כל החוששים כי מה יעשו שאין לדיין אלא מה שענינו רואות ואזניו שומעות והקולר תלוי בצואר העדים. ואחר אשר כל פה דובר נבלה עלינו ויהי העם כמאכולת אש איש על אחיו לא יחמולו לכן אף אם היה רצוני לתווך השלום הוא לא כן ידמה ולבו לא כן יחשוב. כי להשמיד בלבבו ולהכרית לא מעט אני שלום וכי אדבר המה למלחמה אך עתה פנו בנו. אשא דעי למרחוק ולא על פניכם יכונן נודד שבתה מדהבה. גם שנאתם גם קנאתם כבר עברה אחרי מי ירדופו אחר פרעוש אחד כאשר ירדוף הקורא בהרים:

ועתה אליכם אישים המצוה הזאת להיות בברית אתנו החיים והשלום ואחרי אשר יהיו מאשרי העם הזה מתמים בודאי אחריהם כל ישרי לב. הנה נא אדוני שמעו ותחי נפשכם. הלא אב אחד לכולנו. אל אחד בראנו ומדוע נבגוד איש באחיו לחלל ברית אבותינו יכרת ה' כל שפתי חלקות בגאווה וגודל לבבם לאמר שפתנו אתנו מי אדון לנו להכות ארץ בשבט פיו וברוח שפתי יעננו, לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי. המעט מכם הלאות אנשים כי תלאו גם את אלקים וזאת שנית יעשו כסות דמעה את מזבח ה' ארה"ק בכי ונאקה מאין פוגות ח"ו, ומה יעשו ליום פקודה. אל נא אחי תרעו הנה עד היום ה' ביניכם ובינינו יעידו אשר בגדתם בנו וכי אנו אנשי בריתכם. וכי הלכנו קדורנית אשר חזקו עלינו דברים אבל אנו מה נדברנו. ובכל זאת שכחנו. ומצדינו לא יבצר ח"ו. והננו מוחלים כולם במחילה גמורה שרירא וקיימא וברה, לכל מי שהקניט איש את אישו בין בגוף ובין בממון. ואין אנו מבקשים רק שלום כולנו פה אחד:

והנה כדי לטהר עצמינו מכל החשדים באמת אשר טפלו שקר עלינו מעידים אנו עלינו את השמים ואת הארץ. והנה אל אלקים ה' הוא האלקים הוא היודע וישראל הוא היודע אם במרד ואם במעל ח"ו נעבור אפילו איזה דבר סייג וגדר מצוה איש את קברו לא יכלה ואל יושיענו כהיום הזה ומה עלינו עוד לעשות ותעש. ומעתה אלופינו אדונינו אחינו בשרינו מה שעבר אין והיה כלא היה. אבל אנו מתפללין על העתיד לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחוורו. ובטחתי שמצאתי חן בעיני המקום ויושבי שבת תחכמוני ולא יחלקו עוד ולא יחצו, וה' יתן אומר המבשרות שב"ע רב ישאו הרים שלום לעם היושב בה נשוא עון:

וגודל בקשתי לקיים כל דברי האגרת הזאת השנית והשלישית ולהעתיקן ולשלחן בכל גבול ישראל. חכם לב יקח מצות מילתא אלבישייהו יקרא להיות רגל שלישי לקיום העולם העומד על הדין ועל האמת ועל השלום. וברכות ינחו על ראשו. ואין הקב"ה מוצא כלי מחזיק ברכה אלא השלום. וה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. ולו יקהת עמים מארבע רוחות העולם בביאת גואל האמיתי אשר קיצו מעין כל חי נעלם מהר יחישו מעשיהם כאיש חלום חלם. גם אני לא אחשוך פי מהתפלל בתדירות בעד כל המתנדבים בתדירות לדבר הזה. ואפרוש כפי השמים ואומר שלום מאדון השלום ברכה וחיים לדבר ישלח אדוני להחותמים פה אני ורעי הנאמנים ואשר איננו פה אל אחיהם יקראו שלום:

כה דברי דורשים ומבקשים שלומם מלב ונפש חפצה מרחפת. בשחייה אחת כופפת זעירא דמן חברייה השפל באמת:

מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה ונאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב ב':

שנת תקל"ח:

ושמעו את שמי בני ישראל כי הם אצילי בני ישראל, ולמי כל חמדת ישראל הלא לכם ראש שבטי ישראל המכים את שיני אריאל. מינייהו מלכי מינה"ו אפרכי, ריכא בר ריכא, חורי הארץ ישרים, חכמים מחוכמים, מופלגים ומופלאים מסולאים בפז ופנינים, עוקרי הרים, ובסברא זו בזו טוחנים ואדיריהם עליהם, הרבנים הגאונים חיצים שנונים לוחטי חרב המתהפכת בים התלמוד, המפורסמים בפרסומי נשא, וגבוה מאד וגבוה על גבוהים שרי התורה כעין הקרח הנורא. אוהבי תורה אוהבי ידידי נפשי שרי חורי וסגנו, חכמי סבי ודייני, אנשי קריה נאמנה ק"ק ווילנא ה' ישמרם יחזק במעוזם, יעשה שלום להם עד כי יבא שילה ויפרוס סודרים עלווי רישייהו:

אחר דרישת שלום הוד יקר תפארת גדולתם ושם מצאנו מצאוי ענוותנותם וצדקתם העומדת לעד זאת ועוד אחרת אשר בהיותי במחנם הקדוש שלו בביתם ורענן בהיכלם היכלי מלך קרבוני בזרועם הרמה באהבה עזה שאין לה סוף. והיא שעמדה לנו מעת היותי שם אני עד היום עליהם נסמכתי להרים ידי אל מלכי [מלאכי] השלום אף כי לא ראיתים עד הנה ובוודאי אלו חזיתים מקמי הוי שפיר טפי אבל מה אעשה כי גבה טורא בינינו וה' אלקי הוא יסיר את המליץ אשר בינותינו המה המלשינים מסכים המבדילים נרגנים המפרידים בין הדביקים ומשלחים מדון בין האחים המה היו בעוכרי, עוכרי ישראל. ואלו הן הגרמין בניזקין ועל פיהם נעשה כל ריב וכל נגע ועל ידם ישפך דם נפשות אביונים נקיים והכשילו את הצדיקים ההולכים לתומם לדון דיני נפשות עד מקום שידם מגעת ותעש:

והנה אל אלקים ה', אלקים ה' הוא יודע וישראל הוא יודע כי שקר ענו בנו הנני עומד כהיום על אדמת קודש והיה ה' לי לאלקים עד. בו אני נשבע ובשמו אני נושא באם שיש בנו ובדעתינו ובאמונתנו ח"ו שום שמץ דופי או ח"ו כפירות תורתנו הקדושה שבכתב ושבעל פה אפילו איזה סייג וגדר מצוה נגד ה' ונגד משיחו אל יושיענו היום הזה, ואם באמת ובתמים אנו עושים והולכים ע"פ תורתנו הקדושה הנתונה ע"י משה רבינו ע"ה נאשר נתפרש ע"פ חז"ל תנאים ואמוראים קדמאי ובתראי והפוסקים אשר מימיהם אנו שותים ה' אלקים שמע נא חרפת עבדים והשב שבעתים לאור באור פניך ויחד לבבינו לעבודתך ויראתך ודבקינו במצותך כי היא חיינו ואורך ימינו ובהם אנו עוסקים ומתאווים ומשתוקקים תמיד ומוסרים נפשינו כל הימים כי באלה חפצינו:

והגם כי הרבה ילדות עושה להני זעירי דמן חבריא אשר כמעט שנפתחו מאור עיניהם המה מתחסדים חסרי מדע והשכל אשר מנעם ה' מכבוד אלקים הסתר דבר, ומתנהגים בתמימותם בהתעטפות כסותם ולא לשום כוונת כיוון כלל כי לאו בני דעת וכוונה ניהו. והאמת יורה דרכו ודעת שפתי ברור מללו כי הם לא ראו פני ודחיתים בשתי ידים אבל תופסי תורה הם ידעוני ולמדתיים חכמה לחכימין ומודעא ליודעי בינה כיד ה' הטובה עלי:

והנה נא אדוני מורי ורבותי אחי וריעי נאמני, את אלקים אני ירא ועד ה' בינינו שהננו מעבירים על דעתנו ועוזבים ומוחלים לכל מי שהכעיס והקניט אותנו וכל מי שהרע לנו בין בגוף בין בממון ה' הטוב יכפר בעדם ולא יעשה שום רושם כלל שכולם לשם שמים נתכוננו, אך עתה לו שמענו אחי ורעי נאמני אוהבי ה' ועובדים הנאמנים מהיום והלאה אל תחטאו בני חוסו נא עליכם ועל מעשיכם הטובים שלא לאבד עולם בשעה אחת, את אלקים אנו יריאים ואותו אנו עובדים ומה גם עתה ב"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו אל המקום הזה אשר הללו בו אבותינו חמדת הלבבות משוש הרעיונות אשר מי יוכל לספר זיו זוהר הודה וקדושתה עליה אף בעת חורבנו וכפוב"ש [וברוך הוא וברוך שמו] הננו עומדים על התורה ועל העבודה תמיד בכל יום ומצלינן אנחנא בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בבית הכנסת של בית יוסף ושארית בתים כנסיות הקדושים ועל קברי תנאים ואמוראים והנביאים אשר בהשגות ידינו לעלות:

והנה אתם עדי ישראל וסהדי במרומים אשר בהיותי במחנם הקדוש רצוני וחפצי היה להיות נקי מה' ומישראל והלכתי ליתן אמתלא לכל הדברים והאמת ולא אסתיע מילתא, ומה גם עתה בהביאני ה' אל מכון שבתו עולמים זבול תפארתנו השוממה וחריבה מבלי יושב בעבור שנאת חנם שהיתה בין הורינו לוחטי אש, שנאתי את החיים ורע עלי המעשה מאד ומר המות להיות בני אדם נכשלים בדברם בנו צדיקים גדולים וטובים ממנו. לכן באתי לבקש שלום ולהוליכם אחריהם עד בלי די. אדוני מורי ורבותי אשר קטנם עבה ממתני אם חטאתי נגד כבודם כבוד מלכים אני והנלויים על אשור על האנשים קהל גדול יחד וחליתי פניכם עד בוש למחול לי וה' הוא הטוב והוא רחום יכפר עון ואתם הדביקים בה' אלקים חיים ובמדותיו תענו ותאמרו סלחת:

ומעתה אחינו בני ישראל אחלה נא אדוני הבדלו מן הרעה הזאת מכל הרעות אשר לא נפרדו עוד לארבעה ראשים אשר מי כעם ישראל גוי אחד בארץ בני אב אחד אנחנו ואל אחד בראנו ולמה יבגדו איש באחיו הכצעקתה הבאה בכתובים ויצעקו בקול גדול מאי אמרו בייא בייא האי דאחריבא לבי מקדשא וקלייה להיכלא וקטלינהו לצדיקייא ואגלתון לישראל מן ארעיהון ועדיין קא מרקד בינינו עיין יומא סט ע"ב. אל נא אחי תרעו בדבור סרה על עם ה' הלא כל הארץ לפניכם ועיני כל ישראל עליכם ובשלומכם יהיה שלום הכל שלום, וממילא למלשינים אל תהי תקוה יכרת ה' כל שפתי חלקות לא ירעו ולא ישחיתו בכל ארץ הקודש. ומובטחני באנשי קריה נאמנה אמוני שלומי ישראל שישלימו נאמן לנאמן וכלל ישראל ביחד בתמימות מדתם בתולדה מדת אבותינו אברהם יצחק ויעקב אשר מבני בניהם אנחנו החפצים שלום ואחדות רחמנים גומלי חסדים איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק ונתחזק בעד עמינו ובעד ערי אלקינו אשר לעת כזאת צריכין חיזוק גדול, אשר התאספו ובאו הרבה עניים לרוב אף לפי הנראה בהשקפה ראשונה השכילו את אשר עשו ונואלו לסמוך עצמם על ניסים והפקירו עצמם נשיהם ובניהם,

אבל עמדתי על סוף דעתם הרבה מהם לשם שמים כוונתם ודעתם, המה המופלגים בעלי תורה ועבודה. והנה הנם אשר נשארו בארץ הקודש כי הרבה לרוב נספחו ובאו כולם לארץ ישראל הקדושה אבל כמה מהם חזרו מאמצע הדרך משפת הים ומסטנבול ומה גם בעונותינו הרבים מגודל עין הרע ספינה אחת נשברה ואשר נצלו חזרו לביתם הרבה מאד חזרו מאה"ק אשר לא זכו לשבת בה, והנה אם היו כולם באים היו מכסים את עין הארץ, ואשר נשארו בכאן כל מן הסמוכים לנא אהני להם שטיותם אף חכמתם עמדה להם והנה הם יריאים ושלימים. ומעתה קומו השרים לעזרת ה' בגבורים הנה מאת ה' היתה זאת פיו הוא צוה ורוחו הוא קבצם, כמו כן באו גם כן מעבר לי מק"ג [מק"ק] טוכו"ס מאנשי ספרדים באותו פרק לערך מאה ושלישים נפשות מהם עשירים וגם עניים וחכמים גם עמי הארץ מעתה אין לנו לעסוק בנסתרות לשאול מה זה:

והנה עדי בשחק, נאמן עלי אבא שבשמים אשר לא היתה ידי עמהם אדרבא אשר צוחתי ורבתי עמהם עד בוש ורובם אשר לא ידעתי ושמעתי כלל, והנה אני בעניי הכינותי בעז"ה די סיפוקי ואשר אתי יש מהם בעלי יכולת וטובי לב אבל כשל כח הסבל נלאינו נשוא וכבר הוצאנו עליהם למאות גדולים אבל אין הבור מתמלא מחוליתו, ומה גם שכעת אין שום אחד מהם משתכר עדיין שום פרנסה בשביל גירות הלשון ומנהגיהם וכולם מתפרנסים מן המוכן ואין אדם נוגע במוכן לחבירו, ולמראה עיניכם תשפטו אשר הוכרחנו לשלוח בזמן קרוב את הרב הישיש מו"ה ישראל פאלצקער ואם היו נותנים לו עשרת אלפים בחודש חליפות יציאות א"י הקדושה היה בז לכל דבר אבל ההכרח הביאנו לכך:

והנה נא אדוני ידעתי גם ידעתי כי מפתחות העזרה בידכם לכל סביבותיכם לכן עמדתי לבקש על האביונים האלה אף אם עשו שלא כדת וראוי ונכון, מכל מקום אחינו בשרינו הם ואי אפשר לעמוד על דמם ח"ו והתעוררו והתאזרו ציצי נזרי קודש לעיין ולידע איה מקום פרנסתם ומובטחני מצאתי חן ואפרוס כפי השמים ואומר שלום וברכה וחיים:

הכ"ה דברי דורש ומבקש שלום מתאוה ומשתוקק ומצפה לתשובתם הרמתה יזכינו השי"ת בבנין ציון וירושלים:

נאום השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה שנת תקל"ח לפ"ק פה צפת תוב"ב:

מכתב ג':

שנת תקל"ח:

צפת ת"ו שלומים רבים כטלים וכרביבים ישיגו לאו"נ יריאים מסויימים. גליהם כחול ירבו ימים בשמם הטוב יעמדו לדור דורו ויעלו אל הר מרום הרים. אנשי שלומינו המופלאים והמופלגים דק"ק סמיליאן:

אחרי דרך מבוא השלום כמשפט האמור לאוהבי שמו יתברך באתי להודיע מבריאנתו הטובה ת"ל בעזרת ה' כולנו בחיים ושלוים. ומי יתן והיה כזה לעולמים. ולראותם פנים אל פנים ברוב עוז ושלוים בארץ החיים בשמחה וטוב לב:

כבר הודעתים נאמנה במכתב ע"י ציר נאמן לשולחיו הרבני המופלג מו"ה שלמה סג"ל ושם נאמר מכל תוצאותינו ומבואותינו לארה"ק בשלום בלי פגע. ומקביעות אהלינו פה עיה"ק צפת תובב"א. ואם גם מחידושי הענינים ומהות הזמן ומקרה העת שמשונים בביאה מכל אשר לפנים וכי מצאנו את העיר שלו"ה ושקט"ה מן המלחמות שהיו בין מלכי כנען זה על זה והיה ממש שעת חירום שלא עבר בה רגל אדם ממקומו אל מקום הסמוך לו. ונראה בחוש לעין כל גודל חסד השי"ת שהפליא עמנו לעשות שלום בארץ מעט קודם בואנו לקדושת הארץ מקור החיים. וריבוי קדושת הארץ והפלגת שבחה אין לספר ולסיים. וע"ז מחוייבים אנו לברך ולהודות ולהעתיר שיהיה עמנו כאשר היה עם אבותינו. והיה רעב בארץ בשנה הזאת אשר לא היה לפנים שנתייקר השער עשרת מונים ואעפ"כ מי שדבקה נפשו להשאר בארץ לא עזבנו אותו בעזרה"ש מלתת לו לחם ומחיה וה' יתן עזרנו להסיג טרף לכמה מאות נפשות. וכי אם תם הכסף מעדתינו השגנו ומצאנו להלוות על ריווח לאלפים גדולים לפרנס את כולם שיוכלו לעבוד עבודה תמה כי כל הנשאים מופלגים בתורה יראים ושלימים, ועל להבא אנו מחכים ומקווים מה' ית' לפי סדר השנים הקדמוניות כפי הנשמע והנראה מגשמי רצון ברכה ונדבה של השנה הזאת, ומה גם שבהארץ הזמן ילמדו איש שפת רעהו ויהיה אפשר לעשות בכל הפרנסות:

ואודיע גודל חסדי השי"ת עלינו שנתן חן כולנו בעיני הספרדים והאשכנזים אשר בכל ערי ישראל וממש הם בעיניהם כחגבים לנגד האנשים השלמים אתנו. כי שלחו עוד מירושלים עיה"ק ת"ו בבקשה וחנינה גדולה שנקבע לדור עמהם. וגם בטבריא בקשו אותנו פעמים רבות. והיינו בר"ח שבט בעיה"ק טבריא תובב"א ונתעכבנו שם בערך שני שבועות וממש היה בעיניהם כימים אחדים מגודל האהבה והתשוקה שיש לכולם לדור עמנו במקום אחד. והרב הגדול המפורסם איש אלקי מוה"ר מנחם מענדל עשה שידוך עם בנו המופלג מ' משה עם חכם גדול ומפורסם בתורה וחסידות ובעשירות, ונתן נדוניא סך שמונה מאות אריות והוא מיקירי וחשובי הספרדים שבירושלים תובב"א, והחכם הנ"ל הוא מחותן של חכם הכולל של טבריא שהוא כעת נתמנה לרב למדינה גדולה של טורקיה. וכל הספרדים יודעים מכל הגבית עדות שהיו בחו"ל ומחסידי השי"ת שהיו בעיני כולם ללעג ולקלס גדול ומאוסה היא אצלם זאת הקנאה מחמת התאוה כמו שמאוסה אצל כל אנשי שלומנו:

ותאמינו לי באמיתות וכה יזכנו השי"ת לעבדו באמת ומתוך טוב לב בתוך כלל ישראל איך שנתנו לי אנשי טבריא המפורסמים גבית עדות ששלחו להם מחדש שנכתב בחודש אדר שנת תקל"ז בעת נסיעתנו ממדינתנו מחו"ל. ולא אזכיר את שמותם על שפתי ונתתי אל לבי לדונו בשריפה והיה אצלי כמה ימים

ואח"כ שרפתי אותו לעין כל בפני הנגידים. וככה נזכה שישרפו כל מדות הקנאה והתאוה והכבוד מלב כל ישראל. ודעת לנבון נקל שבארץ הטומאה מדות הטומאה יכולות לפעול איזה דבר רושם אבל באה"ק אשר ה' וגו' מקרא מלא הוא ויקרא יח, כה ותקיא הארץ וגו' עד עמלק יושב וגו':

ואתם חזקו ואמצו ידים רפות וברכים כושלות אמצו. ועכ"פ בקשתי לשלוח לנו אגרת שלומים מבריאותם הטובה איך ומה ומתי ומי וכו' ותהי לנו למשיב נפש. ועלינו להזכיר זכרונם לטובה ולברכה בכל המקומות הקדושים המחלים שם את פני ה' כאשר זכינו וכה נזכה לחי לתשובת השנה להשתטח על קברי נביאים ותנאים פעיה"ק צפת"ו. גם בטבריא ת"ו היינו על קבר ר' יוחנן בן זכאי עם תלמידיו ר' עקיבא עם כ"ד אלף תלמידים ור' חייא ובניו ורב המנונא סבא ור' מאיר בעל הנס וכמוהם לאין מספר. גם היינו בלכתנו לכפר מירון ששם מערת רשב"י עם ר"א בנו. גם ר' יוסי דמן יוקרת עם בנו שהוציא תאנים בלא זמנם תענית כד ע"א וקבלה אצלי שזה אילן תאנה שעומד על פתח המערה הוא אותו האילן בעצמו ועדיין הוא מוציא בכל השנים. גם בהיותנו בחמי טבריא ראינו כמה וכמה עמודין של רב אמי ורב אסי ולא יאומן כי יסופר מהנפלאות ולדעתנו אין יכולת לשום מלכות לעשות כמותם בנוי ובמראה ובקומה:

ואקצר ואומר שלום מאדון השלום כנפשם החביבה. וכנפש הדוש"ת מלב ונפש חפצה, ומתפלל בעדם בכל אשר יפנו יצליחו אוה"ש:

נאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב ד':

בעזה"י פה עה"ק צפת ת"ו ו טבריא תובב"א, ניסן תקמ"א לפ"ק:

אל מקום מקדש מרום הרים הגבוהים ל"ה עולי"ם. כעת יאמר להם מה פעל אל אלים. שרי התורה הנגלות להם והנסתרות לה' אלקים זה סיני ועוקר הרים. המאירים לארץ ולדרים. המפורסמים בפרסומי נש"א בתורה וגדולה לה' אלקים וחכמה ומעשה אורות עליונים. רוכבי ישראל המלבישים שני עם עדנים. אנשי מדות אנשי השם ואוהבינו. אהובי ידידי נפשי החקוקים על לוח לבי לחוקקי ישראל המאורות הגדולים הי"ו:

תהלות ה' אבשרה ואספרה שמו לאחי. בתוך קהל רב אהללה שם ה' בשיר ואגדלנו בתודה בית ה' וירונו וישמחו חפצי צדקינו. יעלזו חסידים בכבוד השם אשר נתגדל ונתקדש ונתרומם על ידם. ואני מבשר ואומר שכל אחד מאוהבי וידידי נפשי בעת בוא דברי אגרת הבשורה הזאת לידם ישמחו שמחה של מצוה

רבה. כי אין פדיון שבויים גדול מזה, ממש להוציא ממסגר אסיר, מבירא עמיקתא לאיגרא רמה. ויש להם לשמוח כל ימיהם במצוה זו. וכדאי למגנא ומצלא בכל פינות שיפנו:

וכדי שיהיה להם לנחת ארחיב להם הדיבור ואבוא במגלת ספר וסיפור קצת מאורעות והרפתקאות דעדו עלינו דרך כלל. ויראו מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה. ועד הנה לא רציתי לצער אוהבי וידידי וכחיום מצוה לספר:

הנה בעת בואינו לארץ הקודש מצאנוה חריבה ושוממה. ואדם אין לעבוד את האדון השם באמת. והאשכנזים אשר ישבו לפני שם הם חסרי דעת המצירים ומציקים את עובדי ה'. ברם הישיש ר' וואלף סטאנוור ואחד ור' אורי מק"ק ווילנא המה המתאווים לעבוד ה' באמת והחדשים אשר מקרוב באו ממדינת וואלין פאדאליה ואוקריינא הגם כי הוצאנו ממון רב עליהם בראות אותם בדלות ושפלות ואין להם עוד עזר מאתנו נתחברו אלו לאלו לצער ולחרף אותנו. ובפרט הרב מו"ה... וגם... לא מצאנו בעיר הקודש צפת תובב"א כ"א רשעים גמורים מאמינים בש"ץ ימ"ש. ועליהם... והאשכנזים מהם לחצונו בלחץ זה הדחק. ונצטרף דלות ושפלות וסכנת נפשות ממש. והפקיד ימ"ש בא עלינו בעלילות דברים והתפאר בזה הלשון בזה השבוע אשים כולכם בכבלי ברזל. ומחמת זה הסיבה נפלתי על ערש דוי כמה חדשים בשנה שעברה, ועל כולם מי יוכל לספר ולסבול גודל חלול השם באמרם כל היום איה אלוקיך וגו' הלא יראתך וגו' אשר תקצר היריעה מהכיל ביאור בזיונות ושפלות יראי ה'. ממש כמו חוכא ואיטולא בעיניהם. והנה כבר נתיסרנו מהרשעים בחו"ל אבל לא מנהם ולא ממקצתם מה שמצאתנו בכאן:

ועתה הודינו לאלקים עליון לאל גומר עלינו. ב"ה אשר לא השבית לנו גואל פדה בשלום נפשנו ויעל משחת חיינו, הקים מעפר דל מאשפות הרים אביון, בעת בא חביבי הרבני המופלא מו"ה שלמה זלמן הכהן משולח שלנו שלם בגופו שלם בממונו. חסדי ה' כי לא תמנו נס בתוך נס ותחבולות מלחמה עם הפקיד כפי המדבר אליכם. ובידו כתבים פתוחי חותם ופסקים מכת"ר בהסכמות הרב הגאון הישיש והסכמת וגבאי א"י דק"ק בראד לתקן העבר בסילוק חובות יחיד וציבור, ותקטן עוד זאת בעיני אלקים ואדם וידברו גם אל בית עבדו למרחוק להטריפני לחם חוקי הקצוב מדי שנה בשנה, ומי יוכל לספר עוזו ונפלאותיו אשר עשה עמנו. והיא אתחלתא דגאולה כי נתגדל ונתקדש שמו הקדוש בעיני כל תפול עליהם אימתה ופחד. ולא מצאו ידיהם ורגליהם מקום לנוס שמה ולהסתר כן ינער ה' רשעים מן הארץ ומלאה פה לפה עובדי ה' עד כי יגאלנו גאולה שלימה אמן:

והנה אהובי אחי ורעי דעו נאמנה כי יודע אני בירור גמור שכל היסורים שעברו עלינו זה שלש שנים הם יסורי ארץ ישראל ואין מביאין ראיה מן השוטה כי אין שוטה נפגע. אבל מי שכוונתו באמת השוו חז"ל ברכות ה ע"א א"י לתורה ולעוה"ב ואי אפשר כי אם ע"י הנסיונות. ואם אמור יאמר שהיסורים שעברו עלינו הם מחמת הנסיעה ברוב עם ופירסום והוא ימלט עצמו בחכמתו הלא נופל תחת הטבע, ומי שהוא מאמין בדברי חז"ל באמונה שלימה יש כמה דרכים לפניו יתברך שיקוימו דברי חז"ל ואין ביד האדם להנצל מזה:

אבל לדעתנו סבלנו כל כך יסורים עד שכל עובדי ה' נפטרו ביסורים שלנו ומובטחני אי"ה שבזו השנה תהיה לנו ידיעה מזה. ולכן כל אחד ואחד מאוהבי אשר בדעתו לגשת אל הקודש פנימה ולהתיישב בארץ הקודש יכתוב אלי ואי"ה לשנה הבאה אודיע בבירור. ואלולא הנסיונות כמה אני משתוקק שיבואו אנשי ידידי גילי אחי ורעי לאה"ק ונתוועדה יחד בשמחה וגיל ברעדה לעבודתנו ית'. אבל בתחלה אין סומכין על הנסיונות לעמוד עליהם והמשורר אמר תהלים יז, ג זמרתו בל יעבר פי, ואני על משמרתו אעמוד. כי מובטחני בה' שכבר אכלנו שני חזקה באה"ק ודי הוא לנו היסורים שעברו עלינו בעד כל הרוצים להסתפח בנחלת ה' באמת ואי"ה אחר הידיעה אודיע, וגלוי וידוע לפניו ית' שבאמת ותמים אני כותב דברים אלו השי"ת ישמרנו מחניפות ושטות. כי ב"ה בעת שפלותי אשר לא היה בידי ממש שום פרוטה וסבלתי יסורים הרבה היתה הנהגתי כן כאשר עתה כן אז. והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ויראו המצוה הזאת ומה טעם יש בה. ותהי להם השמחה של מצוה זו בלבם עד אין קץ ותכלית. ומתוך שמחה של מצוה זו תהיה תפלתם אל ה' לרצון כן יהי רצון אמן:

אהובי אחי ורעי שמעתי בעזה"ת שהר' ר' חיים מקראסנע ועוד כמה אנשים יראי ה' רוצים לבוא. ח"ו להניע את לבבם, ברם בוא יבואו ברנה. וידוע להוי לאהובי חביבי שאני באה"ק כמו משולח משרי המדינה לפלטרין של מלך שלא נעלם ממני שום דבר לתיקון המדינה בכל הענינים הן בגוף והן בנפש. ובפרט אוהביי אחיי ורעייהי שהם ממש עמי תמיד כאלו עומדים לפניי וחוקקים על לוח לבי הן בתפלתי והן בהתבודדותי בביתי בכל עניניהם. דלא כמו שכתב חביבי וידידי הרב יששכר בער חביבי שאני כתבתי אליו דוב בער שזה היה טעות סופר. אבל אני בחסד הבורא ית' ידעתי גם ידעתי שלא עבר עלי יום אחד שלא יעלה זכרונם לפניי לטובה בכלל ובפרט ובחמלתו ית' ש' עלי לא אשכחם לעולם אמן:

ויתבשרו אהובי ידידי מעלוי אה"ק אשר נתעלה בכמה דברים ואחד מהם שמו הר"ר מיכל שוחט מאנשים שלנו נעשה שוחט דמתא בעיה"ק טבריא ת"ו וזה היה נס מופלא. ואם אמרתי אספרה כמה מהנפלאות שעשה עמי בעת שפלותי ודלותי ולי יהושיע ונתבצר לי מקום מן השמים, וזה היה ג"כ נס מופלא שהרב דק"ק... נתיישב בעיה"ק הנ"ל כי בידו היתה אגרת מסטאנביל לכבודו גדול וליתן לו דירה הגונה לפי כבודו מפני שהוא למדן גדול בעיני הבריות ועשיר מופלג ג"כ בעיני הבריות מפני שאינו שלו רק מן הרבנית. וכן היה שנתנו לו דירה הטובה והיפה מעולה שבבתים בעיה"ק הנ"ל. והנה עזרני ה' עד כה שנתגרש מן השמים שלא ע"י פעולת אדם מעיה"ק הנ"ל לכפר שפרעם ומשפרעם לעכו ובכל מקום שהלך ניזוק היזק גדול בגוף וממון עד שברח מעכו ונתגרש לחו"ל ויצא מדון וישבות ריב:

ואני מחמת עגמת נפש שהיה לנו בצפת ת"ו מהפקיד הלכתי עם חביבי וידידי הרב הגדול בוצינא קדישא מו"ה אברהם הכהן נ"י ויזרח לעיה"ק טבריא תובב"א. וראינו בעינא פקיחא שהספרדים של עיה"ק הנ"ל צדיקים ותמימים ובפרט הרב המובהק ר' דוד אשכנזי. וקיבל עלינו עול הגלות של הפקיד הנ"ל הרב מו"ה אברהם הכהן על עצמו מחמת שאינו יכול לסבול הצער שלי, ובעזרתו ית' נתישבתי בדירת הרב מדון הנ"ל וב"ה כל הספרדים נכנעים לפני. ומובטחני בעזה"ת כי נתעלה עילוי אחר עילוי עד שנתעלה

לעבודתו ית' בכל מקום ממשלתו. ונזכה כולנו לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו כולו אומר כבוד ושלוש הכל שלום כן יעזרנו ה' ויכנע לב אויבנו לפנינו. למענו ולמען שמו הגדול אבי עד שר שלום:

דברי השפל באמת עבד ישראל מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה מעיר הקודש טבריא תובב"א:

דברי הכה"ג מוהר"א מקאליסק:

גם אנכי באתי באחרונה נגד יראי ה' וחושבי שמו. ה"ה פארי הזמן מבני עלייה אשר כבוד ה' מלאים. המשל ופחד ה' עמהם אהובי וידידי מאשר יקרים בעיני ה' נכבדים כולם כאחד. לפי מדרגת וקדושת שמות הדרתם יתברכו מפי המברך באמת ברכת הטוב והמטיב לעד ולעולמי עולמים כן יהי רצון אמן:

דברי הרב שיחיה הן דברי אלקים חיים. והן הן הדברים הנקנים בקנין התורה והעבודה כי שרשיהם אמונה וענפיהם תבונה ומה יאריך לשון איש אשר כמוני. שרגא בטיהרא מאי מהני כי הכל נכלל באמרי קדשו וכל המוסיף גורע. ומה גם כי המסייע אין בו ממש רק לבשרם מהשפעת שלומנו, וכה יוסיף ה' לעד. ובקשתי לחלות ולהעתיר לה' בעדי וכמו כן אעשה גם אני. ואדון השלום יברכם בברכה המשולשת ויזכנו שנקומה ונעלה בית אל ושם נמצאנו. ומלך ביופיו תחזינה עינינו במרום הרים מאויינו:

כ"ד הכותב מלב ונפש אברהם בלא"א מוה"ר אלכסנדר זצללה"ה:

מכתב ה':

בעזה"י יום ד' אדר שנת תקמ"ב לפ"ק פעיה"ק טבריא תובב"א:

כפינו פרושות לאלהא דבשמיא. להרים על אהובינו ידידינו וידידי נפשנו שלמא רבא רחמי וחייא. ושיערה עליהם רוח ממרום ויפיע באמת ואמונה וסייעתא דשמיא. לעורר טהור לבבם ליראתו ולעבודתו ית' לכסוף בצילא דמהימנותא להשתוקק ולהסתופף וכבוד ה' עליהם מחופף, וינטלם וינשאם כל ימי עולם עד ביאת ינון, וכל יורדי עפר יכרעו לפניהם ותופר עצתם, ויהיו לחרפות ולדראון אמן נצח סלה:

להוי יהי ידיעה באמנה כי נתקעה אהבתם בלבנו. ונפשם קשורה בנפשנו בכלל ובפרט כאלו דמות דיוקנם תמיד לפנינו להזכירם לטוב בכל פינות אשר אנחנו פונים אל ה' אלקים באהבה רבה ואהבת עולם להשפיע עליהם שפע ברכה והצלחה. והנה אנחנו עומדים על המצפה פה ארץ הקודש להמשיך אליו ית' כל התאבים והחפצים לילך אחרי ה' אלקינו הקרובים והרחוקים, חדשים וגם ישנים, הידועים לנו ושאינן ידועים לנו, כי לפנינו ית' גלויים וידועים ויאמינו באמת כי כל איש אשר לבבו פונה לעבודתו וליראתו ית' באמת, בעזרת ה' צבאות נהיה לו מעיר לעזור מערי קדשנו ותפארתנו. והבא לטהר מסייעין אותו ויהיה כמעין המתגבר בעבודתו וביראתו ית':

ועצתנו היעוצה שלא ירעישו את העולם במס"ע ומריבה לנסוע למקומות רחוקים לבלות ימיהם בביטול תורה ותפלה, כי הדרך ממעטת את השם וד"ל. והנה בע"ה כעת עמכם גדולים חקרי לב, ה"ה הרב החסיד המפורסם בתורה וביראה איש אלקים קדוש מו"ה ישראל פאליצקר ה' ישמרהו, וה"ה חכמי חרשים ונבונים לחשים גדולי העצה מפורסמים בתורה וביראת ה' כל ימיהם חריפים ושנונים וותיקים ותמימים כבוד מו"ה ישכר בער סג"ל מ"מ דקהילת ליבאוויטש וכבוד הרב מו"ה שניאור זלמן ה' ישמרם ויהיה שמם לעולם. והחוט המשולש וכו' אשר בע"ה בידם טובים מרב טוב הגנוז והצפון להאיר עיניהם ולהחיותם ועצתם אמונה ופעולתם אמת:

וברם כל הדברים שאמרנו לפניכם לא יסורו מכם ואשר לו הכח והממשלה הוא יחון לרחמכם וישתבח שמו הגדול, כי נכבשה הארץ לפנינו וכי נמוגו כל יושביה מפנינו. והקמים עלינו הפיר ה' עצתם ויפלו בשחת מפעלם. ואם יעזרנו השי"ת שלא נצטרך לדאוג בעניני הפרנסה מוכנים אנחנו בע"ה לעמוד על יד דרך השער לה' לעורר רחמים עליהם, שימלא ה' להם כל די מחסורם. והנה שמענו גודל הגלגול והלחץ אשר היה לאהובנו ידידי נפשנו ציר נאמן לשולחיו הרבני חו"פ מו"ה יעקב מסמאליין נ"י בנידון גביות הכסף המתוכן. באנו בגזרת וכו' בכל תוקף ועוד על מה שגזרו החכמים השלמים ה"ה הרבנים הנ"ל. שכל הכסף הנגבה יהיה מונח במזומן, ולא לשנות להוציאו לשום דבר אף של מצוה, ופשיטא שלא להלות על הוצאת עוברים ושבים. כי כסף הנ"ל הוא חיי נפשות, וע"ז נאמר משלי כב, כג וקבע את קובעיהם וגו'. כי הלא ידוע למעלתכם בע"ה כי מעולם לא היינו מאוהבי כסף ח"ו אבל כי הוצאת אה"ק מרובה ויאמינו לנו כי בצמצום גדול יעלו ההוצאות לכל אחד מאתנו בכל שבוע חמשה רענדליך פוליש. ויושבי הארץ אשר יצאנו ממנה לא ידעו ולא יבינו מצער ישבנו בו. ותוכן הדברים המטבע אשר בא"י הנקרא פיאר"ע היא כמו פרוטה בחו"ל אפילו בשנת זול גדול. ומחמת זה ההוצאה בא"י ד' וה' פעמים כמו בחו"ל, וזה אמת צלול וברור:

והנה ממדינתנו לא הגיע כי אם סך הידוע, וממדינת וואלין הגם בשנה אשתקד הגיענו סך מסויים כדי צרכינו בצמיצום, אבל בשנה הזאת לא הגיענו כי אם חמשים אדומים לשנינו, ומרגלא בפומם עלי שמעת התחלתי לשרת בקודש להיות עבד ישראל להוכיחם בתוכחה מגולה ואהבה מוסתרת עקרתי סיכי ומשכני ממדינתם למדינת רוסיא, ק"ו נגד אהובי רב חביבי כבוד הרב הגדול מו"ה אברהם הכהן נ"ו, ואם הם אשר נפלאת אהבתם לנו ונפשנו קשורה בנפשם לא יהיו עזר מעירם לנו על מי מוטל הדבר יותר, ולהוי ידוע למעלתם כי אם דעתנו תהיה צלולה באה"ק בהרווחה בלי טרדת הפרנסה יהיה תועלת גדול לנו ולכל ישראל באמת בטוחים אנחנו בו ית'. לכן אחינו אהובי נפשינו תשכילו ותצליחו בכל אשר תעשו. ועלינו להעתיר בעדכם בכל פינות אשר אנחנו פונים לה' אלקינו שתשכילו ותצליחו הן בנפש והן בגוף והן בממון:

ה' שלום לכם, פה עיה"ק טבריא תובב"א השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה ונאום אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

וידוע להוי לכת"ר כי לא נתייאשתי מחסד הבוי"ת עלינו לשכון כבוד באה"ק. אבל אני ממתין ומצפה עת רצון כשיתברר לפי שכלי בע"ה שרצון הבורא ית' מסכים לבואכם אודיעכם, והוא לא יחשוב מחשבות לבלבל א"ע מהנהיגם כי הדבר מוטל עלי ולא עליו, והיה בבוא העת והעונה יעלה אבר כיונה, ויעוף לרוץ לבוא אי"ה להסתפח בנחלת ה' בארץ החיים:

דובר שלום ואמת יחיה לנצח, כותב וחותרם השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה:

מכתב ו':

שנת תקמ"ב אחרי יאית גיה"ק ימשם ניכר האמת שתשוקתם אל האמת ויודעים ומכירים חסרונם, ומחמת הנ"ל רוצים לעקור סיכי ומשכני ולרהוט ולבוא אל ארץ הקודש, ממש הם רוצים לכבות את האש בתבן, כי בכאן טרדת הפרנסה מטרידה עד למאוד, ובפרט במילתא דתלי ביה טפלא, אם לא שיש יכולת בידם להניח כמה מאות אדומים אצל בטוחים גדולים באיזו קהלה בכדי שישלחו להם הריווח מדי שנה בשנה תמידין כסדרן, ולהתפרנס מן הריווח הנ"ל, אזי באמת היה טוב עד למאוד, ואם אין יכולת בידם כנ"ל אזי עצתם לטובתם שיניחו מחשבה זאת, ויחליטו בדעתם לישוב במקומם והשי"ת יהיה בעזרם:

ונדון שאילתם האיך להתנהג כעת בבה"כ שנחוץ מאוד אי אפשר להאריך, ואי"ה כשיתרחש איזה נוסע מהכא להתם אבוא בארוכה, וכעת אקצר. והעיקר שיהיה להם עת קבוע בכל יום ללמוד ספרי מוסר כמו ראשית חכמה וספר הישר לר"ת וספר חרדים, ובפרט בספר זוה"ק. ויזהר כל אחד ללמוד אותם בשעה שיש לו מעט התעוררות היראה והאמונה בעצמו, ובודאי כשילמוד בעת הנ"ל ימציא לו השי"ת כפלי כפלים לתושיה, ומקרא מלא משלי ט, ט תן לחכם ויחכם עוד, דהיינו בעת שהוא דבוק מעט לחכמה זו היראה בתחלה, יתן לו השי"ת אור תורתו ויאורו עיניו. וע"ד הפסוק שם ג, יב כי את אשר יאהב ה' יוכיח, ויעזרהו להפיק תבונה. אבל שלא בעת הנ"ל נאמר להיפך שם יח, ב לא יחפוץ כסיל בתבונה וד"ל. ובעת הלימוד בגמרא ופוסקים יראה בכל שעה ושתיים לדבק את עצמו בהשי"ת וליראתו שיהא לימודו בלתי לה' לבדו, ואם רואה בעצמו שנתגשם לבו וספרי מוסר אין מועילים לו אזי יראה להתמיד בלימודו יותר ויותר בכל מה דאפשר, כי כתוב ירמיה כג, כט הלא כה דברי כאש וגו', ואור שברא השי"ת בששת ימי בראשית שגנזו לצדיקים היכן גנזו אם לא בתורתו הקדושה. ואם רואה בעצמו ויתמיד ויחפש בחיפוש אחר חיפוש, יעזרהו השי"ת בודאי, וכולי האי

ואולי שייראה השי"ת כחוט השערה. וג"כ לבקש ולחנן מלפני השי"ת עבור הנ"ל, כי כל החכמות והשכלים הן באין רק בעזר ה', ואין מעצור לה' להושיע אפילו במעט לבבו לפטור ממוקשי שכליות:

גם יראה כל אחד שיהיה לו דיבוק חברים הבדוקים לו לפי שכלו שרוצים רק האמת, ורוצים בכל לבבם לפטור ממוקשי הרע דהיינו מתאות צביעות ושקרים, אזי ידבר עמהם בכל יום כמו חצי שעה ולגנות

מדותיו הרעות שיראה על עצמו, וכן חבירו להיפך. וכשירגיל עצמו בזה אזי כשאחד יראה על חבירו איזה דבר ומדה מגונה ויוכיחו על זה בודאי לא יבוש ממנו ויודה על האמת, ונמצא ממילא השקר יפול והאמת יתחיל להתנוצץ. ולמען השם להרחיק עצמו למאוד מלצים וקלי הדעת ב"מ הרחמן יצילנו מזה. סוף דבר שיראה אדם תמיד לעצמו לעיין בכל מדה ומדה, ובכל עניני גשמיות שלו, שלא יסיר דעתו אף רגע אחד, ע"כ:

מכתב ז':

שנת תקמ"ג:

שלומים אלומים, לכל אנשי שלומים, הסרים למשמעתינו השלומים ותמימים גדולים חקרי לב, אמרוכם צוף ונעימים, הרבנים מופלגים בתורה וביראה ראשים ונגידים וחכמים, עמלים בתורת ה' כל הימים, ה' עליהם יחיו ויפרחו כשושנים, ויתברכו איש אשר כברכתו, ועוד יזכו לעבוד ה' מתוך הרווחה עד עת קיבוץ גליות, ויביאם אל המנוחה ואל הנחלה כן יהי רצון, אמן:

בטרם תחיי האי"ש להודיע ששמעתי את נאקת בני ישראל אהובינו אשר כנפשנו כי קשה עליהם כח הסבל ונאנקים, ותקצר נפשם בעמלם, כי אפם עצור ועזוב בגבולם, יד בני עולה גברה, ולה' הישועה, ועיניהם לנוכח יביטו, וישימו מעוזם ומגינם על אלקים מושיע ישרי לב, ושמעו נא החסידים ואל תסורו מאמרי פינו, כי מפתח שפתינו משרים כולם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת, כי זאת בודאי צריכין תמיד לקבל עול מלכות שמים שלימה באמת ובלב נשבר ולבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבינו יראת ה' ודעת אלקים תמצאו. ולפלס מעגלי רגליהם בכל עת ובכל דרכיהם יכוננו למען ילכו בדרך טובים, וארחות צדיקים ישמרו לקיים בכל דרכיך דעהו, ומזה אל יעלימו עיניהם ואל יניחו מחשבותיהם כי זה כל האדם:

וכאשר שמעו אמרי פינו בהיותנו במדינתם, כי אין כל חדש תחת השמש, כי אם את אלקים ירא ואת מצותיו שמור, ולשקוד על דלתי לבו יום יום בתורתו וכעבודתו ית'. ובכל עמלו אשר יעמול תחת השמש יהיה לשמה בלי שום פנייה וסיג בעולם, כי טוב מעט ביראת ה' מאוצר רב ומהומה בו. ובהיות כי אין העתים שוות בעת שאי אפשר להזדכך שיהיה לשמה ילמוד אף שלא לשמה, ויבטח בה' שהוא המאור שבה שיחזירהו למוטב ויבוא לשמה, כי נר מצוה ותורה אור, ושם מעונה לאלקי השמים, ודרך ומעבר עץ החיים. ונבון תחבולות יקנה בזכרו כי הלא תוכן לבות הוא יבין, ויחוש וירא מאוד, ויראת ה' היא חכמה, ונמצא שבחכמת התוה"ק יש בה יראה, ובודאי הבא לטהר מסייעין לו:

ומאלו הענינים בודאי אי אפשר לפנות ימין ושמאל ולהקל בדבר, כי לכך נוצרתם, ואף כי רב עניינים ועמלם והמצוקה אשר הציקתם אין זה שיאמרו ראה זה דבר חדש הוא, כבר היה לעולמים אשר היו מלפנינו לראשונים וגם לאחרונים, כי אם יש אדם שעמלו בחכמה ובדעת ובכשרון רבים הם הקמים עליו לבטל, ודור הולך ודור בא דור אביו מקלל לבנו. וכמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה שהתחיל להראות התגלות אלקות בעולם ואמונתו ויראתו ית', ומסר אותו אביו בעצמו להריגה והסיר רחמנותו ממנו. והוא ע"ה קיבל עליו הכל ובטח בה' בכל לבבו, וזכה שלבסוף החזירו בתשובה:

והעיקר לראות שפלותו שהכל מעשיו גרמו לו, כמבואר ברעיא מהימנא פר' נשא דף קכב ע"א בדיבור המתחיל פקודא דא היא מצות תשובה וכו'. ובאותו דיבור ובגין דא מאן דאיהו חייבא ויעול למנדע רזין דאורייתא כמה וכמה ומבלבלין מחשבתו, אבל אח"כ כשיקבל על עצמו להיות טוב כל אילין נטירין אינון למימריא וקטיגור נעשה סניגור וכו' יעו"ש, כי אין שום מקרה ח"ו. רק יאמין באמונה שלימה שכן דנין אותנו מלמעלה ובטח בה' בכל לב, ואל בינתך אל תשען, וגול על ה' דרכך בטח עליו והוא יעשה כי גואלם חזק הוא יריב את ריבם. רק זאת יראו להסיר מאתם עקשות פה ולזות שפתים להרחיק מהם בכל דבר אשר הוא רק למותר, ודבר שפתים אך למחסור:

וגם זאת אשר כתבנו בשנה דאשתקד שאל יצא איש ממקומו, כי אם איש אחיו יעזורו ויאמרו חזק. ובפרט כי ת"ל כי חננים ה' ויש להם במדינתם פלא יועץ, וגם שם אל תרגילו בזה כי אם פעם במקרה בכדי שלא להגדיל הקנאה, כי אם הייתם שומעים מכבר שלא להתנהג בנסיעות כאשר כתבנו כמה פעמים לא הייתם באים לנסינות כמו אלו ואם תאבו ושמעתם נהיה אנחנו אי"ה אחריכם לכל אשר ישחרוננו:

ועתה אתה ברוך האל הואיל נא וברך את עמך ישראל וינוח להם מכל אויביהם מסביב וישבו בטח, ויתברכו במאודם ובכל אשר יפנו יצליחו. ולבם יהיה פתוח לעבוד את ה' תמיד בטוב לב ומרוב כל, ובהיות כי לא זזה אהבתנו מאתם באהבה עזה כמאז ומקדם, יהיו עינינו ולבנו תמיד עליכם, ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר ונחלה פני א-ל בעדם ובעד ביתם תמיד כל הימים, וברכתינו תעלה על ראשיהם, וישאו ברכה מאת ה':

כ"ד הדור"ש בלב ונפש כו"ח פה עיר הקודש טבריא תובב"א שנת תקמ"ג לפ"ק השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצלה"ה ונאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב ח':

שנת תקמ"ד:

רב שלומים בכל פרטיהם, מבית ומחוץ מלומר די יבלו שפתותיהם, נכספה וגם כלתה נפשנו להמיושבים בחדרי לבבינו, ויהמו מעינו בזכרנו כל ימי היותינו עמהם, תקותם היתה לנצח ביראת ה' כל ימיהם, ה"ה אנשי שלומנו ולבנו היראים ושלמים דכללות מדינת רוסיא, כל חד וחד לפום שיעורא דיליה ולפום מעלתו והשתדלותו בעבודתו ית"ש ה' עליהם יחיו ומראשיתם ייטיב אחריתם, ילכו הלך וגדול ויצליחו בכל אשר יפנו, ובכל פינותם שיפנו לא תהיה אלא דרך של תורה בימינה וזה שכרה אמן כן יהי רצון:

מקדמי אר"ש כפינו פרושות השמים שימלאו מחסוריהם בגופותם ונפשיהם ויחדש כנשר נעוריהם, ויהא רעווא דירום רישייהו עד לשמים שיאם, יעלו לעילא מכל ברכתא, וידמו לשאול כל עירין בישין אלו נגעי בני אדם קנאת איש וגו', אשר לכבוד ה' לא יחשו עד כי שבעה עידנין יחלפון עליהון ויכירו כח מלכותו ומפיהם לא ימוש וכן יהי רצון, אמן:

הנה על כל דברי האגרת שקבלתי בקובלנא מכמה מקומות, ובראשם כבוד אהובינו הרבנים המאורות הגדולים מופלגים בתורה ויראת ה' כל הימים ה"ה מו"ה ישכר בער מק' ליבאוויץ ומו"ה שניאור זלמן מק' לאזני על ענין נחות דרגת פרנסת החפצים ליראה את ה'. האמת את אשר הטבתי לראות בעינא פקיחא שהוא על אשר יגרעו מעבודתם דבר יום ביומו. ובתחילה מעיד אני עלי שמים וארץ כי לא לכבודי ולהנאתי אני כותב דברים אלו, אבל באמת לפני מי שאמר והיה העולם ולכבודו ית':

מהיות ידוע דבר ה' ע"י נביאו פסוק ישעי' מג, ז כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, שהוא מלא כל הארץ כבודו, ובכל הגשמיות יש חיות רוחני, שהוא פסוק נחמיה ט, ו ואתה מחיה את כולם והוא גלות השכינה הק' המסתתרת בכל הדברים יגעים, והיות ידוע שהגוף הוא גשם כלה, ולא נקרא אדם אלא הנפש והגוף הוא בשר אדם, כמאמר שמות ל, לב על בשר אדם לא ייסך, והנפש הוא החיות שבגוף והיא יש לה התקשרות עם הרוחניות מעולם לעולם עד מקום מחצב הנשמות ולמעלה למעלה עד אין סוף ב"ה. אם כן מהראוי הוא תיכף כשיעמוד בבוקר שיהיה הראשית לעבודת בוראו ית', וליתן הראשית לנפש כי היא העיקר, ולא הגשם שהוא כלה ונפסד, וכל היותר רוחני הוא העיקר הגדול. לכן אין לעשות שום מעשה וחשבון אפילו לשם עוה"ב, שהרי מה ששיג בעוה"ז בעודו בגוף הוא גשמי, ואפילו אם יהיה נזהר בהשגתו עוה"ב מכל אופני גשם אעפ"כ משיג הוא הדבר יהיה איך שהוא גשמיות הוא אחרי אשר השגתו בעודו בגוף, וכ"כ הרמב"ן ז"ל שער הגמול. אבל העיקר שיעשה מפני מי שאמר ונעשה רצונו, וזהו תכלית היותר אפשרי ובקיצור, ובכך הנפש מתדבקת ברוח וכו' ומעולם אל עולם עד אין סוף ב"ה כנ"ל. וזה נקרא הקמת שכינתא מעפרא, שהוא להפשיט מכל אופני גשמיות שהוא עפר ולהעלותם עד מקום הרצון:

וכמו כן בלכתו לעשות משא ומתן או שאר ענינים שהם גשמיים בודאי והם עניני שכינה הק' המסתתרת בהם, יראה שיש בכל דבר תורה ואזהרת חכמים מלעשותם שהם עניני הרע המעורב בטוב כמעט בכל

העולמות מיום ברוא אדם על הארץ ואכל מן העץ, לכן מחויב להרחיק מן הרע שלא לעשותו ח"ו, ולברור ולדבק אל הטוב והמוטר:

ואפילו מעשה הצדקה שהיא מליאה כל הספרים הק' שהיא דביקות גדול להשי"ת מפני היות העניים מאנין תבירין זוח"א י ע"ב והשכינה הק' בגלות מסתתרת בתוכם. ומשום הכי דרשו חז"ל ב"ק טז ע"ב עה"פ ירמיה יח, כג ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים, שאין הקב"ה שוכן בתוכם. והנה תאמינו אם לא תאמינו ח"ו, וחלילה לי מדבר בעדי ולכבודי, שהנה יש בנתינת צדקה ג"כ חילוק בין חו"ל לארץ ישראל, מפני היות חו"ל ניזון ע"י שרים, וארץ ישראל עיני ה' אלקיך בה תמיד שהיא השכינה הק' בעצמה, וידוע דברי הזוה"ק ח"ג קי"ט ע"ב בפסוק ירמיה מו, כב קולה כנחש ילך כדרך הנחש, כד איהו בדינא כפיף רישא לעפרא וסליק לזנביה, כדין זנביה סליק ומחי לכל אינון דאשתכחו קמיה. ואעפ"כ מאן עביד לזנביה דיסלק לעילא ומאן מדבר ליה ומאן נטל ליה למטלנוי האי רישא אע"ג דאיהו כפוף לעפרא וכו', וכד"א שה"ש א, ו שמוני נוטרה את הכרמים וגו', מפני היות השכינה הק' בגלות וכפוף לעפרא אעפ"כ כולם ניזונים על ידיה, וכל עניני השכינה בעצמה הם דרך דלות ושפלות, לכן ישראל שפלים מכל האומות, וישראל שבארץ ישראל שפלים מישראל שבחו"ל. ומאן דמוקים שכינתא מעפרא, ובפרט במקום הנראה שפלותה יותר ומעלה אותה מתעלה עמה למעלה למעלה עד אין סוף ב"ה, וזהו נקרא תמכין דאורייתא. והעיקר שכל מעשיו יהיו על דרך הנ"ל, לא לשום גמול ותכלית, אבל מפני מי שאמר ונעשה רצונו, שהיא הדרך הכבושה לעלות בפשטות. וידעתי גם ידעתי שכל הדברים יגיעים ויתיישן זה הדבר גם כן, אף על פי כן מובטחני בה' ברוך הוא וברוך שמו, אם ירגילו עצמם בזה יוסיף ה' ית"ש ויתעלה תת כוחם ליתן עצות בנפשם חדשות גם ישנות כמעין הנובע, והיו רק למעלה ולא יהיו למטה, ויתעלו בגשמיות ורוחניות מאוד מאוד:

עוד עצה טובה קמ"ל גדולה וחזקה מפרקת הרים וגבעות עד תאות גבעות עולם לעמוד ולהתחזק נגד התאוה בעצה זו, והיא היות ידוע התמיה הגדולה על מחשבת חוץ ח"ו ופיתוי היצר לאיזה דבר תאוה שהוא נגד השי"ת איך אפשרות הענין אחרי שאין לך דבר שעומד בלתי חיות השי"ת המחייה אותו, הענין כמאמר ואתה מחיה את כולם אפילו הקליפות ר"ל ובאיזה אופן הוא. התשובה היא מבוארת בזוה"ק ח"ב קסג ע"א והוא על דרך משל בן המלך עם הזונה ששלחה המלך לפתותו, אמת הוא שהמלך שלחה אליו, אבל עיקר כוונתו שהבן לא ישמע אל הזונה, וא"כ הדבר פשוט ואפשר להכניסו בלב מאוד בפשיטות שכל דבר מפיתוי היצר הנופל במחשבתו לעשותו ח"ו השכינה הק' מחייה אותו, והכוונה היא שלא לעשותו ולהתחזק כנגדו. והוא כמשל שנים שעושים סימנים ביניהם לדבר באופן שאינו מובן, ומסכימים ביניהם שאם יאמר לו שיעשה ידע שהכוונה שלא לעשות, ובזה היא באה המחשבה במוחו:

ואם ישמור עצמו כך תמיד להשגיח על רצון המחשבה, ובדבר איסור ח"ו ולהפך רצון המחשבה, יזכה להשתלשלות המחשבה במוחו בפשיטות בלי שום לבושים ורמזים, וכמאמר הזוה"ק ח"ג קנב ע"א בענין המלאכים המתגלים הגם שהם רוחניים ואיך אפשר לראותם והתשובה היא שאם צריכים להראות מתלבשים, וכמו כן ידוע היות כל המחשבות משתלשלות מעולם המחשבה שהוא היותר רוחני ודק מן הדק, ואיך באפשרות לקשרה בגוף הגשמי, אבל הוא ע"י התלבשות במדות כמו אהבה ויראה והתפארות, ותשתלשל למקום שהגוף קשור בו, ואפילו במדות החיצוניות. והכוונה להתחזק כנגדה ולא לעשותה

אבל אחר שישבור התאווה החיצונית כמה פעמים מלעשותה ולא יהיה הגוף קשור בה, תבוא לו המחשבה בפנימיות מדות ה' אהבת ה' ויראת ה' ולפאר ליוצרו על שם כבוד מלכותו:

וזהו דברי דוד המלך ע"ה שאמר תהלים קט, כב ולבי חלל בקרבי, פי' ולבי הוא הפנימיות שלי שכן כל דבר פנימי נקרא לב, והוא קרוב לפירוש הזוה"ק ח"ב קכח ע"ב ע"פ תהלים כז, ח לך אמר לבי, כי על ה' אמר שהוא לבו, היות הוא פנימיות של כל דבר וזהו דבריו ולבי פירוש הפנימיות שלי חלל בקרבי פירוש שאינו מקושר לשום דבר גשמי כלל, לכן הוא מוכן לקבל כל המחשבות כפשוטו כמו שהן מעולם המחשבה, וזהו דברי דוד המלך ע"ה בפסוק שם קיט, קה נר לרגלי דברך, והוא שהנר נקרא אור המאיר דרך גשמיים שהם השמן והפתילה ורגל נקראת מדרגות התחונות וגשמיות. והוא דברינו הנ"ל נר לרגלי פירוש אור המאיר אותי במחשבות גשמיות שלי שלא לעשות באופן המחשבה הוא דברך פירוש שזכרתי שפתויי היצר המה דברך כי אתה מחייה אותן, ומסתמא כוונתך להיפוך כנ"ל, ובשכר זאת ואור לנתיבתי, פי' ואור הוא אור פשוט רוחני בלי התקשרות בשום גשם, וזהו שכרי שאחר שבירת התאווה כמה פעמים לעשות להיפוך מהמחשבה עשיתי לי נתיבה שתבוא לי המחשבה פשוט בלי לבושים גשמיים וד"ל:

ועל דבר אשר העמיקו שאלה אם הגבה למעלה איזה איש צדיק עליהם מן המפורסמים לגדולי הצדיקים, ולהביאו למדינת רוסיא שיוּרם הדרך אשר ילכו בה, לכן אחרי אשר בעצתי ישאלו קודם כל מחוייבים להאמין בי, ולהאמין לדברי הנאמרים באמת בלי שום פניות עצמי ח"ו כי ירא אלקים אנכי ובדבר המסור ללב נאמר בו ויראת, עד בשחק נאמן עלי כי הנני אוהב כל הצדיקים המפורסמים דמדינת וואלין וליטא, וכולם לא נחשדו בעיני ח"ו, ובחזקת שיכולים להפקיר דמיהם ממש עבורי ת"ל, ואם גם אין זאת לעולם בטחתי בה' לעולם לא אמעד:

אבל אמתת נקודת לבבי אודיע לכם, כי ידעתי אתכם גם מתמול גם משלשום גם מאז דברי אליכם, ראשונה אחת היא ע"כ אמרתי תם ורשע הוא מכלה, היא הגדלות הטמאה שתטמא האדם בחייו וכו', וכ"ש אתם גם אתם, והנה באמנה אתי כל דרכי יסכוננו להם להפיל מאתם הגדלות ולחזק השפלות בלבם, ועדיין מובטחני שיהיו מוחזקים בה עד שלא יחפשו חפש מחופש דרכים שונים, וממש כל הדרכים בחזקת סכנה הם לפניהם, שלא יאחזו בזה וגם מזה אל יניחו ידיהם ממש, וחלילה אפשרות הוא לצאת מדרך הטובה ר"ל. אבל אם לי ולקולי תשמעון החפצים לירא את ה' יספיק להם מעט הכמות ורב האיכות המבואר באגרת הלז על זמן מה, וזמן מה יתקרבו אל הצדיקים והחסידים ה"ה הרבנים השלמים המבוארים לעיל, שכל דבריהם כגחלי אש מועצות ודעת אלקים, ואי"ה שנה הבעל"ט יודיעוני מערכם וממעמדם, אם דברי עשו פירות ברוחניות וגשמיות ואוסיף ידי שנית לנקות שאור שבעיסה ביתר שאת ויתר עז, משא"כ אם יגביהו כנשר קנם משם ירדו ח"ו, וזהו ברור אצלי אפילו יהיה מי שיהיה לרב לכם כל דרכיו לא יסכוננו מפניכם ותאבדו דרך ה', ובכן חלילה לכם מעשות זאת, שהרי מנוער נשאתי אתכם ומכיר אני בכם יותר מאבותיכם, השומע ישמע והחדל יחדל ומובטחני בכל הסרים למשמעתי אחרי אשר יתנו עינם ולבם אל האגרת הזאת פעמיים ושלוש לחזק את לבבם מעט, שלא להשיגח וכ"כ בגשמיות הענינים כי אם לפנימיות, ואם יתיישן מעט בלבם יתאמצו להתראות פנים בפנים עם הרבנים הנ"ל, ואי"ה יעלו

בעילוי נפש וגוף וממון ובנים, רק יתיאשו מעט בהשגחתם בגשמיות, אבל יתבררו ויתלבנו מעט מעט, ועצת ה' היא תקום:

ועתה אתם ברוכי ה' ידוע להוי לכון דרך כללות כי הברכה אשר הובאת לנו מידכם הגיעה לידינו בשלימות לא תחסר כל בה אפילו עד פ"א, והחייתם את נפשותינו ואורו עינינו מגודל הרפתקאות שהיו לנו בשנה זו יתר מן הקודמות, ולבסוף עשה לנו השי"ת נסים ונפלאות כאשר יתוודע לכם בפרטות ע"י מכתב ה"ה אהובנו ידידנו הרבני המופלג בתורה וביראה הותיק מו"ה אליעזר זוסמאן אשר צויתי לו לכתוב כל דבר בפרטות, ומה שמבואר שם הכל אמת צלול וברור, רב לכם אשריכם מה טוב חלקיכם ומה נעים גורליכם, כי מלבד הקבלות בפרטיות אשר עיניכם תחזינה משרים, למען תדעון כי הכל גלוי וידוע לפנינו, כל איש ואיש די ענינו וכל גויה וגויה די מחסורה לעשות רצון איש ואיש, ולהעתיר בעדם בכל עת תפילותינו ישמע אל ויעננו, ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן:

כותב וחותם פה עיר הקודש טבריא הובב"א תקמ"ד השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה מושה זצללה"ה:

בכת"י עוד זה מפי קודשו משנת תקמ"ד ולאפרושי מאיסורא באתי להזהירם כיהודא ועוד לקרא במאמר הכתוב ישעיה כח, כב ועתה אל תתלוצו פן יחזקו מוסריכם ח"ו, והוא שלא להתלוצץ מבני אדם עוזבי תורה. ואם אמר הכתוב משלי כח, ד בסופו ושומרי תורה יתגרו בם כבר אמרו רז"ל ברכות ז ע"ב כאן בצדיק גמור וכו', וכפירוש המהרש"א ז"ל יומא לח ע"ב על דרשת חז"ל על פסוק משלי, ז זכר צדיק לברכה וגו', הגם שהדיבור של מצוה הוא לשבח הטובים ולגנות הרעים אעפ"כ לא יקלם וע"ש. ומילתא דפשיטא לי וברור בשכלי כהגלות נגלות אחד הדברים הידועים לי שהוא סיבת הירידה והשפלות, והענין שאמרו רז"ל קידושין לו ע"א בין כך ובין כך קרויים בנים, והוא מפריש עצמו מן הכלל להיות הוא פרטי, ובכל השפעות כללות ישראל אין לו חלק עמהם, וזהו מאמר הפ' מ"ב ד, יד בתוך עמי אנכי יושבת וכפירוש הזוה"ק ח"ב לג ע"ב ולשומע ינעם ותבוא עליו שפע ברכה מכנסת ישראל בגשמי ורוחני, ויעלה מעלה מעלה:

מנחם מענדיל הנ"ל:

דברי אדמו"ר כהנא קדישא גם אנכי באתי בשורותים אלו לעורר את שאהבה נפשי בכלל נוסף על הפרט וקיום הפרט מה שכתב הרב שיחיה לאוי"ט וכל הפרטים בכדי שיהיה מושרש וקבוע בלבם, ותמיד יתחדשו הפרטים עד שלא יקיפם גבול, ולא יגבילם תחום ומיצר, והוא שעניניהם ולבם יהיו תמיד על מדותיהם לחקור בחורי ובסדקי לבבם בשבע חקירות ודרישות עד מקום שאור עין שכלם מגיע, בכדי שבאורם יהיה אור עד מקור החיים, ואם ככה לעיכובא יעשו ויבחנו לרגעים, יהיו בטוחים שהשי"ת יאיר עיניהם ולבם להטעימם טעם כעיקר משופרא דשופרא דכולא לגבוה סלקא, ואל מקום הראשית שואף זורח הוא שם, ויאורו עיניהם עד שיאמר עליהם ראה זה דבר חדש הוא מתורתנו הקדושה, ובודאי לא יהיה באפשרי לזר שיתערב בהם, ויקשרו נימא בנימא מניצוצי היראה לעבותות האהבה, ויזכו לדלות מים מבארות עמוקים, ויפתחו להם מעיינותיהם לשאוב מימיהם אשר לא יכזבו מיראה אמיתית, מזה

ומזה הם כסופי"ם בכלות הנפש ונטותה אל ה' אשר נתנה. ואם ירגילו עצמם בעצה הכללית וקיום הפרטות יהיו בטוחים בה' שלא יכבה מהם אש היראה והאהבה לגמרי, ועכ"פ תהיה יד ה' סולדת בלבם, ומוכן בכל עת שתדד עליו אש שמיימי. ואם ח"ו יתגשם כל כך עד שתהיישן זאת העצה הגלויה ג"כ, על כל פנים יעמיקו שאלה אצל קדושי ה' המאורות הגדולים המפורסמים גדולי העצה הנ"ל, והם יבארו להם החתום בדברים האלו בתוספת נופך מרובה משלהם, כי הוא נוקב ויורד עד אין שיעור, ויחודש להם בכל עת לפי ערך הרגלתם וכח סבלם ובטחונם, והיה כאשר ירום קרן היראה והעבודה נופו בטר עיקרו גרירא, וגברה הצלחתם למעלה בכל אשר יפנו:

כ"ד המעתיר בעדם ובעד כל אשר להם מסביב, כאות נפשם ורצונם בכל פרטי משאלותם החקוקים על לוח לבנו בקשרי עבותות האהבה לכל רצון יראיו ועבדיו מלב ונפש דורש שלומם תמיד:
אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה מעה"ק טבריא תובב"א:

מכתב ט':

שנת תקמ"ה למען אחינו ורעינו נדברה נא שלום לכל יראי ה' החברים, אריות כנמרים, שואגים ככפירים לכבד את ה' באורים, המה הגבורים גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברים, לקדש עצמם במוותרים, על טהרת הקודש להיות טהורים, כולם אהובים כולם ברורים, בתי הנפש והקשורים, אהבת נפשינו וחמדת לבינו ומאורי עינינו, חיצו גבור שנונים המופלגים והמופלאים ויקרים מפנינים ותבואתם יקר מחרוץ, הוותיקין ואנשי מעשה הצדקה לקופת הארץ. יהיה שמם מבורך לעולם ויברך ה' חילם ופועל ידם, וישמור ה' את נפשם וכל מאודם, ישא ה' פניו אליהם ויסך בעדם ובעד ביתם צאצאיהם ואהליהם וכל אשר להם מסביב, עד כי ישובב נתיבות לשבת בטח בדד עין יעקב ולא יתערבו בגוים, וכל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' שלום, ובא לציון גואל ולירושלים אמן:

אחד"ש חיבה יתירה נודעת להם כי מסך ה' בקרבינו רוח אהבתם והתקשרות נפשם, כי אהבת עולם אהבנו אותם ומים רבים לא יוכלו לכבות את כידודי אש האהבה ולפידי להבה, ותעל הלהב השמים להתפלל עליהם בכל עת מצוא שימצאו חיים וזרעם נכון לפניהם, בני שלשים ורבעים יולדו להם על ברכיהם, וכל משאלות לבם לטובה, החכם בחכמתו והגבור בגבורתו והעשיר בעשרו, תמיד עינינו אל ה', יומם ולילה לא ישבותו, עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו, כה יתן ה' וכה יוסף אלקי עולם מעולם ועד עולם. וידוע להווי להון מרוב שלומנו ת"ל ושלום בריאותנו עם כל בני ביתינו, וכל אנשי שלומנו איש וביתו ובנים היקרים ומסולאים הצאצאים והצפיעים, והשקט ובטח ישיבתינו בע"ה בשלום וחיים כה לחי כימי שמים:

מכתבם הגיעני מכל מקום משלוח ידם, אחד מהם לא נותר עם כל נדריהם ונדבותם אשר שלחו ע"י אהובנו ידיד נפשנו הרבני מופלג ותיק ונאמן אמון מופלא הולך תמים ופועל צדק מו"ה יעקב סמאליינר, ושליח עשה שליח את הרבני המופלא מו"ה ליב קאמינר אשר הלך בדרך וצרור הכסף בידו, ליום הכסא הביא קודם ר"ה דהאי שתא, ותחי רוחינו על בשורת חייהם ויאורו עינינו משמחת קריאת אגרותיהם, כה לחי ולעולם, מלבד אשר החייתם כל נשמה עם זהב התנופה וכסף התרומה. ובפרט בשנת בצורת כהאי שתא אשר לא היתה כמוה מיום בואינו שמה, שלא היתה שום תבואה מצויה בכל עת האסיף הזה כי אם למועד בימים ימימה, והיוקר יאמיר על אחת כפול. כל סילאנקי' תבואה שהיתה בשנים קדמוניות באדום זהוב כעת ארבעה אדומים ויותר. הגדיל ה' לעשות עמנו בהקדמת הבאת הכסף לתשלומים, בכדי שנוכל לחזור וללוות די צרכינו להכין תבואה בהמצאה באלו הימים, ברוך ה' אשר הפליא חסדו לנו, וברוכים אתם לה' אשר זכיתם במעשה עד תכליתה, שוש ישישו בה' ותגל נפשם באלקים, כי הלבישם בגדי ישע לפני בא יום הכסא, וגודל מצותה יכולה היא שתרחם מגינא ומצללא ועל כל פשעים תכסה, וגם אנחנו חומה היינו להם למחסה בהזכיר אותם בבית ה', אל דמי לנו בכסא ליום חגיגנו, כל תפלה וכל תחנה הכצעקתה הבאה אלינו:

ועל קול ענות חלושה במכתבם ממשא מלך ושרים למנוע סבת פרנסתם הקאבקין לא נבהלתי משמוע, כי לא נתחדש לי שום דבר מעתה, כי ראיתי גם תמול גם שלשום גם מאז היותי במחניהם תחת ממשלת מלכותם כי ידו כבדה הולך וחזק מאוד והאלקים יעננו בקול, אבל שוש אשיש בה' והיה ה' מבטחם לטובתם האמיתית בגשמיות ורוחניות כי ברבים היו עמם, וכל ישראל חברים, ולא מראש בסתר דברתי קודם נסיעתי מאתם כי נבהלתי מראות גודל התקרבות המלכות להשוות היהודים להבדיל עם הגוים בכמה ענינים ונימוסים שונים, ודברי שריהם הם נרגן מפריד אלוף אשר אמריהם החליקו להתקרב. ומעשה ארץ מצרים יוכיח כמבואר בזוה"ק ח"ב יד ע"ב כוונתו יתברך להגלותם למצרים דוקא, להיות מצריים מואסים בישראל ונימוסיהם, ולא יתערבו בגוים ולא ילמדו עוד [מ]מעשיהם, ובזכות זה נגאלו שלא שינו את שמם ולשונם, ולא נתרצו בלבם לקבל ע"ע ממשלת שר של מצרים, ואם אמרו רז"ל ע"ז ח ע"א ישראל שבחו"ל עובדי ע"ז בטהרה הם, להיותם תחת ממשלת השר שלהם, אעפ"כ רחמנא לבא בעי וכל זמן שנקודת לבם לשמים ויחזיקו בקרנות התוה"ק ויסודותיה שהיא למעלה מכל העולמות, מבלתי יכולת ממשלת השר לחול עליהם בחזקה להיות למעלה הימנו, משא"כ אתם למדתם עליכם אלופים לראש, והקרבתם באמת ובנקודת הלב אל נמוסיהם כי ישרו בעיניכם, והמשלתם את נימוסיהם וגזרותם על עצמכם, המרחם ירחם ויפדה אתכם מכל צרותיכם האל המושיע:

כללא דמילתא, מאמר הפסוק תהילים נו, יא באלקים אהלל דבר בה' אהלל דבר כי ה' הוא האלקים, כי לא מחשבותיו יתברך מחשבות אדם, ומאתו לא תצא הרעות רק הטוב, ואם אתם חשבתם לרעה אלקים חשבה לטובה, וארז"ל קידושין פב ע"א שאין עניות מן האומנות ואין עשירות מן האומנות וכו', והסיבה אין היא העיקר אלא המעשה, כמאמר הפסוק דברים טו, יח וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, ולהאמין בה' סבת כל הסבות, והרבה ריוח והצלה לפניו בכל משלח ידם לפי העת והזמן, ואם אי אפשר לעסוק בסיבה זו שטה מעליה ועבור ואחוז לך אחת הסיבות האחרות, ולפי דעתי ועצתי אפילו אם תתבטל גזירת המלכות ויהיו רשאים בעסק סבת המחיה, ירחיקו אותה מה דאפשר להרחיקה מפתח ביתם, כי מאחר

שהקטרוג עליהם אין הברכה שורה בה, וכמה וכמה קהלות וכל מדינת פאדאליא ואוקריינא אשר בימי נהייתה מניעת פרנסה זו מאתם, אשר כל חייהם היו תלויים בהם בחיי הרב בעש"ט ובחיי מורי הרב נשמתם בגנזי מרומים, ותהי בעינינו כמצחק, כי מה איכפת לן בהשתנות הסיבה, וכן היה שנתרומם קרנם למעלה יותר בהסבתם לסיבות אחרות ומו"מ וכל מעשה ידם ברכם ה', ותמלא ארצם כסף אשר מתחלה היתה המדינה דלה ועניה בהיות סיבת הפרנסה מצויה, ואח"כ בהמנע הסיבה נתברכו ממקור הברכות:

כללא דמילתא, האמונה ובפרט בשעת הדחק שאני שלבו של אדם מאליו נכנע, ומוכן ומזומן וקרוב הדבר מאוד בפיהם ובלבבם להאמין, שהרי כל הנסיונות והדוחק הם לקרב לבם של ישראל לאביהם שבשמים, כמאמר הפסוק שמות יד, 'י ופרעה הקריב, שמבואר בזוה"ק ח"א פא ע"ב הקריב את לבם, ועתה מה לכם כי נזעקתם, וכי לא אותה אתם מבקשים לקרב את לבכם בכל אופן האפשרי, וכאשר יתבאר ע"פ התורה אשר בצדה תורה שאמרתי בשבת זה בכדי לחזק לבם אכתבה על פתיחת ר' יצחק נפחא במדרש תנחומא פרשת וירא כתיב מזבח אדמה וכו'...:

הנה אהובינו ידידינו בטחו בה' עדי עד, ולכן חזו מפעלות ה' אשר שם באה"ק מגודל הבצורת אשר היה בימים ההם ובזמן הזה אשר לא קם עוד רוח באיש, ופחדו ורהו אנשי אדמה, איש אל עבר פניו ילכו מחרדת אלקים עליהם, אם מראשית השנה יוקר השער הולך וגדול יום ליום מעת האסיף עדימרחשון וכסליו, ועלה בדרך חמשה פעמים על סדר השנים, מה תהא בסופה, המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד, כי בה' בטחנו בתוספת התחזקות האמונה בקרנות המזבח מסירות נפש ויסוד האמונה, לווים ואוכלים נשך כסף נשך אוכל על חד תלת:

ואם אנו סובלים עוצם הדחק בשמחה, ואור פני מלך חיים מאיר עינינו בתוספת העבודה לתורה ולתעודה, מעתה למדו היטב מאתנו, איש את רעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק ונתחזק בעד עמינו וערי אלקינו, אנן מהכא ואתון מהתם יחד כולנו נקדש שמו יתברך להעריצו בכל מקום כבודו, מובטחני שכימות עניתנו כן ישמחנו וישמחו כל חוסי בו לעולם ירננו ויעלזו בו יתברך אוהבי שמו שלום, הן על כפים חקותים ועל לוח לבי לפומי ממלל, רבות פעמים עשה ה' נפלאותיו ומחשבותיו אלינו, הכא השתא המרחם ירחם ימהר יחישנה בעתה, עתה אתם ברוכי ה' עת לעשות לה' שאם לא עכשיו בשעת הנסיון אימתי, שהרי הנסיון להכי הוא בא לנסותם להטיבם באחרית שלום, ואנחנו נהיה מעיר לעזור עזרם מעם ה' שלום לחלות עליהם בכל עת מצוא זו תפלה לעני כי יעטוף עם העטופים עמנו והקשורים עמנו אל אלקים, ה' שלום וברכה ורחמים וחיים עד עולם, ובא לציון גאולת עולם כן יהי רצון אמן:

הכ"ד אוהבי נפשם הדור"ש וטובתם כל הימים ומצפים לישועתם ישועת ה' לעבדו ולהתברך בשמו שלום, כותב וחותרם פה עיר הקודש טבריא תובב"א השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה:

דברי הכה"ג מוהר"א מקאליסק:

דברי הרב שיחי' אין צריכין חיזוק כי הן הן הדברים הנקנים בקנין התורה והעבודה, הגם שיש עוד לאלקא מלין שיטיבו לראות בטוב רואי הטובה מעין וכו', בכדי לחזק לבם בלהב השמימה, הנה אמרו חז"ל שהש"ר ה, ב פתחו לי כחודה של מחט וכו' וארובות השמים נפתחים לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה, וכדרך שיבואו לראות כן יזכו לראות. וזהו ענין המתקת הדינין והתגלות הנ"ס מן הנ"סיון שהוא חיותו יתברך בהסתר פנים וקטנות, ובהתגלות לבם אל ה' תתגלה השפעת הטובה עליהם שהוא הנס, דהיינו התגלות אלקותו יתברך בגדלות, והוראת התיבה מורה על זה להיות נ"ס ונ"סיון צירוף אחד, רק שהנסיון בתוספת אותיות להקטין הענין והארכתי בזה, אבל כללא דמילתא רחמנא לבא בעי, דהיינו שצריך להוסיף טהרת הלב משלהם שאין אדם מתחמם וניזון ממה שאינו שלו ודי לחכימא, והנה בדברי הרב שיחי' די והותר, כקטן כגדול אליו ישמעון, ויקוים בהם אם שמוע תשמעו וגו', ובאהבתו יתברך הוא יגאלם וינשאם כימי עולם:

דברי הדש"ת ומעתיר בעדם בכל עת ומצפה לתשועת ה' כהרף עין כותב וחותם פה עיר הקודש טבריא תובב"א אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב י':

יום א' כ' טבת שנת תקמ"ה לפ"ק.

ראש דברינו אמת מארץ אשר עינינו תמיד דורשים אל ה' עבור כל נדיבי לב הבאים בפנקס הלז המתנדבים בעם, יברכם ה' בלב טהור ורוח נכון לכונן את בית חיינו בארץ החיים, מדי העלותם שנה בשנה עולת הבוקר ועולת התמיד להטריפנו לחם חוקנו חיים למוצאייהם, להעלות נר תמיד ומרפא בכנפיהם:

גם נדרשנו לאשר שאלונו במעשה הפדיונות רפאות תהי לשריהם ושיקוי לעצמותיהם. הנה עשינו מה שמוטל עלינו כהוגן לעורר רחמים, כן יגן ה' עליהם ברחמים בתוך שאר ישראל אחיהם, פודה ה' נפש עבדיו והוא יפדה את ישראל מכל צרותיהם. אם אמנם לא בארנו מעולם במכתב הקבלות של סדר השנים בכל פרשת העבור מן הפדיונות לדייק בשמם ומבוקשיהם, כי סדר הקבלות אשר עד עתה מכתב חרות על לוח נייר אחד, וקצר מהכיל לפרש כל דבר קטן וגדול שם בשם כל משאלותיהם, אבל אל אלקים ה' הוא היודע ועד שעשינו כל טצדקאות בהתעוררות רחמים מרובים צרכיהם לברך איש אשר כברכתו, ולהיות זה החלי לעשות ראשון, לציין בפנקס קטן קבלת כל נודר ונודב מסודר לכל מקום מיוחד דפין מיוחדים, להאיר אל עבר פניהם בהשקפה ראשונה נדרים ונדבותם, ותיכף לנטילה ברכותיהם, מפורשים הם ושמותיהם במעשה הפ"נ וכל משאלותיהם, אך עתה הלאני אריכות המכתב וידי כבדה עוד מלפרש כאשר עשיתי:

ובמכתב הקדמה זו מקום הנחתי להתגדר, גדר בעדי ולא אצא כפעם בפעם בכל שנה, ולא אוסיף לרצות עוד בפנקס באריכות המענה בזה, כי עתה החילותי להראותם בפנקס הלז כל הנקרא בשם בכדי שיהיה נכון ובטוח כל הבא בשם ה' ברכנוכם מבית ה', ובאמונתם אמונת חכמים הן יאמינו לנו, כי ע"כ באו בצל קורתנו שבודאי לא נעלם מעינינו כקטן כגדול, כי על כל מוצא פיהם כל תפלה כל תחינה חון נחון עליהם בעתה לדרוש כיד ה' הטובה עלינו כאשר עיניכם הרואות, עתה אתם ברוכי ה' וכאז כן עתה, ולעולם לא נחדל מעס"ק ידינו פרושות השמים להעתיר עבורם בכל עת מצוא זו תפלה ערב ובקר וצהריים, אמץ כח וחזק מתנים ולברך איש אשר כברכתו רחמים ושלוה וחיים, למען תהיה תורת ה' תמיד בפיהם ובפתח עינים, לא ימוש ספר התורה מפיהם ומפי זרעם נכון לפניהם ככוכבי השמים ישכילו בכל אשר יפנו ויצליחו בכל אשר יעשו ויהי נועם ה' עליהם ומעשי ידיהם כוננו ציון וירושלים:

והנה ידוע להוי שכל הכתוב ורשום בפנקס הלז הכל הגיע לידינו ע"י אהובנו ידיד נפשנו הרבני מופלג ונאמן אמון מופלא הולך תמים ופועל צדק כ"ש מ' יעקב במ' אריה ליב ז"ל מסמאליין בדקדוק גדול עד פ"א מלבד נכיון שכר טרחתו, וכל פרטי הוצאות קטנים המה עד למאוד, מגודל אמונתו ופעולתו אמת וצדק ומשפט ומישרים כל מעגל טוב:

דברי המעתירים בעדם ובעד כל אשר להם מסביב, כותבים וחותרים פה עיר הקודש טבריא תובב"א, היום יום א' כ' לחודש טבת שנת תקמ"ה לפ"ק השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצלה"ה ונאום אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב י"א:

שנת תקמ"ה:

קדוש ישראל עושה חיל יראי אלקים. ישראל בני מלכים ובני אלקים, שרי צבאות ישראל גבוהים על גבוהים מעלין בקודש גאוני ורבבי רבבות קודש, אלפי שנאן ה' במ סיני בקודש, וגובה להם גולת הכותרת נזר ועטרת, כבוד הרב אב"ד דמדינות הנאמרות, מורה צדק ויצדק קודש רבבות אלפי ישראל עם נושע בה', ובתוך העדה הנועדים על אל ה' יגדיל מעשה ה' אמרכלי וגיזברי צדקות ה', וצדקת פזרונם בישראל וגבאי קופת ארץ ישראל די בכל אתר ואתר מערי ישראל:

ראשית קציר האומר את ה' האמרנו היום, למען יבות חיינו עלי ארץ, ומבקשים את שמו בארץ על המקדש ועל הקודש, ועל חיבת הקודש ישראל כולה, אחינו בני הגולה והפקדנו שומרים כל היום וכל הלילה, באור אש תמיד לא נחשה מלהזכירם בקול רעש גדול, אדיר משמיע ישועה לעם נושע בה', מטרות המלכות וכובד משאה וירם קרן לעמו תהילה עד כי יבא שילה, תבואתה לראש יוסף ולקדקד נזיר

אחיו בני הגולה, ברכות שמים ממעל ברכות תהום וכו' ברכות אבות עד תאות גבעות [גבאות] על הנדרים ועל הנדבות שהגיע מידם גלילי זהב הארץ, ע"י המופלא אמון מופלא מו"ה יעקב סמאליאנער בדקדוק וחשבון הדק כל פרוטה ופרוטה נדבת יחיד וציבור כמפורש במכתב הקבלות נידר ונידב משנה העבר הכל הגיע לידינו בשלימות בעז"ה עד פ"א פעיה"ק טבריא בחצי אלול ע"י שלוחא מהמנא מו"ה יהודה ליב בבואו אל הקודש ונראה בעליל לארץ:

והיא שעמדה לנו בחיזוק הארץ דאשתקד ביום המעשה שהוכרחנו מן הפאשה לקחת מאתנו חצר החדשה הוציאנו סך עצום ורב, ורבה הטובה בקרב הארץ, והאחרון הכביד מכל הרפתקאות דעדו עלינו עוד כל ימינו עלי ארץ משוד וכפן וכי כבד הרעב בארץ, והארץ היתה תוהו אשר לפניו לא היתה כזאת, זכרנו ימי הרעב הראשון תחילת בואינו עכ"פ בעת האסיף לא הפליג היוקר מסדר השנים שלפנים והיה התבואה מצויה בשווקים למכור או לקנות ואעפ"כ הרחמן יצילנו מכל פרשת העבור בסוף אותה שנה ומה גם עתה שבזמן האסיף אינם מוליכים כלל בשווקים ויחזק הרעב על פני כל בעלי שדה אבלו אנשי אדמה כי נכרת מפיהם אוכל כי למו"מ חוץ למדינה מוציאים הכל ולא השאירו לנפשם אוכל, כל יושבי הארץ זעקו ונמלטה והיוקר יאמיר בזמן האסיף פעמיים כבשנה פשוטה ותיכף הוסיף שלש ורביע עד שבמרחשון וכסליו עלה למעלה מארבעה פעמים על סדר השנים, המדה שדרכה להיות ח"י אריות ומה למטה כעת קרוב לשמונים אריות בהאי שתא, המרחם ירחם ויחישנה בעתה:

ולזאת חרדה אחזתנו ויצא לבינו מראשית השנה על אחרית השנה כי מי יודע מה יולד יום שכל פנים קבצו פארור, ופקו כל הברכים וחלחלו כל מתניים, אבל האלקים הרועה אותנו מעודנו. ואשתקד בשעת עצירת גשמים שענינו נפשינו בתענית ברכות ושופרות כדינא בגשמי רצון ברכה ונדבה נענינו, ואז כי נתיאשו בעלי שדות מלזרוע באמרם כי הנה הסתיו עבר הגשם אין לו תשועה ה' נתן בלב הפאשא והכריחם שיזרעו כולם והזרעים גדלו והצליחו, עתה גם עתה שענינו רואות וכלות אליהם שכל התבואה חוץ למדינה מוציאים מגודל הרעב שבמצרים וסביבותיה, ה' שוכן את דכאי רוח ונדכאים להקריב ולהזמין בזמן הנ"ל הבאת מעותיהם בכדי להכין תבואה בהימצאה ולא נתננו ה' לשמחה, אבל לפי ערך נפשות רבות השתרגו עלו על צוארינו חובות כי לא השיגה יד עני ואביון להכינה מאת אשר הביאם עד שמכללות הוכרחנו להלוות על ריבית לשבור אוכל בערים ונחיה ולא נמות, וה' נתן חינונו עלינו וישאלו אותנו על דבר הכסף המתוקן תרומה לקופת א"י בכל גבול ישראל:

ועתה אשמים אנחנו אשם חדשים גם ישנים אלא שהתוספת מרובה מדת תשלומי כפל והנושה בא לקחת קיחת כסף עובר ומפניהם אין מקום לעבור, אלה וכאלה עוצם השפלות ודלי דלות ורוב הענים השאת והשבר בלחץ והדחק מלבד סכנות ופחדים לא אמון בחיים חיי עצמו והצאצאים והצפיעים שלא ניתן לכתוב, אל ימס לבב אחינו כמים רק חזק כי לתושיה כפלים רגע באפו חיים ברצונו, חזקו את לבב אחיכם יפתחו את ידיהם ימלאו ידם אל ה' לתת עלינו ברכה ע"י השליח העובר ממקום למקום וירץ המערכה המאסף לכל המחנות מחנה ישראל איש ואשה יעשו עוד נדבה חדשה לקופת אה"ק מלבד עולת התמיד ומנחתה יושמו פדות נפשינו מפדיון שבויים נפש עוללינו וטפינו להשבית נוגש ומדהבה שאומרים מדה והביא רבבות רבבה ומעבור הארץ אשר עיני ה' אלוקינו בה למען ירבו ימינו על האדמה

אשר נשבע כי עזה כמות אהבה מלבד רחמים מרובים וחמלת דלים ונפשות אביונים מתוך ומחמס לגאלם ויקר דמם בעינם ויחננו מזהב שבא יתפלל תמיד למענם כי שומע אל אביונים ה' ובפרט בארץ אשר עיני ה' בה:

וזאת הברכה מנחה היא שלוחה לברך את עמו ישראל באהבה על כל הטובה ונדבה כרוזא קלא בחיל והאלקים יעננו בקול לאמור כה תברכו את בני ישראל אמור להם מי שבירך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה הוא יברך וינצור ויעזר את כל אחד ואחד מישראל המסייעים בטובת קופת ארץ ישראל בין בגוף בין בממון בין בדיבור ומעשה, וכל איש ואשה אשר יעשו עוד נדבה חדשה ישאו ברכה מלאה וגדושה מאת ה' אלקים בציון כי שם ציוה את הברכה וחיים בזכות תורתנו הקדושה וזכות הארץ ושוכניה האבות והאמהות נביאים ותנאים ואמוראים ובפרט התנא הגדול רבי עקיבא ורבי מאיר בעל הנס ורשב"י המגינים עלינו תמיד זכותם יגן עליהם ועל בניהם וכל אשר להם בתוך כלל ישראל ואמרו אמן:

ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה הננו מעתירים ומזכירים לפני ה' תמיד בכל המקומות המקודשים ובכל עת מצוא זו תפילה וחודש ושבת קרוא מקרא ועל משמרתנו נעמדה יחדיו מי בעל דברים יגש אלינו כל תפילה כל תחינה היש להם עוד יערה ה' ממרום רוח קודשו ויראה להטיבו לטובים, כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים כה' אלקינו בכל קראינו וכימות עניתנו כן ישמחנו וישמחו כל חוסי בו, לעולם יחננו ובא לציון גואל בב"א גואלנו קדוש ישראל:

כ"ד אנחנו העומדים בחצרות בית ה' ובהר קדשו שלוחי עם קדושו לעבדה ולשמרה במצות עשה ובמצות לא תעשה הכתובים בתורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב האשכנזים תושבי עיה"ק טבריא וצפת תובב"א, ולהיות חתימתנו ניכרת במדינת קודש לכן באנו אנחנו החתומים עה"ח בשם כל אנשי תושבי אה"ק תובב"א השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה ונאום אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר זצללה"ה ונאום כתריאל בא"א המנוח המפורסם מ"ו שמואל זצללה"ה ונאום אליעזר זוסמאן במו"ה יצחק מזלאבין ונאום שמואל במ"ו ישעי' סג"ל מפאלעצק ונאום אהרן אריה ליב בלא"א מ"ו משה זצללה"ה מדרוויא ונאום צבי הירש באמ"ו מ"ו אברהם מהארקע ונאום שלמה זלמן הכהן ונאום שמואל גרונום הכהן:

מכתב י"ב:

בעזה"י חודש כסליו ה'תקמ"ו לפ"ק פה עיה"ק טבריא תובב"א:

קול דברי אלקים חיים ואור פני מלך חיים, לכבוד אנשי חיל יראי אלקים חיים, הדבקים בה' אלקים חיים בנר מצוה ותורה אור ודרך חיים, רודפי צדקה וחסד ימצאו חיים, לראות בטוב ה' בארץ החיים, ה"ה אהובינו כנפשנו ידידי ה' וידידנו וחמדת לבנו, הנחמדים להשכיל אנשי לבב אנשי אמת, ראשי אלפי

ישראל המה, הנגידיים ידידיים נדיבים חביבים המופלאים ומופלאים פלג אלקים מלא תורה ומצות ה' ברה, כל קרן ישראל אנשי שלומנו הוותיקין ואנשי מעשה דמדינת רוסיא וסמוכות שלה בפולניא יע"א. אתה ה' תשמרם וכצנה רצון תעטרם, קרנם תרום בכבוד וגדולה, והיו רק למעלה עד כי יבוא שילה:

אחד"ש מגידי התקשרות נפשנו בעוצם אהבתם במוסרי עבותות האהבה, גם שלשום גם תמול גם מאז מוסיף והולך הוא, יום ליום יביע אומר כמעין הנובע ממקור חיים וחסד עשו אתנו, לזאת פקודתם שמרה רוחנו רוח חן מול האלקים, בעבור תברכם נפשנו, ברכת ה' מלאה כל טוב ארץ ושמים אורך ימים ושנות חיים, ואנחנו בשם ה' אלקים נזכרים תמיד ומעתירים עבורם בכל עת מצוא תפלתנו לה' עת רצון, אלקים ברוב חסדו יעננו מהר קדשו סלה, למען ישכילו ולמען ילמדו ולמען ירבו ימיהם וימי בניהם, ויראו בטוב ירושלים כל ימי חייהם ויראו בנים לבניהם שלום על ישראל:

עתה יתבשרו ידידנו מרב טוב וחסד ה' עלינו הוא חיינו ורוב שלומנו, וכל סיעת מרחמינו איש וביתו שלום ורב שלום בנינו למודי ה' ויראתו על פניהם כפני אלקים ירצו סלה, ויתבשרו אהובינו מרב שלום ביאת אהובנו ידידנו ה"ה הרבני המופלג וחרף מו"ה שלמה זלמן הכהן שד"ר והעולים אתו המה כבוד אהובינו ידידנו המופלאים והוותיקין מו"ה צבי הירש [בעש"ט] מק' וויטעפסק ומו"ה גרשון שוחט נ"י, הכל שלום בגופם וממונם, ועת בואם בחצי מרחשון דהאי שתא, ועל ידם הגיענו כל כסף התרומה עבורנו, ושאר הכסף ליחידים כברכת ה' אשר נתנו ליד אהובנו ידידנו עבד ה' ועבד ישראל ונאמן ביתם הרבני מופלא בתורה ויראה הוותיק מו"ה יעקב מסמאליין נ"י, כספיהם במספרם במשקלם השיבו אלינו וכל מכתביהם בפנקס וכל אנ"ש נפשם בשאלתם כרצון איש ואיש הן הראנו ה' ודרשנוהו כמשפט ועוד נדרש לנו בכל עת מצוא כיד ה' הטובה עלינו, והנה למראה עינינו את מכתבם שמח לבנו אף תגיל נפשנו בשלומם הטוב וברכתם סלה, וליהודים היתה אורה ושמחה ותהי השמחה גדולה לאלקים בחדות ה' היא מעוזם, ויעזרם ה' ויפלטם פלט למו מאף עמים הורד אלקים אלקינו יכוננם עד עולם סלה, וכל עצמותינו תאמרנה ה' ברכם טהרם רחמם צדקתך תמיד גמלם כל טוב סלה:

והנה ידידנו הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעם גודל חסדי ה' אשר עשה אתנו במשלוח ידם בימים ההם להצילנו מיד ה' אשר הוי' בעוה"ר בעיה"ק צפת תובב"א וכל הארצות האלה סביבותינו הרחוקים והקרובים סמוך ונראה בדבר כבד מאוד. והנה פה עיה"ק לא פגע ולא נגע בעין ה' וחמלתו עלינו ועל יתר אחינו שהמה על פני השדה מעיה"ק צפת ת"ו כדי להספיק צרכם כאשר עשינו ישתבח שמו יתברך מילט הוא בחכמתו את העיר למען שארית ישראל, כי יש מאנשי שלומנו אשר נצולו עמנו פעיה"ק אשר הלכו לתומם מצפת לכאן, תמול בואם ולמחר החל הנגף שם, ויש מהם אשר ברחו לעיירות ולכפרים סביבותם ונשא ה' לכל המקום ולא היה שם נגף, גם בכפר פקיעין לא היה נגף, והנה בחסדי ה' הגדולים ורחמי המרובים בעזה"י מאנשי שלומנו איש לא נעדר מלבד המנוח מו"ה דוד מדובראוונע ז"ל, וחוף ממנו שלום כל אנשי שלומנו הם ונשיהם ובניהם, אבל ההוצאות רבו כמו רבו לאין מספר בני ישראל בהמלטם על פני השדה לכלכלם לחם ומזון ומצעות ומלבושים, כי ערומים הלכו רק את נפשם הצילו כדרך הבורחים לסכנת נפשות, ומריבוי ההוצאה ופיזור הממון אי אפשר לפרש ממש כאשר אין כסף נחשב למאומה כידוע בענין זה ולזאת נלכדנו בחובות עצומות ורבות קצוצה לשליש ולמחצה וניתן להצילם בנפשם,

ומגודל נגישת החובות ודלי דלות שהיה קודם הגעת המעות אין לבאר, אבל ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו בימים ההם את כל זהב התנופה ע"י שד"ר הנ"ל, ברוכים אתם לה' ואשריכם יפה זכיתם, תזכו ותחיו ותראו ותירשו טובה וברכה למשמרת שלום:

עתה אבשרה בשורה מן הטוב שהוא אשר הטיב ה' עמדי בבנין ביתי ומקדש מעט בתוכו, בית הכנסת הדור הוא תחתיים שניים ושלישים בניתי בית זבולי מכון לשבתי על אופן סדר הצטרכות תשמישי בשם ה' גדול ומהולל מאוד, אם אמנם רבו עצמותי, בה' בטחתי אל יעזבני נצח:

והנה אהובינו ידידינו פקוד פקדנו את העשוי לכם ולכל אחיכם שבמדינה, ומגרעות ניתן לבתיים מן המחיה הנה עינינו אל ה' כי הוא מבטחם יושיעם והיה ה' מבטחם, אבל זחלתי ואירא מאוד ומיצר לי על צערא דגופא ונפשא, אך אמנם צערא דגופא עדיפא להו הכצעקתם הבאה אליה אמנם אנכי ידעתי את מכאובם, כי הסתרת פניהם ענתה במ מהביט אל אלקים לדעת את ה' בכל דרכיהם, כי הוא הנותן כח כל דבר ומחייהו ומקיימו כאשר בראו ברצונו, ומחדש בכל יום תמיד וגו' וכאשר תחלת הבריאה ברצונו כן עתה מקיימה ברצונו וכל זמן קיומה הרי הוא כאלו בוראה ומחדשה בכל רגע, שאלולי רצונו ית' היתה כלא היתה ורצונו יתברך הוא המחיה את הכל, ולית אתר פנוי מניה, סובב את הכל ובתוך הכל ממלא את הכל ועצם כל דבר, אפילו בגופים עבים וחומרים מורכבים, כי אין שום הוי' לחומר רק מן הצורה המציירת צורתו, ובהפרד הצורה אפס ותוהו נחשב לו הרי שהבורא יתברך הוא המקיים והכל על פי מדותיו יתברך אשר גילה לתכלית בריאת עולמות על ידן, כמאמר תהלים פט, ג עולם חסד יבנה, וע"י המדות מתנהג הכל והן המה חיות כל דבר, ואין מציאות בעולם חוץ מהז' [מהג'] מדות, שהן חג"ת אהבה מפני החסד, ויראה מפני הגבורה, ורחמים מפני התפארת, ובהתגלות ובהתעבות הג' מדות יותר, נקראות נצחון והודיות והתקשרות וגו' כידוע:

וזהו משלי ג, ו בכל דרכיך דעהו, ומאמר סוטה יד ע"א הדבק במדותיו, שיתן האדם אל לבו כל פועל ותנועה ראייה ושמיעה מחשבה ודיבור דאתי לידיה מאיזו מדה מן המדות שתהיה יתבונן על כל פנים הלא ה' זו שהרי בלעדו אי אפשר, וידבק באותה מדה אליו ית', דרך משל כשתבוא לו איזו אהבה שלא לאהוב אותו החומר כי אם להבין שחיות הפנימי אהב אותו החומר ומציירו ע"ד האהבה, לכן ידבק עצמו באהבתו אל חיות הפנימי מאהב אותו החומר ומציירו ע"ד האהבה, לכן ידבק עצמו באהבתו אל חיות מעל גבוה שומר קהלת ה', ז אבל אנחנו משיגים תחלה רק המדות:

והנה כשירגיל אדם עצמו בכל דרכיו והרגשיו ותשמישיו ומאורעותיו להתבונן ולדבקה בו יתברך באופן זה, הנה יש בכוחו זה להיותו למעלה מן הטבע והבריאה, ולעשות השתנות בעולם כרצונו והוא מושל בעולם כמאמר ש"ב כג, ג צדיק מושל יראת אלקים, וכ"ש וק"ו מבלתי אפשרות ממשלת הקליפה עליו, כי אחרי שאינו אהב את החומר שהוא הקליפה הרי אינו מקבל תענוג ממנה, ואינו נכנע לפניה אדרבה היא נכנעת לפניו, שהרי במדת הגבורה מתגבר על החומר וכן בכל המדות:

ועל דרך כלל אפשר להבין, כשאדם אוהב איזה דבר הרי מחשבתו באהבתו שוכנת בתוך הדבר ההוא והרי הוא מקיפו למחשבתו, והחומר ההוא נקרא מסך מבדיל ואי אפשר לו לדבקה בו יתברך מפני הקף מחשבתו באותו החומריות שנכנס בו והיא מובדלת, משא"כ כשמרגיל עצמו את מדותיו שלא להשתמש בחומריות כלל הרי שאינו דבוק לחומר כ"א בחיות המנהיג אותו החומר שהוא שמו יתברך. נמצא שאינו מלובש ויושב כלל בחומריות העולמות כי אם חוץ מהם ואין העולם מקומו אבל הוא מקומו של עולם, שהרי הוא דבוק בחיות העולם הנותן מקום וציור לעולם, לכן אפשרי להיות מושל בעולם:

והנה אגידה לכם ומדי דברי זכור אזכור לכם תורת שבת זו פרשת ויגש על מאמר והנה עינכם רואות ועיני אחי בנימין וכו':

כללא דמילתא, אהובינו ידידינו עיקרא אקושטא קאי, להתרחק עצמם כמלא עין מחוקות הגוים, אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם, כי הוא עיקרא ושרשא סמא דמותא, מעוור עיני חכמים ומסלף סלף בוגדים, אלא מצד ההכרח בענין משא ומתן שלו, וזהו ג"כ על פי הבנה שיתן אלו הדברים הנ"ל אל לבו, ויזהר מהסתכלות ומלאכול עמהם, שכן דרכו של יצה"ר היום אומר עשה כך ולמחר אומר עשה כך, מעט מעט כמאמר דרך הלצה על פסוק תהלים לז, י ועוד מעט ואין רשע, שאין מחזיק שום דבר עבירה לרשע, ומסיים הש"ס שבת קה ע"ב עד שאומר לו עבוד ע"ז. הנה בתחלת התקרבותו אליהם עובר על דברים ז, ב לא תחנם, וארז"ל ע"ז כ ע"א דהיינו לא תתן להם חן, וכבר ישרו בעיניו דרכיהם ואח"כ אוכל מפתם ומפתם לטוב יינם ומיינם לטוב בנותיהם ובנותיהם ח"ו משום ד"א ופקר טפי, כי מגודל הקליפה שיומשך עליו יהיה טח עיניו מראות דרכי האמת שהרי הותרה לו, ואמרו רז"ל יומא פו ע"ב שנעשית לו כהיתר, ומהיפך להיפך שם אור לחושך וחושך לאור כידוע אמיתיות דברים הנ"ל, וידוע מאמרם ע"ז יט ע"ב על פסוק תהילים א ג ועלהו לא יבול שאפילו שיחות חולין של ת"ח ישראלים צריכה לימוד וגדול מכל חכמות החיצוניות למי שעניו פקוחות על כל דרכיו, ובהיפוך כסומא באחד מעיניו אפילו על סייג אחד של רבותינו ז"ל, יכהו ה' רק בשגעון ובעורון, בל ירא בעיניו ובאזניו בל ישמע ובלבבו לא יבין ולא יאמין זאת התורה, ודומה בעיניו ככל החוקות ח"ו, לזאת יזהרו מאוד להכביד על עצמם עול תורה ועבודה מה דאפשר ביתר שאת וביתר עוז ותעצומות לאלקים, ומה דאפשר ירחיקו מפתח בית גויים יסח ה' ועיניהם בשמים תצפינה, והסוררים אל ירומו למו סלה אמן:

דברי המדבר בתוכחה מגולה ואהבה מוסתרת לכל אחד ואחד באמת ובלבב שלם, ומעתיר בעד נפשם וגופם ובניהם ובני ביתם תמיד כל היום לרבות, כותב וחותרם פעה"ק טבריא תובב"א השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה:

דברי הכה"ג מוהר"א מקאליסק:

דבר ה' שלום לה"ה ידידינו וידיד נפשינו הי"ו, והנה דברי תורה מים שאין להם סוף, וכל הדברים יגעים, כי בעז"ה שמעו הרבה ולמדו בספרי קודש המלאים מדברי אלקים חיים, אבל מי יתן שיקדימו עשייה

לשמיעה, וכבר ארז"ל אבות ג, ט ו-יז מי שחכמתו מרובה ממעשיו וכו', ולדעתי מי שהריח בו יראת ה' בדוק ומנוסה הוא שריבוי החכמה על המעשה פוגם, ולא בזה בחר ה', ועיקר ושורש הכל שיתן עינו ולבו לדבר אחד מדברי אלקים חיים אשר ישמע, ויחזקהו במסמרים שיהיה חקוק וחפור בלבו כמו באר מים חיים ונוזלים ונובעים מעצמם מדבר הנ"ל. ומחמת זה יהיה מטפס ועולה מדריגה אחר מדריגה ויודה לה' אשר יעצהו לגרש החומריות מעט, וזהו מאמר רז"ל חגיגה יג ע"א במופלא ממך שהוא מופלא ממך בעצמך שאינו נוסד בלבך רק מהשמיעה אל תדרוש:

והנה בענין זה המעשה רב להם כבוד ידידינו ידיד ה' אור יקר כק"ש מו"ה שניאור זלמן נ"י שליט"א, מלא כבוד ה' ברוח חכמה ובינה ודעת את ה' להורות להם הדרך, כי בטחוננו בחסדי ה' ית' שיפתח להם את אוצרו הטוב ביראת ה', והנה מכתב קודש נזר ישראל כבוד הרב שיחיה הפליא לדבר ולהבדיל בין קודש ישראל סגולתו לבין העמים ונמוסיהם, אבל לא שילכו בגדולות ונפלאות, כי אם כל אחד לפום שיעורא דילה, ודבריו אלה דברי אלקים חיים מלהיבים ומספיקים למאוס בחוקי הגוים ונמוסיהם שיהיו כאפס ותוהו נחשבים ובזאת יבואו אל הקודש משם יצוה את הברכה וינטלם וינשאם כל ימי עולם בעזר ה' אל עולם, לכן משכתי ידי מלהוסיף על דברי קדשו עוד, וכל מבטחי בה' יאיר נרם ויגיה חשכם בו ירוצו ולא ייגעו, ילכו ולא ייעפו וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים, ואני הנני להעתיר בעדם עד עמוד הכהן לאורים, לב טהור יברא להם ה' ורוח נכון יחדש בקרבם קרב איש ולב עמוק והמה מי ימצאונו, ובא לציון גואל במהרה בימינו:

דברי המעתיר בעדם אברהם בן לא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב י"ג:

שנת תקמ"ו:

למען השלום לאחינו אנשי לבבינו ואהבת חברים, רגע אדבר להודיעם גודל השלום לכל הקרוב אלינו וקרבת אלקים יחפוץ, מי האיש החפץ חיים אוהב ימים מדת חכמים, הן יראת ה' היא חכמה להקטין עצמו לפני חבריו, כי מאן דאיהו זעיר דאיהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר זח"א קכב ע"ב, הנה היו"ד הוא הקטן שבאותיות מורה על חכמה המשפיעה לכל המדות, והחכמה תחיה וגו', כמבואר בספר חסד לאברהם בהשוקת כ"ד, איך שירגיל האדם את עצמו במדת החכמה העליונה לתועלת חברים יעו"ש, וכמבואר בספר יעב"ץ ושאר ספרים הק' שכל עיקר אהבת חברים יותר מכל המוסרים, כאשר יספר איש אל רעהו בהגיד לו את כל לבו עצת היצר אשר בקרבו, הנה הדיבור בעצמו פועל ישועות ומשם יפרד היצר מלבד כי טובים השנים, אשר השני יקימו בעצת ה' היא תקום, והנה באחדות נכללה מצות ויקרא יט, יח ואהבת לרעך כמוך, ומאמר חז"ל שבת לא ע"א מה דעלך סני לחברך לא תעביד, ומן המדות שהתורה נקנית בהם מונה והולך אבות ו, ו מדות הנקנות ע"י אחרים כמבואר שם בדקדוק חברים ובפלפול התלמידים וכו' המכיר את מקומו וכו' אוהב את הבריות וכו' אוהב את התוכחות וכו' ולא מגיס לבו וכו'

נושא בעול עם חבירו מכריעו לכף זכות מעמידו על האמת מעמידו על השלום, וארז"ל תורת כהנים בחוקותי פ"ז אם אין שלום אין כלום:

כללא דמילתא ועיקרא ושרשא דכולא אמרו רז"ל סוף עוקצין לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום ואחדות, איש אל אחיו ידובקו בדביקות הנפש, ותדבק נפשם כאיש אחד חברים מקשיבים לקול ה', איש את רעהו יעזורו להחזיק במעוזו יעשה שלום, ה' עוז לעמו יתן ה' יברך אותם בשלום, ואני תפלתי לה' עת רצון אלקים ברוב חסדו יעננו באמת ושלום:

דברי המעתיר בעדם פה עיר הקודש טבריא תובב"א השפל באמת מנחם מענדיל בלא"א הרב מו"ה משה זצללה"ה:

דברי הכה"ג מוהר"א מקאליסק:

ולאהבת השלום אשר הוא יסוד מוסד עיקרא ושרשא דכולא ביה מיניה לא תזוע, אמרתי יש לפזר ונוסף עוד על מכתב קודש אור בהיר הרב שיחיה לאוי"ט:

הנה כל ספרי קודש מלאים בענין חכמת הצירוף אות א' עם כולן וכולן עם א', ובצדפי אותיות התורה נבראו כל העולמות וכל הברואים, והוא הגורם שאין צדיק דומה לחבירו וכו', ולכן ארז"ל ברכות נח ע"א שאין פרצופי אדם דומין זה לזה מחמת שינוי שרשיהם ואורותיהם המאירים אל עבר פניהם, וכולם צורך גבוה הם אם אמנם מקרא מלא הוא משלי י, כה וצדיק יסוד עולם, וכן ארז"ל ב"ר פ' יב, ח בהבראם באברהם, וכן אמר רשב"י זח"ג טו ע"א אנא סימנא בעלמא ואמר ג"כ סוכה מב ע"א אם שנים הם אני ובני הם, ואם אחד הוא אני הוא, הרי שדי לעולם בצדיק אחד:

הנה אמיתת הענין הוא ודאי, כי האדם עולם קטן זח"ג לג ע"ב הכלול מכל העולמות, ואפשרי להיות יסוד כל העולמות, ואינו דומה למלך בשר ודם שצריך בני אדם הרבה למלאכה אחת, ברם הענין הוא כי עיקר שרשוהי הוא מצירוף א' הגובר במדה אחת עיקרית כמאמרם ז"ל אבות ב, ח הוא היה מונה שבחן של חכמים וכו' ואחריו נגררות כל המדות מהשתלשלות הכלולות בו, שהרי כלול הוא מן הכל, וכל מדה כלולה היא מן הכל, אבל אינה דומה עשית מדה העיקרית ושרשית ליתר המדות שנגררות אחריה שאינן כי אם דרך אגב וגררא, כידוע מענין חסד שבגבורה וכן בכל המדות, אשר לכן כל הנשמה תהלל יה, כולם שווים לטובה אשר לכבודו בראם על ידי הצרופים הנ"ל, הנה עיקרו של זה אינו עיקרו של זה, וכל אחד עולה בעיקר שרשוהי וכל המדות נגררות אחריהם, לכן לא את אשר יראה האדם לעינים צדיק אחד הגובר מאוד לעבודת בוראו ית' והמדה הגוברת בו היא לנצח על מלאכת בית ה' במדת הנצחון שהיא עיקר שרשוהי ומפני היות מדה זו יותר תחתונה ונגלית לכן נראה לעין כל, ואפשר להיות אחד גדול ממנו שאין

ניכר כ"כ מפני היות מדתו העיקרית ושרשית מסתר המדרגה מדה דאתכסייא יותר, לכן אין נראה לעין, והנה כל אחד מעלה יתר מדותיו אגב גררא:

וזהו אומרם ז"ל שבועות לט ע"א ישראל ערבין זה בזה, ומעורבים באופן זה שכל אחד כלול מחבירו וכל אחד יכול להעלות את חבירו כשהם מקושרים באמיתות אל המדה הגוברת בו שהיא שרשו העיקרית שממנה לוקח מצרופי אותיות כנזכר, אבל אינו יכול להתעלה על ידו כ"א בהקטין עצמו לפניו, כי יש בכל אחד מה שאין בחבירו, ואפילו אם אחד גדול מחבירו יש מדה אחת שהשני גדול הימנו בה, ובהקטין עצמו לפני חבירו אפשרות הדבר שימשכהו חבירו להעלותו אל הטוב ההוא העיקרי אשר תשיג ידו, כידוע שהמקבל צריך להיות קטן מן המשפיע, וזהו מאמרם הקדוש הנ"ל במכתב הרמ"מ מאן דאיהו זעיר איהו רב, כי יש לו חלקו ושרשו גם מהטוב ההוא של חבירו שמעלהו ומאן דאיהו רב וכו', ממילא מובן מאן דאיהו זעיר שמקטין עצמו לפני חבירו וכן חבירו לפניו אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע אליהם ויענם מהר קדשו סלה בברכה רחמים חיים ושלוש, וגדול השלום שאין כל אומה ולשון יכולים לשלוט במקום השלום האמיתי:

דברי המעתיר עבורם בלב ונפש חפצה נאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב י"ד:

שנת תקמ"ו:

אור זרוע לצדיק הולך ואור טל אורות טלו לישראל, יפרח כשושנה ושרשיו כלבנון ממנו פרי נמצא כל מוצאו מצא חיים ושלוש ה"ה כבוד אהובינו ידיד ה' ויד"נ רחמא דליבא הרב המאיר אור מופלא ואוצר נחמד בנוה חכם בעיר אלקים זה סיני כק"ש מוהר"ר שניאור זלמן נ"י ושלוש ביתו ובניו הנעימים, המלאך הגואל הוא יברך אותם:

אחר די"ש יב ברכות לראש צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון בצל שדי יתלונן לתתו עליון אך שמח וטוב יפק רצון מה' הנני מזכירו בכל עת מצוא חפץ ודבר דבר אלקים חיים ושלוש. ומודיעני בעז"ה מרב שלומי ושלוש ביתי וכל בני רחומי ה' עליהם יחיו ושלוש כל אנ"ש בעז"ה ושלוש ביאת שד"ר והעולים אתו וצורוד הכסף והמכתבים הכל שלום באו בחצי מרחשון ומאתו בשורה מוצאת מרב שלום בעז"ה ותהי בעינינו מוצאת שלום ושמחה:

וכבר כתבתי אליו בארוכות עם אחד מהיוצאים לקריית חוצות ולא באתי כי אם בתוספת אהבתו בכתב יד עצמי להעיר צדקו ותורת אלקיו בלבו לא תמעד אשוריו. למה תאמר נסתרה דרכי מה' לפרנס את

ישראל לאביהם שבשמים להורות הדרך ומי כמוהו מורה בכל מדינתם כי נר מצוה ותורה אור הולך ואור עד נכון היום ואינם צריכין לנביא וחוזה כי לא נביא וחוזה אנכי וה' אור לו רק חזק ואמץ בטח בה' ורעה אמונה כי רועה נתנו ה' מה ה' שואל לעמו כי אם ליראה למדה את בני' היטב להכניסם בעול מלכות שמים ותורה ועבודה, תכבד העבודה עליהם ואל ישעו בדברי שקר והבאי פרנסה:

מובטחני בו יתברך שיגביה כנשר קנם יבא הטוב מ"מ, ואנחנו לא נדע כ"א אל ה' עינינו והיא נתנה לנו כמאמר ברכות לג ע"ב הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים בידינו הוא לעזור את ישראל עפ"י תורת ה' תמימה משיבת נפש, משא"כ עזרת הגופים אין בידינו לא משלות רשעים ואף לא וכו' אבות ד, יד, אבל כבר הובטחנו כי אין מחסור ליראיו וכן ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב, ולך בכחך זה והושעת את ישראל להכביד עליהם עול תורה ומצות, וממילא יקוים בהם כל המקבל עליו עול תורה פורק ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכו' אבות ג, ה. הנה יש לאל ידו לעשות חסד עם ישראל הואיל ועליך מצוה זו לך פרוק והעיקר להרחיק מנמוסי הגוים ומחוקתיהם הרחק מאד ובל יטמאו בכל אלה קרינן ביה שהוא עיקר התחלת הטומאה והמשכת הקליפה כמבואר בכתבי הארוך אגרת יג אורח חיים למעלה למשכיל ולא היתה כונתי שילכו בגדולות ונפלאות מאתם כי אם להלהיב את לב הקורא ולהתרחק מאוד מטומאת הגוים:

אהובי ידידי חזק ונתחזק לעצור בעם כי עשה תעשה ויכול תוכל להרחיקם מכל אלה ולהדביקם בו ית' ע"כ :

[ואני תפלתי אל ה' בכל עת ובכל שעה בשלום חיים כימי שמים. דברי מעתיר השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה מעשה זצללה"ה כותב וחותם פעיה"ק טבריא תובב"א]:

מכתב ט"ו:

שנת תקמ"ו:

לידיד ה' ישכון לבטח, עליו חופף רוח ה' זה סיני, אהובי ידידי וחמדת לבו אל ה', הרב המאוה"ג אור מופלג פלג אלקים מלא כבוד ה' באור תורה ורוח דעת ויראת ה'. צדיק ונושע כ' מוהרש"ז נ"י, יהי שמו לעולם רב שלום ביתו ובניו הנעימים ומופלאים מפז מסולאים, ה' עליהם יחיו ועיני אביהם רואות כן יהי רצון אמן סלה:

אחד"ש מגיית ידיית בפשו עוז לאלקים עתירתי כי ה' יאיר נרו, בהלו נרו עלי ראשו, ויתן ה' מגן ישעו לפרנס את ישראל לאביהן שבשמים, להאיר ולרומם אותם לטובה לבבם ולישא אותם כעל כנפי נשרים, מאורו יזרח אור לישרים וזכות הרבים יעמוד לו לדור דורים וכו':

הן יראת ה' היא חכמה ללמד את בני ישראל לחזק את לבבם, והן בכמה ענינים שונים, ברם אלמלי באתי אלא לדבר זה, די להודיע אמרי נועם אשר מגודל ידידות נפשו הקשורה בנפשי, בשמחה וגיל תבואנה בהגיעני בשורות שלומו ע"י שד"ר וכו' והראני מכתב בכתב ידו אלי ונהניתי בו אבל לא במה שבתוכו, כי כל מניעתו למשוך ידו מלקרב את לב שלומי אמוני ישראל להודיעם בינה ודעת ה', ולדעתי שכל ימי חיי האדם אף אם אלף שנים יחיה אין די עולה העבודה נגד זכות הרבים להאיר עיניהם ולזרעם אחריהם לדור דורים ותקטן עוד זאת בעיניו, ישען באלקים חיים שיטעום בקצה המטה אשר יטעמו ממש מעין עולם הבא, כי ברבים היו עמדו, עד שאין לחוש מפני כובד המשא וכו', וממש אין לשער ולהשיג בהשגת שכלי איך אור השכל שופע ונובע והלב כמעין המתגבר הולך ודובר מישרים דרכי ה', ויאירו דבריו כפטיש יפוצץ סלע, והשומעים יקבלו פרנסתם כל אחד די צרכו:

והאמת אגיד לו, הכי אחי הוא, לו הייתי שוקל במאזני השכל קודם נסיעתי לארץ החיים מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, אפשר היה מכריע, ואהובי ידידי ידיד ה' ידעתי גם ידעתי סיבות כובד הענין עליו, מחמת שבתחלה היה נר לרגלו דבריו בפ"ע, וההרגל הגיע עד שהיה טועם מרפא לנפש ומתוק לחיך ואור עינים אשר לכן בשנותו את טעמו כל ההתחלות קשות יסע יתדותיו ההרגל הראשון:

ואתה לך נחה את העם וקדשתם היום ומחר, כה לחי עד גאולת עולם:

הכ"ד אוהבך דוש"ת בלב ונפש חפצה אברהם בלא"א כמוהר"ר אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב ט"ז:

בעזה"ת פה עיה"ק טבריא תובב"א שבט ה'תקמ"ו לפ"ק:

קול דברי אלהים חיים ושלום על ישראל, אנשי קודש ישראל ואנשי שלומי אמוני ישראל, אנשי חיל יראי אלהים בישראל אנשי חסד ורחמים מרובים צרכי ישראל הלא המה ראשי אלופי ישראל אבירי רועי ישראל ראשי מנהיגי ונגידי ונדיבי שרי וחורי הארץ בכל גבול ישראל:

קול מהיכל ה' המה חמדת ישראל אוצר נחמד בנוה חכמי ישראל הנחמדים להשכיל שכל טוב בישראל ויקימו עדות ביעקב ותורה שמו בישראל המאירים נר מצוה ותורה אור בישראל, הלא המה מורי הוראות בישראל:

קול גדול השלום ורב ורם קרן ישראל גובה וגאון ישראל נשא את ראש ישראל, נזר הקודש עטרת תפארת ישראל אב בית דינא ודיינא כל שער שופטי ישראל הלא המה הרבנים מאורות הגדולים לממשלת כל קהל עדת ישראל:

קול ה' בהדר פעלם וצדקתם צדקת פזרונם בישראל, מצדיקי הרבים ככוכבים מספר בני ישראל, זורעי צדקות ומצמיחי ישועות בישראל, הלא המה גבאי צדקות ארץ ישראל, ואחריהם כל איש ישראל, עם נושע בה' יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל, דמדינות קארדאן של רוסיא ופולניא יע"א:

הקול בטרם כל ראשון לברך את ישראל, ברכה הסמוכה לחברתה ברכת התורה וברכת המזון וברכת הנהנין ואחריתה יהיה מנון, בם יבורך ישראל ובא לציון גואל, וסמוך לגאולה תפלה מאל אבותינו ויעזרם ואת שדי ויברכם בחן וכבוד יתנם ה' לעיני העמים, לא ימנע טוב להולכים בתמים על נדבות לבם וכשרון מעשים הנעימים, לחזק מושבות הארץ ולדרים עליה ברחמים, וכן נברך אותם בכל עת תמיד תוקד על לוח לבנו לא תכבה גחלתן של ישראל:

קול מים רבים לא יוכלו לכבות את אהבת ישראל עד שתחפוץ להעתיך עבורם בכל פרשת העיבור נכף פני ה' אלקים אלקינו יברכם יאר פניו אתם סלה, יברך ה' את חילם ופועל ידם ירצה לאלקים סלה לראות טובה בכל עמלם תחת השמש, מספר חייהם אשר נתן להם האלקים מענה בשמחת לבם להתנדב והמה על נדיבות יקומו ובצדקתם ירומו סלה לה' הישועה ועלינו ברכתם סלה כטוב בעיני ה' לברך את ישראל:

קול מבשר שלום ומשמיע ישועות ישראל מרב שלומנו בעזה שיי"ת ויתר אחינו הנועדים אל ה' על אדמת הקודש לאורך ימים ושנות חיים ושלוש מעתה ועד עולם, ורב שלום ביאת שד"ר ה"ה אהובנו המופלג ושנון הוותיק ונאמן כ"ש מ' שלמה זלמן הכהן בחצי חודש מרחשון, עם כל כסף התרומה אשר הרים מתוך העדה כולם קדושים ובתוכם ה' באהבת ה' אותם רצה הקב"ה לזכותם ובחמלתו עלינו להחיותנו, כי לולא עזרתה לנו כמעט שחה לעפר נפשנו מגודל התלאה אשר מצאתנו באותן הימים כאשר נשמע בקול גדול ולא יסף כזאת בישראל:

קול תרועת עמו ישראל ברחמים ותחנונים לעיני כל ישראל, רוע התרועעה הארץ פור התפוררה צעקת שבר על שבר נעוררה בשבור לנו מטה לחם, ויוקר השערים ספו שנה על שנה כמשלוש שנים, כי מי יודע

אם לעת כזאת שעדין לא ירדו גשמי ברכה והרעב הולך וחזק מאשתקד, הנה עוד עודנו בחזקתנו, וימהר ה' וישקוד עקת שבר על שבר בני ישראל ה' יגדור את פרצת בני ישראל:

קול שאון מערי ישראל, קול המולה כקול מים רבים פרץ רחב אתיו מני מצרים ועד הנה, יד ה' הוי' בדבר כבוד מאוד בכל הארצות, כי מכה מהלכת היא ותהלך אש בארץ החיים בכל הכפרים והעיירות אשר סביבותינו סמוך ונראה, רק פה עיה"ק לא היה נגף, ואנחנו עזרנו בשם ה' וכצנה רצון תעטרנו חסד ורחמים, כי הנה העיר בתוך כל סביבותינו ונגע לא יקרב באהלנו, כי פסח ה' על בתינו ואותנו הציל בחמלתו עלינו, ולטובת אחינו מיושבי עיה"ק צפת תוב"ב בכדי יכולתנו עשינו להספיק להם צרכיהם כצאתם את העיר הכצעקתם הבאה אלינו, כאשר החל הנגף שם זעקו ונמלטו משם שם להם חוקי חיים לכלכלם לחם ומזון בכל המקומות אשר נדחו משם על פני השדה, כי בחפזון יצאו ובמנוסה הלכו כדרך הבורחים לנפשותם, ערום הלכו מבלי לבוש ואין כסות בקרה מפני הכבודה לפנייהם לנוס שמה באשר ימצאו, והיו צריכים לחם לאכול ובגד ללבוש מצעות ושאר כלי תשמישים כיון שהמה מן העיר יצאו עוד לא הרחיקו אעפ"כ היו יראים לנפשותם לקחת מאומה מביתם כדרך השמירה להשמר בנגע צרעת זו רחמנא לשיזבן, ובין כך ובין כך נאבדו חפצי ביתם שהיו ממש הפקר לכל הפקר, ובתיהם שממה מאין יושב בהם איש ישראל:

קול אומר הודו לה' כי טוב על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל, להציל לעינינו ועל ידינו את שאר יתר אחינו בני ישראל ונפשות ביתם מרעב ודבר וחרב שעל פני השדה, כי בשדה נמצאו והמדינה משובשת בגייסות כידוע, ואנחנו בשם ה' אלקינו חומה היינו להם למחסה ולמסתור מכל אלו, בהוצאה מרובה כפי רוב שני הרעב, ורבה מקנתם להספיק להצטרכותם אף כי בצוק העיתים הדוחק את השעה, דחיקא שעתא טובא, ומגרר גריר הוצאה יתירה מיתר הגזם גוזמא רבה אם את הצטרכותם יאסף להם ומצא להם שאין שיירות מצויות ע"י שלוחים מיוחדים רץ אחר רץ, מלבד חבילי טרדין להשיג רשות מן הפסע [הפאשא] יר"ה, ומתושבי הכפרים הסמוכים להניח להם מסביב בטח בדד עין יעקב וישראל:

ולקול הרעש אדיר וחזק מטה יד ישראל באמצע, שהיה העולם שמם מבלתי יכולת אפשרי להשיג שום הלואה על הוצאות במזומנים כי אם סחורה פחותה מסוחרים ברבית ובמקח הכפול ומשולש בערכם להפסיד, ולהפסיד תיכף במכירתם על מזומנים למען הצלת נפשות, ולזאת נכנסו בחובות גדולים ועצומים ונוגשים אצים, רבים קמו עלינו עד אפס מקום לעבור מפניהם ואח"כ כלה פרוטה מן הכיס בכל העיר מרוב ההלואות וגם ננעלה הדלת מפני לוויין אצל הסוחרים מעיר עכו עד אפס השגתינו שום אוכל להשיב נפש בין הפרקים, והיינו לוקחים מן הגוים תושבי העיר נשך אוכל נשך כל דבר על חד תלת עד זמן ביאת הכסף והנה כבר היה אפס תקוה גם לזאת. ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה את צרור הכסף משלוח ידם ע"י שד"ר הנ"ל לשלם מקצת נשיינו ועם המותר לחיותינו חיי שעה, ויקנא ה' לארצו ויחמול על עמו והמגפה נעצרה בחצי כסליו ברוך ה' אלקי ישראל:

קול דברים שמע ישראל, קול כנסיה שהיא לשם שמים באה נתנו קול מהיכל ה' בקול עצוב והילל וזעק לקול תתם המון מעיהם רחמיהם אל יתאפקו, מעקת שבר אל שבר יחדיו ידובקו, קומה עזרתה לנו ופדנו

פדיון שבויים והצלת נפשות, כולהו איתנהו ואיתנחו, הנאנחים והנאנקים האנק דום לה' והתחולל עליהם, כי עוד עודנו ישועות פניהם חנונו והקימונו על אדמת הקודש היא חיינו ואורך ימינו כי מרובים צרכינו מאוד ללחם חוקי חיים בארץ החיים ראשית תבואתה עודנה ביוקר גדול ושער החטים שלשה אדומים למדה הנקראת קאריץ ואין לנו שום דגן אחר במינו וגם מי יודע מה ילד יום שעדיין אין הגשמים כתיקונן, ומלבד זה עצמו חובותינו ורבו נשיינו חדשים וגם ישנים רבו, לזאת חזקו ואמצו לבבכם כל המיחלים לה', הואל לברך איש אשר כברכתו את נחלת ישראל:

קול אומר קראו נדבות השמיעו, הנה שמוע מזבח טוב כי טוב יום בחצרות ה' מאלף מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, טוב כי יהיה לנו מעיר לעזור עזרת ישראל רחמנים וג"ח, חיים וחסד עשו באלה, ואמת מארץ נתן יבולה, יברכם אלקים אלקינו ויראו ישרים וישמחו שמחה של מצוה שהחזיקו בה זכו בה לעולם חסדם אל יעזבו, כי פתוח יפתח להם את אוצרו הטוב ואת לבם הטהור על טהרת הקודש ה' וארץ הקודש למלאות ידים שניות למנחה חדשה, מלבד עולת התמיד ומנחתה למען כבוד ה' ואבותינו הקדושים נביאים תנאים ואמוראים שוכני ארץ החיים, כי בם ירבו ימיהם ויוסיפו להם שנות חיים ובפרט לכבוד התנאים רבי עקיבא ורשב"י ור' מאיר בעל הנס מכיר בניסא, כוס ישועות ישא ה' פניו אליהם וישם להם שלום וכעל גמולות כעל ישלם וכל תגמוליהם עלינו להעתיר עבורם תמיד ולברכם מאל הברכות, שובע שמחות את פניהם נעימות בימינם נצח ישראל, ובא לציון גואל:

הכ"ד כעת אנחנו אלה פה החתומים בשם כולם המעתיירין ומזכירים אותם לזכרון לפני ה' עת רצון, אלקים ברב חסדו יעננו מהר קדשו סלה. השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה ונאום אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה ונאום יואל בלא"א מו"ה משה זצללה"ה ונאום אליעזר זוסמאן בא"א מו"ה יצחק ז"ל ספרא ונאום יוסף בא"א מו"ה מאיר ז"ל מאליק ונאום אהרן אריה ליב בא"א מו"ה משה ז"ל חריף הענליש ונאום גרשון במו"ה יוסף זצללה"ה ונאום צבי הירש במו"ה אברהם סג"ל ז"ל הארקער ונאום נפתלי צבי הירש במו"ה אליעזר ז"ל מוויטיפסק ונאום מאיר בא"א מו"ה יעקב נ"י מביחאב ישן ונאום אלכסנדר בהרב מו"ה אברהם כ"ץ שיחי' בן הקאליסקר ונאום יעקב בהרב מו"ה אהרן ז"ל חתן הרב ונאום שמואל גרואנס בא"א מו"ה דוד כ"ץ ז"ל ונאום משה במו"ה מנחם מענדל שיחי' בן הרב ונאום דובער בא"א מו"ה מאיר נ"י הנקרא הק' מאלניר ונאום יחיאל מיכל במו"ה אברהם שו"ב טבריא ונאום הצעיר ישעי' בלא"א מו"ה שמואל נ"י ונאום אלכסנדר סענדיר במו"ה משה סג"ל אסטראוור ונאום שמואל בא"א מו"ה ישעי' סג"ל פאליצקר ונאום יהודה ליב במו"ה יוסף סג"ל ונאום שלמה במו"ה נתן נטע זצללה"ה ונאום מרדכי בלא"א ירוחם זצ"ל:

מכתב י"ז:

בעה"ש פה עה"ק טבריא תובב"א. חודש סיון התקמ"ו לפ"ק:

הנה שמחה יגיל ברעדה תבאנה, לקול צללו שפתינו כי נרננה, ונודה לד' כי אנף בנו, וכששב אפו ונחמנו, ותהלות ה' לבשר בתודות והלל, בקול גדול להתריע, מיד ה' אשר הוי'. והחל הנגף פה עה"ק טבריא ת"ו. אם אמנם לא נמשך הזמן כי אם מעט ורעים, המה היו בערך שבועים שבעה, מימי הפורים עד כמה ימים בחודש אייר, יקד יקוד כיקוד אש, ועצת ה' היא תקום אותנו בעיר בתווך שלא לנוס אל אחת הערים, כי אנה מפניו נברח, כי אם חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, סגרנו עצמינו בחצר חדשה אשר לנו יותר מערך מנין כדי להתפלל בציבור, תמיד תפלתו בפניו אקצירי ואמריעי כדרכנו מעולם, ומצלינן בחיי דכל בית ישראל, וכל אשר ממנו ראו וכן עשו להסתיר מפני חרון אף בחצרותיהם ובטירותם, ועל הרוב עלתה בידם, ואשר נסו נמלטו על הרוב בעו"ה רדפו אחריהם והשיגום, כי המכה המהלכת היא היתה בעם כמאכולת אש, נפשות רבות חסרונם בימים אחדים אלו מן הספרדים והאשכנזים:

והנה מגודל נסי נסים ופלאי פלאות ה' וסיבת הסיבות אשר הצילנו מיד הרעים, וגם דלה דלה לנו להספיק כל צרכינו בתוך ההסגר, והלוואת מעות רב מאוד כפי ערך ההצטרות לחיים ומתים וקצירי ומריעי אשר היו הרבה מאוד בבת אחת, לא יכול המכתב הלז מלבאר אפס קצוהו, כי באותו פרק הי' נגף בפקיעין ג"כ, ובכמה מקומות סביבותינו, אשר נסו הנסים שמה, ולכולם נעשית מלאכתם ע"י אחרים, אשר אחינו שבפקיעין הרה נסו להסגר שמה במערות, ועלתה בידם בעזהש"י, את נפשיהם הצילו, מלבד הפסד בתייהם אשר היו לבו, על רוב הבתים שנשארו בהעדר השמירה של הנעדרים והנסים מבתיהם מפני אין יושב בהם, ולא ניכרו בחוצות כי אם הריקים ופוחזים וגוים להבדיל, כי ערום ראה רעה ונסתר, אשר לזאת רבים עצומותינו לאלפים:

אם אמרנו נספרה נא אחת הגדולות מחסדי ה' להזכיר בהשגת הלוואות וסיפוקים מצרכי הזמן קצרה היריעה מהכיל, איך מלאכתנו נעשית ע"י אחרים, כי אם אמנם בחודש אייר נשקט הענין לגמרי, עודנה תכלינה עינינו להסגר עד אחר העצרת, ועתה גם עתה שהננו יכולים עוד לצאת ולבוא בעיר, נשמרים אנחנו כמו בהסגר, מפני סביבותינו הרחוקים והקרובים מדמשק אשר הוא סמוך לעיר כאשר היינו סגורים כל השנה דאשתקד מפני עכו וצפת. לזאת ההוצאה רבה. אבל אמרנו מה לנו לספר כעת יאמר להם עלינו. הלא זה אוד מוצל מאש בין השריפה. כי אין הזמן גורם לבאר מפני נחיצת הפאסט. ועוד קצרה רוחנו ותקצר נפשינו מלפרש הכל בפרטות באר היטב כיד ה' הטובה עלינו. ויצילנו ה'. ואי"ה בהרחיב ה' לנו בהרחב הזמן נרחיב הדיבור לכל צדיק וצדיק גדולת ה' ונפלאותיו אשר עשה עמנו אל עליון. עליו השלכנו יהבנו מדאבון נפשינו, וזה לנו האות אכול השנה וגו', שבעוה"ר זרעו ולא קצרו כלל ומאן דיהיב חיי יהיב מזוני, והננו אך שמחים וטובי לב כי טוב ה' כי לעולם חסדו, וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו:

והנה אמרתי עם הספר לרבות החתום רק למען דעת שלומם הטוב אבל מפני נחיצת הפאסט רבים מבני עמנו לא באו עה"ח, שלא היו מן המוכן באותו פרק, ומה גם אחינו שבפקיעין וצפת תובב"א ושבדרך ארם צובה, וזאת לדעת שכל החתומים פה שלמים הם אתנו עם הנשים והטף ואשר לא באו עה"ח ובשורה מוצאת לפני קרוביהם נזכרים, הן המה אשת מהר"ר שמואל גרונאם הכהן וביתו חיים, אשת מו"ה פישיל מזאסלו ונפשות ביתו חיים. ר' מאיר בוחאווער עם כל נפשות ביתו חיים. נכדי הרב החסיד הצדיק כש"ק מו"ה משולם זוסיא נ"י וביתו כולם חיים. אשת הרב מו"ה פישיל מפידיקאמין וכל נפשות ביתו חיים. בן

ובת של הרבני הישיש מו"ה שמשון מהראשענקי חיים. אשת מו"ה אהרן ארקע הגדול ובנו חיים, גם במדינות רוסיא להודיע ר' שמואל פאליצקר עם כל נפשות ביתו חי וקיים:

והנה אהו' ידידי וידידי נפשי מה מאוד חשקה נפשי לספר מציון שם ה' ותהלתו בארץ לכל האותות והמופתים נסי נסים אשר היו בכל היד החזקה וכל המאורע הגדול אשר עבר עלינו, למען דעת צדקת ה' וישישו בשמחה, אבל מפני נחיצות הפאסט, לזאת אחת שאלתי אותה אבקש מידיד ה' גזבר הנאמן אהו' מו"ה ישכר בער להעתיק המכתב ולשלוח לכל אה"נ הצדיקים, ובפרט לנכדי הבעש"ט אשר נפשי קשורה בנפשם, שישישו אתנו משוש, שוש נשיש בה' ותגל נפשנו באלקים, חסד אל כל היום, לא תקום פעמים צרה, מן המצר קראנו יה, ועננו במרחב יה, שבטו ומשענתו המה ינחמונו, ובצפייתנו צפינו לישועות ה', כהרף עין בעין נראה ה' את שיבת ציון, ותגלנה בנות יהודה למען משפטי ה', כימות עניתנו כן ישמחנו, שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב, חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה' שלום שלום:

השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה ונאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה ונאום אליעזר זוסמאן במ' יצחק ספריא [סו"ד] ונאום צבי הירש בא"א מו"ה אברהם סג"ל ז"ל הארקער ונאום משה בהרב מנחם מענדיל שיחי' נצח ונאום דוב בער במ' עזריאל חתן הרב שיחי' ונאום יואל בא"א מו"ה משה זללה"ה ונאום שלמה זלמן במ' צבי הירש הכהן ונאום יחיאל מיכל במוהר"ר אברהם ז"ל כ"ץ שו"ב ונאום שלמה במו"ה נתן נטע ז"ל ש"ץ ונאום ישכר בער במו"ה אליעזר זצ"ל ונאום נפתלי צבי הירש במ' אליעזר מוויטפסק ונאום אהרן בלא"א מו"ה מאיר נ"י הנקרא אהרן הקטן מסמאליין אשר כעת עומד ומשמש את אדמו"ר שיחי':

אלו האנשים אשר נקבו בשמותם בחתימת יד עצמם כאן נמצאו וכאן היו באותו פרק, והשאר לא באו על החתום, מלבד אחינו שבפקיעין ובצפת ת"ו בב"א, או בדרך רחוקה דרך ארם צובה, שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' אלקים חיים:

דברי רחומם מנחם מענדיל הנ"ל:

מכתב י"ח:

בע"ה היום יום א' פ' דברים תמוז תקמ"ו לפ"ק. פעה"ק טבריא תוב"ב:

יעקב איש תם ומתמם עם תמימים, ה"ה אהובי ידידי כנפשי ולבבי, ה"ה הרבני המופלג בתורה ויראה הוותיק גזבר הנאמן כבוד מו"ה יעקב נ"י:

יתבשר שיימבי ישלים אנשי בתינו והנלווים אלינו, ושלום רב חביבי המפורסם מוהר"ר אברהם הכהן נ"י, וירוננו וישמחו חפצי צדקי, על חסדי ה' כי לא תמו ולא כלו רחמיו, והי' לנו למחסה ולמסתור ביום חרון אפו אשר בערה כאש חמתו פה עה"ק מימי הפורים עד אחר הפסח דבר כבד, והוא ית' ברחמיו וחסדיו המרובים גדר בעדינו ולא יצא אחד ממנו מפתח ביתו החוצה, והיינו סגורים ומסוגרים מפורים עד שבועות, והנה חסדי ד' אזכיר אשר בנה לי בית נכון ונשא, אשר נאספו אלי חברים מקשיבים לקולי בחצרי, גם כי קטן הוא מהכיל המועט החזיק את המרובה, והתפללנו במנין ערב ובקר וצהרים, וראיתי בעיני כי דבר ה' הוא אשר הי' סיבת הבית בהבנותו לסיבת הצלתנו, והנה אי"ה אוסיף ידי שנית לבאר פרטי הנס לפרסומי ניסא, וראה ושמח לבם, גם כי נידוננו בגרעון כסף וחובות מרובות, כי בימי ההסגר הי' כל דבר ודבר כפול ששה במקח, גם כי השנה הזאת בעו"ה נידונה בשתי רשות מתחלתה ועד סופה, כי גם זרעו ולא קצרו בעו"ה מחמת העדר גשמים:

והנה אהובי ידידי ידעתי את לבבו הנאמן ולבב כל אנשי שלומנו שבמדינת רוסיא, כי יותר מאשר בכוחם עושים, וכוונתי בהודעה זאת למען כל יחיד ויחיד כי דלו מאוד ככתוב שיעמדו לעזרתם, כי בעז"ה הידועים לכם הם חיים וקיימים כה יחיו לעד, מובטחני על שלומם וטובתם כל הימים, ועתה אנחנו עומדים על המצפה מתי יבוא אהובנו מו"ה שמואל גרונם הכהן נ"י, ואז נודיע בכתבים די הצורך מפורש באר היטב, ומחמת כי לא ידעתי כמה יתעכב המכתב הזה ביד המוכ"ז הרבני המופלא מו"ה דניאל נ"י לא הארכת, וסמכתי על מכתבים אחרים שאכתוב איה"ש:

דברי המעתיר השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה בני ובני בני פורסים בשלומו:

מכתב י"ט:

שנת תקמ"ו:

יהא שלמא רבא לאהובנו ידידנו נאמן רוח ה"ה הרבני המופלא הוותיק כבוד מו"ה יעקב מסמאליין נ"י ויזרח:

ידוע להוי ליה עוצם רחימותיה וחביבותיה ע"פ פעלו, אשריו ויפה זכה בו, מה טוב חלקו ומה נעים גורלו, ידיו רב לו, יהי שלום בחילו, שלוה בארמנותיו והיכלו, עד כי יבוא שילה, ומהודעין אנחנו ת"ל על רוב שלומנו, ושלום ישיבתנו, פה עיר עוז לנו, ששים ושמחים לעשות רצון קונינו. הנה שמענו את תפילתנו, ראו ראינו תחנתו במכתבו אלינו, ע"כ זכרוננו בא לפנינו תמיד בכל עת תפלתנו, ישמע אל ויעננו, אמן, גם שם בארה גודל התאמצותו בכל עת ועונה, ועתה אם שכרו מעט לעת הצורך כפי השעה ירבה בעצמו בלי שום שאלות חכם:

אבל על עיקר בקשתו עבור בנים, אחרי רואנו גודל תפלתו והשתטחותו לפנינו, וטענותיו העצומות שהיא לתכלית עסק המלאכה, בושת פנים כסתני, כי התחת אלקים אני, היו היה דבר השם ביד הבעל שם ויגזור אומר ויקם, אחד היה ומהקדמונים לא קם כמוהו ואחריו על עפר מי יקום, הגם שכמה גדולי צדיקים בדורנו פה להם וידברו את אשר יבשר, לא כן אנכי עמדי:

אבל אגיד לך את האמת את הרשום בכתב אמת, והנה היא, שהרי אתה עוסק במלאכתך בכל לב ונפש בלאו הכי, ופרנסתך נתונה לך לפי דעתך והצטרכותך בלאו הכי, א"כ מה איכפת לך אם תרגיל את עצמך לפתות את לבך שיהי' העסק לשם שמים ג"כ, ובלבד שלא יהיה שוא וטפל, אדרבה הלשם שמים יהיה עיקר ואמת ופרנסתך תהי' טפילה, אם תרגיל את עצמך יכול תוכל בודאי, בכדי שתהי' מן התמכין דאורייתא, באמת שכשאיני לעצמי מה אני, אבל אתה מותר לך להאמין שאנחנו צדיקים ועוסקים בתורה ובעבודה תחת שער השמים, ואחרי כל האמת שלבך יהגה לשם שמים באמת, ואנחנו עבדי ה' באמת, ואם אף גם זאת אמת שאין שום אפשרות עוה"ב בלא בנים, בודאי יהיה לך בנים, כמאמר רז"ל אבות ה, כא כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, כדי שלא יהא הוא בגן עדן ורבו בגיהנם, וכ"ש וק"ו לתמכין דאורייתא באמת, שבודאי נעשה נפש אחת עם הבעל תורה, והתמכין נקראים רגלים, כמבואר בזה"ק ח"א קעא ע"ב על פסוק בראשית ל"ב ל"ו ויגע בכף ירכו אליו אינון תמכין דאורייתא, וא"כ איך אפשרות הענין שתהי' הנפש בג"ע ואחד מאברים דהיינו הרגלים בגיהנם ח"ו, וא"כ ודאי השי"ת יפקוד אתכם לבנים וד"ל:

ועתה באתי להזכירו נידון מעמדות של אהובנו ידידנו וותיק הרבני המופלא שד"ר מו"ה ר' אליעזר זוסמאן נ"י וכו' וגם אנחנו חפצים מאוד בחזקת ישיבתו אתנו, והנני דורש טובתו תמיד, והשיבותי לו גמולו, ומובטחני תמים פעלו, והנה בכדי לחזק ולאמץ לבו בגבורות בעת עשיית מלאכתו מלאכת שמים, מובטחני שאינו מן הצורך, אחרי ידיעתנו עוצם עסקו באמונה עד הנה להחזיק ישיבתו והסרים למשמעתו, ואם קטן הוא בעיניך גדול הוא אצלנו, הן חקוק הוא על כפיים, לזכרו תמיד יהמו מעינו, ולהעתיר אל ה' בעדו ובעד ביתו שיזכו לזרע קיים, ואחרי שיקדיש את נפשו וגופו באמת לשמים, להיות מן התמכין דאורייתא בארץ החיים מובטחני בחי החיים שיחיהו מיומים, ויוסף לו תת כוחו שבעתים, ויזכה לבני חיי ומזוני כימי שמים, ובא לציון גואל וירושלים. אמן:

כותב וחותם פה עיר הקדושה טבריא תובב"א השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה:

דברי הכהן הגדול מוהר"א מקאליסק:

הגם שלא היה מן הצורך להאריך, רק לבוא עה"ח על דברי הרב שי' שנדברו בינינו מענין הלז קודם כתיבתו האגרת הלזו, אף על פי כן לא הניחוני נפשי ורוחי להתאפק ולהודיעו האמת לאמתו, שאהבה המסותרת

אשר יראה רום מעלתו בדברי הרב נ"י אינה מושגת מתוך הכתב אחת מני אלף מאת אשר עם לבבו עמו, ואעפ"כ תוכחה המגולה טובה ממנה א' על ת"ק:

דברי הדש"ת מלב ונפש מאהבתו השמורה לנצח בקשרי עבותות לעורר רחמים עליו כרצונו וכאות נפשו, אוה"נ כל הימים אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב כ':

שנת תקמ"ו:

שמעו אלינו רודפי צדק מבקשי אמת ואמונה, ה' הוא היודע ישראל הוא ידע כי לא במעל עלה מן הארץ גברא דין רבא ויקירא הירא ה' מרבים, למחות ליה לנסוע חלילה לי מה', הלא זה האיש ירא את ה', ובנחלתו התעפ"ר עידן ועידנין, כי מתקו לו רגבי נחל, ורצה את אבנים ואת עפרה יחונן מכל מעדני מלך והיכלי עונג, ואתנו ישב על התורה ועל העבודה בעה"ק צפת"ו בב"א, בלחם צר ופת חריבה מערב שבת לערב שבת, ולא הלך כפעם בפעם לחוץ, ומה גם להחזיק בדרך רחוקה עובר ארחות ימים:

נאמן עלי אבא שבשמים וכל ישראל עדים הם, שאם לא מדאגה מדבר פקוח נפשות ביתו וטפלי דתלי ביה, מחמת יוקר השער הכא השתא, ושני בצורת עזה על חד מאה בדשערין, ועד מקום השיג ידינו עזרנו ללא כח, אפס כי אז הולך וגדול יוקר השער, ה' יפקוד את עמו ללחם, והמרחם ירחם, ומלבד רבות אנחותיו לתשלומי נושיו כי רבים הם מישראל עד שגערו בו חביריו באמרם מדוע תתנשא אל קהל ה' העומד בחצרות ה', כי כל העדה כולם מדלי דלות הארץ, קום קרא אל אחיך יושיעוך, וכי ח"ו אבד חסיד מן הארץ, עתה ה' אך יצוא יצא באשר ימצא קרובה ישועתו לבוא אל ביתו, ולא הרחק נדוד ימים רבים בלא עת לצבור צבור מעות, חלילה חלילה, עין לו ראתה ותעידהו עדות ה' נאמנה אשר מנע מבוא בדמים, והושיעה ידו לו כי אם להחיות נפשו ונפש ביתו באה"ק, בפרוע פרעון חובותיו מימים:

שמע ישראל אתם קרובים היום ומבשרכם אל תעלימו עיניכם, מי האיש החפץ חיים וחי אחיכם עמכם, ה"ה הרבני מופלג בתורה ויראת ה' לחיים הוותיק מו"ה אהרן במו"ה יצחק חתן המנוח צדיק תמים ה' מפורסם בדורותיו מ"ו עזריאל ע"ה. למען השם ולמען חיבת הארץ וכבוד חותנו הן צדיק בארץ ישולם מדעת תשלומי כפל לפי הכבוד וערך המצטרך וכסף מלא יתנו לו. ולהיות בושנתו מרובה כי לא נוסה באלה ויואל ללכת לכן אתם פתחו לו שערי צדק ומי חכם ויבן את זאת כי דורנא הוא דורון קוב"ה. לזכותו ולהחיותו להטיבו באחריתו. וגם אנחנו מחלים פני נדיבים ועלינו לברך ולהעתיר בשם כל עוזריו ותומכי נפשו. אמת משמים השליך ה' תפארת מצוה זו הבאה לידם אל יחמיצונה. ומהור ימהרנה לו מוהר ומתן אדם ירחיבו לו כי רב חילו ופועל אדם ישולם לו עד כי יבא שילה. גם מהודעין אנחנו נאמן הוא עלינו

לחפש באשר ימצא עזרתינו. לכן ידעו נאמנה בכל המקום אשר יזכיר את שמנו יבוא אלינו בשלימות בשוב ה' את שבות פניו נעימות. וה' ישיב את שבות ציון והוא ינהגנו עלמות:

הכ"ד המעתירים ומזכירים בשם כל ישראל פה עה"ק טבריא תובב"א. השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה ונאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב כ"א:

שנת תקמ"ז:

טובה לתשועת צדיקים גזברי הארץ אשר ד' דורש טוב ודובר שלום כבוד אהובנו ידיד ה' וידי"נ אויתיהו. שר האלף הרבני המופלג פלג אלקים מלא יראת ד' היא חכמה ודעת אלקים חיים כש"ק מו"ה ישכר בער נ"י. וכבוד יערי עם דבשי חביבי כנפשי אליו תדרשי שלום וחיים מה טוב ומה נעים כבוד הרבני מופלא ומופלג בתורה ויראה הוותיק כ"ש מו"ה יעקב מסמאלחן נ"י:

אד"ש בייכים הם וברוכים בתיכם, ולכל בהן חיי רוחי בקרבם ישחר אל אל הוא הנותן להם כח לעשות חיל, וקורא שם ה' יברך אותו בשלום, חסדי ה' עולם אשירה לתתם בשורה בע"ה, מרב שלומי בע"ה ושלום ביתי ביפה אף נעים, וכל בנינו הנעימים הכל שלום, וסיעת מרחמינו כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' שלום, חיים כולם היום, ככל המבואר בכמה אגרות שקדמנו לשלוח לברשם בע"ה, אחרי אשר הצילנו ה' ממכת המדינה אשר הוי' מיד ה', ועתה בע"ה סר מר המות מאותו פרק ולא נשאר בכל הארץ, וכל אחינו המוזכרים באגרות הראשונות כולם חיים ושלום, ויש מהם אשר שכחנו מלהזכירם, עכ"פ המוזכרים בודאי כולם בחיים ושלום:

עתה אתם ברוכי ה', תתבשרו מביאת אהובנו ידידנו הרבני המופלא הוותיק מו"ה שמואל גרונם הכהן נ"י עם הרבני המופלא הוותיק מו"ה יעקב קלאצער נ"י שלום בגופם ובממון, וכל אשר להם הביאו שלם בששה לחודש טבת, ותחי רוחנו ותרב לבנו בקרבנו על רב שלומם ושלום ביתם ושלום כל אנ"ש אנשי לבבי, ועיני אל יראיו וגדולי הצדיקים מאורי אור הדבקים בה' אלקים חיים כולם, כה יתן ה' לעולם, ולגודל תשוקת בשורתם הייתי נחפז לכתוב שורותיים אלו תומ"י על הפאסט לשמח לבבם דרך כלל, כי הנה דרך פרט כל האגרות כראוי וכנימוס מכתבינו מעולם יסתעף איחור שילוחם בהאי שתא מפני התמהמהם לבוא עד אותו פרק הנז"ל. ועתה אל ירך לבבם, כי בעזה"ש הכל שלום, ויקדימו שילוח המעות בהאי שתא מה

דאפשר, כידוע להם מגודל הוצאות והרפתקאות, והעיקר כדין, המעות שנשלחו להכוללות מק' בראד על וועקסיל של הנגיד מו"ה זלמן פערליש לא באו לידי גוביינא, כידוע מהספינה שלו שלא הגיעה לקוטט [לקושטא]. אשר לכן מזער הוא שהגיע לכוללות בהאי שתא כידוע. לזאת יראו למען ה' להשתדל הרבה מה דאפשר למהר הגבוי ולמהר לשלחו. ואחרי קריאת המכתב הזה בוואלין ימהרו לשלוח למדינת רייסין. והנה הרבה נסים ונפלאות יש לנו לרצות מביאת שלום מו"ה שמואל גרונם ומאתנו ואי"ה בפרטי המכתבים נאריך מלבד ראה זה כללא דמלתא המוזכרים באגרות הראשונות כולם בחיים ושלום. גם

יתבשרו מגשמי ברכה שהיו בחודש זה לטובה. עתה שלום והלך לפנייהם צדק אמרי פי יגיד תפלתם. ועינינו אל ברכתם, והיה זה שלומם:

השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה ונאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב כ"ב:

בע"ה. היום יום ה' ר"ח אייר ה' תקמ"ז לפ"ק פה"ק טבריא תובב"א:

דברי שלום ואמת ימי החותמת כחותם על לבי לחוקקי ישראל. הן על כפים חקותים כחותם על זרועי. תפוחי זהב במשכיות כסף וכל כלי חמדה. חמודות המה וידידי עליון ועינו אל יראיו. אהובי ידידי ומורשי לבבי. כולם חכמים ונבונים יודעים את התורה. ומצות ה' ברה, ויראת ה' טהורה. ראשי אלופי רוזנים נגידים ונדיבים תורננו ורבננו מופלגי התורה ויראה. הוותיקין ואנשי מעשה דכל מדינות רוסיא וסמוכות שלהם בפולניא יע"א:

אחד"ש ידידי כנפשי עוז החביבים בישראל. ומרוב חיבה יתירה נודעת להם תוכו רצוף אהבה. וטוב בעיני לברך אתכם ברכה מרובה על הארץ הטובה. למען ייטב להם והאריכו ימים. ויוסיפו להם שנות חיים וברכות שמים ממעל, והיו רק למעלה. אין די באר ואין די עולה. ובניהם לדור אחרון מספרים כספירים וכוכבים בהשמים מאירים. אור עולם ואוצר חיים ושלום:

מצות התורה לפתוח בשלום תחלה וידעתם כי שלום אהלי בעז"ה ותהלה לא' שלום לי ולניני ולנכדי וחתני שי'. כולם זרע אמת נצח בימינם נעימות. וכל מרבית ביתי וכל הנמצא אתי עמי במחיצתי בעז"ה שלום:

עוד בשרתי צדק קהל רב שלום אחינו סיעת מרחמינו אשר ישנו פה וכתב ידו מעידו. ואשר איננו פה ובדרך רחוקה הוא אמר ה' שלום:

עוד היום בשורה הוא, לבשר את שלום ביאת שלוחנו מפולניא, ה"ה ידידנו המופלא מו"ה שמואל גרונם הכהן נ"י בחצי טבת בעזה"י, שלם בכל פרשת הכסף, כספיהם במשקלם, אשר מסרם יפה יפה ידידם וידידנו הגובה נאמן אמון מופלא בתורה ויראה הותיק מו"ה יעקב סמאלהנר נ"י, ככל נדבת יחיד ורבים פרטי וכללי תוספת וראוי, הכל כאשר לכל הגיע לידינו כמבואר במכתב הקבלות, אשריכם ישראל מי כמוכם עם נושע בה' מגן עזרם, גדול ומהולל מאוד בערי אלקים הר קדשו, יפה זכיתם להכריע עצמכם וכל העולם לכף זכות, בצדקה תכוננו, עורה לקראתם ברכה עד בלי

די, ונכון הר בית ה' לישראל על אדמתם כי פתוח את ידם רב להם, ארובות השמים נפתחים לטוב להם כל הימים, והטיבה ברצון את ציון וישראל, וצדקה תהי' להם כי ישמרו לעשות את כל דברי התורה, החזק מגן וצנה, קומה בעזרתם וסגור לקראת רודפם, אך טוב וחסד ירדפם יעבור שלום, ומה מאוד הטבתם חסדכם דהאי שתא, ביתר שאת ויתר עוז לאלקים, לחיותינו על כל פרשת העבור עלינו, וגודל הצטרות המבואר במכתב הכללות, אך אם אמרתי אספרה כמו הנה כל הדברים לא יכילו רעיון מחשבות גודל

אימתה ופחד בגודל צעקת חולים אשר סובבה בשווקים, חיל ורעדה אחזתנו, ובחדרים אימה, הגם כי חסד ה' יסובבנו, שליו היו בביתי ורענן בהיכלי כל אשר קלטתם מחיצתי ידעתי בחסדו הגדול כי ה' אתנו, אל תיראו אמרתי, ולא כחדתי לפניהם כי פחד ה' שבר כל עצמותי, המה יביטו יראו בי, וכל ימי ההסגר לא נשאר בי שום כח, ואפס לעצור המוח, ממש חלילה קצתי בחיי מגודל הרחמנות על מחשבת חוץ ממחיצתי, כל ראש לחלי וכל לבב דוי, מאז ועד עתה לא עמדתי על בוריי, ה' יחלימני ויחייני:

אהובי ידידי נפשי הלא אתכם המוכ"ז אהובי אשר כנפשי באמת, מעולם ועד עתה חמדתי, ופריו יהי מתוק לחכם, מפרי פיו ישבעון. ה"ה ידי"נ הרבני המופלא בתורה ויראה הוטיק מו"ה צבי הירש סג"ל נ"י, הוא ראה ויספרה אפס קצהו, את אשר ראה יגיד, ויתר הסתעפות שורש פורה ראש השנה הלא מצער צערי הלוויים אשר נלוו באותה שנה, אין לפורטם כי רבים הם, כי אם אדיר אדירנו ה' מסך בקרבנו רוח חזק ואמיץ לבנו, ב"ה עינינו ליה ואנו ליה להגדיל תורה ויאדיר, כי לולא כעס אויב אגור שתתפרד החבילה וביטול תורה ותפלה ח"ו אין שריד, ב"ה אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאתי, בזאת ידעתי כי חפץ ה' בנו, ויגדל שבח מגדול עוז, מובטחני בה' נגילה בו ונשמחה בישועתו, בהודות והלל ושמחה וטוב לבב מרוב כל ארחות ה' חסד ואמת, והנה כימות עניתנו כן שמחנו בהראנו ה' אלקינו בנחמות ציוני מכתבים אשר הגיעונו אגרות שלומים, ואשר המה

בכתובים תוך הפנקס מרב שלומם ושלום אהלם איש איש כדרכיו, הרביתי והגדלתי השמחה כיום מועד:

הנה הרבה קריתי במכתביהם, וצרפתים כצרוף הכסף, ובחנתים כבחון את הזהב, למען דעת כל חפצם אשר שאלו, ונתתי את לבי לדרוש ולתור במכתבים עשרת מונים, הסבותי עיני ולבי עליהם לדרוש את ה', ימלא להם כל משאלותם די מחסורם, להריק להם ברכה עד בלי די, שהוא ענין הברכה משורש המשכת חיות רוחני, כאשר פירשתי לכם אשתקד לעיל מכתב י"ב איך כל מלות לה"ק הן דרך המשכות חיות רוחני משורש התחלתן, וזהו ענין מלת די, שהברכה מצויה כל כך שהכלי כבר מלא וגדוש ואינו מחזיק יותר, שהם אותיות דל"ת יו"ד, שהכלי היא בדלו"ת נגד הברכה שהיא יו"ד חכמה חיות והשפעה כמו שכתוב תהלים ק"ד כ"ד כולם בחכמה עשית, וזהו פי' הפסוק מלאכי ג' י' והריקותי לכם ברכה גו' כמו להריק ברכה מן הכלים המגבילים אותה לומר די כמדתם, אבל הברכה תהי' מורקת מכלי בהתפשטות הגשמיות בלי גבול, וזהו עד בלי די, וארז"ל סוף עוקצין לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שמו של הקב"ה אחדות גמור, החיות עם הכלי שהוא שם שמים כידוע, וכשהוא אחדות הוא בלי גבול, כי האחדות אין סוף:

ועל דרך זה אפשר לפרש מאמר חז"ל שבת ל"ב ע"ב שפירשו עד בלי די שיבלו שפתותיכם מלומר די, שהמפרשים מקשים הלא אין מלת די ממוצא השפתים כלל, אבל בהקדים מאמר חז"ל על פסוק תהלים ק"כ ג' מה יתן לך וגו' לשון רמיה ארז"ל ערכין ט"ו שהלשון מוקפת שתי חומות של עצם ובשר שהם השניים והשפתיים, נמצא שהחומות הן מגבילות את הלשון, ובהסיר הגבול תתפשט מלת הלשון וכל מוצאים הפנימים, לכן כשהוא אומר והריקותי לכם ברכה שתהיה הברכה בהרקה מן הכלים בלי גבול וכלי די, פירשו חז"ל שיבלו שפתותיהם ולא יגבילו המוצאים הפנימים מלומר די:

וזהו אומרם ז"ל ב"ר פ' פ"ד א' לא דיין לצדיקים מה שמתקן להם לעוה"ב שהוא נחלה בלי גבול ובלי מצרים ודאי לא דיין, וזהו אומרם ז"ל ב"מ מב ע"א אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, כמאמר הפסוק ישעי' ס"ד ג' עין לא ראתה אלקים זולתך וגו'. כי ראות העין מגביל כידוע, ואפי' עיני השכל, כי כל מה שמשיג באלקות הוא מגביל, ועל מאמר הפסוק הושע ב' כ"ב וידעת את ד' אמר החכם עיין בחינות

עולם, יג, תכלית הידיעה שלא לידע, כי אם באמונה שהיא גבוהה מהשגת השכל בלי גבול, כמאמר חבוקק ב' ד' וצדיק באמונתו יחי', כי האמונה עיקר חיות החכמה, כמו שאמרו רז"ל מדרש ר"מ הדרשן, מקץ מא ע"א כי חכמה היא מה ששומע מפי הרב, ובינה היא מה שמבין דבר מתוך דבר, שהחכמה גדול אצלו כ"כ עד שהחכמה מתגלה בבינה להיות שכל המוליד דבר מתוך דבר, ובודאי שהמוליד גדול מהולד שהוא זעיר, והוא כננס ע"ג ענק, אבל עיקר הגדלות היא החכמה הראשונה האמונה שמקבל מפי הרב, וזהו שהתורה נקנית באמונת חכמים, כמאמר הלל שבת לא ע"א לאותו שבא להתגייר ע"מ ללמוד דברי תורה שבכתב ולא שבע"פ, גיירי' ואגמריה א"ב כסדר, למחר אפיך ליה וכו', ואמר סמוך אדידי. וכן ארז"ל במס' ע"ז י"ט ע"א הני מילי סברא אבל גמרא מרב א' עדיף ע"ש:

והענין הוא בהתפשטות מדרך אמת, כי הגמרא נקראת ראשית חכמה מה ששומע מפי הרב באמונת חכמים כנזכר, והאמונה היא עיקר האחדות, לכן מרב א' דוקא. והסברא נקראת בינה להבין דבר מתוך דבר שהוא שכל המוליד והריבוי להבין בדברי תורה הנגלית וחובת האברים, בזה טובים השנים ללמוד מרבים וכן שלמים, משא"כ בחובת הלבבות שעיקרה האמונה לא מתנה אלא מיחיד ויבין מדעתו, כמ"ש איוב כ"ח כ"ח הן יראת ה' היא חכמה, ואז"ל שבת ל"א ע"א שכן בלשון יוני קורין לאחת הן:

והנה ארז"ל נדרים כ"ב ע"ב אלמלי זכו ישראל לא ניתן להם כי אם ספר התורה וספר יהושע ודברי הימים ומפני שלא זכו נתברו הנביאים, שהרי אדה"ר יציר כפיו של הקב"ה ה' די לו במצוה אחת לדבקה בו יתברך וכן אברהם אבינו ע"ה במדה אחת שהיא האהבה קיים כל התורה ואפילו עירובי תבשילין כמאמרם ז"ל יומא כ"ח ע"א. וזהו שמתפללין ותן בלבנו לקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, שכל מצות התורה והסייגים הם צירופי מדות ועצות לדביקות הבוי"ת, כמאמר הזוה"ק ח"ב פב ע"ב שקורא לכל המצות עיטין וצינורות המשכת המדות, ומפני מיעוט שכל האנושי צריך לכולם, וזהו מאמר הכתוב קהלת ז' כ"ט אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים:

אבל כללא דמלתא אחת היא האמונה ראשית חכמה שהיא גדולה מהשכל הנולד כי היא המשכלת והמשפיעה והדביקות האמיתי ובאמונה זו היינו לאחדים הרב והתלמיד עושה עושים שניהם, ובאותו האחדות שבינינו יכולה היא שתרחם בהעתירנו אל ה' על מי שצריך רחמים להמשיך עליו ממקור הברכה אחת היא האמונה ולקרבו לבו לשמים לדבקה בו ית'. לכן אין דעתי נוחה באנשי שלומנו ההולכים לבקש להם רב ממקום אחר להבין בדברים המסורים ללב, שהוא ענין החכמה והאמונה שלא ניתנו אלא מרועה אחד ללמוד וגם מי יודע מי הוא זה הרב:

הנה אהובי ידידי נפשי כי יפלא מהם דבר שאול ישאלו וכן התמו דבריהם להציע לפני גדוליהם המלאים זיו ומפיקים רצון מה' להשיב אמרים אמת ה' לעולם. גם איש את אחיו יעזורו להיות נשאל לפני מי שגדול ממנו שכולם מתאימים מרועה אחד קיימו וקבלו תורת האמת ויראת הרוממות. ומובטחני מה שיעשה מרזין דרזין דאחרים עטרה לראשם תעשה עקב לסנדלם מיראה הפשוטה מהם וכהם מפי גדוליהם שיראתם קדמה לחכמת אחרים וקטנם עבה ממתנם, כפולה הנני מזהיר שלא להטות אחרי רבים האחרים, העידותי בכם היום, השומע ישמע והחדל יחדול:

אהובי ידידי אחי אל תרעו, הלא תדעו הלא תשמעו, הלא הוגד מראש מאמר חז"ל פסחים קי"ב ע"ב יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק, וכל חפצי ותשוקת אהבתי לכל אחד מכם אלפי אלפים יותר מתשוקתם, וכל אחד ואחד חקוק הוא על לוח לבי לאות על ידי ולזכרון בין עיני אל ה' תמיד, כאלו דמות דיוקנם עומד לפני. להכיר מראיהם בהתגלות לבם מהותם ואיכותם וכמות עניינים, ולא תעלה על דעת

שום אחד מן החדשים אשר מקרוב באו ויאמרו אולי נעלם ממני עניני דרכיהם והנהגת יראתם וחכמתם הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו, כי איכה נדע הדבר אשר לא ראיתי כל תמונה, במופלא ממני איך אדרוש, הנה לא ידעו ולא יבינו בחשיכה יתהלכו, ברם אמת ה' כי לא יפלא מעיני דבר מדבריהם, והנני מכיר את כל אחד מראש ועד סוף, ולא נביא וחזקה אנכי, כי אם על פי תורת אמת ועצת ה' לדעת את כל אנשי מעשהו, אחר שקדמתני הידיעה מהתחלת נקודת יראתם אשר לוקחה מן הידועים לי מכבר באותה הנקודה, בזאת אדע סוף כל דבר ממש בתואר ובמראה ובקומה ולא אשגה ברואה בעזרת השם:

והנה מרוב חיבתכם אינני מעלים עיני מכם אפילו שעה אחת לזאת לא חשכתי המכתב הכללי הזה מלכתוב בכתב ידי, האף אומנם כי קצור קצרה ידי מלכתוב בעצמי כל האג"ש הפרטים אשר הייתי רגיל לכתוב בכתב ידי לידידי נפשי מאז מעולם, מפני שרבו כמו רבו במדינתם ובמדינת וואלין העטופים והקשורים בנפשותם אלי, עד אשר מבלתי יכולתי כ"כ לכתוב שרבו למעלה, ובמדינת וואלין התקשרו אלי יותר ויותר התקשרות פלא יועץ אל גבור, הנה לא נתעכבתי שם כי אם זמן מועט והוא פלאי היוחל ארץ ביום אחד בהתקשרות נפלא שאין כמוהו הגדולים עם הקטנים, ואלולא גודל רחמנותכם ועוצם חשקות אמיתיות אהבתי אליכם לא הייתי נצרך לכם כלל, אבל באמת נפלאה אהבתכם לי ואין לה תמורה עולמית:

בני אתם כאלו ילדתיכם, אחר שקבלתם תחלת הנקודה ביראה שלום מאתי עמי במחיצתי תהיו, לעולם לא אשכח פקודיכם כי בם חייתוני, גם עד

זקנה ושיבה וכל גובה ורוחב וכל סוס ורכב לא יפרידו בינינו, אבל אין כוחי עתה ככוחי אז בפרטי המכתבים וצמצום המחשבה במעשה הכתב נלאיתי נשוא מבלתי אפשרי להרבות בשום אופן בעולם כי כבד הדבר ממני, ושמתי את דברי לפניכם כאילו המכתב מיוחד אליהם לכל אחד ואחד ביחוד, ובכל זאת אמרתי עם הסופר לכתוב כל האג"ש הפרטים, האמינו ותאמינו אהובי ידי"נ שכל דברי הסופר כתובים ומסורים מפי יקרא אליו כל דבר דבור על אופניו, ובהביאו לחתום הנני קורא ומגיה בהם שיחזור ויכתוב כמה פעמים עד שתצא לאור כוונתי באותו המכתב, מפני תוקף אהבתם וגודל תשוקת חפצם, ועתה מה כלום חסר להם מאותו המכתב, אחר אשר אמיתת אהבתי לכל חד וחד כפום שיעורין דיליה אשר יודע לבבו את לבבי נאמן עליו לאבא שבשמים להמשיך עליו ברכה וחיים, ומובטחני בכל מי שנגע יראת ה' בלבבו נאמן ואהבתו אהבת צדק ואמת נאמנים דברי אלה לפניכם, ודבר מדברי אחור לא ישוב, כ"א יעשה את אשר חפצתי, והצליח צלח רכב על דבר אמת לעולם, ואני תפלתי בתוספת ברכה ואהבת עולם, והי' זה שלום:

דברי השפל באמת כו"ח פה עה"ק טבריא תובב"א מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה בני הנחמד וחתני ובני בני הנחמדים דורשים שלום כולם:

תשובה כללית לידידי נפשי, בעסק התורה והעבודה אשר רבים צועקים על המחשבות זרות והתהוות הסיבה הוא הגדלות שבהם שאינם שמחים בעבודתם, ולא די להם כי אם גדולות ונפלאות מהם, כי הנה כלל גדול בתורה להיות שמח בחלקו גם בעסק התורה ועבודה אם מעט ואם הרבה ויהנה ממנו, משא"כ אם אינו נהנה ושמח והנפש רוצה להנות מתאוה תאוה, וכן המחשבות זרות מפני שאינו שמח בעבודתו ורוצה בגדולות ונפלאות ממנו דוחים אותו למחשבת חן, שכל מחשבה ומחשבה היכל ה' המה, ומי שרוצה לכנוס במקום שאינו ראוי דוחין אותו לחוץ:

הנה אהובי הלא ידע אינש בנפשיה למה יחפצו בגדולות, במה זכה בהם, ודאי מהראוי לומר מתי אגיע למעשה אבותי, ואפ"ה יהיה שמח מאוד

בעסק עבודתו של עכשיו, ובשמחה של מצוה זו יזכה לגדולה ממנה, ואם יאמר הי תורה והי מצוה שאין לו כלום, זה אינו, והלא פושעי ישראל מלאים מצות כרמון, אבל אינו שמח ונהנה ממנו, משא"כ כשישמח במעשיו יהי כבוד ה' לעולם, והנה יש לאלוקא מלין בעסק זה, תורה וחכמה עד אין חקר, אבל כללא דמילתא האמונה, והמאמין יחוש מעשהו:

תשובה כללית עי' יאגת הפרנסה מפני שרבים בוקעין בה, בכדי שלא אצטרך לכפול דברי לכל אחד ואחד. הנה ידוע שעיקר האדם היא המחשבה, ואל מקום אשר תפול המחשבה שם הוא האדם, אם בטומאה טמא ואם בטהרה טהור, וכן בדיני ורחמי, והכל הולך אחר החושב, במקום שהוא זהו חיותו, ומשם השפעה לפרנסתו, הנה כתיב דברי' ט"ו י"ח וברכך ד' אלקיך בכל אשר תעשה, וכתיב תהלים לז ה גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה, הענין הוא שלא יבטח האדם על הסיבה, כמאמר חז"ל קידושין פ"ב ע"א שאין עשירות מן האומנות, ואינו מוטל על האדם כי אם לעסוק באיזו סיבה שתהיה דרך מבוא הברכה על המעשה, וזהו פ' וברכך וגו', אבל פרטות הסיבה אינו צריך שיתן כל מחשבתו לדקדק בה מאוד, וזהו גול על ה' דרכך וגו' והוא יעשה, הוא ית' יוציא מכח אל הפועל המבוקש, כי דקדוקי עניות הוא כידוע שהפרט נקרא דין והכלל נקרא רחמים, אשר לכן מעשה ידי אשה אין בו סימן ברכה שההשפעה היא עפ"י דין, וכן כשמדקדק מאוד במחשבתו בפרטות הכל הולך אחר החושב, הנה ראיתי הרבה שואלין מאוד ודורשין בפרטות הסיבה, וזוהי סיבה לדוחקם, הנה מק"ק בעשינקאוויטץ הייתי רגיל לקבל אגרת מכמה שנים כולם בקובלנא על פרנסתם, והוקשה בעיני לקרות מכתבם, ובהאי שתא שלא הזכירוה מובטחני שיתעלו בעזה"י, אשר לזאת רבים צועקים ואינם נענין, מפני שהם צועקים בכל מחשבתם בפרטות, אהובי ידידי נפשי, אין להשגיח כי אם דרך כלל, שלא להתנהג בגדולות ונפלאות מהם כמנהג מדינתם, כי אם

דרך בינוני, ולא עליו המלאכה לגמור לדקדק ביותר, אבל ישליך על ה' יהבו אז יצליח ואז ישכיל:

דברי רחומם מנחם מענדיל הנ"ל:

דברי הכהן הגדול מוהר"א מקאליסק:

אהובי אחי ייעי ידידי נפשי ואור עיני, לא עצלתי מלהשגיח בכל חפצם אשר שאלו, אחת מהם לא נשארה תשובתו מעל ח"ו, כי אם הכל נכלל בדברי קדשו של הרב שי' על הרוב במכתב אשתקד אשר עדיין לא ראו בעת כתיבת משאלות לבם הטוב, ואף כי במכתב הזה באר היטב כל מבוקש קטן וגדול שם הוא מספיק מאוד מתוק מדבש ונופת צוף אמרי נועם די והותר, אשר לזאת להוסיף על דברי הרב שי' הוא גרעון כמאמר הכתוב משלי יג יא הון מהבל ימעט וגו'. ודעת לנבון נקל להבין טעמו ונימוקו אם עיני שכל לו וחלק לו אלוך בבינה, ואם אמרתי לבאר דבריו במלות שונות ג"כ אין קץ לדברים, ומה גם כי אין הזמן גורם להאריך בשפת יתר, מובטחני בעזה"י כי טוב חסדו, ואל ימנע טוב מבעליו, כשיתנו עיניהם ולבם על כל דברי המכתב דאשתקד ודהשתא לא יפלא מהם דבר, שכל או"א ימצא מבוקשו להתהלך במישרים כל מעגל טוב, דבר ד' ינחם במעגלי צדק למען שמו ית':

דברי אוהב נפשם מנהמת לבבו ונפשו אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב כ"ג:

בעזה"ש פעה"ק טבריא תובב"א תמוז ה'תקמ"ז לפ"ק:

גודל השלום לכבוד ידיד ה' אהובנו הנאמן אמון מופלא המתעסק בקדשים שר האלף הרבני המופלא ומופלג בתורה ויראה הוא הראש והנגיד כ"ש מו"ה ישכר בער ר' בינמש ני"ו ויזרח ושלום אהלו ושתילי בניו וכל אשר לו לטוב לו בע"ה:

אחד"ש ביכה סמיכה לו למען ייטב לו להאריך ימים, מודיענו מבריאיתנו שלום וחיים בעזה"ש מאתנו והנלווים אלינו וכל אחינו האשכנזים בעה"ק צפת"ו ופעה"ק ומפקיעין אנשי השלום שלום, ויתבשר מביאת שלוחנו העבר ה"ה הרבני מו"ה שמואל גרונוס הכהן כי בא שלום בחצי טבת העבר עם כל כסף הקדש' שהי' ת"י, ועם כל האגרות מרב שלום, והיינו אך שמחים. והנה כל הקורות אותנו לשעבר ומגודל היוקר אשר לא קם כמוהו הכל באר היטב בכל האגרות הרבות אשר שלחנו ע"י אהובנו הרבני המופלג בתו"י הותיק מו"ה צבי הירש סג"ל הארקיר אחיו של שד"ר המופלא מו"ה משה סג"ל שהלך שליח לעצמו לפולניא, וע"י הכינונו כל האגרות וקבלת המעות כל דבר ודבר על אופניו ביחוד לכל אחד ואחד מיוחד הכל כראוי וכנימוס מכתבי ציבור ויחיד. ברם נתאחרה נסיעת מו"ה צבי הירש הנ"ל עד אחר חג השבועות מפני גודל היוקר שאינה בנמצא שום ספינה בנמל עכו, שכל הספינות באות לשבור בר בכל הארץ, ואף בהאי שתא בעו"ה המרחם ירחם, והגם שירדו גשמים לרוב מאוד כמבואר בכל האגרות הנ"ל קווינו לשלום ואין טוב, כי אדרבה מפני רוב הגשמים לא חרבו פני האדמה, וברוב המקומות לא צמחו כלל, ואשר צמחו נהפכה התבואה לפסולת בפני עצמה מחמת הגשמים, גם ירדו גשמים בזמן הקציר והיתה קללה גדולה שירדו גשמים עד אחר חג השבועות הרבה מאוד אשר לא נשמע ולא נראה במדינות הללו כמוהם. רק פעה"ק וכל אשר סביבותינו הצליחה התבואה מעט, מפני שסביב ים גינוסר ממהרת להתבשל. והנה לא ירד השער של תבואה כעת בתחלת השנה, ומי יודע מה שיהא בסוף, לזאת אהוביי קראו בקול גדול והשמיעו לפני אהב"י ולכבוד ידידי ה"ה הגבאים דק"ק בראד:

והנה האלף ומאה ושבעה עשר גראש ששלחו מק"ק בראד הכל [הקול] נשמע שכבר הגיעו לצידון ושלחנו לשם קבלות בכדי שיגיעו המעות לכאן, וע"י קבלות שלחנו אגרותינו, ואתה שלום וביתו שלום וכל אשר לו שלום, ואפריון נמטייה לכבוד הגבאים דק"ק בראד ראשי אבות הלווים אבירי הרועים גדולים מעשיהם. כבוד הרב המאור הגדול אבד"ק פידקאמין, וכבוד חתן הרב המופלג, למעה"ש להודיעם צערינו ולרבים, ומה' יהיו אתם הברכה החיים והשלום:

הכ"ד אהוביהם המעתירים והמשתוקקים באהבתם, ולגודל התשוקה תמיהתנו רבה על העדר מכתבם תמיד ע"י מי שמזדמן או פאטשט [פאסט] או דרך סטאנביל, כי כל זאת נחמתנו לדעת שלומים של כל אחינו שלום, ומלכי צדק הצדיקים ה' עליהם יחיו, ראו מה עשינו לכפול המכתבים כמה פעמים, מהרו עשו כמונו כמוהם, מעתה ועד עולם שלום וברכה וחיים:

השפל באמת מנחם מענדיל בהרב מו"ה משה זצללה"ה ונאום אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב כ"ד:

בעז"ה פה עה"ק טבריא תובב"א [ניסן] תקמ"ח לפ"ק:

אהובי ידידי ה' וידידינו, כולכם ערבים אלינו לדרוש את ה' עליכם ועל בניכם, ברוכים אתם לה', מבריאנתנו מודיענו ת"ל עתה שלום איש וביתו, ובני ידידי וידיד המופלג וחרד מו"ה משה נ"י. וכל נכדי הנעימים לאורך ימים, אבל על העבר צריכין אנו להודות לה' כי אנף בנו ישוב אפו וינחמנו כי יסור יסרנו יה מיסורי א"י כל הקיץ וחורף העבר, כי הנה אחרי סמוך לנסיעת מוה"ר צבי הארקר סג"ל נ"י תחלה חלה בני ידידי הנזכר והכביד חליו טובא, ולא יכול להבריא עד שבקושי חולשתו הוסכם נסיעתו לעה"ק פקיעין תובב"א, כי אולי ימצא שם מרגוע לנפשו ולא היו ימים מועטים עד שגם אני הוכרתי לנסוע אצלו להיות עמו, ובבואי לשם גם אני חליתי כמוהו, ונפלתי למשכב ארוך, והפכתי בחליי לחזור ולשוב לביתי עם בני שיחי ובבואנו לשם הכביד עלי חליי טובא, כי פה עה"ק ה' מקרה הזמן כבד מאוד בחוליים רבים ונאמנים, רבים מתו ונפקדו בעו"ה אשכנזים וספרדים יותר מהמה:

והנה בימים הנוראים הניח לי ה' מעט מזעיר, ועמדתי מרעיד להתפלל לפני הציבור כדרכי, ב"ה אשר לא הסיר תפלתו מאתי, ואחרי סמוך חזר חליי לאיתנו הראשון וחזק ממנו, וכן כמה פעמים. ואחרון אחרון מכביד. וכן מקרה כל האשכנזים קם ונופל פעמים ושלש, ועדיין לא הונח לי בעוה"ר, כי עודני חלש מאוד לא קם ולא זע מן המטה, והוצאות רבו כמו רבו הנה תרנגולים קטנים שבקטנים עלו ליוקר בערך הגדולים מרוב הצטרכות, וכיון שעלה לא ירד המקח מכל דבר אוכל להשיב נפש, משום דקפיצי עליו זביני טובא, אין קצבה לערכם, וירבו ויגדלו ההוצאות, ונלאינו נשוא משאת מאומה, וכל ההלוואות ספו תמו מן בלהות, וכמעט שנעלה דלת בפני לוויין, כי נוסף עלינו עוד איחור הספינה בהאי שתא אשר לא הי' כמוהו, הנה אהובנו שד"ר המופלא מו"ה משה סג"ל וסייעתו יחד באו לסטאנביל, ומשם נתפרדו מו"ה ישראל שקלאווער וסיעה אחת, המה שכרו ספינה אחת, והגיעה לכאן בחצי כסליו אבל שד"ר מהרמ"ס וסייעתו פחדו מלכת בספינה זו ואיחרו שבת בסטאנביל עוד ד' חדשים עבור ספינה בטוחה וכל זה גרם מה שאהובנו מ' יעקב סמאליינר מתאחר בצרור כספם, שהרי שד"ר תמיד מוכן ממדינת וואלין לנסוע בחודש תמוז ולא יאוחר, שעדיין אפשר להגיע לסטאנביל ספינת הכולל שהיא בטוחה לעולם וזמנה בר"ח אלול:

אהובינו ידידינו, הגיעו בעצמיכם מגודל הצער של איחור ועיכוב הספינה ד' חדשים ו'ותר, שהרי בזמן זה הצטרכות כולל האשכנזים כל הוצאות לא פחות מת"ר אדומים, והנוגשים אצים ודוחקים, שכבר עבר זמנם לשלם, וא"כ איפה אפשר ללוות עוד, וגודל רבוי ההוצאות מוכרח תמיד, אף כי לעת כזאת תאמינו לנו באמונה שהוכרחנו ללוות על חמשים למאה ועל משכנות דוקא, וגם זה דרך נס ממש, גם שארי הלוואות פרוטה פרוטה, עד

שממש קצנו בחיינו חיי צער ממש פעה"ק, מלבד פחד הספינה כל הימים האלו, ויותר מפחד הזמן דהשתא, שלא היתה לנו שום ידיעה מאהו' שד"ר הנזכר עד שבאה הספינה ב"ה עם שד"ר הנזכר וסייעתו הרב מביאחאב, ומ' אהרן הגדול, הכל שלום באו בחצי אדר ראשון, עם כל הכסף ומכתבים שונים ב"ה ות"ל ותחלימנו ותחיינו שעשוע מכתבים שהגיעונו מכל אוהב וריע וכל אנ"ש מפני גודל אהבתינו אליהם בהתקשרות אמיתי:

אהובינו אחינו, מה אנחנו שואלים מאתכם כי אם לאהבה את אשר עם לבנו כבוד הרב חביבא ידידנו האמיתי מעולם אשר נפשנו קשורה בנפשו כ"ק מוהרש"ז נ"י הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו, כולכם חייבין בכבודו, שהרי כמה יגיעות יגע וכתת רגליו הרחק נדוד נע ונד זמן טובא למען שמוע דברי אלקים

חיים, ואותו משחנו להיות מורה צדק במדינתם, שלא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה, ואלמלא הוא רצו ליתן ראש אחר עליהם שאפילו אם הי' צדיק גמור גלוי וידוע לפני וברור לי כשמש שבודאי מרה באחרונה היו תהי', ואפיקורסות הרבה היה נזרק בתלמידים כי יודע אני וזוכר את כל החסידים במדינתם לטוב ולמוטב, כי לא מכל אדם יכולים לקבל, שהרי זה הסוג נקרא חכם הלומד מכל אדם, גם מאמר חז"ל אבות א י"א חכמים הזהירו בדבריכם וכו' שמא וכו' וישתו וכו', וכן בנידון דידן חששנו מאוד אשר לא ידעון לשונו ודרך צדיקים אשר יקבלו עליהם, לא ידעו ולא יבינו בחשיכה יתהלכו, וימוטו כל מוסדי ארץ, לזאת אמרנו שום ישימו עליהם מקרב אחיהם כמוהם הוא כבוד רב חביבא הנ"ל, שהשליך נפשו אחר גוו לכתת רגליו לדרוש את ה', ונעשה עפר תחת רגלי צדיקים לשמוע דבר ה' היקר בעיניו, ומי כמוהו מורה ורב במדינתם, וכי הוא אוהב דבק מאח בכל לבבו נאמן, וכשר וצדיק וישר הוא:

אבל אהובינו אחינו ידידי נפשינו בקשו צדק בקשו ענוה, שמעו ותחי נפשיכם ובואו כולכם בברית יחד בהתקשרות נפש א' באהבה ואחוה וריעות,

ובזה מהרה ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה ושלוש על ישראל, ולא תעלה על דעת אהובנו מהרי"ס לסלק עצמו מעסק מעות א"י הס מלהזכיר כי היו לא תהיה אין חפץ לנו בעולות ע"י אחרים כי אם על ידו דווקא, הננו מבקשים אותו ואתכם אהובינו ואחינו לחזקהו במסמרים בל ימוט, ויט שכמו לסבול, ויהי למס עובד עבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם:

והנה מה נאוה מבשר שלום להשמיע בכמה מכתבים פרטים לכל א' כראוי וכנימוס. מלבד שארי מכתבים פרטים שמהראוי לכל א' כדרכנו בכל שנה ושנה אבל אין הזמן גורם להרבות באג"ש, כי מי יודע לעת כזאת רק מה דמוכרח טפי ולא סגי בלא"ה הרינו מוכרחים ועל ה' יהבים משליכים הוא יגמור בעדינו שיהי' נכון מוצאו ובואו שלום:

עוד מודעה רבה שלא יעלה על דעתם אולי אפשרינו להסתפק בהלוואת זמן זמנים, בלא משלוח מעות החוצות מפני פחד הזמן חלילה, אהובינו תדעו נאמנה שא"א בשום אופן בעולם, אין מחשבה ורעיון תופסים כלל איכה יוכל להיות כדבר הזה, שהרי בד' חדשים אלו שנתעכבה הספינה כמה יגיעות יגענו ולא הונח לנו עד אין קץ לצערינו, אבל למעה"ש ירבו בחקירות ודרישות להגיע המעות לידינו דרך מקום האפשרי בכל שנה דוקא, כי לא סגי בלא"ה, אכן חלילה מאפס שום אפשרות בעולם אזי עכ"פ למען השם לכתוב לנו דרך מבוא מקום האפשרי כמה מעות מונח לכל אחד ואחד יחיד וציבור ואיה מקומם בכדי להקל השגת הלוואות, וה' יהיה בכסלם ועצת ה' היא תקום לנחותם הדרך ישכון אור במושבותיהם והי' ה' מבטחינו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום, ואנחנו נברך יה וליה עינינו, למען תברכם נפשו והוספנו על כל תפלותינו מול האלקים יברך את עמו ישראל בשלום עד גאולת עולם כ"ד אמן:

ע"כ דברינו בעוד המלך במסיבו בחיי קדוש הרב נ"ע. יערוף כמטר לקחנו ותזל כטל אמרתנו והן בעודנו חי נגמר המכתב הזה עד תומו, רק בעו"ה לא

אסתייעא מילתא שיבוא עה"ח:

הלא כ"ד אוהבם ורחימא דנפשם הדש"ת מלב ונפש חפצה אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב כ"ה:

אייר תקמ"ח:

אשכבתא דרבי:

רב עתה הרף ידינו כבדה על אנחותינו. היום מרי שיחנו להגיד. כי ישר דבר ה' צור תמים פעלו. כי כל דרכיו משפט. אל אמונה ואין עול. צדיק וישר הוא. כי חיצו שדי עמנו. וחמתו שחה רוחנו. המרגיז ארץ ממקומה ועמודי' יתפלצון. האומר לחרס ולא יזרח, אור חשך באהלינו, ונרו עלינו נדער, נקטה נפשנו בחיים, אם נעזבה שיחנו, או נדברה במר נפשנו, או לנו לאומרה ואוי לנו שלא נאמרה, הנה ה' עשה דבר בישראל אשר כל שומעיו תצילנה שתי אזניו, כי נפלה עטרת ראשינו ראשו כתם פז, נתנה הודו על השמים, מן השמים נלחמו, אראלים ומצוקים אחזו בארון ונצחו העליונים. הוא אשר דבר ה' בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד, נורא אלקים ממקדשו ונקדש במכובדו, כי נסתלק ענן הכבוד אי כבוד גלה כבוד, על הלך ארון האלקים, הצדיק אבד ואיננו כי לקח אותנו אלקים, אל דמי לנו, חטאנו עם אבותינו כי הוכח במכאוב צדיק על משכבו הפוך בחליו ימים רבים וחדשים מספר. מחדש אב התקמ"ז עד יום ב' דר"ח זיו התקמ"ח, שנגזז הארון בעו"ה, וכל בין המצרים אלו לא הונח לו, כי אם בימים נוראים וימי הפורים האלו, כי בימים נוראים הניח לו ה' מסביב והתפלל לפני הציבור כדרכו וכל עצמותיו תאמרנה לה' מי כמוהו, חבל על דאבדין, גם בפורים האומנם כבר היה חלוש מאוד מאוד התחזק ובא לבית הכנסת לשמוע מקרא מגילה ברבים משום פרסומי ניסא עדיף ובינו לבינו שב לאיתן חליו עד דכא ביסורי צדיק הראויים להיות מזבח כפרת ישראל כולם שהיה ככה דל ובשרו כחוש, עד שכמעט יצא מגדר אנושי, כי אם יד שכלו היתה תקיפה זך לקחו וברור מלולו בדעת מיושבת ושכל צח ומצוחצח, שכל רחב מוצק תמיד בשפה ברורה קולע אל השערה עד פרק האחרון, שעה אחת קודם פטירתו הזהיר להנצבים עליו סורו נא מעלי כי הנה ה' נצב עלי, וכמעט רגע חזרו ונגשו אליו ודיבר כפעם בפעם עד שנפלה עליו הזיעה האחרונה, ושאלו בנו על הזיעה מה היא ואיך מהותה, והשיב לו הס באשר היא סוף כל, ומתוך אותם הדברים חלף והלך לפניו צדקו, צדיק הוא ה' כי פיהו מרינו:

והנה צוואת ביתו היתה זמן טובא קודם מותו, שכבר נתייאש מן החיים, וצוה לכתוב הצוואה ואח"כ כדברנו עמו גם אנחנו כמה וכמה דברים מענין ההנהגה, וכל המבואר במכתבנו בשמו הוא צוה ויעמוד, ונכתב באותו פרק ככל הדברים וככל החזיון אשר עינם תחזה. כי הוא דיבר ויקרא כל האג"ש שהגיעו ע"י שד"ר להשתעשע באהבתם ויש מה שהשיב על איזה אגרות, הוא שמוכתר ומעוטר בשמו, הן כל ראתה עינינו וי לן יאות למבכי, ולן יאות למעבד הספידא, אי לך ארץ מאן ינהיר לן זו:

אחב"י עד הנה עזרנו ה' בחיי כבוד הצדיק כתמר, ועתה גזעו מחליף כבוד הבן יקיר לו כארז בלבנון ישגא, שתול בבית ה', והנה נדרשנו לאשר שאלנו בחיינו לדרוש בשמו לכל החברים מקשיבים לקול ה' אחינו שלומי אמוני לבבינו, כי למענו יעשו חסד ואמת ליתן עינם ולבם על בנו המופלא ומופלג וחרד אל ה' כ"ש מוה"ר משה נ"י מה דאפשר להטיבו ולהחזיק נכון מושבו בקרב הארץ, כי הנה נשאר ביתו ריקם שכל חפצי הבית נמכרו לכתובת האשה היא אמו של בן הרב כפי הצוואה, ועתה נשאר בעירום ובחוסר כל בביתו, ועצמו החובות על ראשו, וטפלי תלויים ביה ומה גם שני יתומים קטנים נשארו עוד מאחותו בת כבוד הרב נ"ע, לכן ביקש זאת מידם להגן ולחוס עליו בעבור כבודו בכדי שלא יצטרך לנווד החוצה ח"ו, וישב בטח בקרב הארץ, למען תהי' תורת ה' בפיו לא תמוש עוד כל ימי הארץ, והנה לא הוכפל הדבר בכל מכתב פרטי משום עגמת נפשי, כי אם על המתעסק בקדשים מצוה וחובה להיות שואל ומזכיר עבור

כבוד בן הרב לחוד ועבור היתומים נכדי הרב לחוד, בהראותו את מכתב הלז לעיני העדה, כי הנה המוטל עלינו עשינו ככל אשר ציווני אותו צדיק להודיע לרבים, ועתה אליכם המצוה הזאת, וכי רב טובם כיד ה' הטובה עליהם, והננו מצפים לה' הישועה ע"י מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול הצאן קדשים, ויקדשו בם במלאכת הקודש ה' לאורך ימים:

הכ"ד הכותב בדמע בשם כל אחיהם דפה עה"ק במקום שאמרו שלא לחתום והיה זה בחדש זיו תקמ"ח לפ"ק פה עיר הקודש טבריא תובב"א:

מכתב כ"ו:

בעה"ש פה עה"ק טבריא תובב"א סיון תקמ"ח לפ"ק:

קול ה' יחיל מדברי נאווה קודש. לאנשי קודש. אנשי שלומי אמוני אחינו, אנשי לבב אנשי אמת ה' עליהם יחיו יומם ולילה. החרדים על דברו חשוקי חמד. ותשוקת נפשנו לדבר בם בשבתנו על הארץ סיעת מרחמינו. לגלות אזנם בכל לבבנו שלום דורשי טוב הארץ. ה"ה ידידי עליין ויראיו מופלגי התורה ויראה הראשים ונגידים הוותיקין ואנשי מעשה די בכל אתר ואתר במדינות רייסין יע"א:

נדרשתי מכבוד פה קדוש הוא כבוד הרב נ"ע באיתן חליו ימים כבירים שהיה ממש מופשט מהויות העולם, וכל מחשבתו משוטטת בעלמא דקשוט וידבר שלשת אלפים משל על כל עידן ועידנין אשר חלפו עלוהי לקשרם בעולם האמת ויפן כה וכה על כל הדברים והאמת. והיה מיצר ודואג על עוצם החובות שנשארו אחריו, ועל הבן יקיר לו אשר הורהו כל הימים בכל מילי מיטב מטוב הגנוז. הוא ידיד עליין ויראיו. המוכן לכל דורשי ה' כי ברא כרעא דאבוה. המופלא ומופלג בתורה ויראה החרד אל ה' כ"ש מוה"ר משה נ"י כי טפלי תליה ביה. ומאומה אין לו כי אם כותלי ביתו הריקם. וחובות עצומים על ראשו, שכל חפצי הבית נמכרו לכתובת האשה כי כתובתה מרובה, וע"ז היה דוה לב כבוד הרב נ"ע שלא יצטרך בנו להתנודד, למען תהי' תורת ה' בפיו, ויראת ה' על פניו כל הימים, כי דואג ה' מטלטולא דגברא הקשה לכונן לבו אל המקום כבראשונה:

האומנם צדיק ככפיר יבטח, והיה ה' מבטחו שלא יהיה זרעו נעזב, בכל זאת רצון יראתו יעשה בדרך הטבע, וישם פניו אלי לדרוש עבורו לכל אהובינו אנ"ש אחים ורעים הנאהבים והנעימים בחייו שיעשו עמו חסד ואמת בכל אשר תמצא ידם לעשות בכוחם לעזרת בנו לעשות מכוון לשבתו עולמים וברית האב לבן יזכרו, לזכר עולם יהיה צדיק, ותורת אלקיו בלבם לא תמעד אשוריו להתנודד מדוך לדוך ח"ו, האומנם בלאו כל הני מילי מובטחני באהבת חברים שאין להם הפסק עולמית בכל כוחם ועוצם ידם לעשות חיל להקים שם הבן על נחלתו ולא תמכר ח"ו, ושיהיה נכון מושבו, ישב עולם לפני אלקים. חסד ואמת ינצרוהו ויזכרוהו לכבוד הרב נ"ע בכל זאת אנא מצוה קא עבידנא בזירוז מכתבי זה כי כן נדרשתי מאתו נ"ע וגם הנני נדרש לזרז אותם לדבר מצוה הבאה לידם אל יזניחוהו, כי יותר צריכין לזרז ולעשות חיזוק לדברי חכמים, חלילה לכם מחדול. אהובינו ידידינו הנה דבר גדול דיבר אליהם כבוד הרב נ"ע, שיעשו עמו חסד ואמת, וודאי זכותו יסייעם, וצדקתם תעמוד לעד, וגם אנכי חלילה לי מחדול להתפלל בעדכם ולברך הטוב והמטיב על כבוד בן הרב נ"ע, והיה מהטוב ההוא אשר ייטיבו עמדו ימצאו טוב, ויפיקו רצון מד' שלום:

עוד זאת אדרוש להם על נכדיו של כבוד הרב נ"ע, שנשארו מבתו שנסתלקה והשאירה שני יתומים קטנים תינוקת בת ז' שנים ותינוק בן חצי שנה שהוכרחו לו מינקת בשני גראש לכל שבוע, ולגדל התינוקת ג"כ שני גראש בכל שבוע. ולא נשאר עליהם מאומה כי אם את אשר צוה נ"ע להפריש

עליהם מאה גראש מן העזבון. והנה אביהם שנתאלמן הוכרח להתנוודד החוצה לישא אשה ההוגנת, ומי יודע מתי ישוב לשבת בארץ. ומעתה הרי גם היתומים הנז' מוטלים על בן הרב הנז' ונשאתי עליהם תפלה. ישמע חכם ויוסיף לקח, טוב ה' לקוויו לנפש תדרשנו לטובה, ומובטחני בזה ושלום:

נאום אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

דברי בן הרב:

נקיטנא בששולי היריעה אחורי רבי בהורמנא דמלכא לעלמין חיי. להודיע שלומי הטוב ושלום כל בית אבא. הנה קבלתי כל השלוח לשמי בשלימות וחפציהם חפצי שמים וכל הכתוב אליו קראתי מקראי קודש על קבר אבא. ואל אבי יעזרם. כי גדולים צדיקים וכו'. וככה אעשה אי"ה לכל אשר ידרושו. וזכות אבות לבנים יזכרו. למען אוכל לילך בדרכי אבות ולהסתופף בצל החכמה של אדמו"ר מוה"ר אברהם הכהן כאשר צוני אבא ומובטחני כי בעזה"ש אל יעזבוני ואל יטשוני בשביל כבוד אבא ולמלאות דבריו אשר בעודנו חי בקש זאת מידם להחזיק ישיבתי פה בארץ החיים. שלא אצטרך לטלטולא ח"ו. כי הנה כל אשר הגיעני בהאי שתא עדי בשחק נאמן שקיימתי מצות פריעת חובות שנשארו מאבא. ולא נשאר לי ממש מאומה מכל פרנסת כולא שתא. ורחיים בצוארי הנה מרת אמי האלמנה תחי' והילדים אשר חנני אלקים יברכם. והי' מהטוב אשר ייטיב ה' עמדי בהלו נרו עלי ראשי גם אנכי לא אשכחם. ועל טוב יזכר שמם לעולם יצו ה' אתם את הברכה וחיים ושלום:

נאום משה בהרב המנוח מוה"ר מנחם מענדיל זצללה"ה:

מכתב כ"ז:

שנת תקמ"ט:

אחרי השלום והאמת כל לבבי דורש ה' יאריך ימיהם ומעשה ידיהם יכוננה עליהם ועל בניהם ברוכים המה לה' שובע שמחות את פניהם נעימות בימינם נצח. תמיד תפילתם בפי יומם ולילה לא אחשה מלהזכירם בבית ה' בעבור תברכם נפשי מול האלקים יענהו מהר קדשו סלה:

שמחה וגיל תבואם מבשורת שלום הארץ והדרים עליה הדבקים בה' אלקים חיים כולכם היום ובפרט מחמד עיני ולבי בן הרב נבג"מ המופלא פלג אלקים מלא תורה ויראה מו"ה משה שי' וכל מרבית ביתו שלום וכולם ששים ושמחים מבשורת שלומכם ישגא. מה נכבד היום אשר הגיעני בשורת שלומים ע"י אהובינו שד"ר הרב מו"ה יחיאל מיכל פינשוור כי בא שלום עם איש אתו הרבני הותיק מו"ה דניאל, שלום בגוף וממון בחודש אדר הסמוך לניסן דהאידינא דרך טראיעסטע שלום בלי פגע עם כל כספיהם במשקלם וכל תכריך אגרותיהם והמכתבים והפנקס שלם צרור וחתום הכל כאשר לכל כשעת מסירה לידו כך הגיענו בעזה"י לא נפל דבר:

וכל מכתב שהגיעני האיר אל עבר פני ואורו עיני, שש ושמח ועלז בהם לפני ה' לברך על מקרא מגלה איש אשר כברכתו ולחזור ולשנותה ביום להביא קורא אחר קורא ועל כל קריאה השתחויה לפני ה' אשר הראני וכעת השמיעני כזאת, כה הראני ה' במכתבם איש אשר כמתנת ידו לה' בכל לבבם ידרשו סמוכים לעד לעולם במעשה הצדקה שלום לרומם ולגדל ולחזק ישוב ארץ הקודש בכל נפשם ובכל מאודם ה' יגמור בעדם להושיע לענוי ארץ סלה:

אין די באר ואין די עולה מה מצוה זו ומה טעם יש בה כי חיות הנה נפשות, ומה גם עתה בשעת חירום שני כפלים לתושי' שנעל דלת בפני לוי משום בעיתותא והנוגשים אצים לאקדומי פורענותא, והיצר לנו מאד כמעט סכנת נפשות נגעה בה לולי ה' שהי' לנו בשמחת עבודתו ולולי תורתו וכו', אשרי חלקם בחיים נתנו לנו יותן להם אורך ימים עולם ועד, ברוך ה' וברוכים הם לה' שכרם הרבה מאוד כימות עניתנו כן שמחנו ה' זכרנו יברך איש

אשר כברכתו להנחיל אוהבי יש שכר לפעולתם ותקוה לאחריתם ישגא מאוד עילוי אחר עילוי בגוף ונפש ברכה תדושן. ועל אודות טראיעסטע מודיענו כי פתח פתוח הוא והדרך נכון ובטוח הוא אפי' בשעת חירום ח"ו שכל השערים ננעלין חוץ מזה כאשר שמענו כן ראינו:

והנה תשובה לדברי קבלה דאשתקד עם כל פרטי אגרות שונות דבר דיבור על אופניו כבר יצאו המכתבים ע"י שד"ר ידיד ה' וידיד נפשי עוז הרבני המופלג בתורה וחרדת אלקים כבוד מ"ו יואל שהגיעני מכתבו מקושטא שמתאחר לבא דרך עקלתון הוא הסובב את כל ארץ טורקיא שמתחילה נסע לקושטא ושם הפך פניו דרך ים טראיעסטע וגם שם בודאי יתעכב כדי ישיבת קוארנטין ואם יתמהמה חכה לו כי בעזה"ת בא יבא ולא יאחר, וכבר מלתא אמורה משם בארה ואין כל חדש כי התשובה קדמה למעשה ויהי כעלות המנחה בר"ח כפרה לה והלכה לשרשה למגדר מלתא ולתיקוני ויציאת הצדיק עשה רושם רשומה ניכר והימים האלה נזכרים ונעשים שלום מלא ואין אחר כפרה כלום שמחו בה' כי שמעתתא בעי צהלותא, ועתה אל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם אלקים חיים ומלך עולם:

ואברהם עודנו עומד לפני ה' פתח שער השמים לקרב את המקורבים בזרוע עוז ותעצומות לאלקים קשרם על לוח לבי קשר של קיימא ומובטחני לחזות בנועם ה' עליהם יחיו ולכל בהן חי רוחי ברוח ה' ובצדקתו ירומו בהצלחת גופם ונפשם והיו רק למעלה:

עתה באתי בדרך קצרה וארוכה מארץ מדה אחת כלל ופרט להזכיר את שכוח מעיקרא שדי נופא בתר עקרא ושרשא דכל עלמין, כי תכלית התורה והחכמה במדו"מ להשיג האין והאפס וישים עצמו כאין והחכמה מאין תמצא והאין הוא שורשה, ומזה העיקר משתלשל הענווה והשפלות כמארז"ל מדרש אגדה חוקת אין התורה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כמדבר הפקר לעניים ולעשירים בדעת ואינו גדול יותר מחבירו אדרבא בטל במציאות נגדו ובזה מתאחדים ונכללים זה בזה, כי האין מחבר דבר והיפוכו ומזה בא קו היושר המחזיק ברכה ושלום, וחוף מזה אם יעלה לשמים

שיאו כי לא בשמים הוא ומשם יפרד ומשתלשל דור הפלגה קנאה ושנאה ותחרות ח"ו. עתה אהובי אחי ורעי בני א-ל חי זה הדרך ילכו בה כי הוא האמת לאמיתו וכל התורה כולה נארגת עד"ז. עוד כלל אחר אמרו לרדוף אחר דברים פשוטים כמאן דרדיף בתר חייא כי ה' שמה יותר ממה שילך בגדולות ונפלאות ממנו, וכן ארז"ל שבת סג ע"א בר תמניא סרי הווינא כד מהדרנא לכולי ש"ס ולא זכינא לאין מקרא יוצא מידי פשוטו נהרא נהרא ופשטי' כי ממנו תוצאות חיים:

ואני הנני ממציא נפש לגבייהו לפרש שיחתם לפני ה' תמיד כל הימים. עוד זה מדבר בשורה טובה מגשמי ברכה ונדבה דהאי שתא בעזה"י היינו מצפים לישועת ה' את ישראל. והנה עוד חזון למועד אשר אדבר במכתב פרטי ואגרות שונות כדרכינו בכל שנה ושנה על ידי שליח מיוחד. אבל הננו מצפים לשמוע שלום בעולם ונשלח בדרך קצרה של כל ימות השנים עם כל כתבי כלל ופרט הקבלות כראוי וכנימוס, ומשום עת בשורה היום באתי לבשר צדק ולהשפיע ישועת ה' ואומר עם הסופר לכתוב שניים ושלושה איגרות שונים כזה כן זה ממש ולשלחם דרך ג' מקומות כי מי יודע איזה יוכשר מהם להגיע לידם רב להם עוד יוסיף ה' תת ברכתו עליהם ועל בניהם ברוכים הם לה' שלום:

נאום אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב כ"ח:

שנת תקמ"ט:

אלה מועדי ה' הנועדים אל ה' מקראי קודש ערבים וידידים כולם מחמדים שרי אלפים ראשים רוזנים ונגידים מופלגי תורת אמת. ויראת הרוממות אחי ורעי שאהבה נפשי קשורה בנפשמ. צרור המור דודם לי. לריח שמנם הטוב שמן תורק שמם. הוותיקין ואנשי מעשה דמדינת רוסיא ופלאני' יצ"ו:

אחד"ש אחי בנועם לבבינו. אחי הקבועי' על לוח לבי. חיבת זוטרי די ביניהון. כפלח הרמון אתי מלבנון. כי אשא אל שמים ידי ברכי נפשי אותם. ודגלם עלי אהבה. ובאהבתם אהגה תמיד תפלתם בפי אהגה כיונה דלו עיני למרום. ברכם טהרם רחמי צדקתך תמיד גמלם. ארימית ידי בצלותי קדם אל עילאה לאמר בהר ה' יראה ברכתם סלה:

והתבשרו ידידי נפשי מרוב שלומי עם מרבית ביתי. ושלוש מחמד עיני ולבי בן הרה"ק נבג"מ. הוא כבוד רב חביבי המופלא בתורה ויראת ד' טהורה, הוותיק יהי ה' אלקיו עמו כאשר עם לבבו. כבוד מוה' משה נ"י עם מרבית ביתו שלום וישע רב. וכל סיעת מרחמינו הנלווים אל ה' חיים ושלוש כולנו היום. ויתבשרו ידידי נפשי מרוב שלום ביאת אהו' השד"ר מוה' יחיאל פינטשעווער. עם אהו' הרבני מוה' דניאל פאליצקער נ"י. דרך ק' טריעסטע. שלום בגוף שלום בממון וכל כתבי הקודש מצהלין פני יאורו עיני בראותי רב שלומם ת"ל. עלץ לבי בה' רמה קרנם. שוש ישישו בה' ותגל נפשם באלקים. כי הלבישם בגדי ישע ישועתנו כי אילולא ה' שהי' לנו בתומכי נפשנו מי יודע מה שהי' ואשר יהי' כמבואר במכתב הכללי. אשרי חלקם בחיים. וחסד ה' מלאה הארץ האירו מכבודם. אני בצדק אחזה פניהם כאלו דמות דיוקנם עומד לפני כל הימים לעולם לא אשכח פיקודם. את כל דבריהם הנאמרים בנעימות ימינם נצח. הכתב והמכתב לאלקים הוא. חרות על הלוחות על לוח לבי. ומעי מעי אוחילה לה' ויאר לנו בכל חפצם אשר שאלו. שש אנכי על אמרתם כמוצא שלל רב לכם אחי ורעי:

והנה אנכי עומד בין ה' ובנים בהר הקודש מול מכון שבת הכסא מרום מראשון לברך את ישראל ערבים זה לזה היכל ה' המה יערבו לנפשי בגודל עריבות נעימות ידידות אהבתם עלי ברכתם בלהב תשוקת האהבה לקשרם על לוח לבי. ושמתי אני את פני על כל דיבור דבר מכתבם מול האלקים לברך על מקרא מגילה איש אשר כברכתו. ולחזור ולשנותה ביום להביא קורא אחר קורא לה'. והוא יענני מהר קדשו סלה:

כה הראני ה' במכתבם קודש איש אשר כמתנת ידו לה' בכל לבבם דרשו סמוכים לעד לעולם במעשי הצדקה שלום לרומם ולגדל ולחזק חזקת ישוב עולם לפני אלקים בארץ החיים היא למחזיקים בה בכל לבבם ובכל נפשם ובכל מאודם ה' יגמור בעדם. והי' צדק אזור מתנם. כי כאשר ידבק איש אזורו על מתניו כן ידבקו איש אל אחיו בני אל חי. הן על כפים חקותים לזכרון לפני ה' תמיד בכל עת אשר ישאלון נפשם קשורה בנפשי. והנה עמי בבקשתי בקשו צדק בקשו ענוה. אל יהרסו לעלות כ"א ביראת ה' כל היום. הלא ידעתם הלא שמעתם מפה קדוש הרב המנוח זצלה"ה. עמוד אחד בארץ צדק שמו שלום האמת. כי יציאת צדיק עושה רושם רישומו ניכר. כי בימים ההם נעשה שלום על ישראל נושע בה' תשועת עולמים בה' אלקים חיים. ועתה אל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזם:

ואברה"ם עומד לפני ה' פתח שער השמים לקרב את המקורבים בזרוע עוז ותעצומות לאלקים. ומובטחני לחזות בנועם ה' עליהם יחיו. ולכל בהן חיי רוחי ברוח ה' ובצדקתם ירומו סלה בהצלחת גופני ונפשי והיו רק למעלה:

ענתה באתי בדרך קצרה וארוכה מארץ מדה אחת היא לכל כלל ופרט להזכיר את שכוח מעיקרא שדי נופא בתר עיקרא ושרשא דכל עלמין כי תכלית התורה והחכמה במחשבה דבור ומעשה להשיג האין והאפס וישים עצמו כאין והחכמה מאין תמצא והאין הוא שרשה ומזה העיקר משתלשל הענוה והשפלות, כמארז"ל במ"ד יט, טו אין התורה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כמדבר הפקר לעניים ולעשירים בדעת ואינו גדול יותר

מחבירו ואדרבה בטל במציאות נגדו, ובזה מתאחדים ונכללים זה בזה כי האין הוא מיוחד דבר והיפוכו ומזה בא קו היושר המכריע והמחזיק ברכה ושלום. וחזן מזה אם יעלה לשמים שיאו כי לא בשמים הוא ומשם יפרד ומשתלשל דור הפלגה קנאה ושנאה ותחרות ח"ו. עתה אהוביי אחיי ורעיי בני אל חי זה הדרך ילכו בה כי הוא האמת לאמיתו וכל התורה כולה נארגת על דרך זה:

עוד כלל אחר אמרו לרדוף אחרי דברים פשוטים אמתיים כמאן דרדיף בתר חייא כי ה' שמח בזה יותר ממה שילך בגדולות ונפלאות ממנו למעלה משכלו. וכן אמרו חז"ל שבת סג ע"א בר תמני סרי הוינא כד מהדרנא לכולי ש"ס ולא זכינא לאין מקרא יוצא מידי פשוטו. וכבר כתבתי כל הדברים הנ"ל ע"י בי דואר אבל מפני שהוא עיקרא ושרשא דכולא שניתני ושלשתי עוד הפעם. דהנה חז"ל אמרו מכות כד ע"א בא חבקוק והעמידו על אחת וצדיק באמונתו יחיה כי האמונה היא היותר פשוטה ושוה לכל נפש לפי ערך מחצב חיותו והוא אחרונה מכל השכלים וקרובה אלינו יותר, ואין הקדושה שורה כי אם ע"י האמונה ובתוכה מתלבשים ושוכנים כל השכלים הפוך בה והפוך בה דכולה בה ובה תחזי בנועם ה', כי האמונה אין לה סוף בה מתחיל ובה מסיים, והראי' שאחר כל השגות הנפלאות כמארז"ל מכילתא בשלח ב ע"א ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא נאמר וירא ישראל וכו' ויראו העם את ה' ואח"כ באו לשלימות הזה ויאמינו בה' הרי שאחר כל החזיון השיגו האמונה שהוא התחלה ותכלית הכל. וכל מי שרודף בתחילה אחר גדולות והשגות נפלאות בידוע שעדיין לא טעם יראת שמים ולא נכנס בגדר האמונה עדיין. והנה ודאי ראוי לכל אדם להשתוקק ולהשיג מהיראה והאמונה כל מאורות הגדולים אשר עין לא ראתה, אבל בתנאי אם השתוקקותו הוא מגודל להב היראה והאמונה

כי בערה בו אש ה' ומבקש גל עיני ואביטה נפלאות מתורתו ודאי יהי' הולך ואור עד נכון היום, משא"כ אם חפץ באלה מחמת דעתו וחכמתו קודם ליראתו שבאה מחמת אמונה ודאי יכסנו הענן והיא לא תצלח.

משא"כ ע"י האמונה גם חשך לא יחשיך ממנו ובה נהורא שרי נהרא מנהרא ופשטי ובכל פשוט נכלל הכל וממנה תוצאות חיים:

ואני הנני ממציא נפשי לגבייהו לפרש שיחתם לפני ה' תמיד כל הימים עוד זה מדבר בשורה טובה תדשן עצם היום הזה קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו כי פקד ה' את הארץ נתנה יבולה ועץ השדה נתן פריו והוזל השער בעזה"ש וביום פקדו פקד ה' לכמה חשוכי בנים הננו מצפים לישועת ה' את עמו ישראל. לעושה נפלאות גדולות לבדו אשר עשה ה' עמנו להפליא בימים ההם ובזמן הזה. מגודל הערבוביא בחיל עם ומדינה הצרים למרוד במלכות ארץ הצבי. ואנשים עמנו מעט. והיו חיינו תלויים מנגד ממש כחוט השערה. ובפתע פתאום מהומת ה' נפלה ביניהם וינקשו ונשברו. מי ימלל גבורות ה' קצרה היריעה מהכיל. ובכתב א"א לאומרון. כ"א בעל פה המדבר אליכם. והי' ה' מבטחם ומבטח כל קצוי ארץ וים רחוקים ולבבות קרובים אל ה' אלקינו יומם ולילה אני תפלה עד כי יבוא שילה:

דברי הדוש"ת ומעתיר עבורם לפני ה' ית"ש וית' תמיד נאום אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב כ"ט:

בינ"ו עמ"י עש"ו, שלהי אב תקמ"ט:

כתר שם טוב עולה, לאחינו שבגולה, עם סגולה, ממלכת כהנים, וגוי קדוש שומר אמונים, שרים וסגנים, רוזנים וקצינים, ותורנים ורבנים, מנורת זהב כולה, ובראשם גולה. כתר תורה וגדולה, בקנה אחד עולה, עטרת זהב גדולה, מגיני ארץ מאוד נעלה, עיני העדה כעין החשמלה, ועל ראשיהם נטוי כעין הקרח הנורא מן הוא והלאה. כתר מלכות רב המופלא, די בכל עיר ועיר על תילה. מבורכת ה' ארצו ממגד שמים ממעל, בם יבורך ישראל אשר יאמר היום בהר ה' בריך יקדם מאתר בית שכינתיה ינהיר עליהון, ויפיש חייהון, עפים שפיר וענבם שגיא ומזון לכולא, והיו רק למצלה, עד כי יבא שילה:

פותחין בשלום הארץ ומלואה ורצון שוכני עתה נצבים חיים כולם לפני ה' אלהינו. אף נחלת שפרה עלינו ושיפורה גרים לברך את ה' [אשר יעצנו. ברוך ה'] אלהי ישראל, אשר קדשנו בקדושת ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות והיא שעמדה לנו בגרם המעלות מנוה היפה לנוה נאוה [נחלות] קודש, ויצאנו מדירת קבע לדירת ארעא דישראל. קהל גדול יחד עלו ויבאו גדודים גדודים מארצם ומולדתם ומבית אבא, אל הר האלהים חורבה, משום חיבת הקודש, לעבדה ולמשרה [ולשמרה] משמרת הקודש, ונשב בקדש ימים רבים ויהי בעינינו כימים אחדים, באהבה מקלקלת השורה להתקיים, ולעמוד במיעוטא דלא שכיחא כדי חיי נפש, ולא דרשנו במשפט קצוב צרכנו מרובים כי אמרנו טוב לנו כי עונינו להשתתף בצער שכינת עוזנו, משום ברכות נח ע"ב דיו לעבד להיות כרבו. אשרי חלק ה' עמו אשר תמכו בידינו מזה אחד ומזה אחד, [אחד] המרבה ואחד הממעיט והיינו מסתפקים במיעוט כמה דמטי לידינו אחת בשנה, מכל דין סמוכין לנא:

האמנם אין הקומץ משביע, אך ורק מיעוטים הם אהדורי אמילי לא מהדרין, וסמוכין אחרים לא דרשין, חוץ מן המסורת בידנו, שמחנו בחלקנו, ויהי כאשר חלפה עלינו עידן ועידנים, ויוקר השערים עשרת מונים, הנה כל הדמים אשר הובאו אל הקודש פנימה לא עלו להוציא שנתם עד שבאנו לחוב

בדמים מרובים שלמי נשכיהם נשך כסף ונשך אוכל בכסף מעשר וחמושים עלו עד שהכריע כף חוב עצום מאד. והן עתה גדר דרכנו בגייסות חדלו ארחות והולכי ארחות ילכו נתיבות עקלקלות בהוצאה יתירה על שבח הארץ, כי המדינה מוצא הכסף נמי משובשת בגייסות, ואחרי כי מטה ידינו נתגלגלו עלינו כל הכתוב קבע חובה, והנוגשים אצים הם לדמים יארובו דמים תרתי משמע וימררנו ורובו וישטמונו בעלי כיסים ולא יוסיפו עוד בני הלואה להלותינו. ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אם גוויתנו על אדמת קודש היא חיינו תלויים מנגד נפשי כפן מדלית איסר ונבוכים בארץ אנה אנחנו עולים אחינו המסו את לבבנו מגודל צעקת שבר ותעל שועתם אל האלהים. אי שמים כי חדלו ארחות חיים, ואנה אנו באים, ובמה נפרעים, ברבות החובה ורבו אוכליה מקיימי התורה מעוני ודלת הארץ:

אשר על כך ציר אמונים שולח למחיה לפנינו ולשם פריעת חוב מצות כהן משיח עובר ממקום למקום הוא כבוד רב כהנא קדישא שר התורה אחד מאריות שבחבורה, הרב הכולל כש"ק כמוהר"ר שלמה זלמן הכהן במוהר"ץ כ"ץ הי"ו האי כהנא שלוחא דרחמנא ושלוחא דידן מקבלה ואילך מצות כהונה. ידיו תביאנה כל זהב התנופה וכל כסף התרומה אשר ירומו מתוך העדה כולם קדושים ובתוכם ה' עמכם דבר המשפט לנהגהו בכבודות ולדבר בו נכבדות, ואל שדי יתן לכם רחמים, ולב שומע צעקה קול דמי אחיכם צועקים אליכם מן האדמה אדמת קודש מפני הורעת שעה דהשתא, וחביבא מצוה בשעתה, שתים הנה קוראותינו החוב ושבר רעבון בתינו, ואם אין עוד עזרתם בנו ח"ו תשועת נדחה ממנו, הגידו נא לנו אחינו איפוא אנו רועים, איכה נרעה איכה נרביץ בצהרים, כי נושים רבים קמים עלינו וחיינו אינם חיים. ודאי אין לנו להשען כי אם על אבינו שבשמים, ואתם הדבקים בה' אלהים חיים, יחיינו מיומים, אפילו כזית במקום חיותא חוץ ממה שעלה לבעלים לשם חובה מרובה מדה טובה, חנונו נא בזאת אם לא יפתח לכם ארובות השמים, והריק לכם ברכה עד בלי דים:

יעמדו נא ויושיעו את התשועה הגדולה הזאת בישראל חלילה להם מחדול וגם אנחנו חלילה לנו מחדול בשם ה' אלהינו נדגול, שימלא ה' כל משאלותם ועולתם ידשנה סלה, ואנחנו בשם אלהינו נזכירם על קברי התנאים ואמוראים זיע"א. הכון לקראת אלהיך ישראל עושי חיל כמדם בד קודש ילבשו צדק, והלובש צדקה כשריון יצרף כל פרוטה ופרוטה לחשבון תבנה ותכונן ציון:

הכ"ד החותמים בשם כל אחינו חכמי האשכנזים אשר ישנם פה עמנו עומד היום שילהי אב ה'תקמ"ט לפ"ק טבריה צפת ופקיעין תובב"א. אברהם בלא"א אלכסנדר כ"ץ זללה"ה אהרן במ"ו יצחק ז"ל אהרן בלא"א במ' מאיר נר"ו אליעזר זוסמאן סו"ד הק' אריה ליב במ"ו נתן אשר בלא"א מוהר"ר אליעזר זללה"ה דוד הוא הקטן הרב דק"ק בוחאוה ישן יהודה ליב במ"ו יוסף זצ"ל יהושע במ' נח אלטשולר יוסף מזמיגראד יצ"ו יוסף מפלסקריב יחיאל מיכל במ"ו אברהם ז"ל הק' יחיאל מיכל בהרב מ"ו חיים זלה"ה ישראל במוהר"ר יהודה ז"ל ישראל במוהר"ר יעקב זללה"ה משה בהמנוח במ"ו מנחם מענדיל זללה"ה משה בהמנוח מ"ו אברהם סג"ל זללה"ה משה במ"ו אורי שפירא זצ"ל הק' מתתי' בהרב מ"ו חיים זללה"ה אב"ד דק"ק פיקאב נתן נטע במ"ו אלי' בהגאון מבראד שמואל במ"ו ישעי' סג"ל זללה"ה היות ויש שינוי גירסאות בסדר החתימות בין הנוסחאות סודרו כאן החתימות לפי סדר א-ב ולא לפי סדר חתימתן:

מכתב ל':

שנת תק"נ:

ה' עמהם גבורי החיל. יראי אלקים אנשי אמת. זה ידידי וזה ריעי. בני אל חיי אחיי ומרחמי רחימי דנפשאי עוז. שרים אלופים ראשים ונגידים. נדיבי עם אלקי אברהם. שרי התורה והיראה ואנשי מעשה דמדינת רוסיא וסמיכות שלה בפלאני'. ה' עליהם יחיו. ולכל בהם חיי כקרבי אשחר אל אל ד' ויאיר להם באוצר חיים ושלום:

אחד"ש ישגא שמים לרום וארץ לעומק ולבי אין חקר לאהבתם תשגה תמיד בדביקה וחשיקה לא תשקוט לאל כל יום ליום יביע דעת בעיות ואתחנננית בצלותא עליהם ועל זרעם ברוך. יצעק לבי אל ה' ברכם טהרם גמלם כל טוב סלה. למען יצליחו ויעשו פרי למטה ושורש למעלה עד כי יבוא שילה:

הנה בשורה בפי ידבר שלום הארץ ולדרים עלי' סיעת מרחמי ההולכים לרגלי עומדים אתי במישור עמי במחיצתי פנים בארץ החיים לפני ה' כולם חיים ושלום. עוד זה מדבר ומבשר ביאת שלוחינו ידיד עליון ויראיו רחימא דנפשאי הרב המופלג בתו"י מו"ה צבי הירש נ"י ואתו הרבני מו"ה פלשל זאסלאווער עשרים ימים לחודש זיו באו שלום. הכל שלום בגוף וממון ככל הכתוב זאת זכרון בקבלות פרטים. גם כל הקבלות והכתובים כמסורים בשלימות אחד מהם לא נותר אע"פ שעברו דרך המלך קשה וארץ קשה לא החריץ לאיש לשונו בחסד ה' על יראיו:

והנה כל כתבי הקודש מצהלין פני מתוך שמחת הנפש למרבה הבשורה ולשלום אין קץ לרוב שמחה. האח חמותי ראיתי אורה ושמחה. ויעלוז לבי ותשאני השמים ואקוד אפים לפני ה'. יאריך ימיהם כימי השמים. וכל הכתוב לחיים הי' לי לעינים לא פעם ושתיים. הן על כפים חקותים. כל הדבר הכתוב שהביאו לא אצלתי עיני מהם. והיו לבי ועיני עליהם כל הימים:

אשריכם זורעי על כל מים. זה הים גדול ורחב ידים. מה טוב חלקם בחיים. בני נדיב חמוקי ירכים. תמכין דאורייתא לנטוע שמים. ולייסד ארץ אשר לא תחסר כל בה. להחיות בהם כל חיות קטנות עם גדולות מעשיכם. ונפשי יודעת מאוד לו ידעו ולו יבינו מה גדלו מעשיהם כי הגדיל ה' לעשות עמהם. היו שמחים וטובי לב כל הימים. על כל הטובה אשר עשה ה' עמהם להפליא. כי מי יעצור כח להתנדב כזאת הברכה הלא זו ה' יצר לו תהלתו יספרו בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו. ואור צדיקים אל מול פניהם יאירו. בעבור תשבו כעין תדורו דירת ארעא דישראל ערבים זה בזה יאמר לה' אני. וזה יתן ידו לה' הכל ומידו נתנו לו. ומה יתרון לבעליו כ"א ראות עיני ה' אל צדיקים ריח ניחוח לה' שאמר ונעשה רצונו כעב מלקוש, והוא יצילם מפח יקוש. כאן בזמן שעושים רצונו של מקום נקראו בנים למקום. ימלא משאלותם כיר"א:

כה נתבשרתי צדק מידידינו הרב המופלא מו"ה צבי הירש סג"ל נ"י מגודל תשועת ה' ע"י ומפליא לעשות שלום בעולם עד תכלית נקודת האמת בדיבוק חברים עטופים וקשורים נפש בנפש בכל המדינות ועיר ועיר עד להגדיל הולך וגדל השלום. ומאליו קאי רב עוד יוסף ה' עוז לעמו יתן ה' יברכם בשלום. ומה מאד שמחתי באומרים לי וברכתי ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל. חלילה לולא ה' שהי' בעזרתם היינו האש דאחריב ומרקד בתבערה. הלא זה אוד מוצל מאש בוערה. בזכות הרה"ק נ"ע בהסתלקותו כל העולמות נתעלו. משם צוה ה' את הברכה ושלום. כמאמר רז"ל סוף עוקצין לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. וכל התורה שבכתב ושבע"פ מלא מפה לפה באלו דברים שאין להם שיעור:

ולמען האחוה וריעות אדברה נא שלום. כי הוא עמודו של עולם שוה לכל נפש. ולא לנקיי הדעת ולבעלי שלימות הדעת והמדות באתי בעצת ה' כי בעה"י הרבה דרכים לפניהם והרבה ריוח והצלה לפני המקום עליהם, אבל את מי אורה דעה ואבין שמועה לגמולי מחלב צעירי הלויים וצאן קדשים שלפי המדומה בעיניהם מעשיהם לש"ש ומביאים דברים זה לזה עד שמערערין דברי ריבות כאשר ראיתי בימי חרפי הרבה מענינים כאלו, ומעתה ידעו להיזהר כי עדיין לא ידעו דרך ה' וכל מבוא פתחיו, אפתח להם כחודה של מחט וממילא רווחא דשמעתא בעי צלותא, עד שמתפללין שיכנסו דברי תורה במעיהם יתפללו שיצאו דברים בטלים והקנאה והשנאה בעולם מלבם, כי הוא ראשית התורה והעבודה והברכה והעילוי לגוף ונפש. כמעשה שבת לא ע"א הלל הזקן שלמד כל התורה על רגל אחת להגר דהיינו מצות ואהבת לרעך כמוך:

והענין מבואר בספרי הקדמונים דזה השכל האהבה והיראה השופע עלינו הוא הדביקות אשר בימנו לבינו ית', והרשות נתונה אם ירצה להרגיל את עצמו תמיד לחזק הדביקות ההוא יהי' מוסיף והולך בעזרתו ית' ואם ח"ו להיפך שיחלוש הדביקות הנ"ל פותחין לו עד שח"ו יפסיק לגמרי. והנה לא יתחזק זו הדביקות ויהי' והולך וחזק מאוד רק ההרגל עצמו בו בכל מה דאפשר לאהבתו ית' והכוונה לו לבדו, וחולשתו תהיה בפנות אל מדעתו בפניות המדומים והנבזה בעיני אלקים ואדם השלם, ואפילו החסיד שבחסידים כשמפנה מחשבתו ואין דביקותו כראוי היחוס ההוא שבינו ובין הבורא ית' אינו מאיר בכח הראשון. ומפני כך היו מקפידין החסידים הראשונים על השעות שהיו בטלים מלחשוב בו ית'. והזהיר בתורתו שבת קמט ע"א אל תפנו אל האלילים ופי' רז"ל ויקרא יט ד אל תפנו אל מדעתכם, ודוד אמר תהלים טז ח שויתי ה' לנגדי תמיד:

וכן מצינו בהשגחת השי"ת שהאמונה העיקרית כי השי"ת משגיח בכל רגע על כל פרטי קטן וגדול כי אין אדם נוקף אצבעו וכו' חולין ז ע"ב כמבואר פעמים רבות בתורה ובכל זאת ראינו לפעמים כמקרה כסיל כן מקרה החכם. ואמתות הענין שהשגחת השי"ת הוא על דרך דביקות השכל שיש בינינו ובין השי"ת וכפי שיעור דביקותו בו ית' כן שיעור ההשגחה עליו, מי שלא יסור שכלו ודביקותו ממנו ית' תמיד כן יהי' שפע השגחתו ית' בו מיד, ומי אשר יפנה מחשבתו לפרקים באותו פרק תמעט השגחתו מאתו ית', אבל ח"ו לא תסור ממנו השגחתו ית' בו כל עיקר בעת הנ"ל כי עדיין הצל של אור הדביקות והשגחה שופע עליו כ"א שנתמעט ההשגחה ובכל זאת מחמת אור הדביקות יראה עליו ההשגחה מאתו ית'. לא כן מי שאין

מחשבתו ודביקותו בהשי"ת כלל ואינו מחפש אחר דביקותו עליו הכתוב אומר ש"א ב ט ורשעים בחושך ידמו כנ"ל:

והנה כל מי שימצאהו מקרה בלתי טוב מפגעי הזמן השם יצילנו והוא משלימי הדעת בודאי לא תמצאהו כי אם בעת השכחה והפסק הדביקות וכמו שמצינו בדוד המלך ע"ה, עיי' סנה עיי' שבת ל ע"א, ולפי ערך השכחה ופחיתות ואריכות זמנה ח"ו תהי' ערך מקרה ההוא הרחמן יצילנו. אבל להיות שאין לך אדם שאין לו קטנות השכל והפסק הדביקות ממנו ית' לזאת הזהיר אותנו ית' בתורתו מצות ואהבת לרעך כמוך, כי מידת האהבה גורם הדביקות כידוע כאשר ידבקו יחד כאיש אחד ג"כ אין לך אדם שאין לו שעה שיהי' לו שפע דביקותו האמיתי באותו פרק שזה בטל, וכשנחשבים לאיש א' הרי הוא מושגח ע"ד דביקות חבירו והתקשרותו בו ית', ממש כגוף אחד שכל האברים מושגחים ע"י התקשרות המוח והלב, והמה מושגחים ונשמרים יותר מכל אברי הגוף מפני שהמה יותר קרובים אל החיות וההתקשרות והדביקות ובכל זאת גם כל אברי הגוף מושגחים על ידיהם:

והנה מה שארז"ל אבות ד ב מצוה גוררת מצוה לאו דוקא על אדם אחד נאמרה אלא על כל הדביקים עם האדם השלם במצוה שהוא עושה גורר את כל הדביקים עמו, האמנם אינו שוה על כל פנים כל הדבוק עמו נמשך יותר לדבר קדושה מחמת התקשרות עמו וכן בעבירה ומפורש הוא בתורתנו נגעים יב ו טוב לצדיק טוב לשכינו. וא"כ בדבוק חברים מקשיבים לקול ה' ודאי המצוה והתורה נמשכת ונגררת אליהם מחמת דביקותם באנשים הדבוקים בו ית', וראו גם אחיי ורעיי מ"ש בספר חסד לאברהם מעין ג' נהר ל"ג זשה"כ באלישע מ"ב ה ט"ז חי ה' אשר עמדתי לפניו, פי' שעמד לפני אליהו ושכל אליהו הי' משמש לפני קונו מרוב דביקותו בנבואה ונחשב כעומד לפני ה' ממש. ומכאן יראה עד היכן התקשרות והאהבה מגיע כאלו הוא מקושר במקום שחבירו מקושר, וסגולה נפלאה שיהי' מושגח ועומד מחמת חבירו הדבוקים בו ית' ומוכן הוא לכל הטובות והצלחות בעילוי גוף ונפש:

ואפשר שזהו פירוש מאמרם ז"ל חולין עח ע"א מי שאירע בו דבר ח"ו יודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים ולא נאמר יבקשו עליו רחמים, אבל הענין נאמר במתנהג ע"פ התורה ונקודתה שהוא מצות ואהבת לרעך כמוך, ואם ח"ו אירע לו איזה דבר באיזה פרק הנזכר אינו צריך רק להודיע לרבים שדביקותו והתקשרותו עמהם המושגחים מאתו ית' מחמת שפע התקשרותם ודביקותם בו ית' והמה מושגחים ממנו ית' מכל מיני יסורין ומכל שום צער בעולם אפילו כמלא נימא, וממילא בצילם יחיו גם המה כדי שלא יקבלו השלימים צער מהם ומהשגחתם יושגח גם הוא כשידעו מצערו וזהו בעצמו בקשת הרחמים שכן לא נאמר יבקשו לשון עתיד, וזהו תהלים נה יט פדה בשלום נפשי היינו התקשרות האהבה והשלום פדה את נפשי מקרב לי היינו מהמקטריגים ח"ו הן גופניות והן נפשיות מחמת כי ברבים היו עמדי ורבים מבקשים עליו רחמים:

כללא דמלתא כי הענין המביא לידי שמירה והשגחה מאתו ית' להנצל מכל המקריים ח"ו שפע השכל של אהבתו ויראתו ית' שבינו ובין קונו, והשמירה על העתיד שהוא בקטנות שכל והפסק הדביקות הוא

ההתקשרות והאהבה ושלום האמיתי בדבוק חברים, אכן אם לא זה ולא זה הוא בהסתר פנים ח"ו ה' יצילנו מזה. ואפילו באומות העולם להבדיל מצינו שבשעה שיש להם שלום על ישראל יחסיו בצילם ובהפרדם נדונין על מעשיהם, כמו שמצינו אצל מצרים נאמר תהלים קה כה הפך לבם לשנוא עמו וגו' שלח אותותיו, כי מתחילה קודם שהיתה שנאתן שלימה על ישראל אע"פ שכבר היו מחויבים ועומדים כידוע אעפ"כ נתקיימו ולא היה באפשרי לחול עליהם כפי מעשיהם עד שהפך לבם לשנוא עמו להתנכל בעבדיו אז שלח להם אותותיו:

ועתה אהובי אחיי ורעיי הלא תדעו הלא תבינו כי באהבת ה' אותם ובחמלתו עליהם הצילם מפח יוקשים ובירך אותם בשלום ועתה לכו בנים שמעו לי הרי מצוה שבתורה היא ועיקרא עבודה וכ"ש מי שלבו נוקפו למעה"ש ולמעני יעש שיבקש שלום וירדפהו כאשר ירדפו הקורא בהרים וכל לבבו נאמן מאוד. ולמען שאין מדרכינו לדבר בגדרי יראה תתאה הוא יראת עונש גלל כן ההכרח היה לגלות טפח ולכסות עשרים אמה. ואם ח"ו ימהר לבו להפרידו מבני אדם מאיזה שנאה וקנאה ה' יצילנו ואפילו שמץ מנהו, תיכף ירוץ חיש קל מהרה אל אחיו החברים המקשיבים לקול ה' באמת לאמור אחי ונפשי הצילני נא והשמיעיני נא דבר ה' ירפא את לבבי ההרוס, וירגיל עצמו תמיד להכניס בלבו אהבת חברים עד כלות הנפש ממנו ולהאריך בזה עד שתדבק נפשו ואיש באחיהם ידבקו וכשיהיו כולם כאיש א' יהי אחד שוכן בתוכם ויהיו מושפעים מאתו ית' ברוב ישועות ונחמות ויתנשאו בעילוי גו"נ ברכה תדושן וגם אנכי כזכור בנים אזכרם ע"כ המו מעי עליהם רחם ירחם ה':

דברי הדוש"ת ומעתיר בעדם ובעד כל אשר להם מסביב ומצפה לשמוע מהם תמיד בשורות טובות ישועות ונחמות הולך ואור ונוגה להם. נאום אברהם בלא"א מוהר"ר אלכסנדר כ"ץ זללה"ה:

מכתב ל"א:

ועתה אהובי אחיי ורעיי הלא תדעו הלא תבינו כי באהבת ה' אותם ובחמלתו עליהם הצילם מפח יוקשים ובירך אותם בשלום ועתה לכו בנים שמעו לי הרי מצוה שבתורה היא ועיקרא עבודה וכ"ש מי שלבו נוקפו למעה"ש ולמעני יעש שיבקש שלום וירדפהו כאשר ירדפו הקורא בהרים וכל לבבו נאמן מאוד. ולמען שאין מדרכינו לדבר בגדרי יראה תתאה הוא יראת עונש גלל כן ההכרח היה לגלות טפח ולכסות עשרים אמה. ואם ח"ו ימהר לבו להפרידו מבני אדם מאיזה שנאה וקנאה ה' יצילנו ואפילו שמץ מנהו, תיכף ירוץ חיש קל מהרה אל אחיו החברים המקשיבים לקול ה' באמת לאמור אחי ונפשי הצילני נא והשמיעיני נא דבר ה' ירפא את לבבי ההרוס, וירגיל עצמו תמיד להכניס בלבו אהבת חברים עד כלות הנפש ממנו ולהאריך בזה עד שתדבק נפשו ואיש באחיהם ידבקו וכשיהיו כולם כאיש א' יהי אחד שוכן בתוכם ויהיו מושפעים מאתו ית' ברוב ישועות ונחמות ויתנשאו בעילוי גו"נ ברכה תדושן וגם אנכי כזכור בנים אזכרם ע"כ המו מעי עליהם רחם ירחם ה':

דברי הדוש"ת ומעתיר בעדם ובעד כל אשר להם מסביב ומצפה לשמוע מהם תמיד בשורות טובות ישועות ונחמות הולך ואור ונוגה להם. נאום אברהם בלא"א מוהר"ר אלכסנדר כ"ץ זללה"ה:

דברי רחימים לנצח ומעתיר בעדם אל אל בשמים, ועליון יתן קולו אשרי העם שככה לו נאום אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב ל"ב:

שנת תקנ"ב:

לישרים נאווה תהלה. עם סגולה. מנורת זהב כולה. המופלאים מפז מסולאים. לב טהור חשוקי חמד. נגידים ונדיבים. וותיקין ואנשי מעשה דמדינות רוסיא וסמיכותיהן בפלאניא:

אחד"ש אהבת נפשי נועם עליהם תדרשי מול אלקים יחוננם ויברכם. יאיר פניו אתם. באהבתם אהגה תמיד. לבי בוער באש האהבה העטופים והקשורים בנפשותם. ע"כ המו מעי עליהם ועל זרעם לברכה ארוכה מארץ חיים סלה. ושמועה טובה תדשן עצם היום הזה לבשר שלום. וגדול כבוד ה' בישועתו. ויעזרונו חסד ורחמים. חסד ה' מלאה הארץ. ולמען תספרו כי זה אלקים אלקינו ינהגנו עלמות, בעיר אלקים יכוננה עליון עד עולם סלה:

ופתחי פי ידבר שלום לי ת"ל עם כל מרבית ביתי ונכדי המופלא וכל סיעת מרחמי ואוהבי אשר קרבת אלקים יחפצון. יראי ד' הללו את שם ה' שלום. ובפרט אהובי חמדת לבבי המופלא הוותיק כבוד מוהר"ר משה בהרב נ"ע שלום הכל שלום. וזה לכם הבשורה משלום ביאת משולחנו מאשתקד ה"ה ידידי הרב המופלא הוותיק מו"ה יואל נ"י. ומשולחנו דהאי שתא ה"ה ידידי ה' מו"ה מאיר ביחעווער נ"י. כל כספם במשקלם הובא לפני ה' בארץ החיים בשלימות עד פ"א. וכל הארץ האירה מכבודם מבשורת שלומם. חדאי נפשאי חדות ה'. ישמח ישראל עושה חיל. אשריכם אשר בכם בחר אל ה'. ומשמים השליך ה' תפארת מצוה זו לידם והי' חלקם בחיים. רב לכם בני אל חי:

והנה הגיעוני כל המכתבים מפרטות וכללות יחידים מכל אחד ואחד מכל מקומות מושבותיהם באו אלינו ואת הכל ראתה עינינו. והיה לזכרון לפני ה' תמיד. צדקתם בתוך לבי אמונתם ותשועתם נפלאות אהבתם. הנה שפתי לא אכלא יומם ולילה אם זכרתים על יצועי באשמורות אהגה תמיד בם אבוא בגבורות וימלא פי תהלות, נפשי אברך בחיים למען ישכילו ויתרוממו והיו רק למעלה, עד כי יבוא שילה:

והנה אהובי אחי ורעי שמתני עיני ולבי לכל דבריהם, והתבוננתי על תוכן נקודת לבבם להמליך עם קוני להשיבם דיבור דבור על אופניו ושימצאו מרגוע לנפשם יונעם, וברוב שרעפי בקרבי שתי בה' מחסי ומבטחי, והיו הדברים האלה שאני כותב אליהם ללמד על הכלל כולו יצא, ויש בכלל מה שבפרט דבר הלמד מענינו. וכשיתבוננו בכל דיבור ואמירה בלבבו ישמע ושב ורפא לו כשיתקשר באהבה המסותרת בסתר המדרגה כל חד לפום שיעורא דיליה. ועיני אל ה' ויאיר להם את אשר יעשון וחי בהם. וחקותים על לוח לבי להעתיר להם שלא ימנעו טוב להולכים בתמים. ורוח נכון יחודש בקרבם. והנה לבאר לכל א' מכל פרטי מצות תקצר היריעה. ומה גם כי בעז"ה הלא עמכם כבוד רב חביבי וחמדת לבבי הרב הגדול קדוש ה' מכובד הר' ה' זה סיני כבוד ק"ש מוהר"ר שניאור זלמן נ"י פלא יועץ ומי בעל דברים יגש אליו והוא יראהו את מבוא העיר ואת כל הדרך דרך ה' אליו תשמעו. ובכללות לא מנעתי מהם כאשר חלו פני כולם בפה אחד, וכרתי ברית לבחירי ואמונתי וחסדי עמם לספר מציון שם ה', ולא רציתי לילך בגדולות ונפלאות לגלות עמוקות, כי מעולם לא נסיתי באלה. והדרם צלח רכב על דרך אמת. ומצאתם כאשר תחפצון חפש מחופש מה שנדבר בשבת נחמו העבר עם חברים מקשיבים:

דרש ר' שמלאי מפני מה נתאוה משה ליכנס לא"י וכי לאכול וכו' אלא כך אמר משה הרבה מצות נצטוו ישראל ואינן מתקיימין אלא בא"י אכנס אני לא"י כדי שיתקיימו כולם ע"י סוטה יד ע"א. להבין הלשון שיתקיימו כולן ע"י ולא אמר אכנס לא"י ואקיים כל המצות הנהוגות בארץ ישראל נקדים לשון הפסוק מ"ב ד, א ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמור וכו' ויאמר הגידי לי מה יש לך בבית עד ואת ובניך תחיי בנותר ודרשו רז"ל ב"ר לה, ד עד תחית המתים, דהנה דוד המלך ע"ה התחנן לפני השי"ת תהלים לא יז- יח האירה פניך על עבדך הושיעני בחסדך ה' אל אבושה כי קראתיך יבושו רשעים וגו':

כי הנה שמעתי מפה קדוש אדמו"ר הרב המגיד זי"ע בהיותי אצלו במדינת וואלין פירוש על פסוק שם קמה יט רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם כי הנה העובד ה' באמת לאמיתו מהראוי שלא ירצה ויתאוה לשום דבר רק לעשות רצונו ית', ומהיכן בא לו להתפלל ולבקש רחמים מאתו ית' על עצמו או אפילו על אחרים לשנות ולהפך רצונו כביכול, ואם מחמת מדת רחמנותו לא יכול לסבול ולהתאפק מלבקש עליו רחמים הלא אנו מאמינים בני מאמינים שזה מדת הרחמנות הנטועה בלבו הכל השתלשלות מאתו ית' מעולם לעולם עד שנשתלשל לעולם החומרי הזה, והנה כל כללות מדת הרחמנות דהיינו כל שיעור שאפשר להכנס בסובלות כל כללות מן המדבר והחי שיש בעולם הזה הגשמי אם היה באפשרי להשיג ולהדמות שיהיה כל כללות המדה הזאת מה שבאפשרי להכנס בזה העולם שיהיה הכל באדם אחד אינו ערך ושיעור נגד רחמנותו ית' אפילו כמו ערך שיעור גרגיר חרדל נגד חללה של עולם, והנה רוב רבוא רבבות אלפים ק"ו בן בנו של ק"ו משהו מדת רחמנותו של אדם אחד פרטי ממש כלא נחשב נגד רחמנותו יתברך ואף על פי כן כך עלה מחשבה ורצונו יתברך ומי יבא בסוד ה', ואיך לא יבוש העובד ה' להתפלל על איזה דבר הגם שנכמרו רחמיו למאוד:

אך הענין הוא שהשי"ת מתאוה לתפלתן של צדיקים יבמות סד ע"א ע"כ מצמצם ומסתיר רחמנותו ועושה רצון להצדיק כדי שיעוררו עצמן באתערותא דלתתא להתפלל ולבקש רחמים מלפניו יתברך כבן המתחטא לפני אביו וזהו תענוגים ושעשועין לפניו יתברך ואין צריך להאריך, ומחמת הנ"ל מובן כי אין מלאו לבו של הצדיק לשנות רצונו יתברך הלא מקרא מלא הוא מלאכי ג' ו' אני ה' לא שניתי אבל האמת שאין זה שינוי כביכול שזה היה רצונו יתברך מתחלה, כמשל האב שרוצה ליתן איזה דבר יקר הערך לבנו החביב עליו ביותר מחמת רוב חכמתו אבל האב מצמצם ומחזיק את עצמו ומראה את עצמו לפני בנו הנ"ל כמו שאין רצונו ליתן לו בשום אופן כדי שבנו ירבה ויפציר אותנו למאוד עד שאין ביכלתו להתאפק ולהחזיק את עצמו וליתן לו וזהו מרוב קבלת תענוגים מהפצרתו אותו. והנמשל מובן ואין זה שינוי ח"ו כי כך היה רצונו מתחילה וזה פירוש רצון יראיו יעשה השי"ת עושה כדי שאת שועתם ישמע ויושיעם שהוא מתאוה לתפלתן, וגמרא ערוכה היא יבמות סד ע"א מפני מה היו אבותינו עקרים הגם שכבר הראה השי"ת לאדם הראשון דור ודור ודורשיו אלא שהקב"ה מתאוה וכו'.

והנה באמת חפצו ורצונו של הצדיק שיהיה עבודתו ודביקותו למעלה מזמניות דהיינו למעלה מהמדות כי שם לא יתערב זר כלל ועיקר ושם אין מחסור דבר כידוע, אבל כשהוא צריך לבקש רחמים על איזה דבר מענינים שתחת הזמן וחסרונותיו נק' בערך דביקות ירידה ממדרגתו אבל הכרחי הוא להצדיק מחמת שהשי"ת כביכול עושה לו רצונו כדי שיהיה אתערותא דלתתא וכו' מפני שמתאוה וכו', לזה ביקש דוד המלך ע"ה האירה פניך לשון פנימיות למעלה מזמניות על עבדך תמיד בכל עת ובכל רגע לבל יפסיק ממנו וחי בהם לעולם ברום המדריגות לבל יצטרך לירד תחת הזמניות. ואם נאמר ואיך אפשר זה כי לפעמים צריך לאתערותא דלתתא לזה ביקש הושיעני לזה שאוכל תמיד לחזות בנועם ה' כחסדך דהיינו ע"י חסדך שיהיה תמיד רק התפשטות חסדים גמורים בעולם הגשמי והחומרי הזה שלא יהיו נצרכים כלל לאתערותא וכו' לשנות איזה דבר, ואי משום דהקב"ה מתאוה לתפלתן וכו' עכ"פ אל אבושה כי קראתיך עפ"י מאמר רז"ל ברכות כ ע"א בשני דר"י וכו' ואילו ר' יהודה כד שליף חד מסאנא אתי מטרא דהיינו תיכף ומיד שאני קורא אותך תיכף תענני ואל אבושה כדי שלא אצטרך להתעכב באותו מדריגה רק מההכרחי ולחזור תיכף למקום שיצאנו משם כדי לחזות בנועם ה' כי זה כל חפצו וכל ישעו לדבק עצמו למעלה מזמניות:

וע"פ הנ"ל אפשר לומר ג"כ שזהו פירוש רצון יראיו יעשה דמשמעותו בהתגלות רצון יראיו בלבד מיד יעשה הקב"ה בקשת רצונו כעובדא דר"י דכד שליף וכו', ואח"כ אומר ואת שועתם ישמע, אבל על פי זה יובן דהיינו רצון הצדיק וחפצו שיהיה תמיד בדביקות למעלה יעשה השי"ת שממלא לו רצונו וחפצו שיהיה תמיד בדביקות למעלה כרצונו הגם שעל כל פנים צריך לירד מהמדריגה שלו כנ"ל אף על פי כן עושה וממלא לו רצונו בזה שאת שועתם ישמע ויושיעם, לא על ענין המבוקש שתחת זמניות רק התשועה נאמר על הצדיק העובד שיושיעם להצדיקים בזה ששומע ועונה להם מיד כדי שיוכל לחזור למקום אשר ה' שם בתחילה:

והנה ידוע דברי רז"ל ברכות נז ע"א אפילו ריקנים שבך מלאים מצות וכו' כי עכ"פ יש בפנימיותם נקודה מהתנוצצות אור אלקים, ומחמת זה יש לפעמים ירידה להצדיק בהתאחדותו והתכללותו עם כללות

ישראל הדבוקים בו דהיינו שיורד ממדרגתו ונתמעט שפע הארתו עד שלא ישאר כי אם נקודה מהחיות וההארה אלהות מחמת דביקותו והתכללותו עם כל המדריגות של כללות ישראל הדבקים עמו, וה' הוא בעזרו והוא הנותן לו כח ואומץ להתחזק ולעלות משם להר בית ה' עם כל הדבקים עמו בדביקות האמיתי ומחדש כנשר נעורים היינו אותם הריקנים המנוערים מאור האמת והתורה והיראה נמצא ירידה זו לצורך עליות כל החברים הדבקים עמו בה' אלקים. וזהו משלי לא טו ותקם בעוד לילה דהיינו ירידת והתמעטות האור כדי ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה המנוערים מאור התורה והיראה נותן להם חוק מלשון חקיקה שנחקק בפנימיותו ביתר שאת, וכל הנ"ל הרויחו אפילו קטנים ופחותי המדריגות בהתחברותם ודביקותם לעובדי השם יתברך באמת:

והנה כל פטופטי דתורה מעלי' והרשות נתונה לדבר כמו שמבואר במדרשי רז"ל עיין ירושלמי סוף ברכות . והנה אפשר שזהו מה שמצינו בזהו"ק ח"ג קסז ע"ב וז"ל זיווגא דהווא עלמא איתעביד איבא יתיר וכו' כד מתדבקין נשמתין דא בדא כו' ע"ש לשונו הקדוש וכן בז"ח בשעשועי דקב"ה עם צדיקייא ותאיבתיא באילין מילין דחדשין באורייתא לבתר אתתקנון דבר ונוקבא ואינון תמידין בהווא נועם ה' ומהווא משיכא דזיווגא ונהורא דחדוה דלהון עבדין פירין ואיבין לעלמא וע"ש לשונו הקדוש והטהור, דהנה ידוע זח"א רד ע"א דבאורייתא ברא קב"ה דהיינו באותיות התורה נבראו כל העולמות כולם ועיקר המה ישראל כמאמר רז"ל ויק"ר לו ד בשביל ישראל שנקראו ראשית, והנה כללות ישראל ואדם אחד פרטי חיותם מהתורה וכל מאורעותיהם ושינוי זמניהם ברוחניות ובגשמיות כל היותם וחיותם הוא מאותיות ודבורי התורה הקדושה כמבואר בדברי הרב האריז"ל:

והנה בהתקשרות הצדיק עם כללות ישראל מוכרח הוא לירד ממדריגתו דהיינו מדרגא לדרגא דהיינו שנתמעט הארתו רק לנקודה בערך מדריגת ריקנים שבך וכו', ובאתערותא דלתתא משם יראה פחיתותו וחסרונו במדריגה הלז מתחזק ומתעורר עצמו למאוד בעזר האלקים לעלות להר בית ה', ומעלה עמו כל המדריגות מנקודה ההיא שהיו בה ונתגדל הארתו ומדריגתו מעט מעט עד כי הגדיל לעלות בהר ה' הנקרא ההוא עלמא ר"ל שאינו מושג. נמצא מתחדשין מלין באורייתא דהיינו הנשמות שנתחדשו שעיקר היותם וחיותם הוא ממלין ותיבין דאורייתא. ומתחילה היה הארתו וחיותו מצומצם מאוד דהיינו באתכסיא באותיות ותיבות התורה ועכשיו ע"י הצדיק שהיה שנוין לטוב ביתר שאת נתחדשו דהיינו התגלות יותר. והנה כשהצדיק עלה למדריגתו וכל מדריגות הכללות עלו עמו מתגלה ה' אליו בפנימיות אורו ומקבץ לכל החיות והמדריגות ומרוב השמחה והשעשועין מתבטלים לנגדו יתברך כי שרגא בטיהרא וכו' דהיינו שבאין לבחינת אין שהבחינה הנ"ל מחברת כל הדברים אפילו הנגדיים. וזהו ומתדבקין דא בדא עבדין פירין ונהורין כנ"ל וזהו ותאובותי' באלן מלין דאתחדשו דהיינו החיות והנשמות שעיקר חיותן הוא מהתורה נתחדשו מתתקנין דכר ונוקבא כי הצדיק עם דביקות הכללות הוא בחינת משפיע ומקבל. ואינון חמאן ההוא נועם ה' ר"ל כל המדריגות הנ"ל. ומהווא משיכו דזיווגא ונהורא דלהון כנ"ל עבדו איבין כי נזדווגו יחד כל החיות ומתערבין ונארגים אורות קדושים וד"ל כי קצרתי מאוד בדברים כאלו וכבוד ה' הסתר דבר כו':

והנה באמת שקשה להצדיק מאוד לפרוש מחי החיים מנהירו עלאה וירד מטה מטה אבל זהו תאובתי' ושעשועין של השי"ת, וזהו שה"ש ב ה סמכוני באשישות הגם שכתוב בא' הוא באפשרי לומר כמו ע' דהיינו שהאור שבעששית אינו מאיר כל כך, רפדוני בתפוחים לשון וריח אפך כתפוחים שיש להם ריח טוב, לזה ביקש סמכוני עכ"פ בעששית או בתפוחים דהיינו המדריגה שאינה מאירה כ"כ או מדריגה שאין לה רק ריח אור האמת והיראה כדי שיהיה לי סמיכה משם מזה מעט הארה שיש במדרגות הנ"ל שאוכל אני להחזיק בכל לעלות אל מקום אשר היה אהלו בתחילה ולא ח"ו לירד יותר במקום שאין בו אפילו ריח אור תורה ויראה. וזהו סיומו של הפסוק שלמעלה יבושו רשעים ידמו לשאול דהיינו שאין בפנימיותם אור כלל ולא שום לחלוחית וריח אור האמת כי אם יבישות גמור כמו המלשינים והאפקורסים ידמו לשאול, וביקש שיאבדו במהרה מן העולם שלא יצטרך לילך למקום חושך ציה וכו' כלל וכלל כי באמת כסופא דיליה לחזות בנועם ה' לעולם:

והנה מחסדי השי"ת לבל ידח ממנו נדח נתן לנו את התורה"ק ע"י משה רבינו ע"ה להיות הוא כללות כל ישראל וכולם היו כלולים בו במקור חציבת נשמתם וחיותם וכן לכל הצדיקים שהיו מימות משה בכל דור ודור אשר היו כללות כל ישראל. וכאשר הצדיק יעלה במדריגות ומעלות יהיה עליה לכל נפשות ישראל שיוכלו גם הם לעלות מתנא לעילא עד מקום גבוה המקור והמעייין שעלו מכבר ע"י צדיק כללי, וכן הוא ג"כ טובת הצדיקים שבכל דור להיות כללות חיות ונשמות ישראל קשורים אליו וכלולים בו, כי אינו דומה מי שהוא רק לעצמו ומה שהכלי מוכן שלא יכול לקבל אור ה' ויאר לו עד סוף ההתקבלות שבאפשרו לסבול שלא יתבטל במציאות אינו ערך א' ממאה למשל נגד מה שיהיה כלי גדול מכללות ישראל שיוכל לקבל ולסבול אורות מצוחצחים עד אין שיעור כח הסובלות שלו ע"י גודל התחברותו והתכללותו עמהם. על כן צריך כל איש הישראלי להיות חזק אוד מאוד באמונתו כל חד וחד לפום שיעורא והכנת נקיות הכלי הוא הגוף שלו להאמין בה' ובתורה"ק והטהורה ובכל עובדי השי"ת באמת ותמים בכל כחו, ולהתקשר עמהן בתוכן נקודת חיות אחד אל אחד חברים יחד ויהיו לאחדים יחדיו יהיו תמים בודאי יתגלה עליהם כבוד ה' באור התורה והעבודה ואור היראה והאהבה לו לבדו יתברך:

והנה הצדיק העובד בדרגא הנ"ל להשי"ת נקרא בחינת בן החביב ויקר מאוד לפני ה' אבל מי שעבודתו הוא תחת הזמן נקרא בחינת עבד. וזהו שצעקה אל אלישע והנושה לשון שכחה כמו בראשית מא נא כי נשני, בא לקחת את שני בני יבינו מדעתם הרחבה כי עת לקצר, לו לעבדים היינו שיהיו בחינת עבד ולא בבחינת בן למעלה מזמניות כי שם אין שכחה כלל כידוע עיין זח"ב צב ע"ב, ויאמר לה מה יש לה בבית הפנימי שבתוך הגוף הנקרא בית אם יש איזה לחלוחית אור החכמה המחיה, והשיבה שאין לה כי אם אסוך שמן דהיינו מעט הארה מהחכמה הנקרא שמן זח"ג לד ע"א, ויאמר לך כלי מן החוץ מאת כל שכניכי דהיינו התחברות עם כל ישראל וכלים רקים אל תמעטי אפילו שנדמה שהם רקים מלאים הם מצות והארה, ובאת וסגרת וכו' ע"ד מיכה ו ח הצנע לכת עם וכו' ויצקת על כל הכלים האלה דהיינו שתוכל לסבול הארות גדולות רק שיש לך אסוך שמן מעט הברכה ישרה בה, והמלא תסיעי דהיינו מי שעל ידך נגבה לבו בדרכי ה' ע"פ עצתך והדבקותך עמו תסיעי ממחשבתך פירוש שלא תבא ח"ו לידי פניה לאמור בלבך אני העשרתי אותי, אבל לא ח"ו שיזוז ממחשבתך הטהורה אלא רק ממחשבת חוץ ח"ו, הם מגישים אליו עוד דהיינו תוספת התחברות אנשים חדשים ותהיה הברכה עוד מצויה שיוכל

לקבל עוד בסובלות מאור א"ס ב"ה עד ויאמר אליו אין עוד כלי ויעמוד השמן דהיינו שלא היה באפשרי לקבל יותר שלא יתבטל ממציאיות:

וז"ש משה רבינו ע"ה הרבה מצות נצטוו ישראל שאינן מתקיימין אלא בארץ דהיינו כי בכל המצוות הנהוגות בחו"ל כבר נתקשרו כל כללות ישראל בכל מצוה ומצוה לפי ערך קדושתה ועלייתה ורוממותה, והיה בטוח שבכל מצוה ומצוה כבר קשר לכל ישראל בשורשן של המצוות ואח"כ גם המה בעצמן היו יכולים לעלות עד המקום אשר היה חיותם שם ע"י שהתקשר עמהן בעת עשיית כל מצוה ומצוה, אבל מצוות החדשות הנהוגות בא"י שעדיין לא נצטוו עליהן לכן ביקש תקט"ו תפלות ואמר אכנס אני לא"י כדי שיתקיימו כולם ע"י פירוש שכל כללות ישראל יקיימו לעולם אלו המצוות ע"י האמנתם והתחברותם והתכללותם בו, וכשיעשה אלו המצוות שנצטוו בא"י יקשר אותם למעלה בשרשי כל המצוות ולא יפסוק מהם ומזרעם לעולם שגם המה יעלו בהר. ועתה בין יבינו את אשר לפניהם ועין בעין יראו ישרים ואוזן תבחן מילין וכשישימו לבם יאירו דברינו אלה אליהם. ידי פרושות השמים מאור פני מלך חיים ויאירו וישכילו כזהר הרקיע ומים הרבים לא יכלו לכבות כידודי אש האהבה ולפידי להבה להתפלל עליהם בכל עת תמיד עיני אל ה' שישאו ברכה מאת ה' ויתרומם קרנם ומזלם וישמור ה' את נפשם ומאודם ויסך ה' בעדם ובעד כל אשר להם מסביב עד כי ישובב נתיבות לשבת בטח בדד עין יעקב:

דברי או"נ ודש"ת מלב ונפש ומעתיר בעדם:

אברהם בלא"א מוהר"ר אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב ל"ג:

שנת תקנ"ג:

שלומים רבים לרבים וכן שלמים הנאהבים והנעימים רחימי דנפשאי ולבבי, הוותיקין ואנשי מעשה דמדינות רוסיא וסמיכותיהן בפולאניא:

אחד"ש בקריאה של חבה. קורא אני עליהם יחדיו יעמדו על הברכה והשלום. פתח פי ידבר שלום לי הארץ כי נעמה. ולדרים עליה היכל ה' המה ורב שלומם ת"ל ושלום ביתי וביחוד נכדי המופלא האברך. וביום חתונתו וביום שמחת לבו הייתי מזכירם לטובה ולברכה דאדם עדיפא מנייהו בהזכרה. ושם כולם נזכרים בזכירה אחת, אחת שאלתי מאת ה' יברכם, ורב שלום אהובי ידי"נ הרב המופלא מוה"ר משה בן הרב נ"ע. גם יתבשרו משלום ביאת המשולחים בצוותא בסימא, הרבנים המופלגים נ"י עם כל הנלווים אליהם עם כל תרומות הכסף. ומסורת היא בידנו משלוחי צבור כל הנדרים ונדבות איש מאת מכרו כמבואר בקבלות

אך בעוה"ר היוקר עלה שלישים על כולו יותר מדאשתקד ומצפים אנחנו לישועת ה' בפסח על התבואה. כי הסתיו עבר בגשם רצון ברכה ונדבה. וחכינו לה' המסתיר וגנוז בטובה:

אהובי אחי מה אהבתי אתכם כל היום היא שיחתי. ימלא ה' כל משאלותם ולי מה יקרו מאוד ריעכם לאל מה עצמו מעשיהם אספרם מחול ירבון, יריון מדשן ביתם בשנת בצורת לא נדאג, ולא אמיש מעשות פרי ותפלה על כל אשר דרשוני וחיו, מה יפה זכותם אף ארש"ם רעננה, וכל דבר מכתבם נחת"תי ואברכ"ם לה'. הנה משאלותם צורות ושמורות בלבי על כל דברי האגרת ודורשי רשימות בפנקס צופה הייתי ולבי ראה הרבה, והיו על לבי לזכרון לפני ה' תמיד, וזו שכרם הרבה מרובה מדה טובה לאלפי רבבה כיר"א:

והנה אשתקד הארכתי מענה אוהב שחרם מוסר בתורה שבכתב. עתה אקצרה בתוכחה מגולה ואהבה מוסתרת, ואמרת הסתר אסתיר למען יהיו בעיניהם כחדשים כי בבוא דברינו אלה כפעם בפעם והדברים עתיקים וקשה עתיקא וכו', וכמאמר רז"ל בירושלמי סוף ברכות אם ראית שנתיישנו דברי תורה בלבך וכו'. כי הלא בעזה"י אתם עמך רב רחומאי קדוש ה' המפורסם מו"ה שניאור זלמן אשר עיניכם רואות את מורכם משקה הרים מעליותיו מפרי מעשיו תשבע הארץ ופיו מפיך מרגליות, מה גם שמלא העולם מספרים קדושים חדשים גם ישנים ברוב דברים העומדים ברומו של עולם וקא מצווחין כולי יומא הוי כל צמא לכו, אין זה כ"א מחמת שנתיישן מאוד בעיניהם אור התורה הנקרא חובת הלבבות סתרי תורה שאין מגלין אלא ראשי פרקים לחכם ומבין בדעת להפוך בה ולהפוך בכל עת, שפכו לפניו יתברך לבבכם ולבקרים מתחדשין רבה אמונתו, ואם לא בהאי דרגא קאים עבים סתרו ומה יתרון לבעליו כ"א ראות עיניו וכו', וכל זמן שמזקינ תש כח אמונתו ויראתו והתורה קא מצווחת דברים ו והיו הדברים האלה וכו' על לבך שיהיו בכל יום כחדשים בעיני לבבו פס"ז שם ע"א, וזהו עיקר קבלת עול מלכות שמים שלימה לחדש בכל יום תמיד את הישן כאלו היום נתנה, ידע אינש בנפשיה שעה ראשונה שנתקרב לעבודת הבורא בתבערה מפני אור החדש שהאירו עיניו ולבבו באור האמת ככה יעשהו חדש כל הימים, ואין כל חדש כי אם לחדש כליותיו ועיני לבבו בדברים עתיקים ובהתחדש הישן חדש תוציא, וזהו דברי חז"ל אבות ב' י הוי זהיר בגחלתן שלא תכוה כי אחר כבוי האור לא נשאר כי אם טבע החשך יכסה אור ועיניו כבדו מזוקן ועמדו מלראות עד אשר לא יראה איש את אחיו:

ואבא בקיצור נמרץ לעורר ולחזק את האחדות אשר ראיתי שרבים מעמנו מבקשים בצמא לשתות מהדברים האלה הנאמר ונישנות באגרותיהם. והגם שהיה קשה בעיני לכתוב מטעם הנ"ל אעפ"כ מפני אל תמנע טוב וכו' משלי ג כז כמבואר בסבא זח"ב צח. עיי"ש ואשלש דברי, כי הנה מבואר כמה פעמים בזוה"ק ח"ג קכד. ות"ז ת"ע קל"א ע"ב בכל פקודא אית כללא דכל פקודין וכן בכל אות מתוה"ק נכללין כל אותיות התורה, וזהו ידוע ששרשי החיות של כלל ישראל הן המה מאותיות התורה ממילא כללות ישראל וחיותיהם מתנוצצים זה בזה, ואפשר שזה פירוש שבועות לט ע"א כל ישראל ערבים זה בזה פירוש שמעורבים אורותיהם וחיותיהם איש באחיו ומחמת זה מצוים ועומדים אנחנו בני ישראל במצות ואהבת לרעך כמוך ממש:

וז"פ תהלים ד ז רבים אומרים מי יראנו טוב, שיהיה כל אחד טוב רואי לראות חיותו וטובו ואורו הנכלל וגנוז בחבירו, וזה אי אפשר להיות כי אם ע"י נסה עלינו אור פניך ה' פירוש אור פנימית ה' המהוה כל הויות ולית אתר פנוי מיניה ועי"ז יכול לראות ולקבל כל טוב ע"י התגלות מדת חבירו הצפון ונכלל וגנוז בתוכו אור חיותן של עצמו, וזה ידוע שא"א להיות שום מחשבה בעולם מאיזה מדה שתהיה אם לא ע"י אותיות ונמצא הכסיל

ההולך במכת החושך מחמת הקנאה והתאוה והכבוד היפך מידת האהבה והיראה וכו' א"א לו לראות אותיות אור חיותו בחבירו, ומחמת הקנאה וכו' כנ"ל מכבה בעצמו אור חיותו הנכלל בחבירו ומסלף דרכו ואור נתיבתו שמזה יוכל להתחדש דברים עתיקין אצלו ממש כאלו היום ניתנה לו. וזהו פירוש במכת החושך לא ראו איש את אחיו פירוש אותיות שבאחיו מחמת שלא קמו איש מתחתיו שלשת הימים הנ"ל, אבל לכל בני ישראל היה אור במושבותם בכל מקומות אורות חיותם ומה גם שנתחדשו כנשר נעורם בכל מושבות ה':

כללא דמלתא הסתכלות פחיתות חבירו הם אותיות של עצמו שבחבירו המתנוצצים אליו וראות אור החיות שלו שבחבירו אינו יכול לראותו מחמת גלות החושך והעיורון, ואם גאל יגאל עיניו יראו ועפעפיו ישיירו נגדו וליהודים היתה אורה, וכן תהיה לנו ולכל ישראל אכי"ר:

דברי הדוש"ת ומעתיר בעדם נאום אברהם בלא"א מוהר"ר אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב ל"ד:

שנת תקנ"ד:

ואודיע נא [אתכם] את דברי אתכם בפסוק שמות יח טז כי יהיה להם דבר בא אלי וכו' כולו מקשה באו מבעי ליה, וכן ושפטתים והודעתים מבעי ליה כולם לשון רבים. אבל הם ז"ל אמרו רש"י שם הדבר בא אלי. והענין הוא כך, כי הנה בעצת יתרו נאמר שם פסוק כא אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת ושונאי בצע, ופירש רש"י ז"ל הצורך לכל אלו המעלות ובאנשי אמת דחק לפרש. אבל שרש דבר כללא הוא כי לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו עמוס ג ו, שכל המעשיות עוברים בעמק הבכא דרך איזה צדיק שיש לו בו התקשרות ע"ד ת"ת תקון ה' מים התחתונים בוכים גם אנן בעינן למהוי קדם מלכא, יען תתאה גבר ומשם יפרדו, לכן מקדים ברחמים דרך אותו צדיק להתברר אל האמת לשוב אל האחדות וזהו תקונו, כמאחז"ל יומא עה ע"א שהמן היה מברר עבד של מי הוא וכן בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון וכמוהו רבים להגיע הדבר לשרשו, והמן בזכות משה שנתברר על ידו, וזהו שהשיב משה ליתרו כי יבא אלי העם לדרוש אלקים, פירוש כי אם ליראה, שאינם צריכים למשפטים רבים מפני שכי יהיה להם דבר הדבר בא אלי וממילא מתברר, ועי"ז ושפטתי והודעתי ואיני צריך לשפוט אותם ולהודיע אותם כי ממילא

נשפט וידוע. ובכל זאת אמר יתרו כבוד ממך הדבר וכו', לכן הצורך גדול שיהיו אנשי אמת, כי כל שהוא איש אמת טפי עדיף על ידו מתברר האמת והאחדות:

וזהו ואלה המשפטים אשר תשים לפנים, פירוש לפני ולפנים אל הברור והאחדות, כי בלא"ה קשה להולמו אחד זכאי ואחד חייב, משא"כ בהתברר על השרש כולם שוים לטובה. ולכך נצטוינו על הפשרה, והם דברי המדרש שמ"ר ל. א לפסוק ואלה המשפטים הה"ד תהלים צט ד ועוז מלך משפט אהב אתה כוננת מישרים, שהיא הפשרה. אפילו משה הוצרך לשרי אלפים מאות ועשיריות, וכן בדוד עושה משפט וצדקה ארז"ל סנהדרין ו ע"ב משפט לזה וצדקה לזה, ומי כמוהו מורה:

לא כתבתי כל זה רק למען דעת דור דורשיו את כל הכבודה אשר עליהם, ולא לתורה צריך, שכל שחכמתו מרובה וכו' אבות פ"ג יז כמאמר איוב כח יב החכמה מאין תמצא התגלות מעט. וצריך להתבונן בעצמו לשוב אליו לבו לדעת את ה' בכל דרכיו, ואם אין בינה דעת מנין וחכמת מה להם. העתירו נא אל ה' תפלת הבינו, וגם אני כפיכם לאל להעתיך בעדם. כי הנה ספרים רבים ונכבדים שנתגלו טעמי תורה ויראה כטעם מן שנתהפך לכל טעמים שבעולם, הן כל אלה ידעתם וגם שמעתם וגם הנה נדרש מדרש חכמים ומלכם בראשם, הוא כבוד רב אחאי המפורסם האלקים כמ"ו שניאור ולמן שי'. הנה דברו אתם תמיד:

וודאי נכון הדבר מעם האלקים שלא לכתוב שום דבור תורה, אפילו אות אחת, פן תרבה עליהם, כי רבו כמו רבו. חי ה', אשר עמדתי לפני כבוד אדמו"ר צוק"ל היה מספיק לי כל דבור לזמן כביר, וכאז כן עתה כאלו היום נאמר. אבל כתבתי כל הנזכר להורות להם דרך צדיקים ילכו בה לטוב להם:

וגם כבוד הרב רחמאי הנ"ל, ידיד ה' ישכון לבטח עליו חופף עליו כל היום חבילי טרדין מן בני אנשא נצבים עליו מן בקר עד ערב, ויתקבצו אליו כל איש מצוק ומר נפש ואשר לו נושה, שואלין ודורשין מאתו כאשר ישאל איש וכו' בכל דבר קטון וגדול, והלא גם באורים אינם נשאלים אלא למלך, גם בנביאים גם בחלומות, לא כאלה חלק יעקב להטריח בדברים קטנים. ורבנן קשישאי לא עבדי הכי אפילו בצרכי רבים. בגמרא תענית כג ע"ב מעשה גבי חנן הנחבא הוי משדרי רבנן ינוקי דבי רב וכו', עוד שם כד אצל רב יהודא דבעו רבנן מרב כהנא שמעיה דנעשיה דליפוק לשוקא ונחזי מאי דאיכא בעלמא, ולא היו מודיעים בעצמם כי היכי דלא ליטרדיה. והרי אין עושין מצוות חבילות ברכות מט ע"א שלא יתבטלו ברובם, כ"ש חבילי טרדין:

גם בימי אדמו"ר צוק"ל לא ראיתי נוהגין כן באו אליו אנשים בלא שמוש כניסה ויציאה, ואם קדמו וכנסו לאיזה דבר גדול ממילא מפסיקין לתפלה, ובכל זאת היו נזהרים איך ומה לאמרו למען לא תכבד עליו. וכל המעשיות שמספרים מפני שנתקבצו יחד דרך ספור, הנדמה בעיניהם שהיה תמידין כפעם בפעם, אנכי היודע ועד שלא היה כי אם באקראי פעם בשנה או בשמיטה ולא מעשה בכל יום, כי לא נביא היום יקרא רואה מה למעלה מה למטה בטרדות ענינים שונים מכלה ימים ומבלה זמנים, הי תורה והי יראה. ממה נפשך מי זה האיש ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך אליו, אם לדבר יראה הלך נוגה לו, ואם לדבר

הרשות שהיה לו לבטוח בה' ולא בטח ויראת שדי יעזוב ע"פ ברכות ו ע"ב המעולה לכל כי באוריתא מתנהג עלמא, ותכלית תורה תשובה. הרי שבתשובה ויראה מתנהג העולם, והכל בידי יראת שמים:

ועתה בני שמור רגלך באשר תלך אל בית כבוד הרב חביבי הנ"ל שי' וקרוב לשמוע דברי אלקים חיים ויראת שמים, גם אנכי חלילה לי מחדול להתפלל אל ה' להטות לבבם אליו כ"א ליראה ותדעו להזהר עוד ויכלתם עמוד, גם אתם גם מלכם בראשם, שישון ושמחה ישיגו ארחות חיים, כיר"א:

מכתב ל"ה:

אחרי דרך מבוא השלום ונתתי את הברכה על אדמת קודש ה' לאורך ימים, ושובע שמחות את פניהם נעימות וידעתם היום יוצאים בחיפזון לא עת להאריך מפני הנחיצה ובמכתב כללות אחינו אנ"ש מבואר יפה כתרצה לכן יהיו דברי מועטים לפני אלקים, מחויק את המרובה מדה טובה:

ידיעה תחיה משלום הארץ ורב שלומי ת"ל עם כב"ב וכו', כבוד שד"ר המופלא הותיק מו"ה יעקב במ"ו אברהם סג"ל והנלוים אליו שלום הגיעו פה עיה"ק כ"ד כסליו לעת ערב חנוכה עם כל כתבי הקודש והפנקסים וזהב התנופה הכל בשלימות אין מחסור דבר, ואתפלל שתיים הודאה לשעבר ותפילה להבא בתוספת מרובה מדה טובה וברכה עד בלי די באר ודי עולה ממדבר מתנה טובה יש להם בבית גנזים גנזו למעלה היא העולה מעלה ומוריד מוליך ומביא רב טוב וחסד ה' מלאה הארץ דעה שופע ומשפיע קדושה וברכה והזכרה במקדש ה' כוננו, יבנו גם המה ממנו ישלח ה' עזרם מקודש, תעוז ידם ותרום ימינם, נאדר בקודש, עד עדי עד ונצדק בקודש:

ואשר שמו במכתבם כל תפילה וכל תחינה לישא בעדם רינה, הן כל ראיתי ואראה קריתי ואקרא, להביא קורא אחר קורא אל ה' בהזכרה ושם, זה דרכי תדיר ושאינו תדיר יראה כל זכורם את פני ה' לכל אשר שאלתם מעם ה' והיה ה' מבטחי מגודל אהבתי אתכם כל היום היא שיחתי אין שיחה אלא תפלה תמידין ומוספין כהלכתן:

והלכה למעשה רב הוא כבוד הרב רחמיא האלקי קדוש המפורסם כבוד מ"ו שניאור זלמן נ"י למען יכבד ה' שכבודו הוא כבוד המקום והיה כי יבא דבריו אליהם יכבדוהו למהר עשות דרכיו ומצוא חפציו בכדי למהר שולחו דבר, ומה גם כי שליח אחד עושה שליחותו בריחוק מקום כל הגבול לבדו באין משען ומשענה ועבר הגבול ונסב הולך וסובב הגלגל חוזר הולך ושוב באין מנוח ודאי לבו בל עמו ושחק ורגז ואין נחת משא"כ איש על מקומו בשלום, לכן יראו כל חכמי לב להניח דעתו ולקבלו בשתי ידיים ולמהר ויחיש

מסעוהו יען וביען שלוחא דרבנן הוא כמותו ולמען הניח לו מעצבו ומרוגזו ולמען עידן ועידנין יפלג עידן ויוכל עשוהו לבדו:

ואשר נשתנו סדרי מכתבי מלסיים בדברי מוסרים במועצות ודעת, הנה קדמוניות התבוננתי ומעולם לא נצרכה כי רב לכם דברי רב חביבא שיחי' אשר הליכות עולם לו, ומעולם לא נתנו לכתוב כ"א מרוב אהבתי אליהם לא יכולתי להתאפק מדברים שבלבי כי בתוונא דליבאי יתבי, אך עתה אין הזמן גרמא, בעז"ה עוד ידי נטויה בעוד חזון למועד עת להאריך גם אשובה אראה להשיב לכל שואל כענין בעזרת השם על כל דבר ודבר שהגיעני ויגיע וכל מבוקשי נפשם קשורה בנפשי תברכם סלה ה':

הדש"ת ומעתיר בעדם מלו"נ נאום אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב ל"ו:

שנת תקנ"ו:

אהוביי אחיי ורעיי אשר כנפשי ראו מה חיבתכם לפני. ושמתי אני את פני על כל דרכיהם ועקבותיהם על משכנות הרועים הן על כפים חקותי על כל פרטיהם ועניניהם חדשים גם ישנים צפנתי וכולם רשומים אצלי בשמותם לתולדותם וכי יהיה להם דבר בא אלי חלילה לי מחדול להתפלל והיה לזכרון תמיד:

גם עתה חשבתי לטובה שלא לכתוב עוד פרטי הקבלות כת"י ממש כי נלאתי נשוא ככה לעיכובא וביטול תורה ותפילה. גם עתה היה עלי לטורח גדול זמן זמנים טובא ועיכוב השליח עד שגמרתי הלא טוב לקרות מכתב מבוקשם מלפני ה' פעמיים ושלוש מלבלות זמן על הכתיבה, ומה בצע בכתבי בעצמי אין זה אלא כי היכא דלסמכיה דעתם כשם שהוא נכתב הוא נקרא הנה לזאת גדולה הבטחה להיות עיני פקיהא ולבבם אל ירך למקרא ודאי צריך לברך איש אשר כברכתו בהזכרה ושם לכל חפצם הרשום, וכן בכל כתבי היחידים ואגרותיהם אם אשיב או לא אשיב יהיה לבו בטוח שבודאי הכל בכתב מיד ה' עלי אשכיל להתבונן בכל דבר דיבור ולראות כל תמונה אחת דברתי ולא אשנה, ואדרבא לכשאפנה מן הכתיבה אשנה ואשלוש את כל חפצם אשר שאלו שהזמן גרמא היה עתה מול האלקים כי ידי כבדה לשום את כל משא הכתיבה עלי כמקדם כי אם את משא דבר ה' לאמור בהר אלקים יראה צורך הדיוט וצורך גבוה ויגבה לבם בדרכי ה' יחזיק במעוזם יעשה שלום:

אהוביי אחיי ורעיי בני אל חי חדשים גם ישנים, הלא הבינותם מוסדות הארץ על מה עומדת מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה טועמיה חיים זכו מטעם המלך מלכו של עולם, לא נאמר אלא לעושי מעשה

הצדקה שלום ראה ראיתי מה המעשה הזה מעשה ה' כי נורא הוא ברוב רחמיו וחסדיו סומך נופלים וזוקף קטן וגדול לקשרו ולענדו ולאחוז בידו ולעלות להר אלקים חיים והחיות רצוא ברצי כסף תבואנה בהיכל מלך להכינו ולסעדו כי יפול לא יוטל כי ה' סומך ידו מיום ליום ומחודש לחודש. ואעפ"י שיתמהמה חכה לו ויהיו ידיו אמונה לנטוע שמים וליסוד ארץ והארץ לעולם עומדת עמוד האמונה אבן השואבת ומושכת חיזוק האמונה. ומה גם האידנא ליתן לן סמוכין מן התורה כ"כ סמכו ענין לו במ"ע שהזמן גרמא להתקשר בקשר של קיימא בנקודת ארה"ק אבן שתיה להיות מבני עליה אשרי המחכה ויגיע יום ליום יביע וזרח והופיע מהר הקודש. ואשרי המחכה המחקה חוק ולא יעבור לעבודת הקודש מובטח לו שיהיה ידיו אמונה ויושרש בשרשה וידיו תביאנו ותטעינו בנטיעה של מצוה ועשיתם הטוב והישר וכל המקיימה מעוני סופו לקיימה מעושר כיר"א:

והנה עמכם רב חביבי הרב הנ' קדוש ה' מכובד איש אלקי כבוד מ' שניאור זלמן שי' משכן קרוי מקדש וה' שוכן בציון המצוין אנן מהכא ואיהו מהתם דעתינו עליכם לעורר עליכם רחמים מרובים וחסדים טובים אליכם ויאיר להם ויאמרו עיני שכלם ביאת אורה וטהר גברא. ובכל אשר אמרנו אליכם תשמרו להרגיל א"ע בסוד האמונה להיות ניזון מזיו השכינה בהתקשרות עם כבוד רב חביבי הנז' ועמנו. והכל הולך אחר המחשבה כי זה כל האדם. ומי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו ותקח אזניו שמץ מנהו אל יהי למשא כבד על כבוד הרב הנ"ל להתראות עמו כפעם בפעם כאשר ההרגל נעשה טבע בלא יועיל, ודי להם לקבוליה אפיה פעם אחת בשנה ושנתים, ומרחוק ה' נראה להם עפ"י התקשרות המחשבה בכל אשר ישאלו מאתו ית':

ואל יפלא בעיניהם כי כבוד רב חביבי מקרב לקצתם ומתאחד עמהם להשיאם עצה ההוגנת להם כי זו הוא העצה היעוצה לקרב את החדשים אשר מקרוב יבואו ומדלת העם אשר אינם כל כך בני תורה, כי אי אפשר בלאו הכי והחכמה מאין תמצא להם אם לא ע"י הנהגה זו בכל המעשים הנעשים תחת השמש חנוך לנער על פי דרכו ולפי שכלו יהולל איש. אבל מי שעבר ושנה פרקו או ראה או ידע או שמע לא זו הדרך ולא זו האור כ"א אורח צדיקים כאור נוגה להם ויראה להם. ולשומע ינעם בנעימות בימינו נצח דרכיו דרכי נועם וכל נתיבותיו שלום:

זאת אשיב אל לבי להשיב מפני הכבוד לכל שואל ומבקש לשכון כבוד בארץ הקדושה, מודעה רבה לידע ולהודיע את הארץ מה היא. ארז"ל במדרש שוחר טוב בפסוק תהלים פה ב רצית ה' ארצך וכו' הקב"ה הופך ומהפך ומסתכל ונותן עיניו ביה עד שתרצה את מעשיה. הנה כמה הפוכים וגלגולים ומאורעות עידן ועידנין יחלפו על כל אחד מבאי הארץ עד כי מתדיר ליה בה ורצה את אבניה ואת עפרה יחונן ואוהב חורבות שבא"י מפלטין שבחו"ל ופת חריבה וכו' כיוצא בהם. ולא לקלים המרוץ לא יום ולא יומים לא חודש ולא שנה כי אם ברבות השנים עד יעברו ימי הקליטה קולטתו בחיים במקלט ישב עולם לפני אלקים, כמו שכתוב תהלים פז ה איש ואיש יולד בה רצה לומר כל הבא אל הקודש צריך מחדש עיבור ויניקה וקטנות וכו' עד פנים בפנים יראה פני הארץ ונפשו קשורה בנפשה. הנה כי כן מאן דאתי ואייתי תלמודו בידו במה שהורגל כל אחד ואחד לפי מדותיו לא מתדר ליה בתחילה בכאן, ממש דעתו מטורפת עליו טרוף יטרף באין פנות אל המנוחה ואל הנחלה יעלה השמים ירד תהומות כאניה המטורפת בים

ומטריד את אחרים בענייניו ובמעשיו והנהגותיו הי תורה והי מצוה מה דהוה לא הוה, עד ישים תהלה בארץ והשי"ת מראה לו פנים אז ישקוט וינוח לו והוא דבר שאין לו קצבה אורך הזמן ואיך וכמה ומתי לכל אחד לפי עניינו ולפי מעשיו ולפי שורש נשמתו:

אשר על כן הבא לגשת אל הקודש פנימה יזמין עצמו לכל האמור ויבחין בנפשו אשר לו כח לעמוד בכל אלה דלא לגזזו אודניה מיניה וישער בעצמו שעל כל פנים רוב מדותיו מתוקנים והוא ימשול בם אז ילך לבטח דרכו בעצת גדולי העצה אשר עמהם והשומע ישכון בטח ושאנן. ואברהם עודנו עומד לפני ה' שפתי תפתח פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון אמן יאמר ה':

מכתב ל"ז:

שנת תקנ"ז:

אהובי אחי ורעי בני אל חי אל אחד אב אחד לכולם, מקום אחד הפשוט נתפשטו כולם בכלים מכלים שונים ובהפשט המלבוש ישאר הפשוט אחד אחוז בחבלי עבותות האהבה ולמען האחוה וריעות אדברה נא. האומנם הלא כבר כתבתי שלשים שלא אכתוב עוד להבין ולהורות, רק בהאי שתא ראיתי דמעות העשוקים ותלמידיהם מגדולי הצדיקים אשר לא שמשו כל צרכן ולא נזהרו בגחלתן ונכוו שריפה גדולה שריפת הנפש והגוף קיים. ובעוה"ר תועים מדברי אלקים חיים, כל אחד לקח עצמו לצד אחר נעו מעגלותיהם לא ידעו הבין דברי רבן באין מבין כי מפני הרעה אשר בלבם נאספו ונטבעו בעומקא, אזיל חיורא ואתי סומקא יעלו שמים במחשבותם ובאמת ירדו תהומות ועל אלו אמרו מתריעין מיד בצעקה גדולה ומרת נפש ווי כולי האי ואולי כי נגע עד הנפש:

אשר על כן חרדתי עליהם את כל החרדה הזאת פן ואולי ח"ו תקראנה אותם כאלה, לבנות מגדל בשכל נבדל פן יפתה לבבכם וסרתם מכוונת האמונה והאמת. שכל הדברים הנוגעים ברומו של עולם הכל למקום אחד הולך הוא הסובב אל נקודה אחת הן יראת ה' היא חכמה, מה שאין כן איפכא לא לחכמים לחם שהוא עיקר היראה והאמונה, כי היראה היא פנימיות ותוכניות נקודה שכל הגלגל הסובב חוזר עליה וכל העולמות נבנו עליה הוא השכל הראשון והוא האחרון. ולהיות הנקודה הזאת שלא לזוז ממנה צונו ה' הלכה למעשה ע"פ התורה אמונת חכמים בל תסור מאמונה אז תצליח ותשכיל ותורך נוראות ימינה. מה שאין כן התורה והשכליים לבדם מבלי יראה קודמת המה נבדלים כלים ומכלים הבעלים, כי נקודת היראה היא סוף המעשה במחשבה תחלה, עולים ויורדים בה מקור הברכות וטוב הגנוז, משא"כ בנין השכל לבדו בלי יראה קודמת הסובבה עמוק עמוק מי ימצא אע"פ שכולו טוב דינין מתערין כי התפשטות השכל לאין קץ שם לחושך נחשך כידוע:

אשר על כן לא נהירין לי שבילין דרקיע שנדפסו והנם בכתובים מקדושי עליון נבג"מ שכל דבריהם כגחלי אש עומדים ברומו של עולם ולא כל מוחא סביל דא הדא הוא דכתיב לבעלי נשמה קדושה או להעובדים מאהבה שכבר יצאו מן הטבע, כי לא כל הרוצה ליטול את השם יטול טל של תחייה וחיים שאם לא זכה נעשה לו סם המות ר"ל, והן עתה יד הכל ממשמשין בתשמישי קדושה לתורה ולתעודה ולעשות להם כוונות כי יפול הנופל ממנה שאם לא זכה מסתכן ומי יאמר זכיתי לבי טהרתי אל בינתו השען ח"ו. כי השכל נבזה לפי זיכוך החומר והנפש. וכפי מה שהוא מוכן כן מושך את השכל אליו. מה שאין כן האמונה והיראה מזככות החומר ומטהרות את הנפש להאיר בנר מצוה ותורה אור עולם ואוצר ה' יבוא. הנה לדעתי הייתי מקבץ כל ספה"ק המפוזרים בידי המתחילים ויהיו גנוזים תחת ידי זכי הנפש ומהם ילמדו המתחילים מעט מעט לפי שכלם אחר הכנה דרבה מדאגה פן תרבה עליהם חיות השכל מחשבת הגוף שאינו מן המוכן לקבל וממשיך את השכל אחריו החוצה ח"ו, אשר כל באיה לא ישובון רח"ל:

והנה אנכי ורעי בהיותנו אצל אדמו"ר הרב המגיד ממעזריטש נ"ע היינו מסתפקים בדבר אחד זמן רב כי אם לא באנו לשמוע אלא דיבור אחד זה דיינו. והיינו שומרים אותו בקדושה ובטהרה עד עת בא דיבור שנית. כמש"כ משלי כה טז דבש מצאת אכול דיך פן וגו' ומאמר חז"ל ברכות לב ע"ב מתוך שחסידיהם היו תורתם היתה משתמרת שהיו שומרים את הדבר כי לא היו תורתם אומנתם כ"א רשב"י וחביריו והרבה עשו וכו' ולא עלתה בידם שם לה ע"ב. כללא דמילתא עיקר האמונה דהיראה הוא מקור הברכות והטוב הגנוז וכל השכליים ומקור השכליים הוא מקור הדינים רח"ל לכן שומר נפשו ירחק מהם וירחק מהם:

אהובי אחי ורעי הנה מלאתי מילין הציקתני רוח בטני אלמלא כל הימים דיו אין די באר למלת עט סופר מאריך עד הלום ראיתי אחרי רואי חדשים מקרוב באו לשכון כבוד בארצנו והן המה המפורסמים במקומם ומחזיקים בעצמם כי אנשי מופת המה וחכמים הם בעיניהם ומשתמשין בבת קול דברי אלקים חיים תולין עצמם באילן גדול האר"י ז"ל ורשב"י וריב"ש נ"ע. ומתעטפים בטלית שאינה שלהם בעלי ראתן שרץ במוחם עיי' כתובות עז ע"ב בונין בתים על יסוד רעוע לא ידעו ולא יבינו בחשיכה יתהלכו וביראת ה' מאסו וחכמת מה להם ומחשבתם ניכרת מתוך מעשיהם מעשים אשר לא יעשו. ובעזרה"ש ארץ ישראל טהורה ומקוואתה טהורה. מקיאה וגועלת גיעולי השם מפרסמת את החנפים כי לא לפניו יתברך חנף יבוא בבל יראה וימצא והרי הוא כמבוער וכמי שאינו:

ועל אשר ראיתי אני את המראה נתתי את לבי עליכם ועל בניכם ברוכים אתם לה' כי חיישינן לתקלה מדאגה מדבר פן יפגעו בכם מרי נפש כי מרים המה, ומדברים גדולות ונוראות כעומדים ברומו של עולם ובחלקלקות לשון ציד כמצודה שאין בה דגים כי תאוה היא לעינים לבקש גדולות ונפלאות והיא מכה המתהלכת דלמא ח"ו משכי אבתריהו וירדו חיים שאולה כבלע רשע צדיק ולא נודע כי באו אל קרבנה שוחט מבפנים ומעלים מבחוץ תם ורשע הוא מכלה:

ע"כ מצוה וחובה עלי להזהיר זהיר נצוץ לכל עובר באזהרה גדולה ונוראה לכל אשר יראת ה' נוגעת בלבו שמעו ותחי נפשכם. ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו כן הן הדברים עתיקים יוצאים מפה הרה"ק

מו"ה מנחם מענדל נ"ע שכתב אליכם כזאת ועוד אחרת עיין לעיל מכתב ד כי ביותר צריך לזרז במדינתם שמשובשת בגסו"ת. על כן הענין אין צו אלא לשון זירוז למעט בשכליים נסתרים כי עבים סתר למו ושכליים הם סיבה לנר טרם יכבה ח"ו כי לא דבר ריק הוא ואם ריק מכם כי אחרי טהרת הלב הן הן הדברים, ומרוב האהבה חפצתי צדקם כדכתיב קהלת ז כט אשר עשה האלקים את האדם ישר גו' כי קודם החטא של אדם הראשון היה בבחינת תם כמש"כ בראשית כה כז ביעקב שהיה איקונו של אדם הראשון ב"ב נ"ח ויעקב איש תם, זוהי האמונה הגדולה כאמור שהיא למעלה מן השכל ואחר החטא נפל בשכליים רבים כמש"כ בראשית כה כז ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים יודעי טוב ורע גו' ותפקחנה עיני שניהם וידעו גו', כי התחלת הרע היא מן השכל דמיניה דינין מתערין:

ומרגלא בפומייהו דצדיקייא שיחת חולין על פ' ויקרא כא ט ובת איש כהן כי תחל לזנות כי ההתחלה שהיא השכל ממנו נמשך הזנות, וכמה נאבדו ונתפקרו מן השכליים. ודור המדבר שהיה דור דיעה לא היו כי אם חכמים ידועים ונבונים לא אשכח כי פחדו ורהו להתבונן בבינה יתירה וכמעט רגע הכריעו בדעת ישרה הוא קו היושר המכריע ועמדו רגליהם על האמונה הגדולה כאמור שהיא למעלה מן השכל, הנה כי כן היא דרך האמונה. כי המאמין לא יחוש לשום דבר שאין אחר האמונה כלום כיון שהוא מאמין בו יתברך כי הוא הבורא ומאתו תורה, וזאת תורת האדם בנפשו היא שלא לסור מאחרי הבוית"ש ובו תדבק נפשו, אבל מפני החומר הסובבו ומושכו אילך ואילך פונה לכל הצדדין חוזר וניעור ומפרק כל אחר יד להתבונן בבינה לכל צד ופינה להעמיד האמונה על כנה אז ידע דעת ה' והשיב אל לבבו נאמן כי הדעת הנאמן באמונה שהיא למעלה מהשכל היא הקו היושר המכריע. אשר ע"כ נקראו דור דיעה לא רצו להתמהמה בבינה כי אם לאמונה יקראו והקדימו נעשה לנשמע כמו שארז"ל שבת פח ע"א מי גילה לבני רז זה כו', ומן העשייה יגיע אל השמיעה מנר מצוה אל תורה אור, כי אחרי שיזדכך החומר והצורה מן היראה אז יראו אור בהיר בשחקים, וכמו שארז"ל מכות כז ע"ב רצה הקב"ה לזכות את ישראל שיזדככו מאוד לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שהיה הקב"ה חושש שלא ילכו אחרי שכליים הנבדלים ויתמשכו אחרי הרע ח"ו לכך הרבה להם תו"מ ועשה להם משמרת למשמרת:

וחז"ל הזהירו ג"כ מאוד מפחד הנ"ל שאם יעלה על לב אדם איזה שכל שיהיה יבחין מאיזה צד הוא אם מטוב או מרע. אל זה יביט אם זה השכל נגד שום גדר ומשמרת או אפילו נגד איזה מנהג כשר של ישראל הקבוע על פי קצת איזה גדולי הדור אז יברח ממנו כבורח מן האש הגדולה כי בודאי ישרף, אבל אם יראה שזה השכל הוא לברר ולהחזיק ולצרוף זה הגדר לעשותו בהשכל ומועצות ודעת טוב עין הוא יבורך:

אף גם זאת מצווה ועומד מפה הרה"ק מו"ה מנחם מענדל נ"ע שכתב אליהם שהתחלת העבודה בכל יום היא מענייני יראת העונש והוא צורך גדול ממנו הוא מתחיל ואחרי ראותו שהוא שלם ביראת העונש ממנה יעלה ליראת הרוממות ולאהבה אמיתית וכל אשר ישליך אחרי גיוו יראת העונש לא ימלט מליפול לבאר שחת כי התוה"ק שלימה ניתנה לא תחסר כל בה, וכל דבר ודבר צריך לחבירו אם יפול האחד חסר ואתא חסר לא יוכל להמנות. וחז"ל שאמרו אבות ג ג אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב כו' כל זה הודיעו לנו התכלית האמיתי. אבל הדרך שיבוא אל התכלית לא יפלא כל דבר מקטן ועד גדול. וכן מאמר רז"ל פסחים ח ע"א הנותן סלע לעני בשביל וכו' ה"ז צדיק גמור ממנה הוא מתחיל ומסיים לעשות האמת מפני שהוא

אמת, ובכ"י ובכל עת ובכל שעה הצריכו לעמוד על הכל מהשכל הקטן עד השכל הגדול זה עוזר לזה וזה עוזר לזה. ולשומע יונעם ה' עליהם ומעשה ידיהם יכונן ובא לציון גואל ברנה:

דברי המקושר אליהם בקשרי עבותות האהבה, ומעתיר אל ה' בעדם שיעלו מעלה מעלה נאום אברהם בלא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב ל"ח:

שנת תקנ"ח:

אחרי ד"ש מחזיק ברכה ארוכה בפתחה וחתימה אמת שמו של הקב"ה יתבשרו שלום הכל בדבר אחד בארץ:

והנה את קולם שמענו קול הבערה לחלק קטיגוריא בין ת"ח, דברי ריבות וימררו ורובו ויתגודדו אגודות אגודות. והמה יחמרו חומרא דאתי לידי קולא, כל אחד רואה חובתו של חברו ואין אדם רואה נגעי עצמו, אף הוא היה מתכוין לשם שמים זה יאמר לה' אני ובשם ישראל יכנה, ואינו רואה חוב לעצמו אולי משגה הוא, והאי תיגרא דמיא לבידקא וכו' כיון דרווח וכו' ע"פ סנהדרין ז ע"ב ויוסיפו עוד שנוא, ומי יודע מה ילד יום. צר לי עליכם בני ה' ירחם עליכם, כמבואר בזוהר ח"ב קצ ע"ב דאמר ר' אבא כל אלין חבריאי דלא רחמין אלין לאלין וכו' כל חבריא ביומי דר"ש רחימו דנפשא ורוחא הוא בינהון ובגין כך בדרא דר"ש באתגליא הוה, דהוא אמר ר"ש כל חבריא דלא רחמין אילון לאילון גרמין דלא למיהך באורח מישור, ועוד דעבדין פגימו בה דהא אורייתא רחימו ואחווה וקשוט אית בה אברהם רחים ליצחק יצחק רחים לאברהם וכו', חבריאי כהאי דוגמא איצטריכו למיהוי. חוששני פן עצת הבעל דבר ותחבולותיו הוא לעקור נטוע ולשרש ישרם למט"ע כלפי חסד הרה"ק מוה"ר מנחם מענדיל נ"ע. וגם נצר מטעי נטע שעשועים. והיו עיני ולבי שם כל הימים:

כל מילי דרבנן אסמכינהו אלאו דלא תסור מדברי הרב ח"ו. כי בכלל דברינו דבריו ושם נפשו בכפו ממש להאיר להם אורח צדיקים כאור נוגה. ועתה שלא להחזיר את העולם ח"ו לתוהו מה אעשה לכם בני ואחי, אני אל אלקים אקרא וה' יושיעני, ימין ה' רוממה ימין ה' יעשה שלום בפמליא של מעלה ושל מטה, ובין התלמידים העוסקים לשמה לעוסקים שלא לשמה, אנכי לה' אנכי על משמרת אעמודה עוג עוגה ואיני זז מתוכה עד כי יבוא שלום באמת ובאמונה שלום והשקט:

והנה נראין הדברים אישתא דגרמ"י הוא גבהות הלב לבקש גדולות ונפלאות ממנו, נתן עיניו למעלה ולבו למטה וממטה לנחש ומשם יפרד. כאשר בעיני ראיתי כמוהו לב נוער נחתא ממאי דקמן. חדשים מקרוב באו לפה עיה"ק תלמידים שלא שמשו כל צרכם חכמים בעיניהם כל רז לא אניס להו ובלשון חסידים יתקדשו, קורא אני עליהם ירמיה ב ז ותבואו ותטמאו את ארצי, כבר הרחבתי בביאורי לשעבר בכתבי שנה דאשתקד, כדי להקורא בו להיות משם ידיעתו, ובאמת אמרו זהיר אנכי מלהיות משתעי בלשון חכמה כי בזמן הזה בעוה"ר חכמות בחוץ תרונה וברחובות תתן קולה, כמאמר בזוהר ח"ב קעו ע"א ביומי קדמאי הוה בר נש אמר לחבריה אימא לי מילי חדא דאורייתא וטול מנה כסף השתא אמר בר נש לחבריה טול מנה כסף ואשתדל באורייתא, ולית מאן דאשגח ביה. ואנן כי השתא בעוה"ר יתמי דיתמי יאמר בר נש לחבריה טול מנה כסף ואימא לך מלה דאורייתא משום דלא אתיישב ברוחיה, ולא הוה מהימנא ההיא מלה דשמע, אזיל בגויה כחזרא במיא עד דרמי ליה לבר כמבואר בזוהר פ' נשא קכח ע"א :

ולעת כזאת אשרי מי שישים עצמו אילם אפילו לדבר תורה. כמאמר רז"ל ברכות סג ע"א בשעת המפזרים כנס. אבל מצוה עלי וחובה להיות צווח ככרוכיא בקול רעש גדול ולא יסף להזכירם לחיים ולשלום אמיתי. ולא באתי אלא כמזהיר הגדולים על הקטנים וכש"כ הקטנים על הגדולים, כל חד מינייהו יכריח את עצמו לבקש שלום ביניהם, אל תזכרו ראשונים וקדמונים אל תתבוננו. ואנכי כי הזהרתי אתכם במי ששיכן שמו במקום קדוש הזה. ובכח קדושת הארץ ובכח התנאים והאמוראים הקדושים ע"ה אשר בה, ראה אנכי נותן לפניכם את החיים, ואת טוב הארץ תאכלו אם ישמעו ואם יחדלו, רגזו ואל תחטאו בילדי העברים זה ה' יחזיק במעוזם יעשה שלום בעולם. כמאמר בזוה"ק ח"ג נט ע"ב ואתון חברייה דהכא כמה דהויתון בחביבותא ברחימותא מקדמת דנא הכי נמי מכאן ולהלאה לא תהפרשת דא מן דא עד דקוב"ה יחדי עמכון ויקרי עלייכו [וכו'] שלמא בעלמא:

ודעבדין לגרמייהו הוא דעבדין. ואין התורה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כמדבר נדרים נה ע"ב גם אמרו ז"ל סוטה כא ע"ב במי שמשים עצמו כאין, וזו היא שימת אי"ן שמשים עצמו כהפקר ומדבר ושיריים וצוותא בעלמא לברואיו ית"ש, שכל מה שברא הקב"ה הכל הוא התגלותו יתברך, וכש"כ איש מאנשי אמת יקרא אפי שכינתא המקבל פניו ובטיל לגביה דלית ליה מגרמיה כלום מבשרתו לכלי מוכשר לקבל רוב השפעות. וכמאמר קהלת ג כ הכל היה מן העפר והתורה אמרה שמות לד כט ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. משא"כ הנקרא בגדולות לא בשמים הוא, ושמי השמים לא יכללוהו, והוא באמת בעל קנאה ושנאה ותחבולות וסופו יורש גיהנם. ובזוה"ק ח"ב קנח ע"א אמרו מאן דאתדבק בה לתתא איהי מסלקא ליה לעילא ומאן דבעי לאסתלקא עלה [וכו'] איהי משפילתו לתתא מינה:

ובגין דיעקב אשתמודע בה אוליף לה לבנוהי ומני דלא יבקשון לסלקא לדרגא לעיל מינה. וכל הדברים האלה המה כל כתבי הקודש מהרב המנוח מוה"ר מנחם מענדל זללה"ה. ומאשר כתבתי להם שלשים הכל אל מקום אחד הולך. הפוך בה והפוך בה דכולא בה ומינה לא תזוע. כי מפני היותו כאין מובטל לכל התגלותו יתברך הכל מאמצין את כוחו ומאירין עליו אור פני מלך חיים עד שאינו תופס מקום. כי אם אין אני כאן הכל כאן. אז תתענג על ד' וכמאמר קהלת שם והכל שב אל העפר. שאין תענוג אלא בשבו לשורשו ומן התענוג ההוא נמשך אהבה ואחוה ושלום וריעות. מהרה ישמע אכי"ר:

נאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב ל"ט:

שנת תקס"ה:

לאהובי ידידי נאמן רוחי המופלג השד"ר כבוד מו"ה מאיר ני"ו יהי שמו לעולם כן יהי רצון אמן:

הן אמת מכתבו נועם קריתי ושניתי ועיינתי על כל דבריו הנאמרים באמת. כן הראני ה' בכל דרכיהם השכילו בעזה"ש, וה' גמר בעדם והסכים על ידם לחדש דבר ביסוד מוסד מחדש על נכון בל תמוט וכו', אנא הכא קאימנא בקודש. חזק ואמץ לבו באמת ה' לעולם תעמוד. ובטחוני בה' שכל מי שיזכה במצוה זו כתיקונה בל ידח ממנו נדח ח"ו ושכר מצוה גוררת מצוה להיות מוחזקת בידי עושיה באמונה:

ועתה אהובי ידידי חזק ואמץ בה' עמך גבור החיל לחזק ולאמץ לבב חדשים גם ישנים הבאים לעזרתנו ברוב אהבה וחיבת הקודש, ה' עמם להאיר להם בנר מצוה זו כי רבה היא, מוסיף והולך ואור ביתר שאת וביתר עוז ותעצומות לאלקים חיים, עד אשר מפרי מעשיהם תשבע הארץ חיים עד העולם, והיה מעשה הצדקה שלום:

כ"ד רחמו לנצח נאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב מ':

נת תקס"ה:

דרשתי את ה' שלום מארץ החיים ושלום על ישראל אחינו אנשי מדינתנו אנשי רוסיא וסמיכותיהם המקשיבים לקול דברי אלקים חיים ושלום לכם אל תיראו, אלקי אבותיכם יתן לכם לב לדעת ולהבין ולשמוע דבר ה' מארץ החיים כי הוא חייכם ואורך ימיכם למען ירבו ימיכם וימי בניכם כדכתיב דברים יא כא על האדמה אשר יהיה עינם ולבם שם בכל תשוקת נפשם ולבם דורשים טובה מימים ימימה. בקשו שלום ואמת מארץ החיים עד העולם:

דבר שלום ואמת מארץ אשר ה' דורש מכלל דבעי דרישה, דרשו נא מעל ספר מכתב הכללי אשר כתבת להורות את אשר עם לבבי באמת ה' לעולם שימו נא לבבכם לכל הדברים והאמת לאמתו, העמיקו נא לדעת ולהבין אמרי בינה מעומקא דלבא הן עתה אותיות אלה בלכתם ילכו יעידון ויגידון לכל מאן דבעי לשמוע את דבר ה' החרדים על דברו. אהובי אחיי ומרחמי וכו'. רק אליכם אישים אקרא בעטוף לבי ומעי המו עליהם כזכור בנים אזכרם לקשרם בחבת הקודש, לכו בנים שמעו לי וגו' מי האיש החפץ חיים אוהב ימים באמת לראות את טוב הארץ איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק בעדינו ובעד ערי אלקינו לכונון ארץ ומלואה למלא הארץ חסדם בכל לבבם בכל נפשם ובכל מאודם כאשר קיימו וקבלו עליהם ברוב אהבה וחבת הקודש מאז ומקדם כי חפץ ה' לזכותם במצוה יקרה כזו המוחזקת בידם מה טובים דודים ומה יקר חסדם לאלקים ולבני אדם, בטחנו בה' כל מי שיעשה מצוה זו בשלימותה לא תזוז עוד מלבו נקודת אהבת אמת מארץ להחזיק בצדקתו צדק לעולם ישמור חסדו מתת אלקים היא בידו והיו ידיהם אמונים נוצר ה' עמכם גבורי החיל שיתו לבבכם לחילה מהיום ולמעלה. ואני עיני אל ה' לגמור בעדם להושיע כל ענוי ארץ חיים סלה:

דעו לכם אהובי אחי ומרחמי כללו של דבר כל החפץ חיים באמת לתמכנו בקודש אנחנו חפצים בו ובנתינתו, שהגותן בודאי בעין יפה הוא נותן ומפזר ונוסף עוד. והיה אך שמח במתנת חלקו בקודש, וכל מי שהוא בהסתר פנים או בע"כ לית לאיתנהי מיניה שלא יבוא זה ויאבד כל ח"ו. עתה אחינו אתם הדבקים כולם יהיו קשורים במצוה זו בדביקה וכו' להתנדב למצוה זו בשמחה מתוך נקודת לבבם הטהור, להיות מתמכין דאורייתא בארעא קדישא וצינור לשפע ברכה עליונה למיזן אחיהם בקודש. ואז ישמחו במתנת ידיהם צדק ושלום התם והכא עד העולם:

ות"ל בעינינו ראינו את כל מעשי ה' כי נורא הוא. אשר ראינו אשר עשה עמנו להפליא ברוב עידן ועידנין דחלפו עלן בקודש. ראו ראינו כי ה' עמנו בטחנו בה' ובכח קדושת הארץ כי לא יטוש ה' את עמו ונחלתו לא יעזוב את חסידי לעולם נשמרו מהשומר אמת לעולם. כל מי שיתעורר לעזרתנו ולקראתנו באמת ה' יהיה בעזרו וסעדו ומגן בעדו, וכל איש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע ולהיות ח"ו אפילו גרם מונע ליחידים או לרבים בדבר מצוה זו אפילו בדיבור ובתנועה כל דהו ידע נאמנה כי בנפשו הוא, ומעיד אני עלי שמים וארץ כי לא לכבודי אני כותב זאת ולא על דידי קא מכווינא כי ת"ל נכון לבי בטוח בה' הרועה אותי מעודי כן לנצח אל יעזבני ואל יטשני, ברם מצער נפשי מדוחקא דציבורא נפשות אביוני הארץ ומרוב לחץ חובותינו שלא יאומן דיברתי כל זה ופעם אחר פעם באתי להזהיר לבל יקל הדבר בעיני הגורמים למנוע טוב הארץ ויושביה ואלמנה ויתום יענון בודאי יגרמו רעה לנפשם וטפם וכו' ואין עונשין אלא [א"כ] מזהירין יזהרו ויזהרו מאד לנפשם וידעו נאמנה שנקרא בחזקה כולנו אל ה' מן המיצר ובמרחב יעננו ה' מהר קודשו סלה כאשר הבטיחנו בתוה"ק שמוע אשמע צעקתו כי חנון אני ובודאי יתחרטו באחרונה בזה ובבא:

לכן נא ונא אהובי אחי אל נא תרעו. חזקו ואמצו לבבכם כל המיחלים לה' עמכם להאיר לכם בהוד הדרת מצוה זו שהיא תפארת לעושיה באמת ובחבה יתירה נודעת להם חדשים לבקרים רבה אמונתם, וישועתם וחסדם לא ימוש ויחזיקו נא ידי הגבאים והמאספים והמתאמצים בצדק בכל עיר ועיר וסביבותיה וגבולתיה מהיקרים בעיניהם מצוה זו כי רבה היא ולא זו מחבבה. והם ימסרו מפרי צדקתם יפה יפה ליד מאהבי נפשי הגובים הנאמנים מחבבי ארץ ויושביה לעד והם יביאו את כל שקלי הקודש ליד גזברי הקודש אשר הודעתני במכתבי לידיד נפשי השד"ר מו"ה מאיר נ"י וכאשר שמתני בפי ידידי השד"ר מוכ"ז נ"י כן יקום וכן יהיה ומיד הגזברין יגיע לידינו על נכונה בעזרה"ש ע"י שלוחינו מדי שנה בשנה תמידין כסדרן:

ובטחוני בה' ישים שלום על ישראל הבוטחים בו ברוב עוז ואהבת אמת מארץ חוזר וניעור בלבם באתערותא רבא מוסיף והולך ואור בנר מצוה זו תאיר להם אור עולם מאוצר חיים וברכה ומשמרת שלום לשמוח בעולם והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד העולם והיה צדק אזור מתנם והאמונה ומשכורתם תמיד ברוב עוז הצפונה וגדולה צדקה שמקרבת את הלבבות להתקשר עמנו בקשורי עבותות האהבה והאמונה והיו קשורים ועטופים עמנו כל הימים יחדיו נהיה תמים בקודש ה' לאורך ימים:

דברי המדבר בצדקה ורב להושיע דורש שלומם וטובתם מלב ונפש ומעולם לא זיתי מחבבם בחבת הקודש ומעתיר בעדם ובעד נקודת לבבם אמת מעולם ועד עולם. נאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב מ"א:

שנת תקס"ו:

שלום ואמת מארץ חיים לאחינו אנשי לבבנו חברים מקשיבים לקול דברי אלקים חיים אנשי אמת וצדק וצדקתם עומדת לעד נכון וקיים אנשי חפץ אשר קרבת אלקים יחפצון חפצי [חיים] להגות בתורה ועבודה ויראת שמים תומת ישרים תנחם במעגלי הצדק בנר מצוה ותורה אור ודרך חיים המופלאים הוותיקין נגידיים ונדיבים מופלגים יראים ושלמים מסוגלים במצות ובמעשים טובים ישרים ותמימים גדולים חקרי לב, חוקקי ישראל המתנדבים בעם במדינת ליטא וריסין יע"א. נדיבי עם אלקי אברה"ם יהיה בעזרם וכצינה רצון יעטרם, חסד ורחמים וחיים ושלום לכל זרעם ברך ה' לעולם, יברכם ה' מציון, ויראו בטוב ירושלים כיר"א:

אחד"ש יטיבתם חיבה יתירה נודעת להם כי מסך ה' בקרבנו רוח אהבתם גם מאז ומעולם מוסיף והולך יום ליום יביע כמעין הנובע ממקור חיים וחסד עשו עמנו, לזאת פקודתם שמרה רוחינו רוח חן מול האלקים בעבור תברכם נפשנו, ברכת ה' מלא כל טוב ארץ ושמים מחי החיים, יחיים מיומים אורך ימים בימינם עושר וכבוד וחיים וברכה כימי השמים על הארץ:

ותהלות ה' אבשר שלום מאתנו וכל צוותא בסימא רוחא ונפשא הנלויים אלי בשם ה' אלקים חיים פה ארץ החיים. ורב שלום ביאת אהובינו שלוחנו ידיד נפשינו עוז הרב המופלג חכם ונבון ירא ושלם מו"ה מאיר נ"י. כי בא שלום ת"ל בתוך ימי חג האסיף הגדיל לנו השמחה בליל התקדש חג האסיף, בהתאסף שמחה בלבי ובלב כל אנשי שלומינו כי הגדיל ה' לעשות עמהם ועמנו, היינו שמחים מבשורת שלומם הטוב ישגא לעד:

וכל תרומת הכסף אשר נגבה ונאסף על ידי ידידנו הגובה נאמן אמון מופלא ומכוסה, איש נבוב ילבב הוותיק בכל דרכיו כמו"ה ישראל נ"ו, כן הגיע לידינו הכל בשלימות בעז"ה ית' ע"י שלוחי מהימנא הנ"ל, וכל המכתבים כולם אומר שלום כה הראני ה' כל הכתוב לחיים וברכה למשמרת שלום לדורי דורות, ורוב אהבת נפשם בשאלתם אנכי לה' אנכי לה' אזכירה לרצון לפני ה' ימלא כל משאלותם. וידידי השד"ר הנזכר מפיו יהגה אהבתם לגודל חסדם ואמונתם פירש לפני שיחתם לכל פרטי עניניהם. שמתני עיני ולבי עליהם לפני ה' תמיד:

והנה ראה ראיתי נועם ה' עליהם במעשה ידיהם צדק ושלום כשרון לבבם בעוז צדקתם ע"פ פעלם, אני בצדק אחזה פניהם, יהי כן ה' עמהם כאשר היה עם לבבם הטהור, ויטהרו ויצדקו בצדקתם צדק לעולם בהם תעבודו עבודת הצדקה השקט ומנוחה, מה יקר חסדם ואמונתם להתנדב בשמחה ובלב טהור ורוח נדיבה בכידודי אש האהבה ולפידי להבה כה יתן ה' וכה יוסיף עליכם אלף פעמים ככה ברוב ברכה מרובה מדה טובה לאלפי רבבה כצמח השדה יציצו ויצמחו ששון ושמחה ישיגו ארחות חיים:

אשריכם זורעי על כל מים, ישישו וישמחו במתנת חלקם בחיים הוא למחזיקים בה חזק ואמץ לבם בה' אור להם מציון אשר נתן להם לב לדעת ולהבין יקר תפארת מצוה זו ומה טעם יש בה טועמיה חיים זכו ואכלו מעץ החיים, כי ממנו תוצאות חיים למוצאיהם בפיהם ובלבבם לעשותם עשייה לשמה, מיום ה' שמה ברוך ה' אשר הפליא חסדם לנו וברוכים אתם לה' עמנו, כי חפץ ה' לזכותם להיותם קיימים באמונתם וצדקתם צדק אזור מתנם יעמדו רגליהם רגל ישרה בשפה ברורה ובנעימה קדושה נעימות בימינם לבל ימוטו פעמם לילך אחרי מדיחי שוא מוציאי דבת הארץ בדברי תהפוכות לשון שקר להפר ברית הארץ ויושביה ח"ו אשר עליהם נאמר בל יראו בטוב ה' בארץ חיים:

ואתם אחינו הדבקים בה' אלקים חיים כל אשר קרבת אלקים יחפצון מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב הארץ אשר ה' דורש דרשו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועת ה' מגן הוא לכל החוסים בו

בטח לבם ונעזרתם אל ה' ויאר להם אור עולם באוצר חיים בנר מצות ה' ברה מאירת עינים ובמאור תורה ויראת ה' טהורה עומדת לעד, אהבת ציון אל תשכחו לנצח, יאירו אור אתי עמי במחיצתי יהיו לעולם למען ציון לא אחשה מלהזכירם כזכור בנים אזכרם ובימי אקרא יהיה להם מושך חסד אל כל היום יסובבם יבוננם ירוממם אברכם איש אשר כברכתו ממקור הברכות שובע שמחות ורוב הצלחות מי שם בטוחות בטחו בה' עדי עד חזקו ואמצו לבבכם כל המיחלים לה' התאחדו כולכם כאחד לעבור את ה' שכם אחד בלב אחד ורוח נכון יחרש בקרבם חדשים לבקרים רבה אמונתם בדבר ה' אמת לעולם תעמוד באמונת צדיקים יחיו לעד:

והנה עיניכם רואות את מורכם מרי דכיא ה"ה רב רחומנו ורב נהורא עמיא שריא הרה"ח המפורסם בצדקתו וכל מעשהו באמונה כש"ק מו"ה מרדכי מלעכוויץ הולך ואור, באורו יראו אור לנחותם בדרך אמת ואמונה אזור מתננס, כאשר ידבק איש אזור מתניו כן ידבקו אליו בני אל חי והיה כל מבקש ה' אליו ידרושון, להאיר להם בנתיבות האמת תכון לעד כי גדול מרדכי גדולים מעשי חייא על הארץ ועל המחיה מן השמים הסכימו על ידו לזכותו בהוד הדר מצוה זו וה' אתו בכל אשר הוא עושה כל מעשיו לשם שמים מאוד יש להם לשמוח בחלקם אשר חלק ה' אותם לדעת להבין נקודת אמת עמכם מעתה ועד עולם:

כל אלה הדברים נאמרו באמת מפי יקרא דבר דבור על אפניו ומרוב המכתבים ההכרחיים אינו לפי כוחי לכתוב בכתבי יד ממש ואומר עם הסופ"ר יכתוב לפני כל אשר אני מצוה אותו לבנ"י אחי ומרחמי המה חקוקים על לוח לבי לפני ה' תמיד כל היום אברכם ממקור הברכות וממעני הישועות ורב תסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו יהיו קשורים ועטופים עמנו כל הימים בלב אחד יחדיו יהיו תמים בקודש לאורך ימים:

דברי הדוש"ת באהבה, ומעתיר בעדם ובעד ביתם וזרעם ובעד רוב הצלחתם בעילוי גוף ונפש טובה לעולמים כן יהי רצון אמון נאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב מ"ב:

שנת תקס"ו:

אל אחי ורעי אדברה נא שלום מלא ברכת ה'. בשנה דאשתקד כבר כתבתי להודיע קושט דברי אמת מארץ את כל אשר עם לבבי, אשר היה צפון וטמון וכאש עצור בלבי מימים ימימה, למען ידעו ויבינו דבר מתוך דבר ולהסיר העקמימות שבלב מאשר הכניסו באזנם וכו':

והנני עומד בחזקתי לפני ה' אשפוך שיחי ולבי בוער כאשר אש תבער יער רשפי אש שלהבת וכו' תמיד כל היום וגם בלילה לא שכב לבי ועצור במילין מי יוכל אזעק ואשוע נשבר לבי בקרבי, רחפו כל עצמותי צר לי עליכם אחי ובניי ה' ירחם עליכם, זכרו ראשונות והתבוננו במכתבינו הראשונים מיום בואינו אל הקודש בכל אשר הזהרנו אותם לשמור ישמורו כי כן דרך האמת קבלתי מרבוה"ק נ"ע אשר הופיע עליהם רוה"ק והוו מסרי גרמייהו ונפשייהו על קדושת שמו יתברך ללהב לבב בני"י ולקשרם ולייחדם ביחוד גמור שיהיה יראת ה' על פניהם להעמידם על אחת באמונת צדיקים יחיו לעד ולהכניסם בברית האמונה, וכשתתחזק בלבו האמונה קרבה אל נפשו גאלה וידעת את ה' אלקיך תירא יראת ה' היא אוצרם ויראתם קודמת לחכמתם ולזכך חומריות הגוף בטעמי מצות ה' ברה אז יבקע כשחר אורם בנר מצוה ואור תורה וכל האומר אין לי אלא תורה גם תורה אין לו שנאמר ולמדתם ועשיתם כל שישנו בעשייה ישנו בלמידה יבמות קט ע"ב :

ועתה יראו את ה' ועבדו אותו באמת ובתמים, אל ירבו ידברו גבוה יצא עתק מפיהם ולבם בל עמהם איככה יאמרו חכמים אנחנו ותורת ה' אתנו, אכן הנה לשקר וחכמת מה להם לבו חסר ואומר לכל סכל הוא לא זו דרך האמת ולא זו העיר ישכון בה אור אמת, וכל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר ולא הבלבל בקולמוסו, ומאשר המו מעי עליהם מאהבתי אותם אהבת איתן חפצתי צדקם לקשרם בקשר של קיימא להעמיד רגליהם רגל ישרה לבל ימוטו פעמם ולפני ה' היא שיחתי להתייחד ולהתקשר עמהם במקום חיותא ולהמשיך עליהם אור פני המלך חיים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא הליכות עולם:

והנני עומד לפני ה' פתח שער השמים עג עוגה ואיני זז מתוכה עד כי ישקיף ה' משמים ויערה עליהם רוח קדשו להטות לבבם אליו, ולפקוח עינים עורות למען ילכו בדרך טובים ואורחות צדיקים ישמורו. ועתה שיתו לבבכם לכל הדברים והאמת וגדולה צדקה צדקת ארץ ישראל לקרב לבבם בלב טהור ורוח נכון יחדש בקרבם חדשים לבקרים רבה אמונתם לעשותם תורה וא"י קנין אחד אכן יש ה' במקום הזה מה נורא קדושתה למעלה והעם היושב בה נשוא עון וכל הנלוים אלי בשם ה' אלקים יחד כולם יראי ה' וחושבי שמו ואנכי הרואה גודל כח קדושת הארץ, ובעינינו ראינו את כל מעשי ה' כי נורא הוא אשר עשה עמנו להפליא ברוב עידן ועדנין דחלפו עלן מיסורי הארץ, חבת הקודש מכשרת לקבל מאהבה שמחת ה' עוזנו ומעוזנו עמנו אל ה' ויאר לנו, ואשרי המתקדשים והמטהרים להיות חלקם בחיים להיות מתומכי דאורייתא בארעא קדישא:

ועתה חזקו ואמצו לבבכם אם תעירו ואם תעוררו את האהבה ואל ישימו לב לדברי נרגן מפריד אלוף הנותנים חיתתם בארץ החיים מתכבדים בקלון לראות את ערות הארץ ויושביה גם להרבות כבודם ולמעט כבוד שמים וברצונם לעקור שור חזקת ישיבתנו בקודש לאמר אין לנו עוד חלק ונחלה בארץ נעקרו שרשם מארץ חיים אשר אמרו ללשונו נגביר שפתנו אתנו מי אדון לנו, בה' בטח לבי ובכח קדושת הארץ שכל הרוצה להרוס יהרס והארץ לעולם עומדת ויתרון ארץ בבל:

והעידותי בי את השמים ואת הארץ כי לא לכבודי ח"ו אני כותב זאת ולא לשום כספי"ם כי האלקים הרועה אותי מעודי חסד ה' יסובבני בשפע ברכה פרנסתי מזומנת לי כיד ה' הטובה, הגם כי צר לי מעולות חובות לאלפים גדולים ומדוחק פרנסת עניים ואביונים בה' בטחתי מעולם ועד עולם על יראיו ולהאמין בסיבת כל הסבות הרבה ריוח והצלה לפני המקום יהיה בעזרנו כי לא יטוש ה' את עמו ונחלתו, ולא אזוז מנקודת האמת ח"ו וקנא קנאתי לשם ה' ולמען הדרת קדושת הארץ ומי האיש החפץ חיים יטה אוזן לשמוע דבר ה' מארץ חיים להיות באמונתו נכון וקיים זאת עשו וחיו ויהיה אלקים עמכם והיו עטופים וקשורים עמנו כל הימים והיה הנשאר בציון קדוש יאמר לו והמואסים בארץ חמדה להפיר ברית אסתירה פני מהם ונראה מה יהיה אחריתם:

והרבה יש דברים בלבי כלפידי אש והנני נעצר לפני ה' עד עת בוא דברם הטוב ועלתה תשובתם אלי בה אדע מי ומי אשר קרבת אלקים יחפצון הנני ממציא נפשי לגבייהו לקרבם בשתי ידים להתהלך לפני ה' באור החיים, ואחרי הודיעם את כל זאת אני את נפשי הצלתי את אשר יחפוץ ה' למען צדקו בלבבו יבין ובעיניו יראה ויטה שכם להתקרב לדבר אמת ולא ישא לשוא נפשו, ישא ברכה מאת ה' מקודש ומציון יסעדם ויברכם וינטלם וינשאם עוד כל ימי עולם ושלום:

דברי המדבר בצדקה למען אהבת ישראל עם קודש, עיני אל ה' ויאיר להם נתיבות החיים באור נקודת האמת הולך ואור באור החיים סלה אמן כי"ר נאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצלה"ה:

מכתב מ"ג:

שנת תקס"ט:

הנה מאשר יקרו בעיני, בהתעטף נפשם על חיות הקודש כורתתי ברית לבחירי רצתה נפשי להאיר להם את הדרך בניצוץ אור החיים בדיבור אחד יקר דבר ה' חוצב להבות אש, אלה הדברים נקנין באמירה מפה לאוזן בהבל פיו בלהב השמימה קול מעורר הכוונה לכוון את לבם לאל אמונה אביהם שבשמים, לא כן דברים שבכתב כי הקורא קורא כדרכו איש לפי מהללו רואה ואינו נראה מטוב הגנוז ורוב דברים אך למחסור. ושבתי וראיתי אין טוב כי אם להעמידם רגל ישרה ביסוד האמונה על כנה. אמנם גם האמונה אינה נשלמת במעשה הכתב כי אם בהצטרף אמונה בע"פ להאמין שזה נכתב אמת ואמונה לחפש אחיו הואיל שבכתב אינו מובן כי אם שכל של דבר הנכתב בו, לכן נקראת אמונה תורה שבע"פ כלל שצריך לפרט. ולכן אין כתוב בתורה על האמונה בלשון צווי כמו שנאמר ואהבת ויראת שבאמת האמונה היא היסוד לבנות עליו כל הבנינים השראת כל המדות ולהתקשר למעלה מן המדות כ"א אינו מאמין למי יאהב ולמי יתיירא ואין בכלל אלא מה שבפרט כפי חוזק האמונה כלי מחזיק ברכה מסוף דרגין עד ריש דרגין סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה:

ע"כ אמרתי אודיע אמונתך בפי דרך אמונה בחרתי שתהא מושרשת האמונה בלבם זאת עשו וחיו שירגישו כל האברים תכין אמונתך בהם. וכשהאמונה נכונה מעמדת כל התורה כולה על תלה כל מצותיך אמונה ואגודתו על ארץ יסדה שנקראו תמכין דאורייתא והארץ הדום רגלי מלשון ירכין אודנין. ולכן אמרו ישראל נעשה ונשמע, נעשה התמכין דאורייתא שהם בחי' עשייה כמש"כ בזוה"ק בהקדמה דף ח ע"א שכל טוב לכל עושיהם אילין אינון תמכין דאורייתא חסדי דוד הנאמנים, ואח"כ ונשמע שע"י אמונה שהם תמכין דאורייתא תכנס השמיעה באזניהם להיות להם לב שומע באזנו ישמע ולבבו יבין ורפא לו:

משא"כ בלא אמונה גם שמיעת האוזן בלא יועיל אזניו הכבד ולבו השמן כדכתיב מ"א ג ט ונתת לעבדך לב שומע, וזה אשר און ותקן אזנים לתורה לא למשמע אוון למלאות אזניו כקופה שאין לה אזנים במקומו עומד ואינם נכנסים ללב מפני שהתורה נמשלה למים שיורדין ממקום גבוה למקום נמוך לב נשבר ורוח נכאה אז תבין יראת ה' היא אוצרו שהיראה אוצר לחכמה בלב כל חכם לב תנוח חכמה אחת היא יראת ה' עם החכמה כפי ערך היראה מקבל החכמה להגדיל היראה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני שאין לו כ"כ יראה ואם אין יראה אין חכמה חכמות בחוץ תרונה:

וזהו ברכות התורה חיי עולם נטע בתוכנו אימתי דברי תורה נעימים כשתשמרם בבטןך תורת ה' תמימה משיבת נפש מזון הנפש, וזהו מכלתא בשלח יז לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן ולא ידעו מה הוא, שהיא אמונה בלא טעם וטעם בו כל טעם שירצה שהוא התפשטות חיות המדות עליו לעשות רצון קונו באמונתו יחיה איש לפי אכלו לחם מן השמים. כמאמר הכתוב תהלים לז ג שכן ארץ ורעה אמונה, כמש"כ בזוה"ק ח"א קסו ע"ב עה"פ משלי יב ט טוב נקלה ועבד לו, דמאיך לביה ורוחיה ורעותיה לגבי קוב"ה וכו' ממתכבד וחסר לחם מאן דאוקיר גרמיה ואיתגאי ברוחיה ואיהו חסר לחם חסר מהימנותא כי כל תועבת ה' אשר שנא גבה עינים ורחב לבב ורם לבבך ושכחת, וירא כי לא יכול לו ותקע כף ירכו שהוא הסתרת אמונה כי כבה אש המערכה לערוך ערוכה בכל ושמורה אם ערוכה ברמ"ח אבריו של אדם משתמרת:

עתה לו חכמו ישכילו זאת במופלא ממך אל תדרוש כאשר ידע אינש בנפשיה אשר עדיין לא הכין לבו ולא נאמנה את אל רוחו. ע"כ יאמרו המושלים אלו המושלים ביצרם להסיר מכשול מלב העקוב למישור זבחי אלקים רוח נשברה אש המזבח תמיד תוקד בו לזגוח את יצרו שמתחדש עליו בכל יום חדשים לבקרים רבה אמונתו באמונת חכמים ותשועתו מה' יפתח לו את אוצרו הטוב מן השמים הבא לטהר מסייעין לו ביראת ה' מקור חיים הולך ואור בדרך חיים עד עולם:

נאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה:

מכתב מ"ד:

בעה"י יום י"ז בתמוז תקס"ב לפ"ק פעה"ק טבריא ת"ו:

ה' ישפות רוב שלום וחיים ונחת רוח והצלחה רבה לאהובי חביבי וידידי נפשי עוו לאלקים ה"ה הרבני מופלג וותיק ותמים מוהר"ר אליהו מיארשוב נ"י וה"ה הרבני מופלג הוותיק מו"ה יצחק סג"ל נ"י שלוחי דרחמנא יהי שמם לעד לעולם כן יהי רצון, אמן:

משלומינו ת"י הכל שלום, יקבלו כל המכתבים מידי"נ המוכ"ז, ועתה שלום יאחזו צדיקים דרך נסיעתם לחטול"ש אהוביי אחיי וריעי למע"ה שיתוסף אהבה ואחוה ואחדות השלימות ביניכם בדרך כי בוראינו ית' ברא בני אדם שאין דעותיהן ומדותיהן שוות ולזה מברכים ברוך חכם הרזים, ואעפ"כ צוה לנו הבורא ית' ש בתורתו הק' ואהבת לרעך וכו' נמצא מוכרח הוא שרצונו של הש"י הוא שכל או"א צריך להיות ממציא נפשי' לגבי חבריו ויכול להיות שלימות אמיתי בניהם בלי שום קפידא אפילו כחוט השערה. ואני עיני אל ה' יצליח דרכם מהר שלום בהצלחה רבה בין ביים בין ביבשה כי זכותא דרבים וזכותא דארה"ק יאיר להם לנחותם הדרך אשר ילכו בה בכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו למאוד ויגיעם במהרה למחוז חפצם לחטול"ש בשובה ונחת:

והיה זה שלום מאצ"ה כנפשם וכנפש דש"ת מלב ונפש רחומם לנצח ומעתיר בעדם בכל עת מצא:

נאום אברהם בלא"א מוהר"ר אלכסנדר כ"ץ זללה"ה:

מכתב מ"ה:

ואדברה נא שלום רב לאהובי אשר כלבבי הרבני הוותיק מוהר"ר יהודא ליב אליו בקשתי מאוד שעכ"פ על הים ישנה על עצמו ולא יאמר כהנא אנא גברא אנא וזה השירות אינו לפי כבודי, ואפשר שיקפיד על הדברים הנ"ל מה שחושדין אותו ח"ו ואין בו, אבקש ממנו מחילה מכבודו, ואפשר על זה המחילה יקפיד יותר ויותר, מה לי לעשות עכ"פ היאך שיהיה הקפידה מאיזה צד עכ"פ ימחול, ומחמת בטחוני במדתו אקצר ואומר שלום מאצה"ש או"נ מלב ונפש ומעתיר בעדו כאשר הבטחתי לו:

נאום אברהם בלא"א מוהר"ר אלכסנדר כ"ץ זללה"ה:

מכתב מ"ו:

שנת תקנ"ז:

אהובי אחי בטרם תחיל האר"ש פי מגיד וחוזר ומגיד, ואעידה בי את אלקי השמים ואלקי הארץ כי מעולם חפצתי צדקו ולבי לא זז מחבבו אף חובב בתוונא דלבאי ככחי אז כחי עתה מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. ואברה"ם עודנו עומד לפני ה' פתח שער השמים בצלותא ובעותא יהא רעוא דתרום רישא אכולא כרכא ויגדיל תורה ויאדיר:

ואולם חי אני ומי יתן ובית אל ימצאנו ושם אדבר בו נכבדות מדובר בו בדברים שבלב לעילוי כבודו ית"ש ואלמלא משום קדושת הארץ וחלישת כחי לבי ברשותי בעז"ה להיות ממציא נפשי לגבי דמר, ונראהו עין בעין לרוות צמאי ולמלאות חפצי באומר ודברים בכל הצורך והן עתה גבה טורא ורב המרחק בינינו ודברים לכתבא הוא דאתי, וכל הדברים יגעים לא יוכל הפה לדבר והלבלר בקולמוסו והדברים עתיקים ומילי לא מימסרן לשלוח כי אחר כוונת הלב הן הן הדברים ואינן ניקנין באמירה כ"א חרש קופץ ונרמז ע"פ גיטין נא ע"א רמז מן התורה בזה שאין בו רשות להפה לדבר והלב לחשוב אשר על כן חשבתי דרכי ואשיבה ידי למו פי יפה שתיקה, ולהתייחד ולהתקשר עמו במקום חיותו להמשיך אליו אור פני מלך חיים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא הליכות עולם ומלואו, ואחרי שובי נחמתי חם לבי בקרבי חמותי ראיתי אור פניו דמות דיוקנו הרהיבני ברשפי אש שלהבת וגו' מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ואדבר איזה דברים ההכרחיים אפס קצהו זכאה מאן דממלל על אודנא דשמעי' זח"ב קפו ע"ב :

אהובי אחי לכל השמועה מכל באי הארץ מקרוב, יראי ה' הקטנים עם הגדולים קול ברמה נשמע בקולי קולות מכל פרישת העיבור במדינתם, וגודל חילול השם אפילו בין האומות, לשמע זאת נבהלתי מראות נבהלתי לשמע אוזן דאבה נפשנו, צר לי מאוד ומיום באה השמועה ממחצית בני ישראל אשר חצו ויחצו אחת הנה ואחת הנה, בדבר שבממון כל אחד בפני עצמו תיוהא קא חזינא. אז אמרתי מאי מחציתא דא פלוגתא, ובמחלוקת היא שנוייה. ואף גם זאת דקדקתי בכל האגרת השלוחה אלי משם, ממכתבם ניכר אשר ירדו עשר מעלות אחורנית וכשאני לעצמי לא מצאתי לי קורת רוח ממה דעייל כת"ר חמה בנרתיקה, דהיינו להלביש דברי הרה"ק ממעזריטש שהן המה דברי הרה"ק הבעש"ט בתוך דברי קדוש האר"י ז"ל. הגם שהגם שהכל הולך אל מקום אחד לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד, ובפרט מפני הסכנה שבעוה"ר שהגשם יורד ונוקב ולא איכשר דרא, אשר ע"כ ותבחר לשון ערומים וממילא אתגליין להבינו דרכי היראה והאהבה. לזכך הגוף מהמדות שתהיינה בלתי לה' לבדו, ויש לי הרבה לרצות בזה עד אין קץ וסוף מה שיוכל לצאת מזה, ולא ניתן לכתוב ורואה אני את הנולד מזה ח"ו:

וקא חזינא לספר הבינונים שהדפיס כת"ר ולא מצאתי בו תועלת כ"כ להצלת נפשות, כי המה מלומדים בריבוי עצות במצות אנשים מלומדה גמרא גמור זמורתא תהיה שבת קיג ע"א קשה עתיקא מחדתא

ולפי דרך המקבלים שיספיק להם ניצוץ א' והוא מתחלק לכמה טעמים. כי כך הוא דרכה של תורה וריבוי השמן בנר הוא ח"ו סבה לכבותו ויצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום יביע אומר ראה זה דבר חדש הוא בחכמה ובתבונה ובדעת וחסר לב הוא בבל יבין כמאמר אליהו ז"ל ת"ז בהקדמה בינה לבא ובה הלב מביין וקורא אני עליהם משלי יז טז למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין. וכך היה מנהג רבותינו היו נשמרים ונזהרים מאוד בדבריהם שלא להשמיע לרוב החסידים רובם ככולם, כ"א בדרך מוסר ולהכניסם בברית אמונת חכמים. ודיבור של תורה קב ונקי והמועט מחזיק את המרובה, והברכה מצויה באותו דיבור אור הגנוז ויאר לו כמאמר תנא דבי אליהו עיין דב"ר יא ה כל מי שיראת ה' בלבו כל התורה וכל החכמה בלבו:

ולא אכחד מאחי חביבי את אשר בלבבי. מתיירא אני כי מריבוי החסידים אולי הוא ח"ו עצת הסט"א לאבד הבר בתוך התבן ר"ל, כי בני עלייה המה מועטים אחד בעיר ושנים במשפחה ובפרט בזמנים אלו כי גבר השקר למאוד. ומתעטפים בטלית שאינו שלהם בדברי גדולות ונפלאות רזי דרזין ומשוקעים בכל מיני תאוות ומדות רעות, כאשר ראיתי מקרוב מבאי הארץ מארבע פינות, ומי שאמר לעולמו די וכו'. אשר ע"כ ה' עמך גבור חיל חזק והתחזק בעד עמינו אל זה יביט אל רוח נכאה לב נשבר שפל מארץ להחיותו מאיזה ניצוץ אור החיים דבר וחצי דבר ויתברך במעיו, ויהי' הדבר ההוא סמוי מן העין ועל כלל החסידים די להם באמונת חכמים ושיכירו חסרונם:

וחס אנכי על זרעיה דאבא ה"ה בנו המופלג הוותיק מוה' דוב בער לאשר כת"ר הכניס אותנו בנסיון גדול כאניה בלב ים שצריך פרקליטין גדולים להנצל ממצודת הגאווה והגדלות שאפילו ר' אבהו כי הוי קא חזי אמבוהא דספרי אבתריה אמר איוב כ ו אם יעלה לשמים גו' סנהדרין ז ע"ב אצלנו אי' רב וכל גדולי הדור שהיו בזמננו זה נצטערו מאוד על פרסומם ובפרט מורי הרה"ק מו"ה מנחם מענדיל נ"ע קודם הסתלקותו נצטער הרבה מאוד על פרסומו וממש תלש שער ראשו ע"ז וכת"ר הכניס בנו בזה. והוא עדיין רך בשנים וכלי מלחמה אין לו ואיה רחמי האב על הבן. וכ"ש אחרים קטני האיכות ורבי הכמות אשר בכל עיר ועיר המה אשר נקראו ראשי מנינים ללמדם ס' הבינונים. חוששני עליהם לנצח לא יראו אור בהיר בשחקים האמת והיושר:

כתבתי לאחי שיעמוד איש אחד בעזרו להקל מעליו איזה דבר כוונתי היתה שיהיה האיש ההוא זקן ורגיל ומכיר ערכו ושלא ידבר כ"א דברים פשוטים ועכ"ז ישים עינו ולבו שלא ירום ויגבה לבו ח"ו. ומדי דברי המו מעי, כי היה מרגלא בפומי' דהרב ז"ל ואנא אבתרי' על אנ"ש דמדינת רייסין שירגילו אותם ושיכירו מעט ערכם ופחיתותם וקטנות נפשם בעיניהם וחטאתם נגרם תמיד זבחי אלקים רוח נשברה ושלא ילכו בגדולות ובנפלאות. כאשר ראיתי בימי חורפי חסיד בן שנה או שנתים רבי יתקרי. ועתה רואה אני שבמדינתכם רבתה המספחת הזאת ביותר ואנכי הרואה בחינות שונות המסתעפות מזה. הרחמן יצילנו, ומי יודע מה ילד יום:

ודין גרמא לכת"ר כי מעולם היה נחבא אל הכלים והיה חושך את עצמו ובורח מן הגדולה ובעבור זה לא שת לבו ללמוד סדר נשיאות מפי הגדולים ז"ל. ומשום הכי מלאני לבי להודיע קושט דברי אמת כפי שקבלתי מרבתי והן עתה יאזור חלציו כגבור ומיני ומיני' תסתיים מילתא יפה שעה אחת קודם. פן תרבה המספחת נפלה לא תוסיף קום ח"ו. והיה ח"ו מעוות לא יוכלו לתקון ואל יהי דבר זה קל בעיני כת"ר כי עמדתי עליו לא יום ולא יומים ולא עשור. זאת חקרנוה ואני הנני כותב אגרת לכל המדינה עיין לעיל אגרת לז ע"א בתוקף יד ד' החזקה ע"ד האמת והשלום ומהראוי שכת"ר ממני יראה וכן יעשה בכדי שיהיו דברינו בסגנון אחר עולים ולה' הישועה:

ואחלה נא פני אחי חביבי להנהיג את הצאן כרועה נאמן באהבה ואחווה וחמלה וחנינה. וימשכם בחבלי עבותות האהבה כי אנן בחביבותא תליא מילתא ע"פ זח"ג קכח. ושלא להתנהג על פי דינים ומשפטים כי לא חרבה ירושלים אלא על מה שהעמידו דבריהם על דין תורה ב"מ ל ע"ב וכל שכן וק"ו בדבר שדן דין לעצמו, ולא מדת חסידות הוא. ומעולם לא ראיתי ולא שמעתי מרבתי שנהגו כן כ"א ע"י תוכחת מגולה ואהבה מסותרת שמאל דוחה וימין מקרבת. נפלאתי על המראה אשר כת"ר הרחיק לאהובי כנפשי מעולם המופלא הוותיק ותמים מו"ה אהרן הקטן אשר היה מקורב אליו באמת ותמים ומדוע הרחיק אותו כ"כ. ומה שעבר עבר ועל להבא מובטחני בו ית' וברחמנותו וברחימותו של כת"ר אם לי ולקולי ישמע כאמור ומפורש:

וישמע חכם ויוסיף לקח לקרב את ידיד ה' הרב הזקן נשוא פנים מו"ה אהרן הלוי מוויטעפסק כי זה הוא כבודו ית' להחזיקו ולהחשיבו כבראשונה. כי העולם מכירים אותו מנעוריו עובד ה' באמת ובתמים ואין לך חילול השם גדול מזה בהשפלת אדם כמותו. אשר ע"כ למען קידוש ה' לשלוח אחריו ולדבר על לבו באמת ובאהבה. ואל ישמע אחי לעצת נערים כי בנין נערים סתירה. ובפרט במדינת הוין שמאמתים השקר בתנועת האמת. ומורי הרה"ק ג"כ רוח ה' דיבר בו שכתב לאנ"ש דמדינתנו לעיל אגרת יב שיזהרו מאוד שלא יתערבו בגוים ולא ילמדו לשונם לשון שקר:

אהובי אחי נדרשתי לאשר לא שאלוני כי האהבה מקלקלת השורה ומהראוי שכת"ר יתן דעתו לכל אשר אמרתי. כי בעז"ה הרבה למדתי מרבתי גדולה שמושה ששמשתי כל ימי גדלתי בין החכמים ומאורא דא"י קא רבינא. כדי הוא כת"ר שישמעני והשי"ת הוא פלא יועץ ועצת ה' על ידי ממקום קדוש:

נאום אברהם בא"א מו"ה אלכסנדר כ"ץ זצללה"ה: